

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

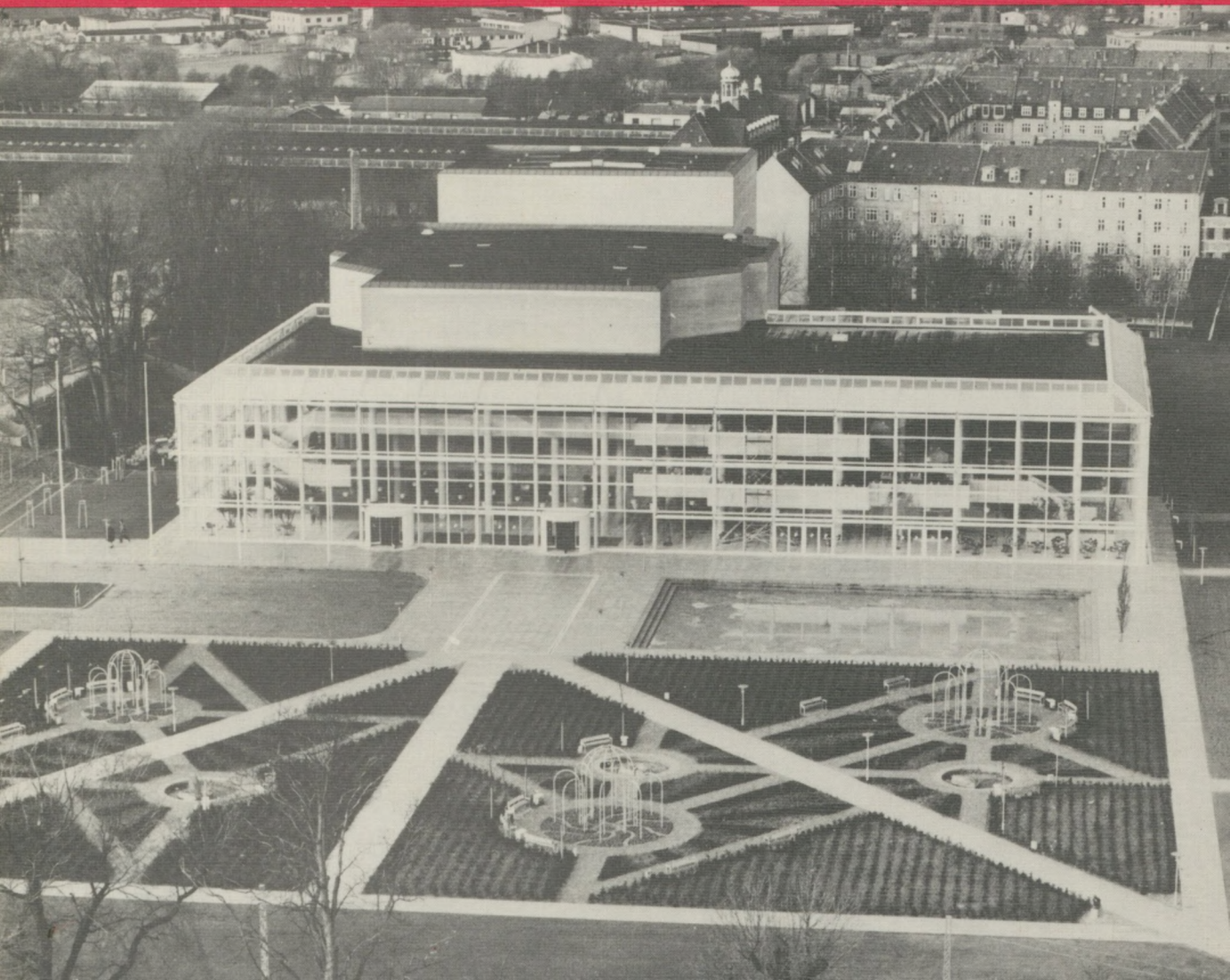
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRHUS-ÅRBOG 1983

ÅRHUS-ÅRBOG

1983

UDGIVET AF ÅRHUS BYHISTORISKE UDVALG

UNIVERSITETSFORLAGET | AARHUS 1983

OMSLAG
Musikhuset Aarhus,
efteråret 1982
(Foto: Knud Nielsen)

BOGEN
er skrevet og tilrettelagt af:

Annegrete Dybdahl
Kjeld Elkjær
Henrik Fode
Ib Gejl
Christian R. Jansen
Erik Korr Johansen
Finn H. Lauridsen
Hans Jørgen Madsen
Gunner Rasmussen
Henrik Vedel-Smith

under redaktion af
Henrik Fode

© Århus byhistoriske Udvalg

Pressefotos er leveret fra:
Billedtjenesten, Århus
Stiftstidende

Århus-Årbog 1983 er sat og trykt på
Kannike Tryk

Skrift: Baskerville
Papir: 120 gr. mat coated
ISBN 87 50404 93 8
ISBN 87 50404 94 6

Indhold

1982 – dag for dag	7
Byens ældste rådhus	51
København-Århus via Paris og Næstved . .	60
Erhvervslivet 1982	66
De fratrådte, valgtes eller udnævntes	79
Teateråret 1982	83
Samlemærker	94
Fra gæstgivergård til hoteller	96
Sporten 1982	108
Aviser der døde	113
Ændringer i bybilledet	124
Glimt af byens kaserneliv	131
Døde i 1982	140
Register	146

1982 dag for dag

4. januar var en helt speciel dag på Århus Rådhus. Der blev indsat to nye rådmænd, hvoraf den ene, Bjarne Ørum, fik en helt ny magistratsafdeling, mens Thorkild Ibsen overtog 4. afdeling. Denne afdeling havde tidligere været beklædt af Thorkild Simonsen, Århus nye borgmester, der blev hyldet med fanfarer, operasang og cafemusik.

(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

Januar

Fredag 1. januar

Ved årsskiftet bor der 246.679 personer i Århus, en stigning på 1.114 på et år. Væksten skyldes ikke så meget tilflyttere, men derimod at udflytningen til omegnen er stoppet.

I TV vises »Johan og Johanne«, en film af århusianeren Jens Årkrog om skolebørns forelskelser i 1950'erne. Den er optaget på Katedralskolen, på Yrsavej i Åbyhøj samt i Århus-skovene og på havnen.

Tre unge mennesker må indlægges med øjenskader efter nytårsfyrværkeri. Det barske vejr har i øvrigt lagt en dæmper på udendørs-aktiviteterne nytårsnat.

Mandag 4. januar

Et kraftigt og vedvarende snefald skaber store vanskeligheder for trafikken i hele Århus-området og forårsager talrige uheld. Det frygtes, at snerydningsbudgettet ikke kan holde.

Tirsdag 5. januar

Den ny Demokrat kan ikke kunnet leve op til LO's forventninger. Redaktør Aksel Jeppesen har måttet trække sig tilbage, og økonomiske besparelser bliver nødvendige.

Torsdag 7. januar

Det stærke snefald og den usædvanlige

kulde præger stadig dagligdagen: den nødtørftige snerydning og grusning giver anledning til mange fald og brækkede ben; men antallet af natlige tyverier falder med temperaturen.

En gruppe private har taget initiativ til dannelse af en hjælpeorganisation »Århus hjælper Polen«.

Fredag 8. januar

Kl. 8 måles temperaturen i Århus-området til $-21,6^\circ$. Kulden skaber store vanskeligheder: togene fryser fast på baneterrænet, og talrige biler har startbesvær.

På hovedbanegården sprænges et vandrør i pølsebiosken. Vandet fosser ned af trapperne til perronen, og den stærke kulde gør det straks til en livsfarlig glidebane.

Lørdag 9. januar

I 1981 fik Århus Kommune 15% flere fjernvarmeaftagere. I det samme tidsrum er forbruget faldet 3%: de høje priser sætter en grænse for folks krav til opvarmning.

I Århus Teaterakademis lokaler åbner en udstilling »Hverdag i skyggen«, der skal give indtryk af, hvordan det er at være en af de 4.000 fanger i de danske fængsler.

Ved middagstid besætter boligaktivister den tomme trikotagefabrik på Silkeborgvej. Det er kommunens ejendom, og den nye rådmand Bjarne Ørum udtaler, at de unge vil blive udsat med politiets hjælp, hvis de ikke forlader bygningen inden mandag.

Søndag 10. januar

I en times tid i middagsstunden er alle byens telefoner ude af drift: et ugeblad igangsætter en telefonkonkurrence med store gevinster, og interessen er så stor over hele landet, at telefonnettet bryder sammen.

Mandag 11. januar

Den før så højt værdsatte grønne sko-

Isvinteren var årsag til at DSB-færgen »Kalundborg«, ekstraordinært blev indsat på en dobbelttur Kalundborg-Kolby Kås-Århus. Hou-Sælvig færgen kunne p. g. a. issituationen ikke gennemføre sejladsen, og dermed måtte DSB opfylde sit løfte om, at samsingerne ikke i isvinter skulle afskæres fra forbindelse med hovedlandet. Aftalen blev indgået, da DSB-sejladsen mellem Samsø og Århus blev nedlagt.

(Foto: Bjarke Larsen).

lemadpakke er kommet i miskredit. Kun 25% af de mindre klasser vælger denne fremfor de »gammeldags« mellemadder, og de større børn køber wienerbrød i stedet.

Tirsdag 12. januar

I Fuglebakkedvarteret optræder en pyroman. To gange er det lykkedes at antænde mindre brande i lejligheder ved at stikke brændende papir ind gennem brevsprækken. I et tredje tilfælde er der hældt benzin ind gennem en åbentstående trækrude.

Toldvæsenet oplyser, at der alene i Århus-området mangler 78 mill. kr. i moms fra virksomheder, som har måttet standse i 1981. Det meddeles også, at der er i 1981 er pågrebet 104 smuglere, der tilsammen medbragte 52.000 cigaretter og 441 flasker spiritus.

Onsdag 13. januar

Ved byrådsmødet bliver det konservative forslag om nedlæggelse af den nye magistratsafdeling, der er besat med den radikale Bjarne Ørum, kun støttet af Fremskridtspartiet og falder dermed til jorden.

Torsdag 14. januar

Efter en ombygning åbner Huset for sine mange aktiviteter, og den første koncert gives af den danske jazz-rock-gruppe Six Winds.

Overlæge Niels Schwartz Sørensen på Århus Amtssygehus modtager et legat på 50.000 kr. fra Landsforeningen for Sukkersyge. Hans patienter vil blive de første, der kommer til at bære den nye insulinpumpe, der skal lette den daglige tilværelse for sukkersyge.

Foreningen »Århus hjælper Polen« gør opmærksom på, at der findes falske husindsamlere.

Fredag 15. januar

I kommunens tekniske forvaltning

planlægges et genbrugsforsøg, hvori 12.000 århusianske familier skal deltage. Det drejer sig om frasortering af papir og glas hos familier, der bor i eget hus.

Lørdag 16. januar

Med de sidste anholdelser af narko-handlere har det århusianske politi medvirket til afsløring af en international bande, hvoraf nu 20 medlemmer sidder fængslet i Europa.

Buspriserne stiger. En enkeltbillet koster nu 7,50 kr., og Århus Sporveje kommer herved ind som landets førende hvad buspriser angår.

Søndag 17. januar

Isen på Bugten er så tyk, at adskillige børn og voksne vover sig et par hundrede meter ud fra kysten. Politiet advarer mod denne trafik, endnu er der ingen ulykker sket.

Under påfyldning af olie til et skib i havnen sprænges en slange. To tons olie løber ud på havneterrænet, i bassinet og på skibet.

Mandag 18. januar

En undersøgelse af luften i to børneinstitutioner, foretaget af Hygiejnisk Institut ved Århus Universitet, viser, at kuldioxid-indholdet hurtigt bliver dobbelt så stort, som det bør være. Det er årsagen til mange gener hos både børn og voksne. En mere omfattende undersøgelse er ved at blive iværksat.

Boligaktivisterne i trikotagefabriken er nu uden elektricitet: de kom-

munale værker har ikke alene lukket for forsyningen, men har også opgravede kablerne i vejene rundt om bygningen.

Onsdag 20. januar

Ved en koncert i Århus Domkirke har interesserede lejlighed til igen at høre den unge cellist Hans Jørgen Jensen, som forlod byen fra fem år siden for at uddanne sig i Amerika. Han er nu professor i Houston.

I de tidlige morgentimer fjerner politiet de 15 unge, der er tilbage i den besatte trikotagefabrik. Aktionen foreløber uden overgreb. Adskillige er »gængangere« fra kasernebesættelsen i Høegh Guldbergs Gade.

Torsdag 21. januar

En 29-årig århusianer får ved Århus By- og Herredsret den højeste straf loven hjemler for handel med narkotika: 6 års fængsel for salg af 112 kg hash.

Arkitektfirmaet Møller og Grønborg har på opfordring udarbejdet en plan der skal bevare Christiania i København som forsøgsby. Planen synes med få ændringer at kunne få flertal i Folketinget.

Fredag 22. januar

Stadsarkitektens kontor udsender andet bind af en ejendomsregistratur om de indre kvarterer. Registranten Frederiksbjerg Vest beskriver 750 ejendomme.

Mandag 25. januar

I Socialforvaltningens personalekan-

Skum er ikke kun godt for håret og kroppen, hvis det er sæbeskum, men også særdeles effektivt ved brandslukning. Et kæmpeskumbad hindrede søndag 24. januar en brandkatastrofe på Aarhus Oliefabrik. Kort efter en eksplosion i fabrikkens tre etagers høje ekstraktionsbygning var denne dækket af enorme mængder skum, der kvalte den brand, der fulgte efter eksplosionen. (Foto: Jørn Timm).

tine konstateres en kassemangel på ca. 50.000 kr. Sagen overgives til politiet.

En bevilling på 340.000 kr. fra Undervisningsministeriet skal et år frem fra 1. marts være det økonomiske grundlag for et Århus-projekt. Der skal uddannes naturvogtere, der skal støtte og vejlede mennesker, der færdes i naturen.

På Folkebiblioteket i Mølleparken taler den kendte engelske historiker og forfatter Cyril Parkinson om engelsk humor.

Torsdag 26. januar

Atter er det lykkedes indbrudstyre at tømme en guldsmedebutik ved at gå ind gennem et hul i en bagvæg. Fra forretningen i Immervad er der stjålet diamanter og guldvarer til et beløb af 1,2 mill. kr., kun sølvtojet blev efterladt.

Onsdag 27. januar

Byrådet bevilger 1,3 mill. kr. til 2. afdeling af lossepladsen i Edslev.

Fængselsudstillingen »Hverdag i skyggen« har i de dage, den har haft åbent (se 9. jan.) haft i alt ca. 8.000 besøgende.

Torsdag 28. januar

Den socialdemokratiske arbejderbevægelse i Århus stifter et selskab, der skal oprette en nærradio for Århusområdet.

Ansættelsen af en ny havnedirektør udskydes et par måneder. Et konsulentfirma skal først udarbejde en rationaliseringsplan.

Lørdag 30. januar

Den nye kulturrådmand, Thorkild Ibsen, åbner på Kunstmuseet udstillingen Børns billeder – børns verden.

Søndag 31. januar

Til fordel for den århusianske hjælp til Polen opføres et gallashow på teatret. Hele personalet stiller sig gratis til rådighed for at overskuddet kan blive så stort som muligt. Alle pladser er udsolgt på forhånd. I baren forhandles øl fra Ceres og vin fra Thorups vinkælder, og begge dele leveres uden beta-

ling, så det indkomne beløb ved salget kan gå ubeskåret til Polen.

Både Tivoli Friheden og Den gamle By melder sig som interesserede deltage-re i et fælles jysk turistprogram, »Jyske turistattraktioner«, der skal koordinere den jyske turistpropaganda.

Februar

Mandag 1. februar

Nordisk Journalistkursus fejrer 25 års jubilæum med en reception på Rådhuset og en fest i Journalistkollegiet. Rektor Erik Reske-Nielsen, der har ledet kursus i alle 25 år, modtager bl. a. Dagspressens Hæderspris på 20.000 kr.

Tirsdag 2. februar

Til det private Skt. Clemens Gymnasium i Århus har der kun meldt sig 10 interesserede elever, og planerne udskydes foreløbig til 1983.

Onsdag 3. februar

Fængselsgruppen i Århus afholder en offentlig høring i Stakladen om »Straf og retfærdighed« med deltagelse af folketingsmedlemmerne Ebba Strange og Inge Krogh.

Rektor Carl F. Wandel meddeler, at

Universitetet har tilbagekaldt sin påtale-begæring mod de unge boligaktivister, der i november og december holdt Høegh Guldbergs Gades Kaserne besat. Der vil heller ikke blive rejst erstatningskrav.

AGF-målmanden Ole Nørskov får af Dansk Idræts-Forbund medhold i, at han ikke er forpligtet til at bruge håndboldsko af mærket Hummel, som Dansk Håndbold-Forbund har kontrakt med.

Lørdag 6. februar

Tidsskriftet Skalk fejrer 25 års jubilæum med udsendelse af bogen »Bjarkemål« med illustrationer af Ingahild Grathmer, pseudonym for dronning Margrethe. Dronningen er selv til stede som gratulant sammen med rigsantikvar Olaf Olsen og tidligere rigsantikvar P. V. Glob.

I Kunstbygningen åbnes en udstilling af billedhuggeren Erling Gregers og malerne Kai Flummer og Poul Bjørklund.

Mandag 8. februar

Den canadiske forfatter Alice Munro besøger Århus og holder forelæsning i Engelsk Institut om canadisk litteratur.

Tirsdag 9. februar

I By- og Herredsretten dømmes en århusianer til et års fængsel og 5.000 kr. i erstatning for i juli 1981 at have voldtaget sin tidligere hustru.

Århusafdelingen af GASA holder generalforsamling i Vejby-Risskov-Hal-

Efter besættelsen af trikotagefabrikken på Dollerupvej forestod der et større istandsættelsesarbejde med at bringe bygningerne i en stand, som kunne tilfredsstille den eventuelle køber, Teknisk Skole. Blandt de arbejder, der skulle foretages, var bl. a. rensning af væggene for diverse mere eller mindre fantasifulde slogans. (Foto: Jørn Timm).

len. Formanden, gartneriejer Erik Graff Kristensen, meddeler, at omsætningen i 1981 har været 449 mill. kr., og medlemmerne får 3.4 mill. kr. i efterbetaling, en fordobling i forhold til 1980.

Onsdag 10. februar

I Byrådets møde oplyser rådmand Olaf P. Christensen, at der allerede er brugt 9 mill. kr. af de 10,6 mill. kr., der er afsat til snerydning. Der bevilges 179,5 mill. kr. til arbejdet med Varmeplan Århus i 1982.

Torsdag 11. februar

Juridisk Studenterklub ved Århus Universitet arrangerer en paneldiskussion over emnet »Besættelse – behov eller ballade« med deltagelse af rådmændene Thorkild Ibsen og Bjarne Ørum.

Fredag 12. februar

Den Sociale Højskole i Århus, der startede i 1957 som afdeling af Danmarks Sociale Højskole i København og siden 1961 har været selvstændig, fejrer 25 års jubilæum og udsender et festskrift.

Ved By- og Herredsretten idømmes en 30-årig mand 6 års fængsel for at have stukket sin kones ledsager med kniv og for at have afpresset socialforvaltningen 30.000 kr.

Lørdag 13. februar

Rådmand Bjarne Ørum afslører Karl Aage Rigets »Danmarksskulptur« ved hjørnet af Dalgas Avenue og Marselis Boulevard og Bent Sørensens »Havet« ved Gellerup Kirke.

Nordjyllandskredsen under Dansk Gymnastik-Forbund afholder »Gymnasternes Dag« i Stadionhallen med 1500 deltagere fra 60 forskellige klubber.

Søndag 14. februar

Som optakt til Hjerteugen startes et stafetløb mod København fra 6 forskellige steder i landet. I Århus arrangerer Hjerteforeningens Motionsklub med 59 motionister den lokale del af løbet, der udgår fra Bispetorvet og går til Moesgård. Enkelte Århusløbere fortsætter til Odder.

Mandag 15. februar

Fogedretten i Århus flytter fra Klosterorvet 6 til større lokaler i Mindegade 13.

Tirsdag 16. februar

Shells Servicestation ved Randersvej 164 hjemses af to pistolbevæbnede røvere, der truer tankpasseren til at udlevere 3000 kr., hvorefter de odelægger telefonen og flygter.

Onsdag 17. februar

Folketingets skatteudvalg indstiller til skatteministeren, at der oprettes toldoplæg i Hobro og Nyborg foruden de eksisterende i København, Padborg og Århus. Beslutningen ventes at give problemer for Århus' status som baskishavn.

En lønstrid 25. februar for 30 renovationsarbejdere på forbrændingsanlægget i Lisbjerg berørte 250.000 indbyggere i Århus Kommune, idet Renholdnings-selskabets vogne ikke kunne komme af med affaldet og derfor heller ikke kunne tømme folks affaldsbeholdere.
(Foto: Bjarke Larsen).

Ved By- og Herredsretten idømmes en århusianer 20 dages hæfte for at have udgivet sig for kriminalbetjent under privat efterforskning af bagvaskelse.

Torsdag 18. februar

På en generalforsamling i Lystrup Fjernvarme a.m.b.a. vedtages det med stort flertal at bevare uafhængigheden af Århus Kommunale Værker.

Den danskfødte norske visesanger Birgitte Grimstad giver koncert i Kongreshuset.

Fredag 19. februar

Katrinebjerg-Centret, Katrinebjergvej 81, der er opført 1914 som Katrinebjerg Ungdomshjem, bliver indviet at amtsborgmester Ib Frederiksen som dag- og døgncenter for sindslidende og epileptikere.

Lørdag 20. februar

To unge mænd bliver alvorligt såret med knivstik, da de indblandes i et slagsmål i Mejlgade ud for politistationen. Gerningsmanden anholdes dagen efter.

Søndag 21. februar

Undervejs mellem to brandsteder kolliderer en stigevoan fra Århus Brandvæsen i krydset Vestre Ringgade/Silkeborgvej med en personbil, der bliver stærkt beskadiget, mens bilens fører kun bliver lettere kvæstet.

Mandag 22. februar

På en generalforsamling i Arbejdernes Fællesorganisation retter formanden Børge Jørgensen i sin beretning et skarpt angreb mod Kristelig Fagforening og opfordrer til fælles kamp mod »de gule«. Fem talere går kraftigt ind for støtte til fagbevægelsens avis Demokraten.

Tirsdag 23. februar

En 17-årig, der 25. november sammen med en mindreårig kammerat røvede 72.000 kr. fra Sparekassen SDS i Egå, idømmes ved Landsretten to års fængsel.

En 19-årig jugoslav idømmes fem års fængsel for røverier fra postkontoret i Hans Broges Gade, Sparekassen Bikuben på Christiansbjerg, Discontobanken i Åbyhøj og Provinsbanken i Lisbjerg.

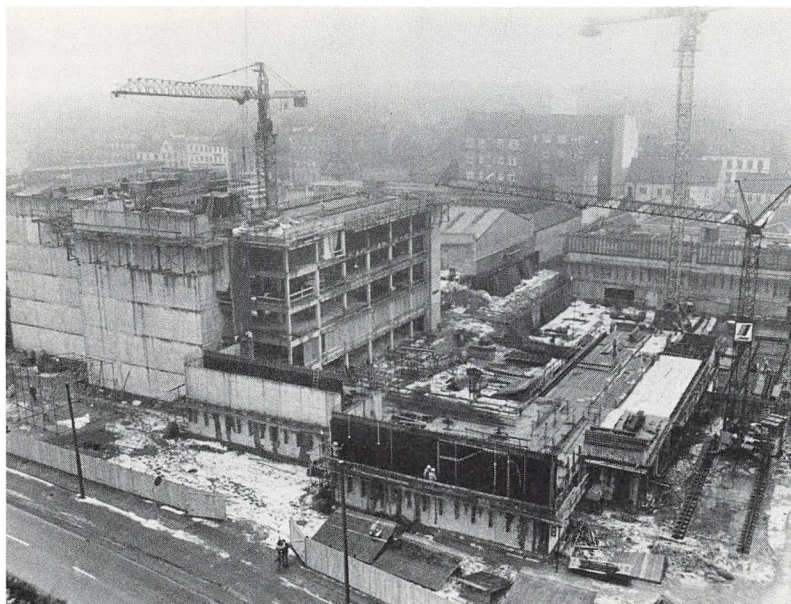
Onsdag 24. februar

Der vedtages en lokalplan, hvorefter Morgenavisen Jyllands-Posten får tilladelse til udvidelse på bekostning af et grønt område ved Vårkærparken.

Torsdag 25. februar

Højvangskolen i Stautrup, der blev taget i brug 1968 og siden er udvidet flere gange, indvies officielt af rådmænd Thorkild Ibsen.

På trods af vinterbesværet er opførelsen af Århus nye politigård flere uger forud for den oprindelige tidsplan. Hoved-entreprenøren JME forventer at kunne lægge tag på de første tre af projektets syv bygninger i begyndelsen af marts. (Foto: Jørn Timm).

Demokraten udkommer ikke, da journalisterne afholder fagligt møde efter opsigelse af tre kolleger.

Den canadiske rockgruppe Saga giver koncert i Vejlbj-Risskov-Hallen med knap 1000 tilhørere.

Fredeag 26. februar
Arbejdsretten erklærer renovations-

arbejdernes strejke ulovlig, og rådmann Olaf P. Christensen truer med at afskedige de strejkende, hvis arbejdet ikke genoptages mandag.

Ved By- og Herredsretten idømmes et ejendomsfirma 10.000 kr. i bøde for ulovlig udstykning af Marstrandsgade 21 til ejerligheder. Derimod fritages firmaet for konfiskation af fortjenesten ved transaktionen, der anslås til 700.000 kr.

Lørdag 27. februar
Århus-Ungdommens Fællesråd og Husets Musikteater afholder en u-lands-weekend med film, foredrag, udstillinger og optræden af bl. a. en chilensk musik- og sanggruppe.

Søndag 28. februar
Distriktsbladet Århus-Weekend, der startede i april 1980, ophører med at udkomme. Grunden angives at være svigtende annonceindtægter.

En løbsk ridehest bliver påkørt af en personbil på Oddervej i Skåde. Bilen ramponeres, og hesten er så hårdt kvæstet, at den må aflives.

Marts

Mandag 1. marts

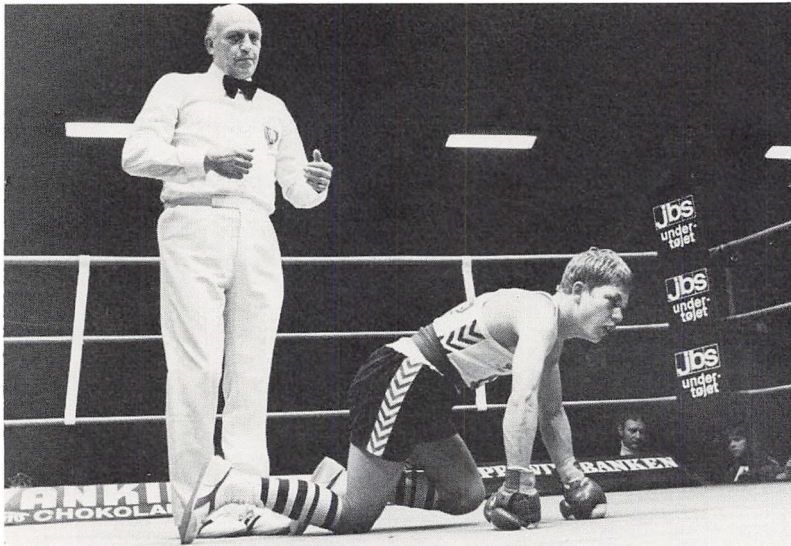
De strejkende renovationsarbejdere på forbrændingsanstalten i Lisbjerg fører forhandlinger med de kommunale myndigheder og indgår på et kompromis, så arbejdet kan genoptages tirsdag morgen.

Tirsdag 2. marts

På Århus Købmandsforening af 1887's generalforsamling udtaler formanden, Ole Edslev Christensen, at det igen går lidt fremad for »den lille købmand på hjørnet«. De høje benzinpriser er et medvirkende element: ikke alle kører langt for at købe ind.

Onsdag 3. marts

Århus Skattevæsen har i år allerede måttet returnere 35 mill. kr. til 5.100 skatteydere, der har indbetalt for meget i 1981.

Det var ikke kun for Jens Sveigaard, at de danske mesterskaber i boksning 7. marts blev en nedtur, mange talenter faldt fra én efter én – før og under mesterskaberne – hvis kvalitet sjældent har været set ringere.
(Foto: Preben Hupfeld).

En rasende tyr, der er undsluppet slagtehuset, springer i havnen. Efter et kvarters forløb har Falck ingen anden udvej end at skyde dyret og derefter fiske det op med en kranvogn.

Torsdag 4. marts

I anledning af Bikubens 125 års jubilæum har sparekassen uddelt milde gaver. På Århus Kunsthøgskole har en elev, Lene Gjandrup, modtaget et rej-

selegat på 10.000 kr., der skal bruges til et ophold i England.

Fredag 5. marts

I byggeriet Vestervang ved Vestre Ringgade vågner beboerne op til en kold dag. Brud på fjernvarmenettet giver meget kolde stuer, og temperaturen udendørs under 0 gør ikke situationen bedre.

Lørdag 6. marts

Byens arrest er overfyldt. Der er normalt kun plads til 67, men i 1981 var gennemsnitsbelægningen oppe på 74 fanger daglig. Til stadighed afsoner 20-30 århusianere deres straf i andre jyske arresthuse.

Søndag 7. marts

Postvæsenet »rationaliserer« stadig til skade for borgerne. Udbringning af pakker om lørdagen ophører:

9 unge mennesker ødelægger natten til søndag adskillige store butiksruder omkring Telefontorvet, hvis brosten de bryder op og bruger som kasteskyts. Samtidig maler 4 unge piger husfacader med slogans, der skal manifestere kvindernes frigørelse.

Mandag 8. marts

Konservativ Ungdom samler ca. 400 interesserede tilhørere på Hotel Mercur til en diskussion mellem statsminister Anker Jørgensen og den konservative leder Poul Schlüter.

Den århusianske filminstruktør Nils Malmros inviteres til Cannes-festivalen i maj for at vise filmen Kundskabens Træ. Den er af et dansk kritikerforum valgt som nr. 1 blandt verdens ti bedste film.

Tirsdag 9. marts

Den nye Demokraten har stadig problemer at slås med: den nyudnævnte chefredaktør Hans Bredahl ønsker at skifte de journalister ud, som er kritisk stemt over for ledelsen.

Onsdag 10. marts

Ved Aarhus By-Orkestrets koncert i Domkirken opføres et af kirkemusikkens storværker Dvoraks »Stabat Mater«. Ole Schmidt dirigerer:

På det ugentlige byrådsmøde når kun 14 ud af 62 sager at blive behandlet. Efter 5 timers drøftelser slutes, og et

nyt møde må berammes til den følgende dag.

På byrådsmødet oplyses, at ca. 600 nye lejligheder ventes færdige til indflytning i 1982, hvortil kommer 25 ungdomsboliger. Året før var tallene dobbelt så store. Også parcelhusbyggeriet stagnerer. Kommunen har på to måneder kun solgt 5 af sine 1000 grunde.

Torsdag 11. marts

LO's tidligere formand deltager i drøftelserne omkring Den nye Demokraten. Mødet slutter med øjeblikkelig afskedigelse af 15 journalister, kun én, der ikke har deltaget i kritikken af ledelsen, klarer frisag. Samtidig afskediges også bladets administrative personale.

På det ekstraordinære byrådsmøde vedtages salget af trikotagefabrikken på Silkeborgvej. Teknisk skole køber den for 7½ mill. kr. En ny skole ville koste tre gange så meget.

Fredag 12. marts

På Rådhuset åbnes en udstilling om ungarsk arkitektur af Ungarns ambassadør i Danmark, dr. Jajos Nagy.

Lørdag 13. marts

Det århusianske møbelfirma Scandinavian Furnishing Corporation skal levere møbler til 5.750 typehuse i Den Saudiarabiske Stat.

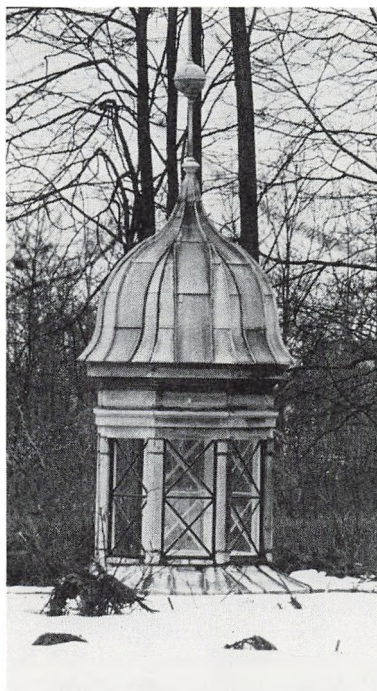
Undervisningsministeriet bevilger som et led i bekæmpelsen af arbejdsløshed blandt akademikere 235.123 kr. til en undersøgelse af den virkning

som det nye musikhus formodes at få på byens musikliv.

Søndag 14. marts

En opgørelse af virksomheden i 1981

Marselisborg Slotspark har fået endnu en seværdighed. Denne består af et spir med irret kobbertag og indfattede ruder. Oprindeligt beklædte spiret – som et af fire – en gammel bygning tilhørende Otto Mønstedts Fabrikker i København. Bygningen blev revet ned i 1981, og tilbage er nu kun spiret som århusianerne kan glæde sig over, når de besøger dronningens rosenhave.
(Foto: Brit).

viser, at Arbejdernes Samaritter Forbunds Århusafdeling har haft 5.580 deltagere i kurser i førstehjælp og livredning.

Ca. 1.000 århusianere deltager i en rundvisning på Huset i Vester Allé, arrangeret af Aarhus Stiftstidende.

Mandag 15. marts

Antallet af ansøgere til gymnasieundervisningen er faldet. Kun 2737 unge har søgt, det er 121 færre end året før. Også søgningen til HF har været i tilbagegang, fra 1170 til 1151.

Onsdag 17. marts

Århus Byråd bevilger ca. 5 mill. kr. i tilskud til Svalegangen, Filuren og Gruppe 38. Heraf får Svalegangen godt halvdelen.

KFUM-spejderne indsamlede sidste år 65 tons aviser, som gav ca. 10.000 kr. til forskellige aktiviteter. Ungdomskorpene frygter kommunens genbrugsforsøg, der også skal omfatte avispapir.

Torsdag 18. marts

Af byens 27.000 arbejdsløse er 600 færdiguddannede akademikere.

500 århusianske børn giver koncert i Vejlbj-Risskov Hallen. Koncerten er arrangeret af Århus Musiklærerforening.

Fredag 19. marts

Magistratens 1. afdeling er langt fremme i arbejdet med at afhjælpe manglen på ungdomsboliger. Der føres forhandlinger med Boligministeriet om en overtagelse og ombygning

Mange handlende på Skovvejen glædede sig over, at vejen den 18. marts igen blev åbnet for gennemkørende trafik. Som følge af et omfattende kloakarbejde var Skovvejen lukket for trafik i et halvt års tid, hvilket betød en væsentlig nedgang i omsætningen for de handlende. Derfor markeredes åbningen med flag og overklipping af snore.
(Foto: Ib Hansen).

af Regina-komplekset, der bliver ledigt, når politiet rykker ind i den nye politigård.

Lørdag 20. marts

Byen indvier Jysk Medicinhistorisk Museum på Nørrebrogade. Samlingen er skabt og opstillet af overlæge Ejnar Hovesen fra Grenå.

Mandag 22. marts

Den korte allé fra Frederiks Allé til det nye musikhus navngives efter bykerestrets tidligere dirigent Thomas Jensen, der gennem mange år kæmpede for bedre koncertfaciliteter i byen.

Tirsdag 23. marts

Rammefabrikken Jyden i Åbyhøj flytter fabrikationen af metalrammer til sin fabrik i Irland. En trediedel af personalet, ca. 35 medarbejdere, vil miste arbejdet.

Ved Vestre Landsret idømmes en 39-årig alfons 6 mdr.s fængsel og 50.000 kr. i ulovlig indtjening fra sexmassøser konfiskeres. Endelig skal 17.000 kr., som han uretmæssigt har

hævet på bistandskontoret tilbagebetales.

Onsdag 24. marts

Århus Byråd fordobler det afsatte beløb til igangsættelse af beskæftigelsesarbejder for langtidsledige, så der for det kommende år er 44 mill. kr. til rådighed, statens tilskud iberegnet.

Fredag 26. marts

Antallet af nyretransplantationer på Århus Kommunehospital er stærkt faldende: de andre nordiske lande, hvorfra de fleste nyrer hidtil er kommet, har lært sig kunsten på Århus Kommunehospital og bruger derfor selv de nyrer, de kan skaffe.

Lørdag 27. marts

Antallet af selvmord viser en foruroligende stigning. Sidste år konstateredes 74 selvmord, heraf var 43 mænd, og de tre første måneder af 1982 viser en fortsat stigning.

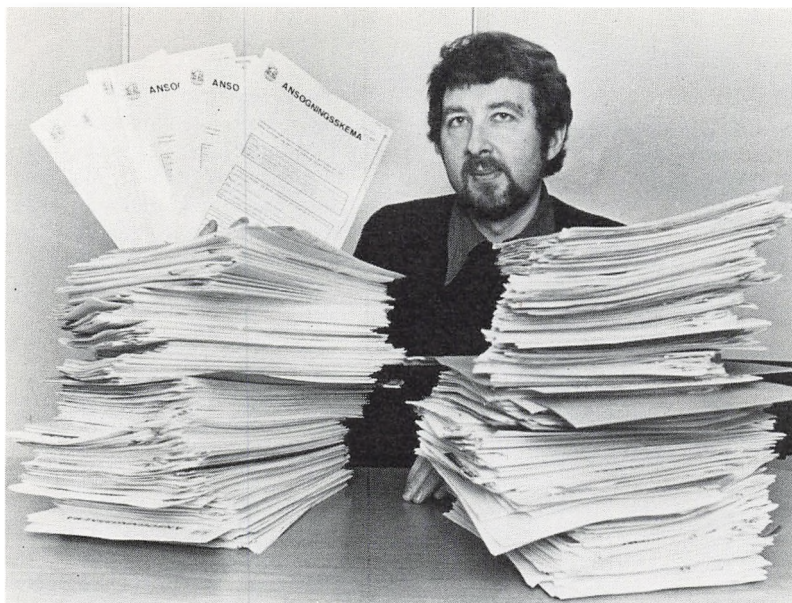
Søndag 28. marts

Århus Unge Tonekunstnere holder åbent hus-koncert på Det jydsk Musikonservatorium med det formål at få uddybet kendskabet til unge danske og svenske komponister.

Interessen for køkkenindretning er stor og mere end 10.000 besøger Marselisborg-Hallen under en køkkenudstilling. Der bestilles køkkener der svarer til næsten 3 mdr.s produktion.

Tirsdag 30. marts

I Lisbjerg går 15.000 m³ halm op i luer efter børns leg med ild. Slukningen kræver så store vandmængder, at

Århus Kommune satte en trist rekord i marts måned. Efter at have averteret efter unge til 23 ledige stillinger modtog man 1000 ansøgninger, en stigning i forhold til sidste år på 300-400.
(Foto: Preben Hupfeld).

April

---

brandbilerne har svært ved at manøvrere i mudderet omkring halmen. Slukningen varer mere end et døgn, og da ejeren ikke var forsikret, lider han et tab på ca. 100.000.

Onsdag 31. marts

Under et indbrud hos Føtex i Viby gemmer en tyv sig under varerne i en fryser. Politiet finder ham dog, men først da han er stiv af kulde.

Torsdag 1. april

Århus Renholdningsselskab holder 25 års jubilæum. Samtidig fejres direktør Knud Fogsgaard, der har været ansat i selskabet siden starten.

Århus Sporveje indvier nyt billetkontor i Hans Hartvig Seedorffs Stræde med hornmusik samt kaffe og kager til kunderne.

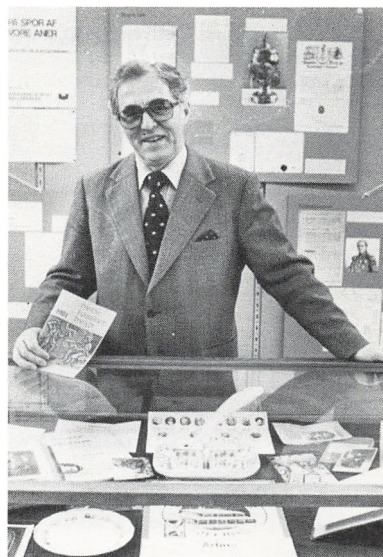
Fredag 2. april

En gruppe rockere trænger ind i Fronthuset i Mejlgade, hvor boligaktivister holder fest. Der bliver ødelagt inventar, og flere festedeltagere må under lægebehandling. Det lykkes kun politiet at fange én af rockerne.

Ved By- og Herredsretten idømmes en voldsmand 3 års fængsel for nytårsaf-

---

Et dobbelt 25 års jubilæum er ikke hverdagskost, men 1. april kunne Poul Porse fejre jubilæum, som formand for den anden jubilar, Slægtshistorisk Forening. At slægtsforskere ofte finder forfædre, der er minde fine i kanten, kan pensioneret politiassistent P. Porse tale med om, da han blandt sine aner har fundet en drabsmand fra ca. 1660.
(Foto: Preben Hupfeld).

Forsøget med udgivelsen af Den nye Demokrat varede kun 25 uger. For at avisen skulle kunne løbe rundt, var det nødvendigt med et oplag på 10.000-12.000, men selv da det gik bedst, nåede man kun op på 7.000, og sidste udgave talte kun et oplag på o. 2.000. (Foto: Jens-Kristian Søgaard).

ten at have mishandlet sin samlever-ske med døden til følge.

Lørdag 3. april

Ved Skejbyvej i Vejlbj indvies første afsnit af en ny Rudolf Steiner-Skole, der rummer syv klasser foruden en børnehaveklasse. Den hidtidige skole ved Strandvejen fortsætter, og der er

yderligere planer om en tredje skole i Brabrand.

Kunstnernes Påskeudstilling åbnes for 36. gang i Kunstbygningen med stort besøg og salg for 71.000 kr., bl. a. til Århus Kommune og Århus Amt.

Søndag 4. april

Som led i en landsomfattende aktion holdes der fredsdemonstration i Århus med ca. 8000 deltagere. Der startes på Ferdinandspladsen med tale af forfatteren Per Højholt. Derefter går toget til Rådhuspladsen, hvor der tales af amtsrådsmedlem Inger Lillelund og pastor Steen Skovsgaard, Gellerup. Der sluttes af i Mindeparken med taler af forfatteren Dagmar Andrea-

sen og amtsrådsmedlem Ellen Margrethe Skov.

Mandag 5. april

Der er i weekenden stjålet et større parti tømmer, bl. a. 32 limtræs-søjler, fra byggepladsen ved Lystrup Centervej, hvor Social- og Sundhedsforvaltningen opfører et plejehjem med beskyttede boliger. Der er tidligere klaget over tyveri og hærværk på byggepladsen.

Tirsdag 6. april

Den kongelige familie kommer til Århus for at tilbringe påsken på Marselisborg.

Onsdag 7. april

På et bestyrelsesmøde i Den nye Demokrat under ledelse af LOs tidligere formand Thomas Nielsen beslutter man at standse bladet med øjeblikkelig virkning. Abonnementstallet, der ved starten i oktober 1981 var ca. 7000, er sunket til ca. 2000.

Rådmand Bjarne Ørum indleder en reklamekampagne, der igennem 4 måneder ved hjælp af dagbladsannoncer og brochurer skal skaffe 1500 job til unge arbejdsløse på det private arbejdsmarked ud over de 1500, der kan beskæftiges i Århus Kommune.

Skærtorsdag 8. april

De fleste påskedage byder på ugunstigt vejr med kulde, regn og sne. Til gengæld vises der mange spændende udstillinger i Århus. Foruden Kunstnernes Påskeudstilling kan nævnes Kunstnergruppen Labyrinth, der udstiller i Ridehuset, en udstilling om

byfornyelse i Frederiksbjerg Beboerhus og to ophængninger af den 80-årige Harald Borges akvareller med lokalt motiv, dels på Moesgård, dels i Handelsbankens hovedafdeling.

Langfredag 9. april

Efter en brandudrykning til en kælder ved Bispehavevej anholdes to drenge på 14 og 11 år. De tilstår at have påsat denne og tre andre brande i kvarteret.

Århus Motor-Club, der for tiden er uden træningsbane, besætter Vestereng-banerne ved Brendstrupvej, der blev lukket i 1977 efter alvorlige støjgener. De genoptager motorcross-kørselen uden tilladelse fra kommunen.

Lørdag 10. april

En tyv bryder ind i Skt. Josephs Hospital og stjæler fem tasker fra senliggende patienter.

2. påskedag mandag 12. april

Organisationen Youth for Christ holder påskefestival i Marselisborg-Hallen med musik og boder med plader og kristelig litteratur.

Tirsdag 13. april

Ringgadebroens østlige kørebane bliver afspærret under istandsættelse af den østlige cykelsti, et arbejde, der vil vare omtrent ½ år.

Der meldes om hærværk mod fem folkevogne i byen. Benzinslangen er tilkoblet bilens strømfordeler med alvorlig fare for eksplosion.

Onsdag 14. april

På en generalforsamling i Egå Brugsforening vedtages det, at de to brugser i Center Øst og i Gammel Egå skal lægges ind under FDB.

Torsdag 15. april

To unge mænd med attrap-pistoler røver 148.000 kr. fra Handelsbankens Brabrand-afdeling ved Emmasvej og flygter i en varebil.

Fagmessen Kontor, Butik og Data åbnes i Stadionhallen af borgmester Thorkild Simonsen, nyvalgt formand for Kommunedata.

Byens første pladeudlejningsbutik »108« åbnes i Frederiks Allé 108.

Fredag 16. april

En handlende, der har overtrådt lukkeloven ved salg af øl, vin og spiritus fra sine to kiosker, idømmes en bøde på 70.000 kr.

Lørdag 17. april

Jydsk Racekatte-Klub (Jyrak) holder forårsudstilling i Marselisborg-Hallen. Der deltager 428 katte fra hele landet, dog har fynboerne meldt afbud på grund af mund- og klovsyge-epidemien. Til »Mis Århus« kåres en hankat fra Kolding.

Mandag 19. april

I forbindelse med en omlægning af Store Torv påbegynder arkæologer fra Moesgård en nærmere undersøgelse af byens ældste rådhus, hvis fundamenter afdækkes umiddelbart vest for Domkirken.

Tirsdag 20. april

En ung mand bliver slået ned og udplyndret uden for restaurant Rio Bravo ved Europaplads.

Onsdag 21. april

I Byrådets møde vedtages det at fremrykke den endelige afvikling af gasforsyningen til 31. december 1982. Der er i øjeblikket kun ca. 8700 gasmålere tilbage i Århus.

Der godkendes en lokalplan for et område nord for Hasselager med et lokalcenter indeholdende 500 boliger, daginstitutioner, bibliotek og evt. en kirke.

Århus By-Orkester giver sin sidste koncert i Stadionhallen med ca. 2000 tilhørere og påfølgende afskedsfest før genoptagelsen af koncerterne i det kommende Musikhus.

Torsdag 22. april

Den franske dramatiker Eugene Ionesco besøger Århus som gæst hos Alliance Française. Han modtages på Rådhuset af rådmand Olaf P. Christensen, spiser frokost på Århus Teater og holder gæsteforelæsning i Romansk Intitut på Universitetet.

Fredag 23. april

Rådmand Bjarne Ørum indvier Skattevæsenets og Folkeregisterets nye lokaler i den ombyggede forretningsjendom Knudrisgade 5.

Udlejningsfirmaet Østergaard Biler indvier nybygning i Sønder Allé 35 i overværelse af rådmand Olaf P. Christensen.

Med spændte og betænkelige miner fulgte 10.500 tilskuere på Århus Stadion AGFs åbningskamp mod Brøndby. Resultatmæssigt var kampen god, 1-0 til hjemmeholdet, men underholdningsmæssigt lod den en del tilbage at ønske.
(Foto: Jørn Timm).

---

stensen og turistchef S. Hempel-Jørgensen.

De hollandske korvetter »Fret« og »Jaguar« aflægger besøg i Århus.

Lørdag 24. april

Tivoli Friheden åbner sæsonen i klart og køligt forårsvejr. Det bemærkes, at tivolet-systemet i år er afskaffet, så der igen betales kontant for de enkelte forlystelser.

Koloristerne åbner 50 års jubilæumsudstilling i Kunstbygningen. Det er første gang, sammenslutningen udstiller i Århus.

Mandag 26. april

På grund af det tørre forårsvejr må Falck rykke ud til fem græsbrande. Ved den ene reddes to 10-12 årige drenge i sidste øjeblik fra deres græshule ved Vårkærparken.

Magasin du Nord åbner en priskrig ved at tilbyde 10-12% rabat til sine

---

Maj

Lørdag 24. april tager Tivoli-Friheden hul på sommerens forlystelser. Traditionen tro afsluttes åbningsdagen med festfyrværkeri, men inden da har der været mulighed for at nyde promenademusikken og andre af havens tilbud bl. a. nye radiobiler og »Legeland«, der i år er blevet inddraget i Tivoli-Friheden.
(Foto: Ib Hansen).

kontokunder indtil 31. maj. Stormagasinet Salling svarer med at give 10% rabat til alle kunder.

Musikgruppen Shu-Bi-Dua giver to koncerter i Vejlbj-Risskov-Hallen.

Tirsdag 27. april

En 9-årig dreng i Søndervangskolen bliver alvorligt syg efter at have indsnuset nysepulver og må indlægges på Amtssygehuset.

Onsdag 28. april

400 girokort, afsendt fra Åbyhøj Postkontor til Girokontoret i København 1. april, er forsvundet undervejs, og mange århusianere rykkes for længst betalte regninger.

En 56-årig gårdejer i Malling omkommer i sin svinestald, klemt ihjel i et automatisk udmugningsanlæg.

Torsdag 29. april

Århus City-Konto med ca. 100 tilsluttede forretninger går ind i rabatkrigen med Magasin og Salling ved løbende tilbuds-salg i hele maj måned.

Fredag 30. april

En 43-årig århusianer truer med en shagpibe kassereren i Handelsbankens Langenæsafdeling til at udlevere 15.300 kr., men bliver pågrebet af en kunde i banken, en slagtermester, der indhenter og overmander den uheldige røver.

En sortbroget ko på Buehøjgård i True er nedkommet med trillinger. Hun har tidligere født en enkelt kalv og derpå tvillinger.

Lørdag 1. maj

Ved middagstid skydes der i Guldsmedgade. En tyrk på indkøb føler sig forfulgt af et par landsmænd og trækker sin revolver. Foruden at ramme »fjenden« skyder han også en 12-årig pige i benet.

Søndag 2. maj

Efter at det i TV's lørdagskanal har været påstået, at natklubben på Hotel Atlantic er træffested for prostituerede, strømmer nysgerrige til klubben. Ejeren afviser enhver påstand, også om specielle aftaler med firmaet Bruun & Sørensen, hvis forhold undersøges i forbindelse med bestikkesagen i Ålborg.

Mandag 3. maj

I årets første kvartal har byens hoteller haft en overnatningsfremgang på 4½%. Med 57.348 liggende gæster sidste år er belægningsprocenten oppe på 57%. De 46% var danske.

I Århus By- og Herredsret indrømmer en tidligere leder af byens parkometerværksted, at han ved hjælp af en specialnøgle har tappet parkometre for ca. 30.000 kr. i løbet af et halvt år. Han sigtes dog for gennem flere år at have tilegnet sig det seks-dobbelte beløb.

Tirsdag 4. maj

I maj udskibes 42.000 t. træ fra Århus

En god 1. maj-demonstration skal gerne som ydre rammer have sol og vind. Solen af hensyn til deltagerne, vinden af hensyn til fanerne. Disse ydre rammer var, på trods af meteorologernes spådomme, til stede, og op mod 25.000 mennesker var til 1. maj fester i Århus.
(Foto: Laier).

Havn til Finland. Det er træ, der væltede under den voldsomme storm i november. Det er solgt til papirfremstilling.

Onsdag 3. maj

Århus Byråd bevilger ekstra 493.000 kr. til den alternative undervisning, der tilbydes skolernes ældste elever for

at skabe større interesse for skolegangen.

Torsdag 6. maj

Som et led i bekæmpelsen af ungdomsarbejdsløsheden har rådmand Bjarne Ørum allieret sig med 50 erhvervsfolk, der som job-ambassadører skal arbejde på at skabe nye stillinger.

Fredag 7. maj

Atter gør et århusiansk arkitektfirma sig gældende: Kjær & Richter vinder en konkurrence om en ny teater-, musik- og forsamlingsbygning i Næstved.

Søndag 9. maj

Som et led i kampagnen for de unges

beskæftigelse meddeler Magasin, at antallet af lærepladser fordobles.

Århus Toldkammer holder åbent hus lørdag og søndag i anledning af toldvæsenets 350 års-dag.

Mandag 10. maj

I Københavns kommunes udstillingsbygning i Nikolaj Kirke viser Århus Kunstmuseum en udstilling af museets nyere arbejder.

Onsdag 12. maj

Til Finsengades Skoles 75 års-jubilæum bager Mønsterbageriet en kage til 400 gæster. Den forestiller naturligvis skolen.

Rådet for større Færdselssikkerhed afvikler finalen til årets cyklistprøve på Vestergårdsskolen i Viby. 30 skoleelever fra Århus politikreds deltager i den 4 timer lange konkurrence.

Torsdag 13. maj

Ved Aarhus By-Orkesters koncert i Marselisborg-Hallen er den 21-årige amerikaner, violinisten Joseph Swensen solist ved udførelsen af Paganinis 1. violinkoncert.

Fredag 14. maj

Jydsk Teknologisk Instituts afdeling for plade- og svejseteknik reparerer sammen med Århus Containerservice årligt ca. 10.000 containere.

Ved en fest i anledning af overstået skriftlig studentereksamen lader nogle unge sig i overmod transportere på en bils kofanger: en ung mand falder af og dræbes ved faldet mod jorden.

På Forhistorisk Museum på Moesgård åbner en udstilling, der viser fund fra de sidste udgravninger i kommunen, bl. a. fra Store Torv, hvor fundamentene til det gamle rådhus foran Domkirken netop er frilagte.

Lørdag 15. maj

På kommunens omsorgscenter, Toftegårdscentret, udstiller seks beboere deres egne malerier, alle resultater af et malerkursus.

Mandag 17. maj

Den årlige Israel-uge i byen har Jerusalem som hovedemne. Der er arrangeret foredrag, film og udstillinger. Den israelske ambassadør åbner en udstilling i Rådhushallen – dog først efter at hallen er gået igennem af politiet efter en bombetrussel.

Tirsdag 18. maj

Atter i år byder kommunen sine pen-

sionister på en ugentlig gratis eftermiddagsunderholdning, kaldet Mødestedet, i Friheden. Her er underholdning af forskellig art: sang, musik, foredrag og – for en billig penge – en kop kaffe med brød.

Onsdag 19. maj

Den canadiske ambassadør besøger Århus Universitet, hvor Engelsk Institut får overrakt en gave på 250 canadiske bøger.

Torsdag 20. maj

Østjydsk Ørredsammenslutning sætter sammen med Fiskeriministeriet 2.000 mærkede fisk, bækkørreder og regnbueørreder, ud i Bugten, dels for at få en større bestand, dels for at følge deres vandringer.

Fredag 21. maj

Brabrand Boligforening har ønsket at ansætte en socialrådgiver, men med-

lemmerne protesterer over udgiften. Boligministeriet svarer, at aflønningen ikke må lægges på huslejerne.

Lørdag 22. maj

6 par fra Århus deltager på tandemcykel i det såkaldte Solgaveløb. I år finder det sted på Fyn.

Søndag 23. maj

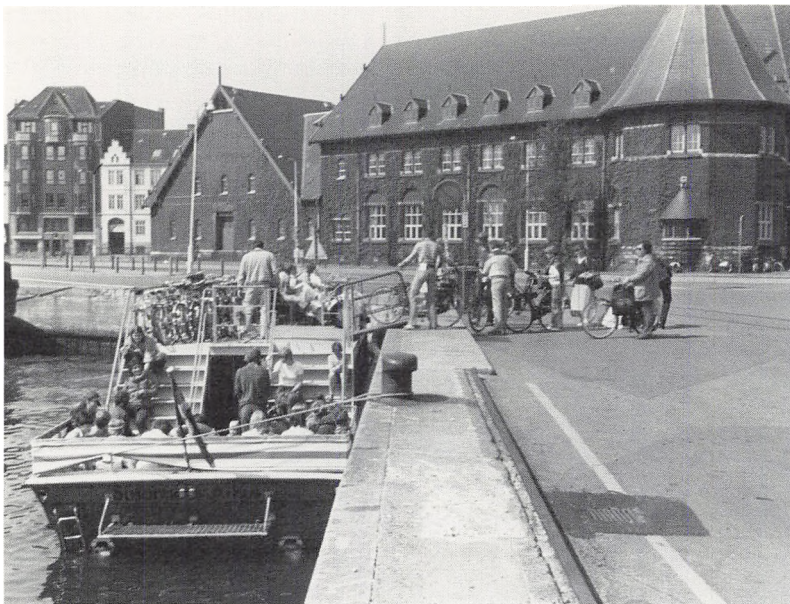
DSB's nye lyntog, der kun kører mellem København og Århus, en tur daglig hver vej, ankommer til byen 13.35 og returnerer 16.35. Der serveres på denne første dag kaffe og wienerbrød til alle passagerer.

---

47 år skiller disse to DSB rutebiler. Som et forsøg indsatte DSB den leddelede rutebil på Århus-Spørring-Randers ruten. Erfaringerne vil vise om DSB i fremtiden, som Århus Sporveje, vil satse på den leddelede massetransport.
(Foto: Jørn Timm).

Tirsdag 25. maj

På auktionen hos GASA sælges årets første danske jordbær. De er avlet i Beder og koster 55 kr. for 500 g.

Onsdag 26. maj

Bryggeriet Ceres inviterer Vesterbro beboerforening til et møde på bryggeriet efter at det havde modtaget klager over luft- og støjgener.

Trods en begrænset taletid på 3 minutter når byrådet på et af sine længste møder kun gennem 62 sager, 9 må vente til næste møde.

I forbindelse med Grenåvej-udbygningen har man søgt at løse de svage trafikanters problemer m.h.t. at krydse det nye indtil 40 m brede vejanlæg ved at anlægge to stitunneler. Den her viste tunnel er placeret ved Vejlbj Centervej.
(Foto: Bjarke Larsen).

Det gode sommervejr fik mange til at benytte sig af Mols-Ekspressens rute fra Århus til Skødshoved. Op til 80% af »Susannes« passagerer medbragte cykler til den videre befordring på Mols. Ekspressen havde også planlagt udflugtssejladser til Moesgård, men anløbsbroen her var ikke klar, da starten skulle være gået, 16. maj.
(Foto: Axel P.)

Mandag 24. maj

Fra den forladte kaserne i Høegh Guldbergsgade stjæles en halv snes håndgranater fra et hjemmeværnsdepot. De kastes dels på Den Permanente Badeanstalt i Risskov, dels på Møllevangsskolen. Det lykkes politiet at anholde 8 unge.

Torsdag 27. maj

Ceres Bryggeriet nedriver en gammel tappehal ud mod Silkeborgvej som led i et nybyggeri, der skal give plads til en ny hal og otte tanke, der hver skal rumme 15.000 l øl.

På Cannes-filmfestivalen fortsætter den århusianske instruktør Niels Malmros salget af sin film Kundskabens træ til 7 lande, så den nu vil blive vist i 11 lande verden over.

Lørdag 29. maj

Den årlige Kvindefestival i Tangkrogen begunstiges af det fine vejr, og får som sædvanlig god tilslutning. Alene lørdag møder ca. 3.000 op. Mottoet er denne gang fred, frigørelse og ret til arbejde.

Søndag 30. maj

En 17-årig århusianer, Lotte Inuk, debuterer på Borgens forlag med to bøger, der handler om børns fantasiverden.

Der er i årets 1. kvartal registreret 4.334 forbrydelser mod 4.606 i samme kvartal året før. Forbrydelser som narokriminalitet og voldsforbrydelser viser et tydeligt fald, mens der er en stigning i antallet af indbrud og simpelt tyveri.

Mandag 31. maj

Ved en international potteplante-konkurrence i Holland tilfalder 7 ud af 53 guldmedaljer gartnerier i Århusområdet. Den danske eksport af potteplanter var sidste år oppe på 750 mill. kr. og ventes at stige yderligere i år.

Juni

Tirsdag 1. juni

Det meddeles, at Kosan Frichs starter en produktion af højtryksflasker til tekniske luftarter og samtidig standser produktionen af stålkonstruktioner.

Magasin og Salling ophører med rabatkriegen, der blev påtvunget dem af Illum i København.

Boligforeningen Solgården fejrer 40 års jubilæum med fælleskaffebord i telt på Henrik Hertz Vej, reception i kontorlokalerne og senere pølsebord, dans, revy og anden underholdning.

Onsdag 2. juni

Under den herskende varmebølge meldes om et stigende antal indbrud som følge af åbentstående vinduer og døre. I løbet af et døgn har kriminalpolitiet modtaget 80 tyverianmeldelser.

Torsdag 3. juni

I Kongreshuset afholdes en høring om sygehusbyggeriet ved Skejby, arrangeret af Socialdemokratiet i Århus Amt. Amtsborgmester Ib Frederiksen og amtsygehusdirektør Klaus Petersen forsvare projektet, men flere overlæger er betænkelige.

Fredag 4. juni

En 33-årig finsk kvinde bosat i Århus dør efter nedkomst på Kommunehospitalet.

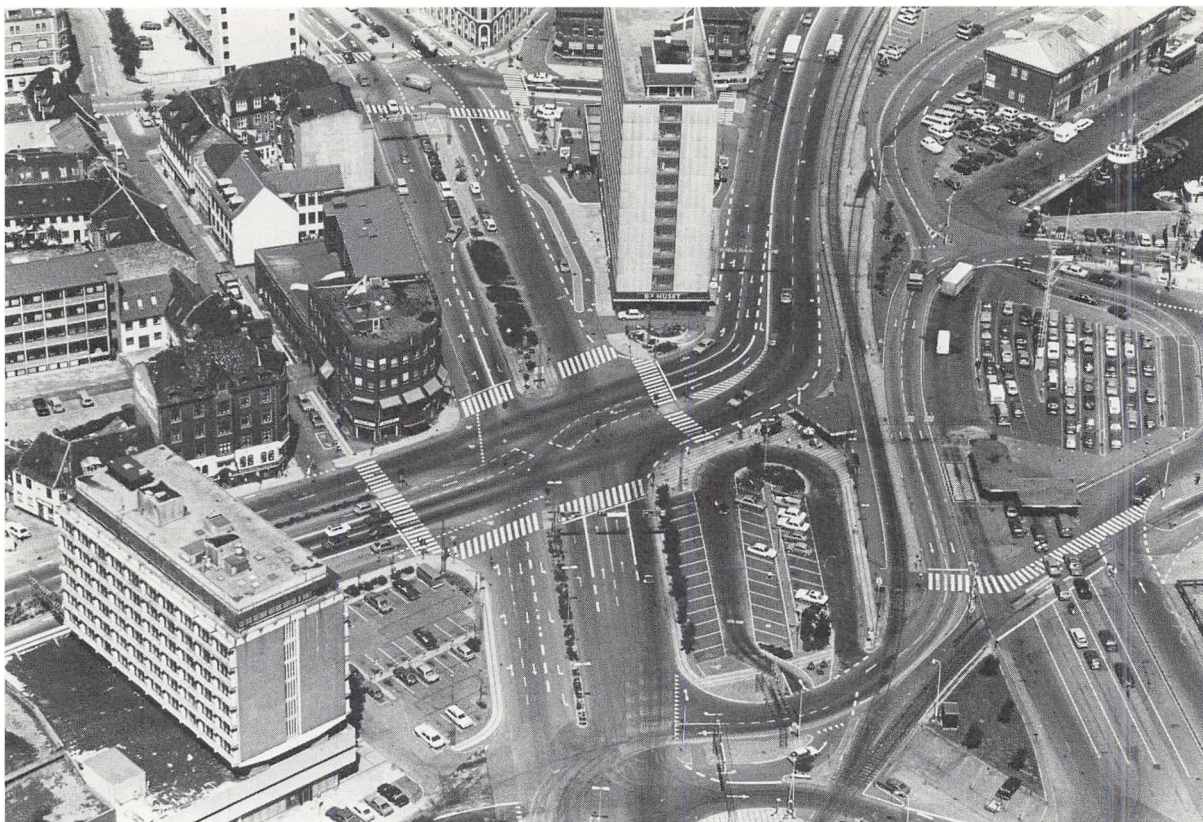
VS afholdt musikfestival ved Moesgård Strand 5.-6. juni, begunstiget af et strålende sommervejr. Det politiske var ladet en hel del i baggrunden, og Hoffet kan man vel også bruge under en hede bølge. Fotografen valgte for øvrigt dette billede som sit bedste taget i årets løb. (Foto: Preben Hupfeldt).

spitalet. Hendes samlede fængsles, sigtet for vold med døden til følge. Mishandlingen er angivelig foregået i marts, og kvinden har været indlagt siden 21. april.

Lørdag 5. juni

Årets grundlovsfester begunstiges af sommervejret, idet varmen kulminerer ved 28°. Venstre holder grundlovs-møde på Ristrup med deltagelse af Anders Andersen og Uffe Ellemann-

Krydset ved Europaplads har været skueplads for alvorlige ulykker med cyklistere impliceret. Krydset skal nu forsynes med farvede cykelfelter, som kan lede cyklisterne mere sikkert gennem krydset. Der er også planer om at lave farvede cykelfelter i andre af byens farlige kryds.

(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

Jensen. De konservative holder møde på Vilhelmsborg med Poul Schlüter som taler. VS holder to dages festival med musik og boder ved Moesgård Strand. Endelig holder Folkebevægelsen mod EF »fest i laden« ved Edwin Rahrs Vej med folkedans og midnatsbal.

Mandag 7. juni

Det vedtages i Radiorådet, at regio-

nalsenderne skal udskilles fra Provinsafdelingen og danne selvstændige programafdelinger. Provinschef Gerhard Nielsen er herefter kun leder af TV-virksomheden i Provinsafdelingen.

Den spanske trappe ved Telefontorvet, der har været tilholdssted for uheldige elementer, bliver nedtaget og erstattes af en beplantet mur med nicher.

Tirsdag 8. juni

Århus Borgerlige Skydeselskab holder kongeskydning ved Ferdinandspladsen i Risskov. Blandt gæsterne er borgmester Thorkild Simonsen, der giver tilsagn om kommunal bistand til restaurering af den gamle skydepavillon.

Hotellerne Atlantic og Mercur har startet forevisning på værelserne af en 10 minutters turist- og reklamefilm med titlen »Ud i Århus«, der indgår i et større underholdningsprogram. Filmen er produceret af Saks Film og TV.

Onsdag 9. juni

I Byrådets møde bevilges 662.000 kr. til indretning af kontorer for Fritids- og Kulturforvaltningen i Vestergade 55-67 og 400.000 kr. til modernisering af CF-gården Kirstinesminde.

Man godkender Vejlbys Brugsforenings plan om at flytte fra Grenåvej 192 til Nordre Strandvej 19, det tidligere Park-Teater.

Torsdag 10. juni

En maskeret røver, der truer med at skyde, fjerner 31.000 kr. fra postkontoret i Beder og flygter i en bil, der senere findes ved Moesgård Strand.

Udsendelsen af pjecen »15 cykelture omkring Århus« markeres ved en tur fra rådhuset til Thors Mølle. Blandt deltagerne er rådmand Bjarne Ørum og byrådsmedlemmerne Dorthe Laustsen og Lone Hindø.

Fredag 11. juni

Mejeribrugets 100 års jubilæum fejres

i Rådhushallen med lurblæsning, prolog af Poul Hammerich, fremsagt af Malene Schwartz, og festtale af landbrugsminister Bjørn Westh. Borgmester Thorkild Simonsen overrækker en kæmpefigur af koen Karoline. Formanden for De Danske Mejeriers Fællesorganisation, gårdejer Thomas Jørgensen, angriber regeringens landbrugspolitik, men hylder Århus, der i mange år har været hjemsted for Mejerikontoret.

Lørdag 12. juni

Professor, Flemming Kissmeyer-Nielsen modtager i Oslo Anders Jahrs pris (300.000 norske kroner) for sit arbejde med transplantationer.

Liden tue kan vælte et stort læs, men også manglende højde kan gøre det, i dette tilfælde manglede der 10 cm i at en high cube container kunne slippe igennem Marselis-tunnelen. Det er anden gang inden for to år, at en sådan påkørsel finder

sted.
(Foto: Brit).

Mandag 14. juni

Plejecentret Møllestien med tilhørende dagcenter og beskyttede boliger indvies af socialminister Bent Rold Andersen og rådmand Jens Arbjerg Pedersen.

Tirsdag 15. juni

Valdemarsdag fejres efter traditionen med festgudstjeneste i Domkirken

ved provst Per Aagaard, optog gennem byen (via Frederiksgade) og faneindvielse på Rådhuspladsen ved stiftamtmand Leif Groth. I dagens anledning indvies 10 nyopsatte permanente flagmaster på Banegårdspladsen.

I Amtsrådets møde afvises det med 20 stemmer mod 11 at udsætte hospitalsbyggeriet ved Skejby. Første fase af byggeriet, der nu sættes i gang, vil koste ca. 800 mill. kr.

Onsdag 16. juni

Ved By- og Herredsretten idømmes to unge mænd henholdsvis 3 og 3½ års fængsel for deltagelse i bankrøveriet i Brabrand 15. april.

Torsdag 17. juni

I Vejlbj-Risskov-Hallen afholdes en heldagskonference over indvandrerproblemer i Århus. Blandt deltagerne er konsulent Jette Mersing fra Indenrigsministeriet og rådmand Thorkild Ibsen. Om aftenen holdes fest i Rådhushallen, arrangeret af de lokale indvandrerforeninger.

Den rumænske ambassadør Stana Dragoi åbner en udstilling i rådhuset af rumænske bøger, fotografier og folkekrugter. Bogsamlingen skænkes til Århus Kommunes Biblioteker.

Bestyrelsen for 1/S Århus Kulterminal, der er dannet af Elsam, Ålborg Portland og Dansk Shell, besøger Århus for at besigtige arbejdet med den nye østhavn, hvor kulterminalen skal etableres.

Fredag 18. juni

En bagerlærling i Højbjerg bliver

Der skete skader for adskillige millioner, da en fjerdedel af Ceres bryggeri blev lagt i ruiner efter en voldsom brand 27. juni. Røgdykker Uffe Fast, der her hælder vand ud af støvlerne, måtte senere til behandling på skadestuen for skoldning på halsen.

(Foto: Hans Otto).

overfaldet af to motorcyklister og gennembanket, fordi hans tegnebog var tom. En af gerningsmændene anholdes straks efter.

Lørdag 19. juni

Danmarks Kommunistiske Ungdom og Kommunistiske Studenter afholder to dages rock-festival med deltagelse af en række fredsbevægelser. Derfor festes under mottoet »Fredsrock« på bueskydningsbanerne ved Åbrinkvej.

Tirsdag 22. juni

Kongefamilien modtages på Århus Havn for at indlede sit sommerophold på Marselisborg.

Skattedirektør Erik Pedersen meddeler, at den såkaldte revisorgruppe i løbet af 6 år har fundet 62 mill. kr. frem, som hidtil har været unddraget beskatning.

Onsdag 23. juni

Råd mændene Olaf P. Christensen og Jens Arbjerg Pedersen præsenterer tre nye foldere fra Århus Turistforening: en om campingpladser og skovrestauranter, en om herregårde og en for handicappede med titlen »Århus, byen for alle«.

Sankthansaften drukner i regn. Mange udendørs arrangementer må aflyses eller erstattes af indendørs festligheder.

Torsdag 24. juni

Det meddeles, at C. F. Møllers Tegnestue af Roskilde Amtsråd har fået overdraget opførelsen af et amtssygehus i Køge til ca. 500 mill. kr. Firmaet, der samtidig leder sygehusbyggeriet ved Skejby, har på grund af pladsmangel måttet flytte fra Göteborg Allé til Kriegersvej 31.

Restaurant Stråhatten i Løgten, en træbygning med stråtag, brænder ned til grunden. Aftenen før har der været en mindre brand, som ejeren mente var slukket.

Fredag 25. juni

Det oplyses, at indehaveren af to re-

stauranter på Skt. Clemens Bro og i Ny Banegårdsgade er flygtet ud af landet fra en betydelig gæld. Personalet har løn og feriepenge til gode.

Lørdag 26. juni

En beruset mand affyrer i skinsyge et jagtgevær ind ad vinduet i en kælderlejlighed i Falstersgade uden dog at såre nogen, hvorefter han lader sig anholde af politiet.

Søndag 27. juni

På Jydsk Væddeløbsbane sker der et massesammenstød, hvorved fire kuske kastes ud af deres sulkyer; den ene må køres på hospitalet med brud på skulderen.

Juli

Torsdag 1. juli

Mod sædvane holder Kunstbygningen åbent hele juli måned, og 36 lokale kunstnere viser ca. 100 arbejder. Udstillingen er arrangeret af Århus Kunstforening af 1847.

Lørdag 3. juli

3.000 århusianske lærere har over for deres organisation rejst kravet om en arbejdstidsnedsættelse på 3 timer om ugen. Forslaget skulle give arbejde til arbejdsløse lærere.

Søndag 4. juli

Århus Universitet inviterer til en sej-

lads på Bugten med forskningskutteren *Genetica*. To biologistuderende forklarer og demonstrerer.

På plejehjemmet Rosenvang i Viby fejrer dets ældste beboer, Karen Marie Lübich, sin 105 års fødselsdag.

Mandag 5. juli

På Dannebrog Værft kører en kran i havnebassinet og går til bunds på 10 m vand. En arbejder på værftet springer i havnen og får i tide reddet kranføreren, der kun havde fået få knubs.

Tirsdag 6. juli

Forsøgene med etablering af nærradiosendere løber ind i økonomiske vanskeligheder, da kommunerne ikke me-

I de gode, gamle dage, dvs. årtierne før 1. verdenskrig, herskede der et hektisk cafeliv omkring Store Torv og Bispetorv. Det var mondønt at mødes og blive set her. Senere gik det noget af mode, selv om det stadig trivedes indtil for mindre end en snes år siden. I sommer blev der så foran Royal i nogle måneder genskabt et fortovsrestaurantmiljø, som i den gode sommer fik en fin søgning. (Foto: Jørn Timm).

ner at have råd til at betale sin andel på ca. 5 mill. kr.

Onsdag 7. juli

Vinderen af komponistkonkurrencen om et nyt værk til åbningen af Musikhuset, ungarenen Pal Rozsa, er kemiingeniør af fag og gik systematisk frem: en henvendelse i det danske

konsulat i Budapest satte ham på sporet af Morten Børups vise, og elementer herfra indgår i hans arbejde.

Torsdag 8. juli

Som vanligt mødes Jehovas Vidner atter på Århus Stadion. Ca. 8.000 deltagere i det fire dage lange stævne, der slutter søndag med opførelsen af et religiøst skuespil med 40 medvirkende.

Fredag 9. juli

Aarhus By-Orkester melder allerede udsolgt til to serier af planlagte koncerter til vinter. 384 tidligere abonnenter får ingen billetter.

Mandag 12. juli

Byens biografdirektører melder om højere »belægning« under de netop afsluttede verdensmesterskaber i fodbold.

En århusiansk læge må sammen med sin 12-årige søn nødlande på Kattegat under en flyvning fra Göteborg til Århus. Maskinen synker omgående, men det lykkes begge at komme fri, og de samles op af en nærliggende fiskerbåd.

Tirsdag 13. juli

Til børnedyrskuet i Tivoli Friheden havde 80 børn tilmeldt deres dyr, og skuet blev en stor succes. Alle børn fik et diplom, og dyrene en pose foder, og så var der premier til de fineste.

Faglig Ungdoms jobpatrolje sætter ind med demonstrationer mod en grillbar i Frederiks Allé, men indehaveren vil ikke have sit personale i fagforening: alle ansatte er tilfredse med

Der bliver spillet meget på Strøget – nogle til egen fordel og forbrug, nogle til andres.

Frelsens Hær spiller mange penge ind til velgørenhed. Her er det midt i den varme sommer på Sct. Clemens Bro; allerflittigst er Hæren i julemåneden, hvor man møder den over alt i byen. Men da er behovet også størst. (Foto: Brit).

de trufne aftaler og frabeder sig i øvrigt enhver indblanding fra Faglig Ungdom.

Torsdag 15. juli

Det århusianske kammerkor, Motetkoret, har i en uge deltaget i en Bela

Bartok-konkurrence i Ungarn. 3.000 korsangere deltog, og det danske kor blev nr. 4 i en af konkurrencerne.

Lørdag 17. juli

Århus Sporveje udsender et lille jubilæumsskrift i anledning af 50 års dagen for indsættelse af de ti første »tram-busser« i bytrafikken.

Søndag 18. juli

Antallet af offentligt ansatte i kommunen er på 5 år steget fra 13.700 til 17.900, mens indbyggertallet kun er steget med ca. 2.000 til 246.800. I gennemsnit modtager borgerne hver en kontanthjælp fra kommunen på 1.711 kr.

Beboerne på Bispehavevej i Hasle generes pludseligt af ilde lugt, der viser sig at stamme fra 6 aflivede får, der er henkastet i en container. Den måde, dyrene er blevet aflivet på, lader ane, at der er tale om rituelle drab foretaget af muslimske gæstearbejdere.

Tirsdag 20. juli

Den tidligere leder af kommunens parkometer-værksted, som i oktober sidste år blev grebet i at have tømt parkometre og derved at have tilegnet sig ca. 30.000 kr., idømmes et halvt års ubetinget fængsel.

Onsdag 21. juli

Indtil nu har 1125 unge søgt Kollegiekontoret om et værelse, så de kan begynde studier til september. Det vil kun være muligt at skaffe plads til et par hundrede.

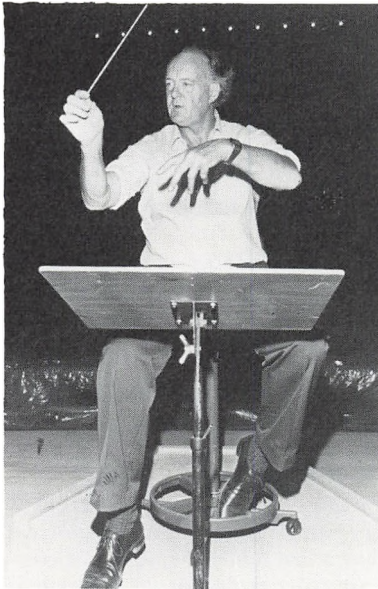
Torsdag 22. juli

Regina-komplekset skifter atter ejer. Hafnia-Haand i Haand køber ejendommen af SDS for 13,5 mill. kr. for at indrette regionskontor i nogle af lokalene.

Der er nu faldet dom i sagen om de kastede granater, dels ved Den permanente Badeanstalt, dels ved Møllevangskolen (se 24. maj). 4 unge mel-

Mandag den 26. juli tog Aarhus By-Orkester for første gang Musikhusets store koncertsal i brug. Og prøven faldt ud til alles tilfredshed. Ole Schmidt udtalte bagefter, at akustikken var fremragende.

Foto: Jørn Timm).

lem 16-20 år idømmes hæfte eller fængsel. Den ældste får et års fængsel. Skaden er opgjort til ca. 150.000 kr. De sidste stjalne granater er endnu ikke kommet for en dag.

Lørdag 24. juli

På Århus Akademi har man måttet nedlægge studenteraftenkurset på grund af manglende tilslutning, men der er stadig elever til 5 dagkurser.

En narkorøver holder fire ansatte på Kommunehospitalet op og undslipper med et ringe udbytte.

Siden 1977 har Forhistorisk Museum arrangeret vikingetræf på Moesgård Strand. I år måtte de mange besøgende undvære vikingeskibene, der ellers plejer at gæste markedet; skibslaugene, som ejer skibene, havde ikke råd til at afholde de udgifter, der er forbundet med at sejle til Århus. Derfor vil man næste år formentlig opkræve en entréafgift, som så skal bruges til disse udgifter. I stedet for vikingeskibene var det i år omkring 80 islandske heste og deres ryttere, der tiltrak sig opmærksomheden.

(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

Søndag 25. juli

Statistisk kontor oplyser, at den gennemsnitlige årsindtægt pr. århusianer ligger på 72.000 kr.

Tirsdag 27. juli

Byrådsmedlemmet Jørgen Lenger (VS) ønsker foretaget en undersøgelse af forholdet mellem politiet og socialforvaltningen. Politiet mener, at forvaltningen i nogle tilfælde tolker tavshedspligten så vidt, at det er umuligt at opklare sager om socialbedragerier.

Onsdag 28. juli

4.068 studenter har søgt om optagelse på Århus Universitet til september. 999 får afslag. 82% af de optagne får de studiepladser, de har ønsket, 11% må nøjes med opfyldelse af deres andet ønske, 7% med deres tredje.

Torsdag 29. juli

Besøgstallet i Tivoli-Friheden er 25.000 mindre end på samme tid i fjor, og det mærkes på alle forlystelser. Nedgangen tilskrives det økonomiske tilbageslag, samt at ledelsen har dæmpet aktiviteterne.

Forhistorisk Museum har ved udgravning i gården bag den gamle købmandsgård på hjørnet af Rosensgade og Volden, der nu endelig restaureres færdig, fundet en ca. 500 år gammel guldring.

Fredag 30. juli

Skoleskibet Georg Stage lægger til kaj ved Honnørkajen. Skibet har 100 års jubilæum og har inviteret tidligere elever til at deltage i festlighederne.

Lørdag 31. juli

Muskelsvindfonden står som arrangør af en koncert i Ridehuset, hvor Anne Lindets Band underholder, og hvor

Kræn Bysteds Band spiller for sidste gang, før musikerne går hver sin vej.

Et ungt par må flygte over hustagene i 3. sals højde under en brand på Randersvej. Manden bliver så alvorligt forbrændt, at han må overføres til brandsårsafdelingen på Hvidovre hospital i helikopter, mens kvinden er uden for fare.

August

Søndag 1. august

Der afholdes to store hundestillinger: en på Århus Stadion med hunde af 80 forskellige racer, og en specialudstilling med 16 terrier-racer i Vejlbym-Risskov-Hallen.

Mandag 2. august

Den 13. nordiske kongres for plante-fysiologi åbnes i Unge Hjem Højskole med 180 deltagere fra hele Skandinavien.

Tirsdag 3. august

I Amtsrådets møde bevilges de første 20 mill. kr. til sygehusbyggeriet ved Skejby. SFs gruppe udvander fra mødet efter at have afleveret en protest-skrivelse med 2785 underskrifter.

Ved By- og Herredsretten idømmes to unge mænd på 17 og 18 år fængsel i

henholdsvis 1 og 2 år for at have slået en mand bevidstløs med en styrt-hjelm, udplyndret ham og efterladt ham i hjælpeløs tilstand.

Onsdag 4. august

Fhv. borgmester Orla Hyllested, formand for bestyrelsen af Mejeriet Enigheden, fylder 70 år og fejres ved en reception i mejeriets lokaler på Graham Bells Vej.

Torsdag 5. august

Det meddeles, at skaderne ved branden i Bryggeriet Ceres 27. juni er opgjort til ca. 8 mill. kr.

Fredag 6. august

En gruppe berusede rockere overfalder kiosken ved Moesgård Strand og forsøger at brænde den af. Politiet tilkaldes, og 12 rockere bliver anholdt.

Lørdag 7. august

En mystisk pakke i en papirkurv ved Brugsen på Aldersrovej giver anledning til politiafspærring og omdirigering af trafikken. Det viser sig at være en madpakke i avispapir.

Modelflyveklubber fra hele landet holder »Jumbo-træf« på modelflyvepladsen i Lystrup.

Søndag 8. august

Ved et indbrud i Jernbaneapoteket stjæles 172 flasker metadon.

Mandag 9. august

Skoleåret starter med en trafikkrig mellem Århus Amt og Århus Sporveje, idet amtet udsteder frikort til elever i gymnasier, handelsskoler og tekniske

Hans Hartvig Seedorff blev på sin 90 års fødselsdag torsdag den 12. august fejret af sin barndomsby. Hovedbiblioteket i Mølleparken åbnede en udstilling om hans forfatterskab og tilknytning til Århus, på rådhuset blev der holdt reception, og om aftenen var byrådet vært ved en middag på Hotel Kragelund. Billedet er fra Seedorffs tale under receptionen.
(Foto: Preben Hupfeld).

skoler, men kun til amtets egne busser. Elever, der benytter kortet i bybusser eller nærbanetog, afkræves den sædvanlige bøde for ikke at være i besiddelse af gyldig rejsehjemmel.

Tirsdag 10. august

Rådmand Jens Arbjerg Pedersen gør i en pjece rede for stramninger i kommunens administration af bistands-hjælpen. Der vil ikke blive ydet kon-

tanttilskud ud over den faste hjælp til f. eks. tandlægebehandling, husleje-
resistance eller flytteudgifter.

Onsdag 11. august

I Byrådets møde godkendes bebyggelsesplanen for Skejby Sygehus.

Nørreport 18-20, der rummer Arkitektskolen i Århus, sælges til Kulturministeriet for 3.4 mill. kr.

Tre af de såkaldte polakhuse ved Vilhelmsborg, opført o. 1890 som landarbejderboliger, sælges for 495.000 kr. til ingeniør Jørgen Nielsen, Mårslet, med restaurering og videresalg for øje.

Fredag 13. august

Reklame-luftskeibet Europa fra firmaet Tire & Rubber Company kommer til Århus og foretager flyvninger fra Kirstinesminde flyveplads.

Lørdag 14. august

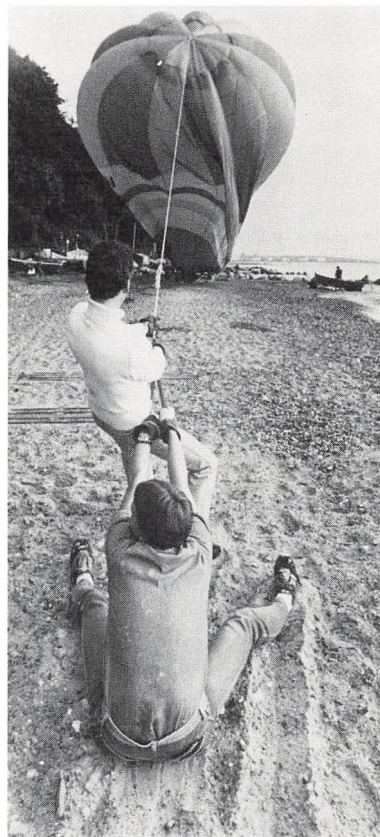
Informationsskeibet »Saint Antoine« fra miljøorganisationen Green peace aflægger Århus et 3 ugers besøg, hvor det ligger ved honnørkajen og daglig kan besigtiges.

Sletterhage-konkurrencen med deltagelse af ca. 250 saltvands-sportsfiskere kombineres med den årlige to dages havnefest i fiskerihavnen.

Søndag 15. august

En 20-årig pige bliver overfaldet af to maskerede bilister i Skåde Bakker og forsøgt voldtaget. Forældrene hører hendes råb og kommer til hjælp, voldsmændene flygter.

En ballonskipper, Hans Larsen fra Lystrup, forsøgte den 13. august at sætte verdensrekord i flyvning med en varmluftsballon over vand. Her er ballonen ved at blive fyldt med varm luft ved Silistria, og tanken var at flyve herfra for vestenvinden til Sverige eller nordspidsen af Sjælland. Men den gik ikke. Vinden løjede af og skiftede til sydlig retning efter starten, så Larsen valgte at standse flyvningen på Djursland efter at have krydset Bugten.
(Foto: Preben Hupfeld).

I Elsted indvies en sognegård, tegnet af arkitekterne Inger og Johannes Exner. Huset skal bl. a. bruges til konfirmationsundervisning, til menighedsrådets møder, samt til koncerter og studiekredse.

Lystrup Idrætsforening arrangerer sin årlige bugtsvømning fra Skødshoved til Åkrogen. Der deltager 18 svømmere, 16 gennemfører turen.

Det meddeles, at rådmand Axel Haar-Nielsen har taget navneforandring til Axel Handevitt-Haar.

Mandag 16. august

Huset i Vester Allé, der åbnede for publikum 1. august 1971, holder jubilæumsuge med en række arrangementer: koncerter, film, børnekomedie, en paneldiskussion og endelig kano-udlejning til sejlsads på Århus Å.

En personbil påkører nærbanetoget i den ubevogtede overskæring ved Gammel Kirkevej mellem Kankbølle og Hjortshøj. Bilisten bliver dræbt på stedet.

Onsdag 18. august

Det meddeles, at Vejlbyparken, et af landets største boligbyggerier med 900 planlagte ejerlejligheder, har indstillet byggeriet. Bygherren, direktør Chr. Bærentsen, erklærer, at med det nuværende renteniveau og den økonomiske afmatning er det private byggeri tabgivende.

Torsdag 19. august

Borgmester Thorkild Simonsen og amtsborgmester Ib Frederiksen un-

derskriver i Luxembourg et lån på 560 mill. kr. fra Den Europæiske Investeringsbank til brug for det nye fjernvarmenet i Århus.

Fredag 20. august

Christiansbjerg-Hallen, der er opført i tilslutning til Århus Skøjtehal, indvies af rådmand Thorkild Ibsen. Den skal fortrinsvis benyttes af Christiansbjerg Boldklub, Vorrevangens Boldklub og Århus Tekniske Skole.

Lørdag 21. august

Jubilæumsugen i Huset afsluttes med en Marathondans, hvor de to vinderpar holder ud til søndag formiddag kl. 9.

Mandag 23. august

En ambulance under udrykning kolliderer med en hyrevogn i krydset Nørrebrogade/Nordre Ringgade. Tre personer kommer lettere til skade.

Tirsdag 24. august

På Dannebrog Værft navngives Post- og Telegrafvæsenets kabelskib »Peter Faber«. Det har været under bygning siden 1980 og har kostet 84 mill. kr.

Det græske skib »Corthian«, der sejler under maltesisk flag, bliver af Statens Skibstilsyn tilbageholdt i Århus Havn som usødygtigt. Den 27 mand store filippinske besætning har nedlagt arbejdet i protest mod hyren, der er langt under international standard.

Onsdag 25. august

Erhvervsudvalget, der skal formidle kontakten mellem erhvervslivet og kommunen, holder sit første møde på

rådhuset under forsæde af borgmester Thorkild Simonsen.

I Byrådets møde vedtages en tillægsbevilling på 61 mill. kr. (budgettet 1982) til anlægsarbejder i forbindelse med Varmeplan Århus.

Trods protester fra beboerforeninger godkendes en lokalplan for området mellem Thorvaldsensgade, Vesterbrogade, Vester Allé, Vestergade og Århus Å. Der skal opføres en fire-etagers blok med andelsboliger langs åen.

Torsdag 26. august

I Tousgårdens lade ved Edwin Rahrs Vej afholdes en paneldebat over emnet »Focus på børn i Gellerup«. De deltagende byrådsmedlemmer er Dorthe Laustsen (SF), Jørgen Lenger (VS), Lis Petersen (S), Frits Grundahl Sørensen (V) og Bjarne Ørum (R). Det nævnes, at visse daginstitutioner i kvarteret har børn med fem forskellige sprog.

Fredag 27. august

Musikhuset Århus bliver indviet med stor festivitas og tre receptioner. Først en overdragelsesceremoni fra bygmesteren, arkitekt Johan Richter, til bygherren, borgmester Thorkild Simonsen, der atter overdrager huset til rådmand Thorkild Ibsen. Derefter er der femisering af bygningens kunstværker: vægmalerier af Richard Mortensen og Pierre Soulages og en bronzeskulptur af Jean Arp. Til sidst er der modtagelse af offentlige og private gratulanter. Dagen slutter med et åbnings-show, transmitteret i radio og TV, hvorefter huset officielt indvies af dronning Margrethe.

Aarhus Stiftstidende havde de store typer fremme, da et pindsvin i august gik ind i en stue med mennesker »og oven i købet et tændt TV« for at føde sine unger. Verdenssensationen fra Vorrevangen blev det kaldt; pindsvinet opnåede da også at komme i dansk TV, og det er jo ikke så lidt. (Foto: Jørn Timm).

Lørdag 28. august

Musikhus-festlighederne fortsætter med servering af morgenkaffe med 50.000 rundstykker på gadestrækningen fra Skt. Pauls Kirkeplads til Tordenskjoldsgade. Civilforsvaret står for arrangementet med bistand af spejdere.

Rådmand Thorkild Ibsen indvier amfiteatret i Musikhusparken og bebuder forslag om istandsættelse af de bestående kasernebygninger til kulturelle formål, særlig faciliteter for amatørmusikere og andre mindre etablerede grupper.

Af Musikhusets store program kan i øvrigt fremhæves Den Jyske Operas opførelse af Carl Nielsens »Maskarade«, der overføres af dronningen, og den engelsk rockgruppe Bad Manners, hvis koncert ender i tumultscener og dans mellem bænkeraderne.

Mandag 30. august

Fabrikant G.A.L. Thorsens fabrik i

Lystrup sælges ved tvangsauktion til Kreditforeningen Danmark for 1.315.000 kr.

Tirsdag 31. august

Det saudi-arabiske rederi Saudi Europe Line etablerer fast rute fart fra Århus til en række havne i Mellemøsten.

September

Onsdag 1. september

Boligforeningen Ungbo får tilladelse til indretning af 100 ungdomsboliger i Gellerupparken. De store lejligheder, som er umulige at udleje, indrettes til mindre kollegier. Ombygningen vil koste 673.000 kr.

Torsdag 2. september

I anledning af det teologiske fakultets 40-årsdag åbner biskop Herluf Eriksen en udstilling i vandrehallen på universitetet.

Fredag 3. september

Århus Universitet holder årsfest i aulaen, men på grund af regeringskrisen deltager dronningen ikke. Om aftenen er der festforestilling i Musikhuset med »Maskarade« på programmet. Der sluttes med souper og bal i Stakladen.

Lørdag 4. september

To århusianske overlæger, Jørgen Sommer og Viggo Esmann, er for et år rejst til Saudi-Arabien. De skal lede opbygningen af et stort hospital.

Den 18. Festuge åbnes med mange tilbud til byens borgere og gæster. Den største interesse samler sig i år om arrangementerne i det nye Musikhus.

Søndag 5. september

Lørdag og søndag holder socialdemo-

Sæbekasseløbet i Riis Skov, arrangeret af Det danske Spejderkorps' Ole Rømer division, er efterhånden blevet en fast tradition i festugen. Det er fjerde år, det bliver afholdt. Som det ses af billedet investeres der - af fædrene? - meget arbejde og prestige i bilerne og løbet. (Foto: Jens-Kristian Søgaard).

kratiet sit årsmøde i Vejlbj-Risskov Hallen. Efter at Anker Jørgensen trak sig tilbage torsdag, er partiet inde i en ny situation, der skaber megen debat.

Den nye lille passage, som lige er gjort færdig mellem Guldsmedgade og Badstuegade, får navnet Bernhardt Jensens Stræde. 2.000 læsere af Aarhus Stiftstidende har deltaget i bladets konkurrence om et navn.

Den første »Festugenat« overgår alt, hvad politiet hidtil har oplevet i henseende til vold, slagsmål og hærværk. Værst gik det til i Skolegade, hvor restauranterne til sidst lukkede frivilligt.

Mandag 6. september

I hele 1981 dræbtes 29 trafikanter og 627 kvæstedes i Århus kommune. Det

kryds, hvor der sker flest ulykker i forhold til antallet af trafikanter, er Skjoldhøjvej-Holmstrupvej-krydset med 6 ulykker.

Tirsdag 7. september

På Kunstmuseet er to udstillinger åbnet i forbindelse med Festugen. Den ene præsenterer tre af de kunstnere, der har været med til at smykke Musikhuset: Jean Arp, Mogens Andersen og Richard Mortensen. Den anden viser Jugend-kunst fra Tjekkoslovakiet.

Onsdag 8. september

30 bilejere finder i de tidlige morgentimer deres bildæk punkterede med en syl eller skruetrækker.

Torsdag 9. september

De konservative, centrum-demokraterne og venstres byrådsmedlemmer stiller forslag om besparelser på 186 mill. kr. ellers vil det være umuligt at fastholde den kommunale skat på 20,2%.

Fredag 10. september

4.080 århusianere har endnu ikke betalt deres radio og TV licens fra april. Sagerne går til Fogedretten.

Lørdag 11. september

Åbyhøj Amatør Teater går ind i sin 40. sæson med det engelske stykke »Mor er den værste i verden«.

Boligmonteringsfirmaet Holger Jensen i Guldsmedgade har i Festugen inviteret en ung gruppe Århus-kunsthåndværkere til at udstille i en del af salgslokalerne.

Søndag 12. september

I den gamle By slutter Festugen med en mannequinopvisning. Der vises ca. 50 dragter, der har været båret og brugt inden for de sidste 100 år.

Festugen slutter ved midnat. Politiet ånder lettet op. Ekstramandskab har måttet tilkaldes for at holde styr på de mange fulde folk på gaderne. Der har aldrig været så megen hærværk og vold som under denne festuge.

Mandag 13. september

Igen er det gået ud over parkerede biler: i nattens løb har mere end 30 biler, der stod parkeret på villaveje i Åbyhøj, fået dækkene ødelagt med et spidst værktøj.

Det græske skib, der for en måneds tid siden fik sejlforbud af Statens Skibstilsyn, er nu bragt i en sådan stand, at det er afsejlet til Kiel.

Tirsdag 14. september

Festugens generalsekretær, Otto Hallstrøm, vil optage drøftelser med politimester Erik Christensen med henblik på en roligere afvikling af Festugen fremover. Der kan blive tale om tidligere lukning af værtshusene og Boblen på Bispetervet.

Omsætningen i Ridehuset under Festugen er nu opgjort: ostehandlerne solgte for 233.000 kr., Karolin-pigernes vaffelbageri gav 160.000 kr., mens bagerlauget fik knap 250.000 kr. ind. Der er tale om en stigning på 10-12%.

Onsdag 15. september

De kommunale værker har i øjeblikket

lukket for varme og el hos 100 husstande på grund af ubetalte regninger. I alt har værkerne ca. 8 mill. kr. til gode hos borgerne.

Fredag 17. september

Efter mange års forhandlinger og megen strid er Skejby-byggeriet, det nye sygehus, påbegyndt.

En gruppe unge »organiserer« varer for mere end 1.000 kr. i Magasin og Salling. Varerne uddels gratis uden for socialkontoret som en protest mod »sultecirkulæret«, det cirkulære der indskrænker bistandshjælpen til de helt unge.

Lørdag 18. september

Ved et sent aftenmøde finder socialdemokraterne og de borgerlige frem

Den 16. september skulle der afholdes en stor høring om ungdomsboligmanglen i Århus med deltagelse af politikere, boligforeningsfolk og repræsentanter for uddannelses- og lejerforeningsorganisationer. Arrangementet fandt sted i Stakladen, men tilslutningen var meget ringe. Kun omkring 75 unge deltog i høringen, og til den efterfølgende rockkoncert kom der kun lidt flere.
(Foto: Ib Hansen).

til enighed om budgettet for 1983. Skatteprocenten forbliver uændret 20,2.

Søndag 19. september

Efter Nato-øvelsen ligger der uden for Århus havn en halv snes store fartøjer, der afhenter de 5.000 soldater, der blev landsat på vestkysten.

I festugen var der atter i år »træf« for gamle træskibe. Forrest i billedet ses landets ældste sejlførende træskib, Jensine af Haderslev. Hun er fra 1852, måler 31 BRT, og tilhører Klan Skibslaget Det Danske Spejderkorps i Haderslev.

Tirsdag 21. september

Budgetforliget i byrådet mellem socialdemokraterne og de borgerlige kritiseres af VS. Partiet opfordrer til demonstrationer mod de vedtagne besparelser på skolebespisningen og de forhøjede takster på daginstitutionerne.

Onsdag 22. september

Lederen af parkometerafdelingen, der fik en dom ved retten i Århus på 6 mdr. for at have tømt byens parkometre

ned i sin egen lomme, får ved Landsretten straffen nedsat til 5 mdr.

Kampen om Vester Allés kaserne intensiveres: rådmand Olaf P. Christensen foreslår i byrådet bygningen nedrevet. Andre ønsker den restaureret og anvendt som kulturcenter.

Fredag 24. september

Århusianerne strømmer til Marselisborg-Hallen for at se en energimesse. Der er gode råd at hente om, hvordan der kan spares på varmeudgifterne.

Lørdag 25. september

Med den nye vinterkøreplans ikraft-

træden indfører Århus Sporveje tobaksforbud overalt i busserne.

Fra Galleri Flindt i Badstuegade fjer-

Rotter i spisekammeret er ikke lige sagen og slet ikke, når spisekammeret tilhører en børneinstitution med 50 børn. Efter at der var fanget 5 rotter i spisekammeret på den integrerede institution Byleddet i Brabrand, blev den lukket den 27. september, mens rottelænger og håndværkere gik i gang med at ordne forholdene. Børnene blev midlertidigt anbragt først på et nedlagt hjem for subsistensløse, Bispegården i Stautrup, senere i en DUI-hytte i Højbjerg. 14 dage senere kunne Byleddet igen tages i brug. (Foto: Preben Hupfeld).

ner en tyv 15 Asger Jorn-litografier til et samlet beløb af 120.000 kr.

Søndag 26. september

15 unge bestiller en middag i Musikhusets restauration. De spiser og drikker for ca. 2.200 kr., og som en demonstration mod de nedsatte tilskud til unge går de uden at betale.

Ved en fodboldkamp mellem AGF og Næstved kommer tilskuerne op at slås: to må på skadestuen og en anholdes for gadeuorden.

Tirsdag 28. september

På Hovedbiblioteket i Mølleparken opfører Jan Zangenbergs Teater Peter Plys for de yngste lånere.

Onsdag 29. september

Byggeselskabet Århus Omegn opfører 192 lejligheder i Grøfthøjparken. De 28 lejligheder indrettes med faciliteter, der gør dem særligt egnede for handicappede.

På byrådsmødet beskylder Erik Linde (CD) Jørgen Lenger (VS) for at opildne unge til vold og hærværk. Da han ikke vil trække sine ord tilbage, overvejer Lenger at indgive politianmeldelse for injurier. Efter en samtale hos borgmesteren opgiver han dog dette. Begge parter indrømmer, at der må være et vist friskeprog i byrådet.

Torsdag 30. september

Medarbejdere på 31 daginstitutioner holder protestmøde mod nye vikarregler. Forældre til de »forsømte« børn må tage dem med på arbejde.

Oktober

Fredag 1. oktober

Det meddeles, at arbejdet med den 14,3 km lange rørledning til Varmeplan Århus er overdraget til det nye selskab Studstrup-Skejby-Linien. Selskabet er stiftet af Bruun & Sørensen og det hollandske entreprenørfirma Hak.

Lektor Martin Paldam, Økonomisk Institut, bliver dr. oecon. på afhand-

lingen »Nogle internationale og politiske træk ved konjunkturudviklingen i OECD-området 1948-1975«.

Søndag 3. oktober

Under en fest i et kollektiv ved Skolevej i Tilst går en 22-årig ung mand amok og truer en ung pige med kniv. Politiet tilkaldes, og efter forgæves

---

I forbindelse med udvidelsen af Studstrupværket, opføres en ny skorsten på næsten 200 meter. Midt i september lå arbejdet stille, da cementen ikke hærdede som den skulle. Sidst i september blev støbearbejdet genoptaget. Billedet viser arbejdspladsen næsten 175 meter over jorden.

forsøg på at tale ham til fornødt må en betjent skyde mod den unge mand. Skuddet var dræbende.

Mandag 4. oktober

En pistolbevæbnet mand røver 1500 kr. fra en bagerforretning ved Viborgvej.

En yngre mand omkommer under en brand i et kælderværelse i Lollandsgade. Årsagen er formentlig cigaret-rygning i sengen.

Tirsdag 5. oktober

På et offentligt møde i Hovedbiblioteket gør borgmester Thorkild Simonsen rede for Byrådets budgetforlig for 1983. Han afbrydes af unge demonstranter med tilråbet »Drop sul-tecirkulæret!« Borgmesteren kan dog påvise, at service-niveauet er, og forbliver højere i Århus end i andre store byer.

Onsdag 6. oktober

400 slagteriarbejdere hos JAKA i Bra-brand nedlægger arbejdet i protest mod regeringens forslag om indgreb i overenskomsterne.

En grønhandler, der driver 6 forretninger i Århus og Odder, anholdes og sigtes for overtrædelse af moms- og skattelovgivningen. Forretningerne lukkes, regnskaberne beslaglægges; lagrene af frugt og grønt bringes til opbevaring hos GASA.

Torsdag 7. oktober

Den nye indenrigsminister Britta Schall Holberg (V) taler på et møde i Vejlbj-Risskov-Hallens restaurant

om »Bistandsloven i praksis – dens gode og dårlige sider«.

Fredag 8. oktober

Bogensholm-Lejren på Mols, en selv-ejende institution under FDF/FPF's kredsforbund i Århus, fejrer 75 års fødselsdag med deltagelse af bl.a. borgmester Thorkild Simonsen.

Lørdag 9. oktober

I amtsmesterskaberne i Pløjning ved Clausholm bliver Niels Balle fra Århus nr. 1 og Peter Risgaard også fra byen nr. 2.

Søndag 10. oktober

Boghandler og kioskejer Kjeld Vestergaard i Jægergårdsgade åbner i sin bagbutik Danmarks første dukketeatermuseum.

Mandag 11. oktober

Efter opfordring fra Århus Lærerforening nedlægger ca. 1000 lærere (halvdelen af foreningens lokale medlemmer) arbejdet for at holde fagligt møde i Kongreshuset i protest mod regeringens lønpolitik. Skoleledere, souschefer og vikarer er ikke impliceret, og de fleste skoler holdes åbne. Borgmester Thorkild Simonsen udtaler, at aktionen er klart ulovlig, og at alle deltagende lærere vil blive indberettet for den statslige tjenestemandssret.

Tirsdag 12. oktober

Det meddeles, at Søndergade 56 (hjørnet af Østergade) er solgt af Hermansens Herreekviperer til koncernten McDonalds, der agter at indrette en burgerrestaurant i stueetagen.

Ca. 100 unge, der betegner sig som BZ-brigaden, besætter efter et møde i Stakladen den gamle Østbanegård, der tidligere (1979) har været besat af »Boligkaravanen«.

Onsdag 13. oktober

Et stort protestmøde med et deltagerantal, der anslås fra 8.000 til 20.000, afholdes på Rådhuspladsen, arrangeret af Tjenestemændenes Fællesudvalg og Kommunale Tjenestemænds Udvalg. Der vedtages en resolution, som tager afstand fra regeringens indgreb i organisationernes rettigheder og fra afskaffelsen af taktreguleringen. Blandt talerne er Eske Pedersen, formand for Teknisk Landsforbund, og Hans Strunge, formand for Centralorganisation II.

I Byrådets møde bevilges 1.180.000 kr. til etablering af et krisecenter for voldsramte kvinder i ejendommen Helgesvej 23, det tidligere hvilehjem Elanka. Centret indrettes med 9 sove-rum, og der ansættes 7 til 9 medarbejdere efter behov.

Et rangerlokomotiv afspores og tårner mod gangbroen fra Skovvejen til Fiskerihavnen. En bropille bliver knust, så broen må tages ned, og nærbanetrafikken afbrydes i 8 timer.

Torsdag 14. oktober

På et møde i Vorrevangskolen med deltagelse af rådmænd Thorkild Ibsen, skolekommissionens formand Axel Rasmussen og Århus Lærerforenings formand Martin Rømer orienteres der om de tilsigtede besparelser inden for folkeskolen. Der er kun mødt ca. 75 tilhørere.

Freitag 15. oktober

Endnu et stort protestmøde mod regeringens lønindgreb afholdes på Rådhuspladsen. Antallet af deltagere anslås fra 9.000 til 20.000. Blandt talerne er Børge Jørgensen fra Arbejdernes Fællesorganisation, Tom Møller Jensen fra HK, Metha Petersen fra Kvindeligt Arbejderforbund, Ove Peitersen fra Byggefagenes Samvirke og Poul Erik Hougaard, Dansk Metal. I en udtalelse fra mødet bebudes uro på arbejdspladserne, der appelleres til alle lønmodtagere om at bekæmpe regeringen, og man anbefaler besparelser i den militære sektor. I forbindelse med demonstrationen er der arbejdsnedlæggelser på en lang række virksomheder, bl.a. Plumrose, Århus Oliefabrik, Danfoss og Kosan-Frichs.

Moderniseringen af Århus Rutebilstation, der har stået på i 7 måneder, afsluttes med åbning af bagerforretningen »Kringlen«, der serverer gratis morgenkaffe og rundstykker til alle.

Robin Hood-bevægelsen, der aktionerer mod det såkaldte sultecirkulære, byder til fest i den besatte Østbanegård med et tag-selv-bord, fyldt med stjalne madvarer fra forskellige forretninger.

Lørdag 16. oktober

Ved et indbrud i Holger Jensens møbelforretning i Guldsmedgade stjæles et isbjørneskind til en værdi af 40.000 kr., udlånt fra Den Kongelige Grønlandske Handel til udstilling i forretningen.

Ved Danmarksmesterskaberne i body-

building, der afvikles i Stadionhallen, bliver en kvindelig deltager syg og må indlægges på Amtssygehusets intensivafdeling. Dansk Bodybuilding Forbund anmelder hendes instruktør til kriminalpolitiet for at have givet hende et hormonpræparat.

Mandag 18. oktober

En halvsnes unge fra BZ-brigaden lægger sig med soveposer i et hjørne af Rådhushallen, idet de klager over kulden i den besatte Østbanegård. Efter et par timers demonstration går de dog igen efter opfordring af Rådhusets vagtmester.

Da de to SF-byrådsmedlemmer i Århus, rådmænd Thorkild Ibsen og lærer Lone Hindø blev viet på Århus Rådhus af borgmester Thorkild Simonsen, startedes straks en principiel debat om inhabilitet.

De nygifte modtager her foruden en lykønskning den tidligere borgmester og kulturrådmænd Bernhardts Jensens bog, Da Århus var Hollywood. (Foto: Bjarke Larsen).

Onsdag 20. oktober

En 24-årig århusianer overfalder en ekspedient fra en radioforretning uden for Handelsbanken på Lille Torv og frarøver ham en bankkassette med 15.000 kr. På flugten taber røveren sin pung med identitetspapirer, og han anholdes kort tid efter.

Torsdag 21. oktober

Tilsynsrådet for Århus Amt erklærer rådmand Thorkild Ibsen inhabil som leder af kommunens skolevæsen på grund af hans ægteskab med lærer Lone Hindø. Erklæringen får dog næppe konsekvenser, da den nye indenrigsminister har bebudet en ændring i den kommunale styrelseslov.

Fredag 22. oktober

Den såkaldte BZ-brigade, der har besat Østbanegården, bliver fordrevet af en gruppe fiskere, der længe har ønsket at leje bygningen til klubhus.

En 4-årig dreng bliver dræbt og hans mor alvorligt kvæstet, da de i en lille personbil kolliderer med en lastvogn på hjørnet af Espenhøjvej og Rætebølvej i Brabrand.

Lørdag 23. oktober

Århus By-Orkester og Kor 72 fejrer korsammenslutningens 10 års jubilæum med opførelse af Carl Orffs »Carmina Burana« i Musikhuset. Der medvirker 700 sangere fra hele landet.

Søndag 24. oktober

Kommandør Anna Hannevik, europæisk sekretær for Frelsens Hær, besøger Århus og taler ved et møde i Frelsens Hær i Klostergade.

Mandag 25. oktober

Der demonstreres atter på Rådhuspladsen mod regeringens indkomspolitik, denne gang på initiativ af Arbejdernes Fællesorganisation. I Århus anlås deltagertallet forskelligt, fra 3000 til 7000.

I en bil ved Brabrandstien bliver en kvinde og to mænd alvorligt forbrændt ved en ætereksplosion, da en af dem tænder en cigaret efter »snif-fing«.

Tirsdag 26. oktober

Social- og Sundhedsforvaltningen markerer ved en reception den afsluttede flytning af de centrale administrationsafdelinger til Jydsk Telefons tidligere bygninger ved Skt. Clemens Bro og Telefontorvet.

Sådan ser der ud inde i kommunens store affaldsforbrændingsovn i Lisbjerg. Siden starten har det været besværligt og sundhedsfarligt at rense ovnen for slagger. Her afprøves en kæmpestøvsuger, der kan sluge 5 m³ ad gangen. (Foto: Dan Jakobsen).

Onsdag 27. oktober

I Byrådets møde fremsætter ni kvindelige medlemmer forslag om, at Århus skal erklæres for atomvåbenfrit område. Sagen udsættes til nærmere overvejelse.

Torsdag 28. oktober

Miljøminister Chr. Christensen (KRF) besøger Århus for at orientere sig om havneforureningen og andre miljø-sager. Han har bl.a. møde med beboerrepræsentanter fra Vårkærvej, der protesterer mod den lokalplan, der begunstiger Jyllands-Postens udvidelse.

Fredag 29. oktober

Østbanegården, der står tom efter at være forladt af BZ-brigaden, hærages af en brand. Nogle timer senere opstår der brand i det nærliggende papirlager Repa Returpapir, her anholdes kort efter en 30-årig pyroman, der tilstår sig skyldig i ildspåsættelsen.

Søndag 31. oktober

Døgnboksen i Den Danske Banks filial i Center Øst ved Egå Havvej bliver ødelagt ved en sprængstofeksplosion, og tyvene forsvinder med 173.000 kr. i kontanter og ca. 200.000 kr. i checks.

November

Mandag 1. november

Butikscntret City-Vest fejrer sit 10

års-jubilæum, og der serveres morgenkaffe. I løbet af 3 kvarter har kunderne sat 2.000 rundstykker til livs. 80.000 besøger centret i jubilæumsugen, og det er 10.000 flere end sædvanligt.

Politiet gør opmærksom på, at der er stjålet 3 sæt uniformer fra politistation i Åbyhøj. Borgerne advares mod evt. »uægte« politibetjente.

Onsdag 3. november

Under en 3 måneders turné i Amerika fejrer AGFs gymnaster store triumfer for fulde huse.

En privat arrangør lejer Musikhuset til en koncert med Sonny Rollins. Manglende tilslutning sætter ham i en gæld på 30.000 kr. Som følge af den økonomiske afmatning kniber det med at få pengene ind på store arrangementer med udenlandske musikere.

Torsdag 4. november

Sundhedsplejerskerne i kommunen undersøgte sidste år 16.000 skolebørn for lus, 4% havde hovedlus.

Fredag 5. november

Den århusianske grønthandler, hvis forretninger blev lukket af politiet i begyndelsen af oktober, har indrømmet, at han har snydt toldvæsenet for 500.000 kr. i moms. De ansatte sigtes for at have modtaget løn, der ikke er opgivet til skattevæsenet.

Lørdag 6. november

Skattevæsenet begynder udsendelsen af breve om slutskatten for 1981. 40% af skatteyderne skal tilsammen have

55 mill. kr. tilbage, 35% skal indbetale restskat, kun hos 25% af skatteyderne passer skatteregnskabet.

4.000 marmorplader på Rådhusets ydervægge sidder løse: byrådet søger om 3 mill. kr. til den nødvendige reparation.

Mandag 8. november

Århus Renholdningsselskab må atter sætte prisen op, denne gang med 6.4% og fra Nyår koster tømming af en spand 1 gang om ugen 590 kr. mod hidtil 557 kr. Der skal indkøbes 5 nye vogne til i alt 3 mill. kr.

På knap 4 timer sælger Musikhuset de sidste billetter i alt 1500, til 10 opfø-

Der har flere gange været vanskeligheder med boblen over Svømmestadion på Ingerslev Boulevard. Natten mellem den 10. og 11. november revnede den igen. Elitesvømmerne måtte henvise til Lyseng Svømmestadion, mens reparationen stod på.

(Foto: Jens-Kristian Søgård).

relser af Den glade Enke. Operetten har premiere 19. november.

Tirsdag 9. november

Århus Sporveje skal spare 3 mill. kr. i det nye år. I stedet for stadig at forhøje prisen vil der på nogle ruter blive lidt længere tidsintervaller.

Onsdag 10. november

Ved et tilfælde opdages det, at Hotel

Så dramatisk så det ud, da en stor lastbil 17. november ramte en Citroen 2-CV varevogn. Den lille bil blev mast til ukendelighed og ulykken kostede chaufføren af den lille bil livet. (Foto: Jørn Timm).

Royal gennem længere tid har tappet gratis varme fra fjernvarmesystemet ved en ureglementeret tilslutning. Ledelsen hævder at være ukendt med sagen.

Torsdag 11. november

Tre specialforretninger i dametøj afholder modeopvisning sammenkædet med en middag på et af byens bedste

madsteder, Gammel Åbyhøj. Tilstrømningen er så stor, at flere hundrede ikke kan få plads.

Fredag 12. november

Den stadig omsiggribende uskik, at unge cykler gennem byens gågader, giver politiet anledning til at gribe ind. Der gives bøder fra 60-125 kr.

Lørdag 13. november

I Stakladen på Århus Universitet fejrer Folkebevægelsen mod EF sine 10 års modstand. Forskellige græsrodsbevægelser står for arrangementet med musik og teater.

Søndag 14. november

På Kunstmuseet slutter mindeudstillingen for tegneren Robert Storm Petersen. På fire uger er den blevet set af mere end 7.000 interesserede.

AGF kæmper i København om Danmarks mesterskabet i fodbold mod B 93. Tusinder af århusianere rejser over for at overvære kampen. Det bliver dog B 93, der vinder guldet.

Mandag 15. november

En fest for unge slutter brat i Bra-brand i de tidlige morgentimer. Politiet erfarer, at en stor del af traktementet er stjålne varer, og der holdes razzia og anholdes fire unge, mens nogle slipper væk over altanerne.

En af byens store ældre villaer på Dr. Margrethes Vej nedrives for at give plads til et byggeri med 33 lejligheder.

Tirsdag 16. november

En gruppe unge, BZ-brigaden, besætter en ejendom i Nørre Allé.

Onsdag 17. november

Åbyhøj Amatør Teater fejrer sit 40 års jubilæum med opførelsen af »Eventyr på fodrejsen«. Teatergruppen fik sidste år egne lokaler i gymnastiksalen på den nedlagte skole på Ingerslevs Boulevard.

Torsdag 18. november

To unge århusianske piger, juristen Helle Kaas Schmidt og præsten Birgit Barfoed, som begge har fået ledeligt i en ung alder, indbyder unge med sygdommen og deres forældre til et week-

end kursus. Her skal de mange vanskeligheder, som sygdommen forårsager af praktisk og psykisk art, drøftes.

Lørdag 20. november

Byen får i år for første gang eget julemærke: Mads Stage har tegnet to motiver fra Den gamle By; som udgiver står Århus Y's Men's Club Nordstjernen. Overskuddet skal gå til Muskelsvindfonden og julemærkehjemmene.

Søndag 21. november

Efter at have konstateret det første tilfælde af hjernesvind i forbindelse med hashrygning, efterlyser lederen af Social Medicinsk Klinik, Ivan Mark, mere forskning på dette felt.

Århus Jazzselskab uddeler for 10. gang sin Stemmegaffel-pris. Den heldige er i år orkesterleder Jens Klüver, der får prisen overrakt på Jazzhus Svend Tve-skæg.

Mandag 22. november

I årets ti første måneder er 17.000 biler grebet i overtrædelse af parkeringsbestemmelserne, de har sammenlagt betalt 2,5 mill. kr.

Tirsdag 23. november

Det er galt med økonomien i Tivoli Friheden: sidste sæson havde haven 55.000 færre besøgende end sommeren før. Der arbejdes på en ændring af billetsystemet til de mange forlystelser. Uden en bedre økonomi kan parken ikke drives videre.

Afviklingen af gasforsyningen i Århusområdet er gået hurtigere end ven-

tet. Allerede til nytår drejes den sidste hane om, og det offentlige sparer godt 16 mill. kr.

Onsdag 24. november

På byrådets møde kniber det med at komme til enighed om det nye fænomen: ledige pladser i nogle børnehaver. Der er stillet forslag om at lade børn op til 10 år fortsætte med at komme i børnehaven.

Torsdag 25. november

Byens juletræ opstilles på Rådhuspladsen: i år slår størrelsen alle rekorder, idet træet måler 20,2 m. Brandvæsenet sætter 500 lys på træet, men

Sådan skal P-Vagterne i fremtiden se ud. Den tidligere skråhue suppleres nu af en rigtig uniform, der skal understrege, at de er »embedsmænd i funktion«, og at de altså står under en særlig beskyttelse af loven.

(Foto: Dan Jakobsen).

det tændes dog først 1. søndag i advent.

På Århus Stadion uddeler idrætsforeningen Old Boys 54 idrætsmærker i guld, 3 i sølv og 2 i bronze. Et af medlemmerne, Chr. Feld Iversen, modtager sit 44. idrætsmærke.

Fredag 26. november

2 småbørn fra Mårslet er indlagt på Marselisborg Hospital med formodet musetyfus. I alt har 32 børn været syge, og forældrene protesterer: der gøres for lidt for at begrænse smitten.

Ved konsistorievalget på universitetet har kun 23,8% af 12.026 stemmeberettigede studenter stemt. Lærernes stemmeprocent er 46,8%, mens 66,8% af det tekniske personale gik til stemmeurnerne.

Lørdag 27. november

I den kommende uge festligholder Holme Kirke 100-året for den nuværende kirkebygningens opførelse, og der opsættes en glasmosaik af V. Foersom Hegndal over alteret.

Mandag 29. november

På denne vinters første morgen med glat føre havner adskillige biler i rabatterne. Tre bybusser har fælles uheld: den ene skrider, den anden kører op i den, den tredje, som viger uden om, kommer ud i rabatten. En af chaufførerne kvæstes lettere.

Tirsdag 30. november

Fællesbankens afdeling på Ryesgade indbyder alle børn, hvis forældre er på juleindkøb, til at tilbringe ventetiden i bankens julestue. Der serveres pebernødder og klippes julepynt hver dag mellem 9.30 og 16. Om torsdagen udleveres der godteposer til børnene.

Der kæmpes tappert om kunderne: i november måned har byens handlen-

de udsendt ca. 40 julekataloger til alle, og aviserne bringer annoncer med tilbud, ofte over en hel side.

December

Onsdag 1. december

Krisecentret for voldsramte kvinder i det tidligere hvilehjem Elanka tages i brug af en mor med to børn.

En århusiansk hyrevognschauffør dømmes ved By- og Herredsretten til 1½ års fængsel for indbrud i en benzinstation, socialbedrageri og vold mod tjenestemænd på motorkontoret.

Torsdag 2. december

Der er rejsegilde på den gamle købmandsgård på hjørnet af Rosensgade og Volden. Bygningen restaureres af Almennyttigt Saneringsselskab, Århus Kommune og arkitekt Knud Krøll. Blandt talerne er formanden for selskabet, fhv. boligminister Helge Nielsen, og rådmand Olaf P. Christensen.

Politiet standser en efterlyst bil ved Rutebilstationen. Føreren sidder med et oversavet jagtgevær, og i bagagerummet ligger en ung mand med det

afsavede løb samt en nedstryger. Begge fængsles og tiltales for røveri, indbrud og planlægning af forbrydelser.

Fredag 3. december

Biologen Vagn Juhl Larsen hævder i en paneldebat om tungmetaller på Kemisk Institut, at der årligt udledes mindst 10 kg kviksølv i Århus Havn, mens overingeniør Orla Villadsen, Hygiejnisk Afdeling, mener at kunne bevise, at der kun udledes ca. 600 g. Sagen er rejst af byrådsmedlem Jørgen Lenger (VS), der har meldt Korn- og Foderstofkompagniet til politiet som skyldig i forureningen.

Lørdag 4. december

Århus Lærerforening holder generalforsamling i Rundhøj-Hallen med ca. 900 deltagere. Der vedtages et mål-sætnings- og handlingsprogram, der bl.a. kræver solidaritet med andre lønmodtagergrupper. Et forslag om oprettelse af en solidaritetsfond opnår flertal, men ikke de krævede 2/3 af stemmerne. Derimod vedtages en protest mod regeringens nedskæringspolitik. Formanden Martin Rømer genvælges med akklamation.

Søndag 5. december

Årets julemærkemarch på henholdsvis 5 og 10 km, arrangeret af Postens Marchforening, udgår fra Skovvangskolen og tæller henved 1200 deltagere.

Mandag 6. december

Alle arbejderne på Århus Havn (godt 150 mand) nedlægger arbejdet 1 dag i protest mod regeringens planer om nye dagpengeregler, da havnearbejde-

Cykeltvervier er et stigende problem. Politiet er ofte blevet kritiseret for ikke at gøre noget ved netop den type kriminalitet. Nu sker der imidlertid en ændring, idet politiet i fremtiden vil standse cyklister, og kontrollere stelnummeret for at se, om cyklen er anmeldt stjålet.

Tirsdag 7. december

Et helt fabriksanlæg til fremstilling af betonsveller i Irak lastes i Århus Havns containerterminal.

Kosan Frichs A/S bekendtgør, at firmaet fremtidig har antaget navnet Kosan Cylindric A/S.

Musikhuset byder på en aften med Victor Borge. Der er fuldt hus i den store sal.

Onsdag 8. december

I Byrådets møde bevilges 3. mill. kr. til ombygning af Trojborg Renseværk.

Der vedtages rammebevillinger til Varmeplan Århus' anlægsarbejder i 1983 og til ledningsforbindelsen fra Studstrupværket til Skejbyvej.

Torsdag 9. december

Fabrikant G.A.L. Thorsen erklæres personlig konkurs i Skifteretten.

Fredag 10. december

I anledning af FN's menneskerettighedsdag arrangerer Amnesty International et fakkeltog gennem Århus fra Skt. Olufs Gade til Rådhuspladsen.

Byggelaboratoriet i Jydsk Teknologisk Institut ved Marselis Boulevard ødelægges af en voldsom brand forårsaget af en svejseslamme.

Professor Louis Printz, Handelshøjskolen, bliver dr. merc. på afhandlingen »Metode til organisationsudvikling af Erhvervsvirksomheder«.

Lørdag 11. december

Århus-bagerne åbner et tolv dages julemarked i Ridehuset.

Søndag 12. december

Entertainer-gruppen Linie 3 giver to ekstra forestillinger i Musikhuset og har dermed haft over 13.000 tilhørere.

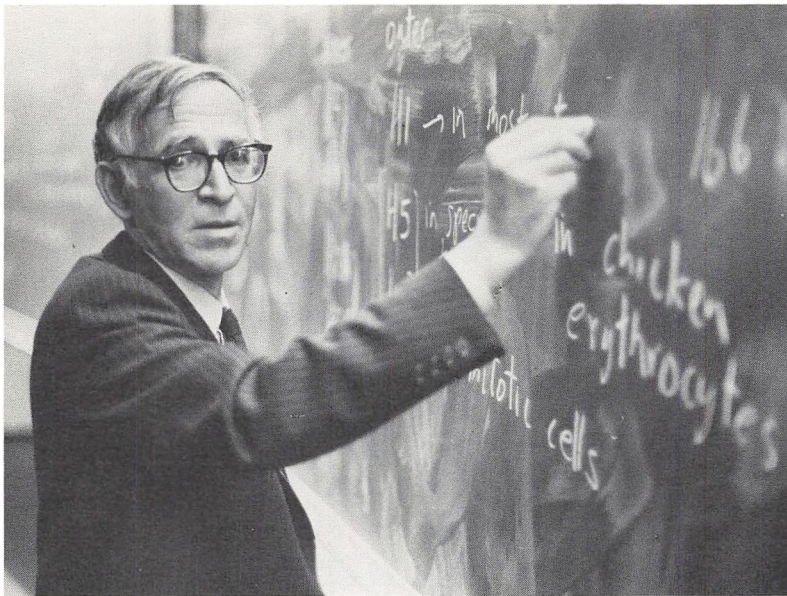
Mandag 13. december

Ligesom i andre danske havne er der atter arbejdsnedlæggelse i Århus Havn i protest mod de nye dagpenge-regler.

Professor Louis Printz, Handelshøjskolen, modtager 100.000 kr. fra R. W.

re med under 40 ugentlige timer vil gå ned i indtægt.

Det meddeles, at Dannebrog Værft har fået ordre på bygning af et fiskeri- og havneundersøgelsesskib til den indiske regering. Skibet skal leveres i foråret 1984.

Årets nobelpristager i kemi, Dr. Aaron Klug fra Cambridge, forelæste 16. december på Universitetet på vej hjem fra prisoverrækkelsen i Stockholm. Han har tidligere arbejdet sammen med flere af forskerne fra Kemisk Institut.
(Foto: Jens-Kristian Søgaard).

Jorck og Hustrus Fond til udforskning af ledelsesproblemer i erhvervslivet.

Tirsdag 14. december

Ved By- og Herredsretten dømmes en 20-årig narkoman til fængsel i to år og fire måneder for røveri og vold, bl. a. mod en ekspedient i en kiosk ved Vor-

regårds Allé og mod to arrestbetjente.

Århus Amtsråds økonomiudvalg indfører totalt ansættelsesstop, der skal gælde både ledige- og nye stillinger i amtet.

Onsdag 15. december

Det saudiarabiske fragtskib »Saudi Independence« bliver tilbageholdt i havnen, idet Sømændenes Forbund skrider ind mod behandlingen af to besætningsmedlemmer, en belagt med arrest efter påstået tyveri, en

anden med et brækket ben. Skibet sejler, efter at de to er afmønstreret.

Der vedtages en omnormering af stillinger under kommunens økonomiske forvaltning, hvorefter økonomidirektøren fremtidig benævnes stadsdirektør og lønningschefen løn- og personalechef.

Torsdag 16. december

Havnearbejderne går atter i strejke, nu på ubestemt tid.

Gruppen Gasolin optræder i Vejby-Risskov-Hallen med sit show »Gorilla Galla« for ca. 2000 tilhørere.

Fredag 17. december

De unge boligaktivister fra BZ-brigaden, der har besat ejendommen Nørre Allé 46, bliver sat ud af politiet.

Terma Elektronik A/S i Lystrup har fra Søværnet modtaget bestilling på levering af det såkaldte plot-data-system, et datamatstyret radaranlæg med computerbehandling af de observationer, som radaren fremskaffer. Ordren er på 60 mill. kr.

Lørdag 18. december

Fem af partierne i byrådet: S, K, V, R og CD indgår forlig om besparelser på kommunens 1983-budget på 89 mill. kr.

Søndag 19. december

Århus oplever vinterens første sne-storm med mange trafikvanskeligheder. Vejret er dog fortsat mildt, og sneen forsvinder hurtigt.

Mandag 20. december

Det meddeles, at Børneavisen, der startede i det internationale børnearbejde 1979 og udsendte sit sidste nummer i september 1982, må ophøre på grund af økonomiske problemer.

På Jyske Bryggeriers generalforsamling i Vejlbj-Risskov-Hallen vedtages det at udbyde medarbejderaktier for 1.263.000 kr. til en kurs under ¼ af børskursen, og den øvrige aktiekapital udvides med næsten 11 mill. kr.

Tirsdag 21. december

Det meddeles, at Dannebrog Værft har købt en 197 m lang dok fra Nylands Verksted i Oslo. Værftet må selv transportere dokken til Århus.

Onsdag 22. december

Tre unge mænd i alderen 17-19 år dømmes ved By- og Herredsretten til fængsel i et til halvandet år for forsøg på røveri fra en tankpasser samt overfald og gennemført røveri fra et ældre ægtepar i Brabrand den 15. november.

»Dirch Mærsk«, verdens største produkt-tankskib (236 m langt, 40 m bredt), der netop er navngivet på Lin-

Frelsens Hær gør et stort arbejde for samfundets nødstedte. Den 70-årige Helene Jensen rasler i dagene op til jul betydelige midler ind til hjælpearbejdet.

(Foto: Jørn Timm).

dø-værftet, kommer til Århus for at blive færdigudrustet. Der er god plads i havnen på grund af havnearbejderstrejken.

Torsdag 23. december

En pistolbevæbnet røver tiltvinger sig 75.000 kr. i Provsbankens Egå-afdeling ved Kystparkvej.

Mandag 27. december

En tyrkisk sproglærer bliver overfaldet og mishandlet på Lille Torv af to landsmænd, der hævdes at tilhøre terroristorganisationen »De grå ulve«.

Tirsdag 28. december

Der meldes om talrige rudeknusninger og tyverier forskellige steder i Århus. Værst er det gået ud over Veri-Centret i Vejlbj, hvor seks butiksruder er knust.

Onsdag 29. december

Borgmester Thorkild Simonsen opfordrer i et åbent brev arbejdsminister Grethe Fenger Møller til at ud sætte ikrafttrædelsen af de nye dagpengeregler, idet han gør opmærksom på de særlige forhold, der gælder i de danske havne, og de alvorlige følger af den løbende havnekonflikt.

Fredag 31. december

Nytårsaften forløber relativt fredeligt i Århus-området. Der er ingen indlæggelser på Kommunehospitalets øjenafdeling. Brandvæsenet er ikke i funktion, men Falck slukker nogle småbrande. I et supermarked i Grøft-højparken ødelægges en del varer, da der kastes fyrværkeri gennem brevsprækken.

23. december var dronning Margrethe og prinsene Frederik og Joakim på juleindkøb i byen. Her er de fotograferet på St. Torv efter at have været hos boghandleren. (Foto: Jørn Timm).

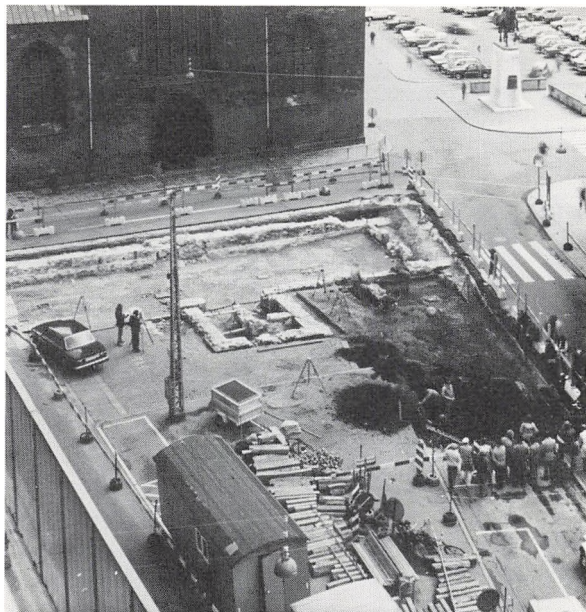

Byens ældste rådhus

I midten af april 1982 blev hele den midterste del af Store Torv afrømmet for cyklestativer, bænke, taxaholdeplads m.m., og området blev omgivet af de rødhvide spærrebomme. Grave-maskiner af tungeste kaliber kørte frem og opbrød den svære beton og de gamle sporvognsskinner, medens de lettere panserstyrker fjernede store dele af den øvrige torvebelægning og efterlod et velformet rektangulært krater på tværs af torvet nær domkirkens tårn. Kampens larm stilnede derefter noget af, og gennem resten af foråret og forsommeren hørtes kun den beskedne raslen af skovle, spader og graveskeer, hvorefter hele området senere blev pænt og ordentlig tildækket igen.

Men der var faktisk mening i galskaben, for der var tale om en arkæologisk udgravning, der nødvendigvis måtte foretages af ganske bestemte grunde. Århus kommune arbejder nemlig med planer om at regulere forholdene på Store Torv, hvorved den midterste del af pladsen skal sænkes i forhold til den nuværende terrænoverflade. En sådan afgravning kan imidlertid ikke uden videre gennemføres, for man har længe været klar over, at resterne af byens gamle rådhus fra middelalderen ligger under torvets overflade nær domkirken, og da disse bygningsrester er beskyttede af fredningslovgivningen, var det

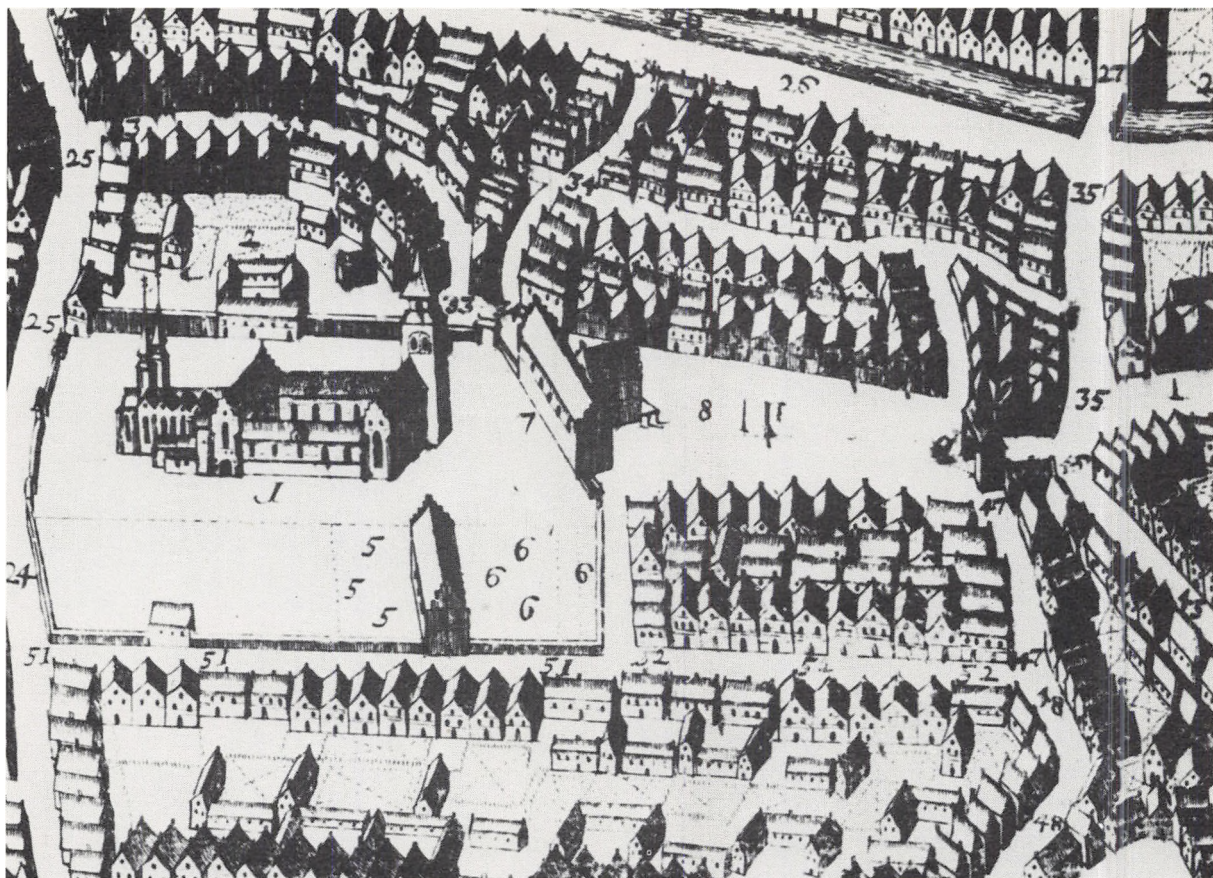
Udgravningsområdet i fugleperspektiv.

nødvendigt at skaffe sig fuld klarhed over deres omfang og tilstand, så den nye reguleringsplan kunne tage fornuftigt hensyn hertil og derved få fredningsmyndighedernes godkendelse.

Men hvordan kunne man vide, at der her var rester tilbage af byens middelalderrådhus? Jo, dets beliggenhed fremgår af skriftlige kilder og gamle billeder, og man ved også, at rådhuset i 1750 blev moderniseret, og at det i 1859 omsider blev nedrevet. Da flyttede bystyret til et nyt rådhus, den nuværende politistation ved domkirkens nordside.

I 1930'erne og 40'erne blev der gravet forskel-

Resens Atlas fra omkring 1675 er den første udførlige topografiske Danmarksbeskrivelse. Sådan har han gengivet området ved Store Torv, der naturligvis er helt domineret af Domkirken. Foran denne ses (7) rådhuset, der vender ud mod Store Torv. For enden af torvet skimtes Borgporten (9).

lige ledningsgrøfter på Store Torv, og den navnkundige Århus-arkæolog, snedkermester Thorvald Rasmussen, kunne ved disse lejligheder fastlægge rådhusruinens beliggenhed og samtidigt konstatere, at de af ham frilagte murpartier tilhørte middelalderen, medens selve kæl-

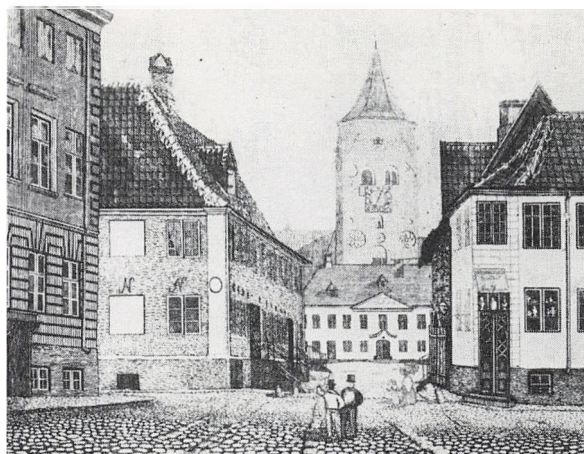
deretagens indre øjensynligt var fyldt med nyere brokkelag fra nedrivningen i 1800-årene.

Vores opgave i 1982 var således at videreføre Thorvald Rasmussens undersøgelser for i fuldt omfang at få kendskab til murværkets bevaringstilstand af hensyn til fredningsproblemerne, men det siger sig selv, at en sådan total frilæggelse også ville give lejlighed til helt nye iagttagelser i rådhusruinen. Samtidig skulle der ved udgravningen foregå en undersøgelse af jordlagene på selve torvepladsen, så man på den måde kunne få kendskab til Store Torvs ældste historie. Udgravningen blev gennemført af Moesgårds arkæologer i snævert samarbejde med Århus kommunes tekniske forvaltning.

Rådhuset

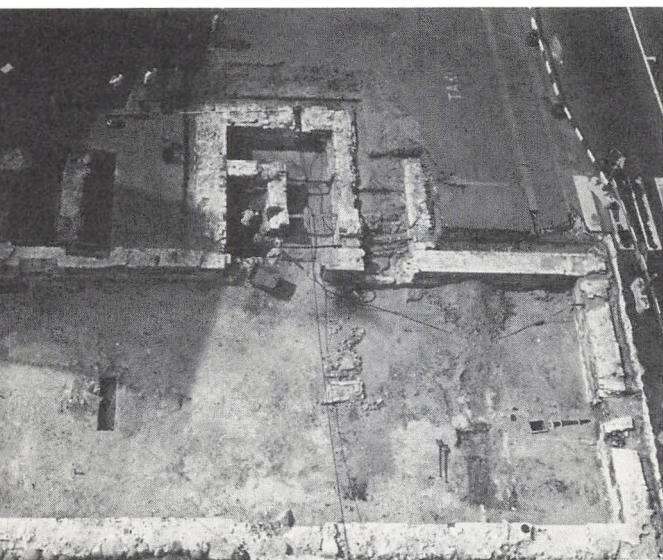
Det voldte ikke vanskeligheder at genfinde rådhusruinen, og da dens indre jo var opfyldt med nyere brokkelag, så indrettede vi udgravningsteknikken herefter og benyttede en rendegraver til fjernelsen af de indre fyldlag, der var uden arkæologisk interesse. Udgravningen blev ført ned til kældergulvets niveau, men selve gulvbelægningen var dog brudt op, ligesom praktisk talt alle skillevægge var fjernet.

De kraftige ydermure, bygget af røde munkesten og med en indre kerne af brokker og natursten, stod solidt på et kampestensfundament, der var gravet ned i undergrundens sand. Selve murværket var de fleste steder særdeles velbevaret i 7-8 skifter, hvorved det nåede tæt op under torvepladsens overfladebelægning.

Vue fra Lille Torv mod rådhuset, som det fremtrådte efter moderniseringen i 1750-52.

Efter middelalderens forhold har det været en meget stor bygning, 26,5 m lang og 10,4 m bred, med kælder under hele huset. På facaden ud imod torvet er der efter rådhusets færdiggørelse blevet tilføjet et stort trappetårn, der sikrede færdslen et stort trappetårn, der sikrede færdslen mellem etagerne, og i tårnets kælderetage murede senere en speciel kraftig fangecelle. Umiddelbart nord for tårnet sås en simpel trappe, der førte direkte fra torvet og ned i kælderen, men på torvefacadens sydlige del fandtes imidlertid sporene af et langt prægtigere indgangsparti, hvor en bred overdækket trappe har ført fra torvet ned til to tætstillede døråbninger i kælderetagen. Disse to døråbninger, der senere blev tilmurede, hører med til rådhusets første tid, og de afspejler en periode, hvor der

Rådhusomten set fra domkirkens tårn. Den sydlige gavl blev ikke fremgravet. Den ligger helt ude under vejbanen til venstre i billedet, men er tidligere konstateret af Thorvald Rasmussen i forbindelse med gravningen af en kabelgrøft i 1946. På facaden ud imod torvet ses kælderpartiet af et trappetårn og umiddelbart til højre herfor en trappenedgang til rådhuskælderens nordlige del. Et stykke til venstre for trappetårnet helt ude nær gadelinjen ses sidemurene for en meget bred trappe, der har ført fra torvet ned til to tæstillede døre i rådhuskælderens sydlige del. Dørene fandtes tilmurede. I det indre af rådhuskælderens blev her frilagt en smal tværgående skillemur (yderst til venstre i billedet), der stammer fra ombygningen i 1750.

øjensynligt har været en livlig trafik af folk ind og ud af rådhuskælderens, og det falder da naturligt at tænke sig, at denne søndre del af kælderens oprindelig har fungeret som en bod f. eks. for salg og udskænkning af øl og vin, et forhold der kendes fra adskillige rådhus i middelalderens Europa.

Spørger vi dernæst om, hvorledes den »overjordiske« del af rådhuset har set ud, ja, så må det jo klart indrømmes, at herom giver de arkæologiske udgravninger intet svar. Kun kælderens var delvis bevaret, men fra slutningen af 1600-årene foreligger der skriftlige kilder, der belyser forholdene, og i mangt og meget svarer dette nok også til forholdene i middelalderen.

Rådhuset skildres som en høj bygning med takkede gavle og små blyindfattede ruder. Den har rummet byrådets forsamlingsværelse og også en større sal til borgerforsamlinger og festligheder. Det var således ikke ualmindeligt, at adelen og byens velstående borgere holdt deres bryllupsfester m.v. på rådhuset. Det nævnes også, at der oppe på kvisten var indrettet arrester, og det samme var tilfældet i kælderens; men det fremgår tillige, at man på dette sene tidspunkt havde oplagsplads for byggematerialer i kælderens sydlige del (der, hvor man formodentlig tidligere havde en salgsbod), hvorimod magistratens vinkælder nu udtrykkeligt befinder sig i kælderens nordlige del. En sådan vinkælder var naturligvis praktisk at have inden for rækkevidde, for ikke blot ved fester, men også i rådhusets daglige tilværelse var der jævnligt brug for forsyninger herfra. I kærnerregnskabet for 1666 findes der således følgende post: »de gode mænd, der gennemså byens regnskab, 28 kander Rostockøl«, og i 1671 blev der ved forskellige offentlige rådhusanliggender fortæret vin for mere end 10 rigsdaler.

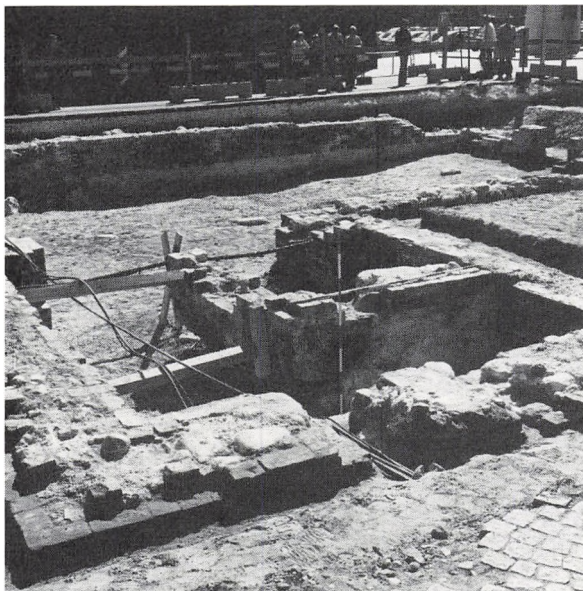
På Reesens prospekt over Århus fra ca. 1675 skimtes endnu dette gamle rådhus i sin middel-

alderlige fremtoning, men i 1750-52 blev det som nævnt moderniseret efter tidens smag, og i 1859 nedrevet.

Udgravningerne har endnu ikke givet noget klart svar på, hvornår rådhuset blev bygget. Det nævnes i de skriftlige kilder i 1484, da borgerne klager over at skulle betale 6 mark i afgift af rådhuset til kirken, men formodentlig er det bygget ved midten af 1400-årene. Murværket i sig selv giver ikke mulighed for en nøjagtig datering, men især fundene fra fundamentgrøfterne kan måske komme os til hjælp, når de har gennemgået den nødvendige tekniske bearbejdning.

Trappetårnets solide murværk med den senere opmurede celle.

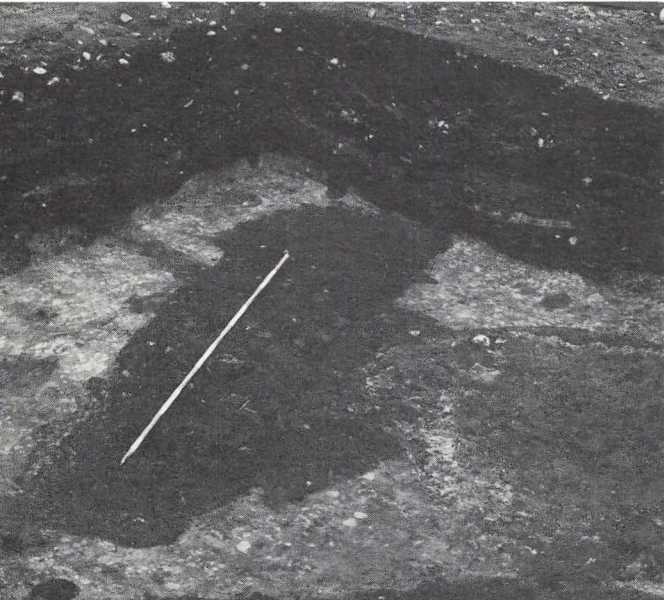
Man må dog ikke tro, at Århus først med 1400-årene fik borgerlige myndigheds personer i form af rådmænd og borgmestre. Det fik man allerede tidligere i middelalderen, men en rum tid har man klaret sig uden noget egentlig rådhus. I den forbindelse er der blevet peget på muligheden for, at den gamle middelalderlige bygning »Borgporten« (der blev nedrevet i 1683) kan have rummet visse rådhusfunktioner i bystyrets ældre tid.

Torvepladsen

I forbindelse med udgravningen af rådhusområdet var der også lejlighed til at foretage undersøgelser af selve jordlagene på Store Torv, og dette havde betydelig interesse, da man ikke vidste besked med, hvornår denne store plads i byen er blevet anlagt. Havde den været med i bybilledet allerede i vikingetiden, da det ældste Århus opstod, eller var den først anlagt på et væsentligt senere tidspunkt?

Tidligere udgravninger har vist, at vikingerne i Århus lå velbeskyttet inden for en halvkreds vold, der åbnede sig ud imod havet. Volden har løbet nogenlunde langs med Kannikegade og Clemensstræde, hvorfra den bøjede mod nord til Borgporten for videre at følge gaderne Volden og Graven. Den omsluttede således et område på ca. 4-5 hektar. Da man umiddelbart må tro, at Borgporten også i vikingetiden var en betydelig adgangsport til byen, ville det være rimeligt nok at antage, at Store Torv allerede dengang åbnede sig som en stor markedsplads

lige inden for byporten. Man kunne imidlertid også forestille sig, at torvet først blev anlagt, da biskop Peder Vagnsen i 1201 begyndte at bygge den mægtige domkirke med tilhørende prælatboliger midt inde i den lille voldomkransede handelsby, hvor et sådant kæmpebyggeri jo formentlig har medført betydelige ændringer i hele bybilledet. En udgravning ville nok kunne give svar på disse spørgsmål.

Når man gennemfører byarkæologiske udgravninger, er princippet det, at man fra det nuværende gadeniveau graver sig ned igennem de affaldslag, som de skiftende tider har aflejret på stedet bl. a. på grund af en mangelfuld renovation. Bylagene består altså af affald, gødning fra husdyrene, samt eventuelt af rester fra bygninger, gårdspladser og lignende. En udgravning af sådanne lag vil almindeligvis kunne give et indtryk af bebyggelsens karakter på stedet gennem de vekslende perioder, og i mange gamle byer har disse kulturlag ofte en samlet tykkelse på 2-3 m.

Hvilke resultater gav så de udgravningsfelter, hvor man undersøgte jordlagene på torvepladsen? Ja, kort fortalt overraskede det os noget, at kulturlagenes tykkelse kun var ca. én meter, og at disse aflejringer næsten kun repræsenterede 1100- og 1200-årene.

Øverste billede viser udgravningsfelt på torvepladsen med rester af brolægninger og tømmerstykker fra et hus tilhørende 1200-årene.
Nederst: Feltet på torvepladsen. I undergrundens lyse sand ses mørke pletter, der vidner om nedgravning af stolper, brønde, affaldsgruber m.m.

Vikingetidens små grubehuse fra 900- og 1000-årene, som man tidligere har påvist så talrigt under Andelsbankens bygning ved Clemens-torv og under Katedralskolen, viste sig kun med et enkelt eksemplar, der karakteristisk nok lå i den sydøstligste del af udgravningsområdet, altså tæt oppe ved Clemens-torv. Og ikke blot bygningssporene, men også genstandsfundene fra vikingetiden var så sparsomme, at man næppe kan regne med en egentlig bebyggelse af området i denne tidlige byfase. Til gengæld fandtes der som nævnt kraftige kulturlag med bebyggelsesspor og talrige genstandsfund fra 1100- og 1200-årene. Der var først og fremmest tale om fragmenter af sortbrændte potter, hvorimod de glaserede kander og potter af rød-gods, der blev så almindelige senere i middelalderen, kun viste sig sparsomt og da altid i de yngste dele af aflejringerne. Desuden fandtes mange hvæssesten og læderfragmenter samt en del bennåle, kamme og metalgenstande. Ler-gulve, bro-lægninger og tømmerstykker vidnede direkte om huskonstruktioner, og på denne baggrund står det klart, at området i 1100- og 1200-årene bar en sædvanlig bybebyggelse.

Imidlertid ophørte aflejringerne på stedet i tiden henimod 1300, og vi kan derfor antage, at Store Torv blev anlagt på denne tid, og at area-

---

Øverst: Genstandsfundene blev indmålt og jordlagene tegnet og fotograferet, så alle iagttagelser senere kan studeres nøjere.
Nederst: Inden fundene hjembragtes til museet, blev de vasket og nummereret.

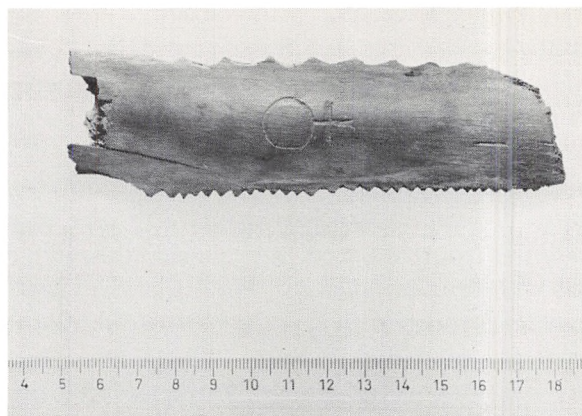
let derefter holdtes rent, så affaldslagene ikke længere kunne hobe sig op. Der fandtes ingen spor af gamle torvebrolægninger el. lign., og vore dages asfalt på Store Torv ligger altså direkte ovenpå bylagene fra den ældre del af middelalderen.

Sammenfatning

Udgravningerne på Store Torv gav os på mange punkter ny viden om middelalderens rådhusbygning, men desuden gav de på overraskende måde nogle resultater, der har afgørende betydning for hele vor forståelse af Århus by i den tidlige periode.

På baggrund af udgravningerne ved Clemens-torv (Andelsbankens hus) i 1963-64 og i Katedralskolens gård i 1969 mente vi mere eller mindre udtalt, at det voldomkransede byområde i vikingetiden havde været dækket af en forholdsvis tæt bebyggelse. Vi har senere haft lejlighed til at grave i baggårdene ved Rosensgade 32-34, og vi måtte her konstatere, at vikingetidens bebyggelse kun gav sig yderst svagt til kende (se Århus Årbog 1976), men da det jo også her drejede sig om et område i den nordligste randzone af voldbyen, gav dette ikke anledning til væsentlige nyvurderinger.

Med udgravningerne på Store Torv, hvor vi flere steder havde lejlighed til at iagttage en lige så svag vikingetidsbebyggelse som ved Rosensgade, er vi nu i den situation, at vikingernes Aros fra 900- og 1000-årene først og fremmest synes at have haft en bebyggelse mod syd og øst, det

Bearbejdet knoglestykke med indridset »kvindetegn«. Tegnet har igennem tiden haft mange forskellige betydninger, og det står uklart, hvilket formål selve knogleredskabet har haft.

vil sige nærmest åen og havet, medens store dele af det voldomkransede byområde synes at have henligget mere eller mindre frit.

Men hvorfor lave voldområdet så stort, når der øjensynligt ikke har været brug for det? Jo, måske har der netop også været brug for det. Ligesom ved Hedeby må man også ved Århus mene, at det er vikingetidens kongemagt, der står bag byggeriet af voldbefæstningen, og i visse situationer har det givetvis været nødvendigt at samle flåde og hærstyrker i betydeligt omfang, når fjenden truede. Hvor byvolden i det daglige sikrede handelsbyens rigdomme mod røveriske overfald, dér kunne den også i krisesituationer danne base for store forsvarsstyrker til værn mod rigets fjender, der truede landet politisk. Det krævede god plads. Århus har ikke blot været by, men også borg i vikingetiden, og vi ved, at

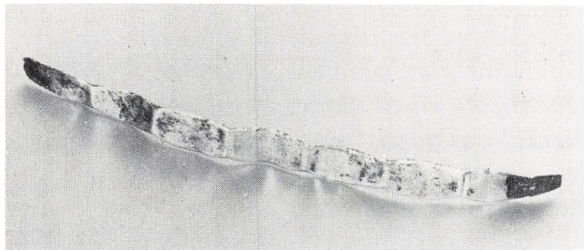
byvolden også i den tidlige middelalder er blevet bygget højere og bredere, så der må fortsat have været brug for den i hvert fald i 1100-årene.

Imidlertid må vi også konstatere, at store dele af byområdet synes at være blevet bebygget i 1100- og 1200-årene; de kraftige aflejringer på Store Torv fra denne periode taler deres tydelige sprog, og vi ledes derfor til at antage, at man i denne periode ikke længere har haft brug for de frie arealer til midlertidig garnisonering af forsvarsstyrker, hvorledes dette så end skal forklares.

I begyndelsen af 1200-årene starter biskop Peder Vagnsen byggeriet af sin store domkirke inde i denne middelalderby, og vi kan jo forestille os, at placeringen af den store bygning med tilhørende prælatboliger har krævet væsentlige ændringer i hele byplanen, og det var derfor naturligt at formode, at også Store Torv kunne være anlagt ved denne lejlighed. Imidlertid synes området først at være rømmet for bebyggelse i 1200-tallets sidste halvdel, og Store Torv er

---

Fingerring af guld fundet i bebyggelseslagene fra 1200-årene. Ringen fandtes i den viste tilstand, hvor sammenlodningen er gået op, og ringen rettet ud til et smalt bånd. Ringen er overgivet til Nationalmuseet som danefæ.

da først anlagt på dette sene tidspunkt, hvilket måske skal ses i sammenhæng med, at domkirkebyggeriet vitterlig tog meget lang tid.

Men gennem hele 1300-tallet har Århusborgerne således haft deres Store Torv mellem Domkirken og Borgporten, og da man ved 1400-tallets midte ønskede at bygge rådhus for byens administration, var det naturligt at anlægge denne imponerende bygning for enden af den store plads, hvor borgerne samledes til markeder og retterting. Dermed skabtes der en ramme om byens centrale liv, som blev fastholdt århundred frem i tiden, ja, lige til 1800-tallets midte.

Udgravningerne på Store Torv har således givet os megen ny viden om Århus by i vikingetiden og middelalderen, og da middelalderrådhusets smukke røde murværk stod afdækket i sommeren 1982, var der mange, der ytrede ønske om, at bygningstomten også fremover kunne stå frilagt som et monument over byens ærværdige fortid. Hverken arkæologerne fra Moesgård eller Fredningsstyrelsens bevarings eksperter kunne imidlertid anbefale en sådan løsning. Ruiner er meget vanskelige og uhyre kostbare at beskytte og vedligeholde. De ligger bedst under jorden, men når vi i dag går på Store Torv, ved vi, at det overalt »lugter« af middelalder, og det er i sig selv en rigdom for en by. Og skal torvet en dag gennemgå de planlagte reguleringer, vil Århus kommune gennemføre dem på en nænsom måde, så denne »duft« af middelalder ikke forsvinder, ja, snarere kommer os mere imøde, end tilfældet er i dag.

H.J.M.

København-Århus via Paris og Næstved

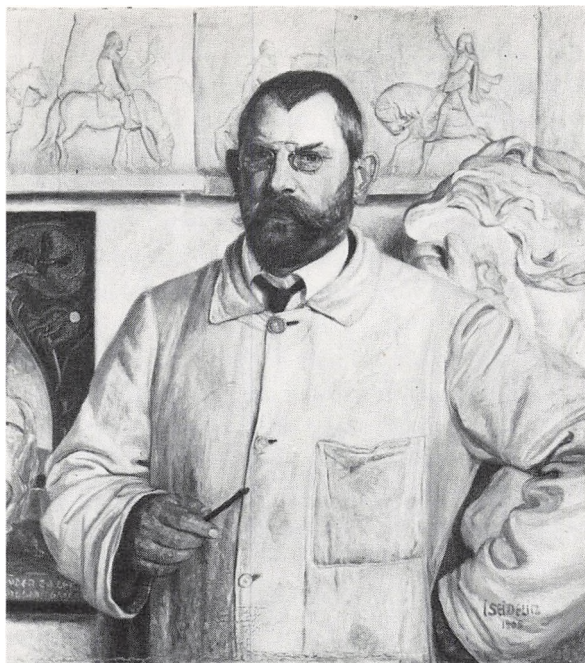
Århus indviede sit nye teater 15. september 1900. Teatergængerne strømmede forventningsfulde til: et stort mål var nået, og hvordan var resultatet så blevet?

Aviserne omtalte i begejstrede vendinger denne kulturlivets højborg og udmalede alle de glæder og oplevelser, der lå forude. Ja, alt var ganske, som da byen fik sit musikhus sidste efterår. – Arkitekten Hack Kampmann fik megen rosende omtale for grundplanen, for tilskuerrummet, for foyeren og for den smukke facade. Den overdådige udsmykning af de mange store rum – det syntes man dengang de var – var storslået med de mange detaljer fint afstemt til hinanden. Som premiegæsterne den aften så teatret, kan vi stadig møde det: ingen dekoration er forandret siden, end ikke den sidste store ombygning har ændret noget i de gamle rum eller i teatrets oprindelige ydre. Derfor står det stadig som et interessant minde over maleren, billedhuggeren og keramikeren Karl Hansen-Reistrup, der af Kampmann var blevet foreslået som den ledende kraft ved udsmykningen. For Hansen-Reistrup blev det en milepæl, hans første store opgave, og dermed indledningen til en lang række udsmykninger af offentlige rum i de mange nye

byggerier, der kendetegnede udviklingen i Århus i århundredets første mange år; hans sidste store opgave blev syv fresker til Frimurerlogen, et arbejde, der først blev afsluttet et år før hans død i 1929.

Hansen-Reistrup var københavner, født i Valby i 1863. Da han forlod skolen, satte hans far, der arbejdede på Carlsbergs Bryggerier, ham i malerlære på Den kgl. Porcellænsfabrik. Samtidig deltog han i undervisningen på Teknisk Skole, og 18 år gammel blev han i 1881 optaget på Kunstakademiet. Året efter vendte han som udlært tilbage til porcellænsfabrikken for tre år senere at rejse til Paris, hvor han arbejdede på den verdenskendte porcellænsfabrik Sévres. Samtidig hermed søgte han uddannelse som billedhugger, og som maler dyrkede han krigsscener på nogle af Seinestadens mange malerskoler. Han fortæller selv i et interview, kort før han fyldte 60 år, at han var med til at smykke kirkeruderne i Sacre Coeur-kirken, Paris' hvide var-tegn på Montmartre.

Hjemkommen fra Paris var han et halvt års tid atter på porcellænsfabrikken, inden han i 1888 flyttede til Næstved for at arbejde sammen med keramikeren Hermann A. Kähler, der var ivrig efter at skabe noget bemærkelsesværdigt til den store Industriudstilling i København senere samme år. Det blev et livslangt arbejdsfællesskab, ikke med Kähler alene, men tillige med en række af tidens førende kunstnere: brødrene Skovgaard, Th. Philipsen, Bindesbøll og L. A. Ring, som i kortere eller længere tid var knyttet til Kählers værksted. Hansen-Reistrup bevarede

Hansen-Reistrup i arbejdstøjet, malet i 1908 af Ingeborg Seidelin, der ellers er mest kendt som blomstermaler. Han er her 45 år gammel og netop malet i den periode, hvor han havde mange opgaver i Århus. Billedet tilhører Århus Kunstmuseum, der modtog det som gave samme år, som det er malet.

Næstved som sit faste holdepunkt til sine dages ende, og opnåede endda – populær som han var i byen – at den vej, hvorpå hans atelier lå, blev opkaldt efter ham, endnu mens han levede.

Før arkitekt Hack Kampmann stillede ham over for hans første jyske opgave: 25 byåbner, der blev opsat udvendigt på det nybyggede landsarkiv i Viborg, havde Hansen-Reistrup løst sine første udsmykningsopgaver i København.

Her havde han lavet våbenskjolde til den nye brandstation bag rådhuset, mens selve rådhuset først fik en frise, Ægir og hans døtre, som Hansen-Reistrup havde lavet efter Lorenz Frølichs forlæg og haft udstillet på Verdensudstillingen i Chicago i 1893, og siden – i 1901 – to høje friser i forhallen, de såkaldte krage- og mågefriser. Disse blev brændt på Kählers værksted, hvor Hansen-Reistrup var den initiativrige og inspirerende leder gennem 1890'erne, år, der blev afgørende fremgangssår for værkstedet. Herfra sendtes hans arbejder til de tilbagevendende Verdensudstillinger. Allerede i 1889 deltog han i den første verdensudstilling i Paris, på den anden samme sted – i 1900 – købte Sévres til sit museum en af hans friser, Ørne, der jager ænder over et oprørt hav, som han i øvrigt fik bronzemedalje for. En kopi gik til Leipzig. Han eksperimenterede også med den røde lustre-glasur, som Kähler-værkstedet blev så kendt for. Han lavede en lang række krukke og skåle, askebægre og vaser med dyredekorationer: løver, heste, ænder, fisk og fabeldyr dannede hanke eller var blot til pynt. Dyr blev også anvendt som modeller til mindre skulpturer, ikke større end at de var anvendelige i hjemmene, hvor de sikkert har været et velkomment supplement til de hvide bisquitfigurer, der så længe havde været fremme.

Gennem denne keramiske virksomhed kom Hansen-Reistrup i kontakt med arkitekt Kampmann, og gennem ham kom han som nævnt til at virke i Århus i en årrække. Som leder af et hold af århusianske malere og billedhuggere med Elias Ølsgaard i spidsen satte han sit

præg på meget: teatret og Frimurerlogen er nævnt. Det næste blev Statsbiblioteket på Bispetofte, som blev indviet i 1902, og som nu huser Erhvervsarkivet. Er teatret fuldt af ørne, svaner, måger og småfugle blandt roser, mælkebøtter og laurbær, så myldrer det med insekter i den store læsesal på Erhvervsarkivet: kuplerne er dekoreret med edderkopper, hvis spind er blevet til de wirer, der bærer store gyldne lysekroner, dannet som insekter, der er fanget i spindet. Kulørte glas smykker insekternes vinger, og herigennem stråler lyset. Det udvendige er lige så rigt dekoreret: på taget sidder mere end hundrede ugler og våger over husets bøger og papirer, de tolv himmeltegn har hver sit felt på muren, og indgangspartiet har to løver i relief. – Et par andre løver inde hos naboen, Tinghuset, skyldes også Hansen-Reistrup.

Der blev også brug for ham, da Marselisborg Slot samtidigt blev bygget. Udvendigt er der et løverelief i frontispicen, i salonerne svæver der måger omkring lysekronerne, svaler og mursejlerer munter sig på lofterne, og roser og syrener smykker havestuen, mens vi i hall'en atter finder keramiske byvåben.

I disse år lige efter århundredskiftet blev det gamle Hotel Royal moderniseret af arkitekterne Achen og Thorkel Møller, også de kunne finde Hansen-Reistrup. Desværre er disse fornemme lokaler atter forsvundet og med dem også udsmykningen.

Derimod er hans indsats på Kannikegades posthus stadig synlig for enhver, der har ærinde der. Oppe under loftet er postvæsenets og

transportens historie fortalt i en 1 m høj frise, der går alle fire sider rundt, begyndende med dagvognen og kugleposten og sluttende med et lokomotiv og et cyklende postbud. Også her er der træer, måger, andre småfugle og blomster, men frisen er fast opbygget i felter, adskilt af træerne, og der er ikke det liv, som i teatret på den anden side af gaden. Her sidder fugle og putter sig på søjlehoveder, i en mørk krog hænger et par flagermus, og elleve svaner flyver loftet rundt fulgt af lige så mange måger. I frontispicen på facaden har vi nogle af Holbergs figurer – sidder han måske selv i sofaen og ser til? – lavet i keramiske kakler efter forlæg af Hans Tegner, og inde i teatret igen er der nymfer og amoriner, og desuden i foyeren relieffer af scener fra Genboerne og Elverhøj.

Efter de meget travle Århus-år med de store opgaver modtog Hansen-Reistrup i 1906 Det Anckerske Legat, der gjorde det muligt for ham at opholde sig i Italien i et års tid. Inden han tog af sted, deltog han i arbejdet på Ny Carlsberg Glyptotekets udvidelse, en udsmykningsopgave, som Kampmann også skaffede ham, da han selv var arkitekt på byggeriet. Hansen-Reistrup lavede to store keramiske friser, den ene var 11 m lang og mere end 2 m høj og havde som motiv de indledende jordarbejder. Her ser vi et par gode arbejdsheste gengivet, et meget yndet motiv for Hansen-Reistrup. Begejstringen var dog så behersket, at den anden frise aldrig er blevet opsat. Den lå i mange år i museets magasin, og der ligger den måske endnu.

Hjemkommet fra Italien fortsatte han sin

En detalje af frisen i posthuset i Kannikegade viser Hansen-Reistrups mesterlige behandling af sit yndlingsdyr hesten. I rask trav bringer de fyrige heste post og passagerer rundt i landet, før jernbanen blev opfundet.

indsats i Århus om end i mindre målestok: han satte lidt kolorit på nogle af de store villaer, der blev bygget i årene omkring Landsudstillingen 1909; han udsmykkede også restauranten Jomsborg på hjørnet af Åboulevarden og Dynkarken, der siden skiftede navn til Europa. På Århus Oliefabrik blev direktionskontorets hvælvede loft forsynet med kokospalmer og livlige abekatte. Christiansgades Skole fik to keramiske platter: den ene med den lille nybegynder med

forklæde, den anden med hende, der går ud af ældste klasse. De to hænger nu på Frydenlundskolen, hvortil også mange af eleverne flyttedes, da Christiansgades Skole blev nedlagt. Da landsudstillingen skulle opføres, var der også bud efter Hansen-Reistrup. I den store industrihal opstillede Carlsberg Bryggerierne således to ele-

fanter i naturlig størrelse. De blev efter udstillingssommeren opstillet i byens anden ende, nemlig foran Vennelyst-pavillonen. Hotel Skansen, det nuværende Skansepalæ, lod Hansen-Reistrup dekorere den flotte restaurant, og her lod han sig inspirere af navnet til at opsætte billeder af Wallenstein og hans soldater, som netop i 1600-tallet byggede den skanse, der gav hotellet navn. Men hotellet kunne ikke gå, og Hansen-Reistrups arbejde forsvandt med det.

Gik Wallenstein og hans soldater således tabt, så eksisterer der stadig andre bataljemalerier, som de kaldes, fra hans hånd. Sin interesse for disse kampscener med heste og soldater bevarede han helt fra sin ungdoms pariserår. I 1892 malede han rytterfægtningen ved Vorbasse i 1864, senere – i 1907 – kom Niels Ebbesen undsiges Grev Gert, et maleri, der blev købt af Ålborg Museum, mens Frederiksborgmuseet fik en kopi. Affæren ved Høien kro er sammen med maleriet af dragonen Niels Kjeldsens endeligt på Høien hede to andre nationale motiver, der faldt i tidens smag. Til kongeparrets sølvbryllup i 1923 bestilte Det kgl. Skydeselskab hos Hansen-Reistrup et stort billede af rytterfægtningen på Skejby mark 31. maj 1849, og det er stadig i kongefamiliens eje.

Med en undtagelse – et fad med dyremotiver, der blev fremstillet hos Bing & Grøndahl og foræret den italienske dronning – udgik alle de keramiske arbejder fra Käblers værksted. Som årene gik, blev Hansen-Reistrups indflydelse mindre. Der kom nye folk til med Svend Hammershøj og Jens Thirslund i spidsen, og værkstedet

Uglevasen fra 1897 er fremstillet på Käblers fabrik i Næstved. I krukens øverste halvdel ses fire uglehoveder i relief. Materialet er brændt lustre-glaseret ler, den er knap 30 cm høj, og tilhører Århus Museum, der købte den på auktion i 1978 for 500 kr.

sigtede – helt i pagt med tidens opfattelse – mod en enklere produktion. Hansen-Reistrup kom dog ikke til at mangle opgaver, han klarede sig uden værkstedet, tog nye ting op og fortsatte med gamle initiativer. Han gjorde sig f. eks. gældende som bogillustrator.

Allerede i 1899 havde han været på en rejse til Kaukasus med sin nære ven, lægen Hans Kaarsberg. Ved hjemkomsten skrev lægen en bog, mens Hansen-Reistrup tegnede til den. Siden fik han kontakt med Kunstforlaget Danmark, der bl. a. udsendte Ingemanns romaner i 1913 med Hansen-Reistrups illustrationer af ædle kvinder og tapre mænd, de sidste ofte til hest. Til børnebøger, f. eks. fra Chr. Erichsens Forlag, og til hæfter som Folkets Almanak, Ved Julelampens Skær og Børnenes Jul leverede han fine tegninger, og til Max Kleinsorgs Forlag sendte han andre tegninger, ofte med hans kæreste dyr, hesten, som motiv, og disse kom som raderinger til at hænge i mange hjem. Også bogomslag og exlibris gav han sig af med – især i sine senere år.

Havde nu dette hans mangesidede virke udelukkende været en række af mesterværker, da havde han ikke været en brugt og glemt kunstner, som en af hans beundrere, rektoren i Maribo Henrik Hertig, kalder ham i en artikel. Det skortede ofte på anerkendelse. Skønt en snes stykker af hans arbejder blev antaget til Charlottenborg i årene 1889-1921 – det første var løvegruppen »Et ægtepar fra Berberiet« – kneb det for kolleger og kritikere at anerkende ham som kunstner, længere end til en god håndværker ville de fleste ikke gå. Industrihistorikeren Rasmus Berg kalder personerne i den malede frise, som Hansen-Reistrup selv var mest tilfreds med, Niels Ebbesen undsiger Grev Gert, for ganske tomme og rabaldermæssige, og fortsætter Rasmus Berg, hvis teksten neden under ikke

angav motivet, ville ingen få den tanke, at det skulle være Niels Ebbesen. En hård kritik.

Om Århus Teater skriver arkitekt Viggo Sten Møller senere, i 1970, at det er »oversmurt med Hansen-Reistrups mondæne gipsdekorationer«, heller ikke just anerkendende ord. Men i de senere år synes interessen for Hansen-Reistrups tid og stil at være øget, man taler om en nostalgisk bølge: mennesker i vor tid med de rene linier og de enkle farver som den herskende stil synes dog mellem alt dette at kunne glædes over at finde en buket blomster, en lille fugl, en ugle, måske endda en løve på et ellers uventet sted, hvor de egentlig ikke har noget at gøre, så lad os ikke glemme Hansen-Reistrup her i Århus, hvor vi stadig har hans indsats for øje.

A.D.

-
- Billeder af Hansen-Reistrups værker har i øvrigt været brugt i følgende af Byhistorisk Udvalgs bøger:
- Gamle Århusgader. Anden samling s. 17
  - Fremmede ser på Århus s. 56
  - Ung i Århus. Første samling s. 39, 127 og 185
  - Ung i Århus. Anden samling s. 71 og 113
  - Som Århus morede sig s. 23, 38 og 93
  - Århus-Mosaik s. 69
  - Klunke-tid og krigsår s. 264
  - Da det var nyt i Århus s. 39, 40, 42, 45, 51, 66, 67 og 79
  - Sådan var Århus s. 119, 129 og 149
  - Århus dengang og nu. Første samling s. 79
  - Biblioteks- og kulturliv i Århus omslaget og s. 256
  - Hus og hjem i Århus s. 50
  - Skoler og skolegang i Århus 1930-1970 s. 104

Erhvervslivet 1982

Set på baggrund af de vanskelige år 1980 og 1981 har der inden for en række af byens erhverv og brancher været en positiv udvikling i 1982. Men det omslag i de nationale og internationale konjunkturer, som nogle havde stillet i udsigt i 1982, kom ikke, og måske bliver fremgangen også kun et kortvarigt fænomen. Bedringen anes kun, fordi tilstanden var så dårlig de foregående år, og ikke alle har nydt godt af den. Flere firmaer har gennem en årrække ikke tjent tilstrækkeligt og er efterhånden blevet så svage, at konsekvensen måtte tages i 1982. Lukninger, konkurser, betalingsstandsninger og tvangsauktioner har i høj grad også præget det forløbne år.

Banker

En af de erhvervsgrene, der har mærket de negative tendenser i allerhøjeste grad, er pengeinstitutterne; ganske vist ikke på den måde, at de selv har måttet lukke, men en række af deres kunder har gjort det, og det har i flere tilfælde ført til tab. Det alvorligste blev påført Provinsbanken, da det store entreprenør- og byggeselskab Kay Wilhelmsen A/S i Farum ved København blev erklæret konkurs. En af bankens afdelinger havde, tilsyneladende uden at underrette banken fuldt ud, givet garantier for et meget

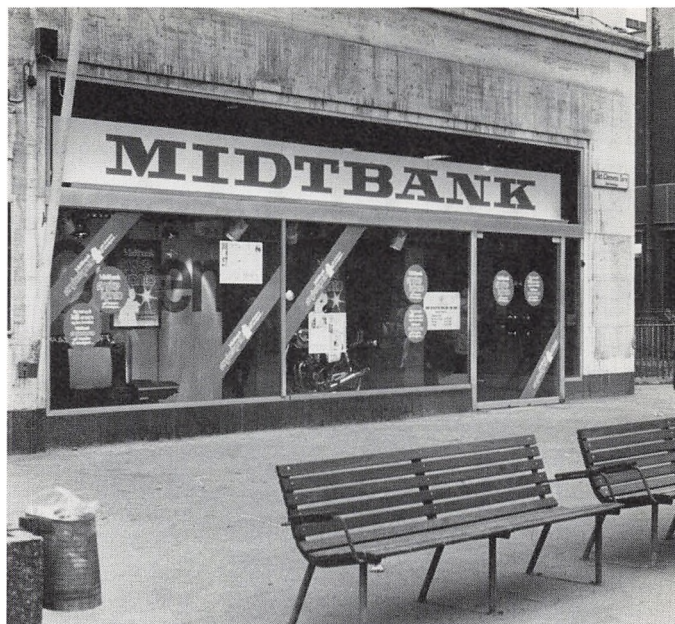
stort beløb til byggeselskabet. Til at imødegå bl. a. de tab, som vil opstå herved, har Provinsbanken i 1982 hensat i alt 258 mill. kr., og denne store hensættelse og afskrivning har bevirket, at bankens samlede overskud i modsætning til en række andre storbanker blev mindre i 1982 end årene forud. At de vanskelige økonomiske forhold for kunderne også tidligere år har spillet en væsentlig rolle for Provinsbanken, ses af henlæggelserne og afskrivningerne på udlån og garantier for 1980 og 1981, hvor de var henholdsvis 92 og 164 mill. kr. Til sammenligning kan anføres, at de i 1974 og 75 var på lidt under 30 mill. kr. og i 1976 helt nede på 12 mill. kr.

Provinsbanken er i dag landets 5. største pengeinstitut. Denne placering i toppen af landets erhvervsliv er en forholdsvis ny foreteelse, idet banken først opstod i 1967 som en fusion mellem Aarhus Privatbank og Fyens Disconto Kasse. Disse to, der var provinsens største, var til gengæld særdeles gamle banker; Aarhus Privatbank blev grundlagt i 1871 og lå oprindelig i lejede lokaler i Rosensgade. I 1873 flyttede den til Store Torv, og i 1887 rykkede man ind i Kannikegade, hvor hovedsædet siden har ligget. Såvel i byen som i oplandet blev der oprettet afdelinger, og i 1927 fik banken også en filial i København. Aarhus Privatbank var klart den største af de to banker, da de fusionerede i 1967, til trods for, at Fyens Disconto Kasse var den ældste. Den var faktisk landets første private bank, oprettet i 1846.

Den danske Provinsbank A/S, som er bankens fulde navn, voksede hurtigt efter dannelsen. I

1968 indgik endnu en stor provinsbank, Aalborg Discontobank (stiftet 1854), i fusionen, og i de følgende år sluttede en række mindre egnsbanker sig til, f. eks. Skanderborg Bank i 1969, Nibe og Oplands Bank i 1970 og Skive Discontobank i 1971. Senest er Banken for Vejen og Omegn overtaget i 1980. I alt ligger der 150 Provinsbankafdelinger rundt omkring i landet, især naturligvis koncentreret i de områder, hvor de gamle, oprindelige banker lå; men overtagelsen af egnsbankerne betyder f. eks. også, at der ligger en del i det vestlige Sydjylland, hvorimod der ikke findes afdelinger i Vestjylland og på Sjælland uden for Københavnsområdet. Endvidere har Provinsbanken siden 1970 opbygget et teknisk center på Edwin Rahrs Vej i Brabrand. I årene 1978-80 blev dette kraftigt udvidet i forbindelse med, at man begynder at sætte de enkelte ekspeditionspladser i hver afdeling i direkte forbindelse med bankens centrale EDB-anlæg i Brabrand.

Endelig må det nævnes, at Provinsbanken har 4 hovedsæder, nemlig ud over hovedsædet i Kan-nikegade også i Odense, Ålborg og København. Denne lidt ejendommelige opdeling er uden tvivl bestemt af ønsket om og behovet for at markere, at fusionen i 1967-68 ikke betød opgivelsen af en vis lokal selvstændighed. Provinsbanken har været præget af frygt for, at den skulle blive betragtet som en Århus-bank og ikke som hele provinsens bank. Imidlertid er der nu tegn på, at man er ved at komme ud over denne frygt, idet det i januar 1983 blev meddelt, at bankens direktion, hidtil bestående af en direk-

Midtbank, der i begyndelsen af 1982 åbnede en filial i Clemens Bøgers tidligere boghandel på Sct. Clemens Torv, og Sparekassen Sydjylland, som åbnede i Ryesgade i foråret, bliver formentlig de sidste pengeinstitutter, der rykker ind på strøggaderne. Byrådet har i realiteten truffet beslutning om, at nye bank- og sparekasseafdelinger ikke må placeres på Lille Torv og Store Torv, Søndergade, Ryesgade og Banegårdsplads, ligesom de eksisterende ikke må udvide i gadeniveau.
(Foto: Kim Haugaard)

tør fra hver af hovedsæderne, i løbet af de kommende år ville blive samlet i Århus, der i øvrigt hele tiden har været Provinsbankens juridiske hjemsted.

Som flere andre danske banker har Provinsbanken interesser i udlandet. Allerede i 1960'erne deltog man således sammen med an-

dre danske og skandinaviske banker i oprettelsen af to pengeinstitutter i henholdsvis Geneve og London. For bedre at kunne skaffe udlands-lån til danske virksomheder åbnedes i 1978 et datterselskab i Luxembourg, Provinsbanken International S.A., hvis aktiekapital gennem årene er blevet kraftigt udvidet. I 1979 oprettede man en filial af Provinsbanken på Cayman Islands i det Caribiske Hav, hvor der på grund af skattefrihed har udviklet sig et internationalt finanscenter. Senest har Provinsbanken i januar 1982 åbnet en afdeling i New York.

Provinsbanken kan, som det fremgår af det foregående, på ingen måde kaldes en lokal bank. Af sådanne har – eller rettere havde – Århus kun to, nemlig Aarhus Discontobank og Århus Bank. Aarhus Discontobank var oprindeligt slet ikke nogen bank, men snarere en låne- og finansieringsforening. Den startede i 1894 og hed da Aarhus Kreditbank. Ideen bag foreningen var, at lånetagerne modtog deres lån ikke i almindelige pengesedler, men i nogle af banken trykte sedler. Hos foreningens medlemmer kunne man så købe for disse sedler, der igen blev vekslet til »rigtige« penge af banken, efterhånden som lånerne afdrog og forrentede deres lån. Det var en række af byens handlende og håndværkere, der på denne måde ønskede dels at få sat mere gang i omsætningen, dels at fordele risikoen ved udestående fordringer. Den nødvendige startkapital blev fremskaffet ved, at medlemmerne købte obligationer i Kreditbanken à 25 kr. pr. stk.

Systemet kom til at fungere indtil 1917, men i de senere år under stadig større vanskeligheder,

og i slutningen af 1916 besluttedes det at om-danne Kreditbanken til en almindelig bank og at gøre den til et aktieselskab. Det skete med virkning fra midten af 1917. Kort tid efter flyttede banken ind i den ejendom på Søndergade, der siden har været dens hovedkontor, og i 1919 ændredes navnet til Aarhus Discontobank.

Den nye bank fik i øvrigt ikke nogen god start. Årene efter 1. verdenskrig var vanskelige, ikke mindst for erhvervslivet, og i 1922 måtte Discontobanken efter betydelige tab rekonstrueres. Ved den lejlighed blev Aarhus Privatbank, altså forløbereren for Provinsbanken, hovedaktionær, og denne position blev først afviklet efter 2. verdenskrig, da Discontobankens aktier blev spredt på en lang række hænder.

En tilsvarende spredning har man ikke haft i Århus Bank, og det har været en af grundene til, at banken som så mange andre lokale pengeinstitutter i begyndelsen af 1983 blev opslugt af en af storbankerne. Århus Bank blev oprettet i 1905 under navnet Købmands- og Haandværkerbanken, og lige fra begyndelsen lå den på Store Torv, dog først fra 1934 i den nuværende bygning Store Torv 12. Bedst kendt i byen er dog nok afdelingen på Banegårdspladsen; den blev åbnet i 1929. Som navnet Købmands- og Haandværkerbanken siger, var det handlende og håndværkere, der stod bag dens oprettelse; men da navnet i moderne tide forekommer lidt knudret, og da bankens virke efterhånden omfattede alle grupper i det århusianske samfund, ændredes det til Århus Bank i 1980.

Ca. 30% af bankens aktiekapital på 9,21 mill.

kr. tilhørte en enkelt aktionærgruppe, nemlig arvingerne efter folketingsmand S. Å. Fanger, der døde i 1973. Han var kommet til byen i 1926 som ingeniør ved havnen, men blev to år senere direktør for Århus Emballagefabrik, der var startet i 1922. I 1947 blev han tillige direktør for A/S Sostrup Gods, et aktieselskab, emballagefabrikken havde dannet for at overtage godset bl. a. med henblik på udnyttelsen af dets store skove til emballageformål. S. Å. Fanger blev en af byens fremtrædende industrimænd, der havde sæde i en lang række bestyrelser. Han kom ind i Århus Banks repræsentantskab i 1950, blev medlem af bestyrelsen i 1961 og var fra 1971 til sin død dens formand. I folketinget sad han 1953-71, valgt for de konservative.

S. Å. Fangers aktiepost i Århus Bank har flere gange efter hans død givet anledning til uro. I midten af 1970'erne søgte arvingerne forgæves at styrke deres position i banken, idet de ønskede en plads i bestyrelsen. Det forhold, at de ikke fik en plads, spillede en rolle for, at familien i 1983 besluttede at sælge sin aktiepost. I slutningen af 1982 opstod der pludselig en kraftig stigning i kursen på Århus Banks aktier, foranlediget af opkøb. Om der var flere forskellige foretagender, der var interesseret i at overtage banken, vides ikke i dag, men i februar 1983 blev det i hvert fald meddelt, at Sydbank havde købt Fanger-familiens aktier og yderligere havde foretaget opkøb, således at Sydbank i alt havde omkring 40% af aktiekapitalen. På den baggrund besluttedes det at lade Århus Bank fusionere med Sydbank, der er langt den største af de to.

Sydbank blev dannet i 1970 ved en sammenslutning af en række sønderjyske banker, bl. a. Folkebanken for Als og Sundeved i Sønderborg og Den Nordslesvigske Folkebank i Åbenrå.

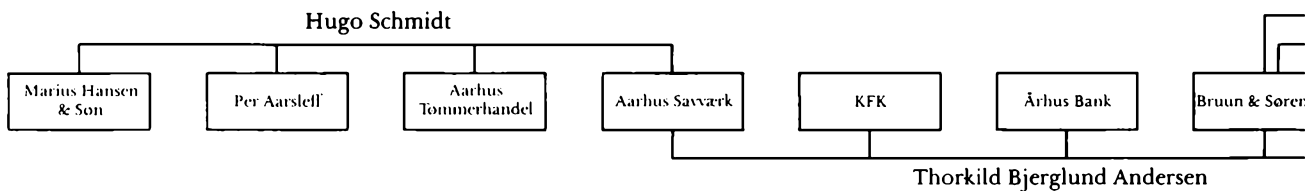
Århus Bank skifter nu navn til Sydbank.

Forbundne bestyrelser

Bankernes forbindelser til erhvervslivet er tordede. På den ene side er flertallet af deres bestyrelses- og repræsentantskabsmedlemmer, således som det bl. a. sås i tilfældet S. Å. Fanger, virksomhedsledere, der gennem disse poster udøver kontrol med bankernes virke og politik. På den anden side følger bankerne nøje med i udviklingen i de firmaer, der er ydet lån og driftskreditter til, eller som man af andre grunde er interesseret i. Det er forholdsvis sjældent, at en bank direkte er repræsenteret i et selskabs bestyrelse, men gennem bl. a. stadig tilsyn med en virksomheds bankkonti og kontakt til virksomheden og dermed også til dens advokater og revisorer, har banken fuldt så godt et kendskab til den aktuelle situation, som hvis den var repræsenteret i bestyrelsen. Et eksempel på, at direkte repræsentation ikke er nødvendigt, ser man i Bruun & Sørensen. Den rekonstruktion, som dette firma har gennemført gennem de sidste år, er i høj grad muliggjort ved støtte fra Provinsbanken, en støtte som har betydet, at banken i dag er en af hovedaktionærerne i Bruun & Sørensen. Men ingen fra Provinsbanken sidder i Bruun & Sørensens bestyrelse.

Behovet herfor mindskes også af, at højeste-

Personssammenfald i en række Århus-virksomheders bestyrelser

retssagfører Georg Løber er formand for ingeniør- og entreprenørfirmaet. Løber er juridisk rådgiver for Provinsbanken, og selv om han ikke repræsenterer banken og heller ikke specielt varetager dens interesser, kan man roligt gå ud fra, at der ikke vil blive truffet vidtgående dispositioner, der strider mod bankens tarv.

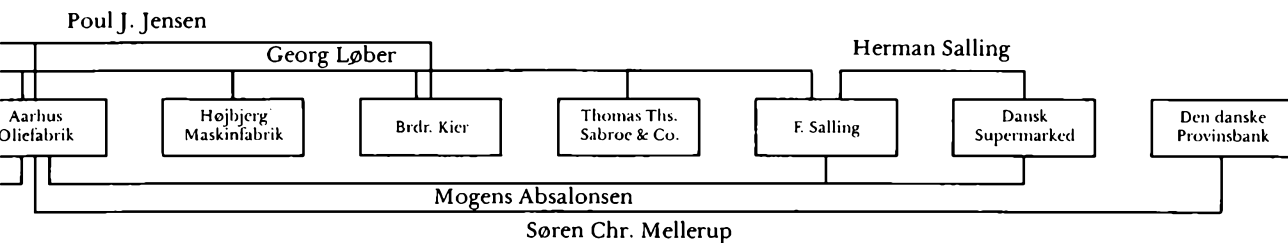
Som det ses af diagrammet over forbundne bestyrelser i en række Århus-virksomheder, har Georg Løber en fremtrædende placering i byens erhvervsliv. Udover formandsposten i Bruun & Sørensen er han også formand for Aarhus Oliefabriks bestyrelse samt almindeligt medlem af en række andre bestyrelser. Løber, der er født i 1911, blev i 1936 sagførerfuldmægtig hos det ansete og gamle sagførerfirma Kier og Sørensen. Sagførerfirmaet havde forbindelse til en lang række virksomheder, bl. a. i kraft af Kier-familiens snævre tilknytning til erhvervslivet (en række sønner af den første Kier i Århus, overretssagfører Chr. Kier (1839-1934), var direktører og medlemmer af bestyrelserne for bl.a. Otto Mønsted, Thomas Ths. Sabroe & Co., Brdr. Kier, Aarhus Privatbank og L. Hammerich & Co.).

Det er derfor naturligt, at Løber blev involveret i arbejdet med en række selskabers sager, ikke mindst efter at han i 1946 var blevet optaget som kompagnion. Snart blev han også indvalgt i en række virksomhedsbestyrelser. I dag sidder han i over en halv snes, som ikke alle er angivet i diagrammet. Til billedet af Georg Løber, der blev højesteretssagfører i 1949, hører også, at han er juridisk rådgiver for Århus kommune.

En anden person med mange hverv inden for århusiansk erhvervsliv er Thorkild Bjerglund Andersen (født 1924), der i 1955 blev underdirektør i det gamle firma Aarhus Savværk. I 1961 blev han administrerende direktør og tre år senere tillige medlem af savværkets bestyrelse og dets formand fra 1973. Den fremtrædende stilling, som Bjerglund Andersen i dag indtager, opnåede han i løbet af 1970'erne med bl. a. formandsposterne i Århus Bank i 1973 og Korn- og Foderstof Kompagniet i 1976 samt bestyrelsesposten i Aarhus Oliefabrik i 1973.

Om de øvrige personer i diagrammet skal kort oplyses, at Mogens Absalonsen (født 1928) siden 1961 har været direktør for F. Salling og

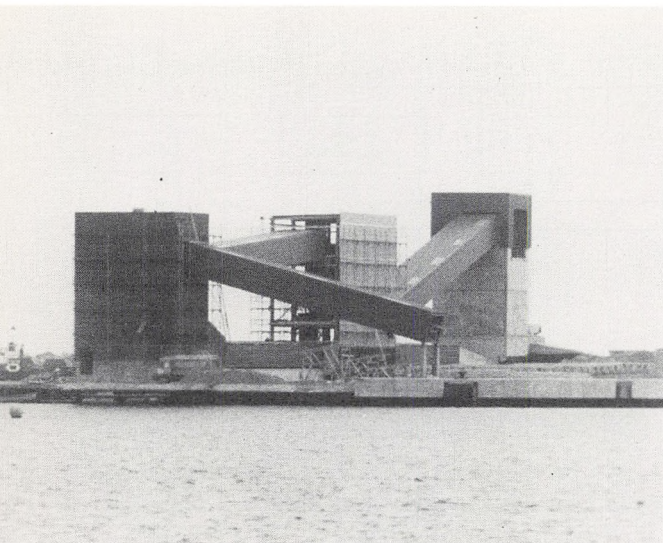

siden 1964 for det af F. Salling og rederiet A. P. Møller i fællesskab ejede Dansk Supermarked (Bilka m.m.). Samtidig med direktørstillingerne i disse to selskaber er han også medlem af deres bestyrelser, hvor han sidder sammen med Hermann Salling (født 1919), søn af grundlæggeren af Salling, Ferdinand Salling, og direktør for selskabet siden Ferdinand Salling's død i 1953. Hermann Salling var indtil 1982 medlem af Provinsbankens bestyrelse. S. Chr. Mellerup har siden 1944 været ansat ved Aarhus Olie, fra 1970 som administrerende direktør. Også Poul J. Jensen (født 1928) er administrerende direktør, nemlig for Bruun & Sørensen, som han har en væsentlig aktiepost i siden 1973, da den hidtidige ejer, E. Hammer-Sørensen, solgte virksomheden til en række ledende medarbejdere. Poul J. Jensen var i en periode frem til 1980 medlem af bestyrelsen for Provinsbanken. Den sidste af de nævnte personer er landsretssagfører Hugo Schmidt (født 1928), der er seniorchef i advokatfirmaet Storm Mortensen.

Diagrammet er på ingen måde fuldstændigt, idet der dels kunne knyttes forbindelser til yder-

Oversigten viser, hvorledes en række personer går igen i flere virksomheders bestyrelser. Den er ikke fuldstændig, idet de nævnte personer kan have endnu flere poster, ligesom forbindelsen til yderligere et antal virksomheder kunne være knyttet gennem inddragelse af flere personer.
Kilde: Greens 1983.

ligere et antal firmaer gennem andre personer, dels ikke er medtaget alle de firmaer, som de nævnte er placeret i. Således er bl. a. slet ikke medtaget forbindelserne til ikke-århusianske virksomheder. At der er sådanne skal blot antydes ved at nævne, at S. Chr. Mellerup er medlem af bestyrelsen for et af vore store forsikringselskaber, Baltica-Skandinavia. Diagrammet skal heller ikke læses som udtryk for, at de nævnte personer sidder og bestemmer over en række virksomheder i kraft af deres personlige formue. Ej heller kan der af oversigten ses noget om, hvorvidt der fra enkelte af selskaberne udøves indflydelse på andre. Det, man kan se, er, at en række aktionærer, virksomheder og banker nærer tillid til, at de nævnte personer udfører et professionelt arbejde i bestyrelserne i et sådant omfang, at de ønsker at sætte dem ind i flere sel-

Omsætningen på havnen er for nedadgående i disse år. Mens den i 1979 var oppe på 4.6 mill. tons var den i 1981 3.9 mill. tons, og i det forløbne år faldt den yderligere til 3.8 mill. tons. Landbrugets problemer betyder et fald i korn og foderstofomsætningen, og faldet i energiforbruget medfører nedgang i olie- og benzinomsætningen. Til gengæld kommer der mere kul til havnen, og yderligere gang i denne vare vil der komme, når kulterminalen yderst på den nye østhavn er helt færdig (øverste billede). Byggekrisen betyder faldende omsætning af byggematerialer. Til gengæld er der i 1982 til cellulosefabrikker i Finland blev eksporteret en del af det træ, som stormen i november 1981 fældede i de danske skove (nederste billede).

(Foto: Theis Foto)

skaber. Samtidig ønsker nogle at påtage sig dette arbejde, der kan være ganske stort. Endelig viser diagrammet, at der gennem en række bestyrelsesmedlemmer er god kommunikation mellem erhvervsvirksomheder.

Byggeriet og byggevirksomheder

Flere af de byggevirksomheder, der er vist i diagrammet, har gennem de sidste år haft vanskeligheder. Også oversigten over en række firmaers omsætning og overskud viser, at det især er inden for byggebranchen, problemerne har været store. Forklaringen er naturligvis ligetil: Byggeriet, der siden midten af 1970'erne har været faldende, har i 1981 og 1982 nået bunden. Det gælder faktisk for alle former for byggeri, såvel opførelsen af beboelsesejendomme som erhvervs-ejendomme og skoler, biblioteker, haller o.l.

En af dem, det er gået dårligt for, er det kendte og gamle bygningsmaterialefirma L. Hammerich & Co. Gennem de sidste år har virksomheden givet underskud, og i løbet af 1982 er alle

Oversigt over en række Århus-virksomheders omsætning og overskud i mill. kr. 1978-1981

	1978		1979		1980		1981	
	Omsætning	Over-skud	Omsætning	Over-skud	Omsætning	Over-skud	Omsætning	Over-skud
Korn- og Foderstof Kompagniet	3259	143	3589	92	4417	87	4917	86
Andelssmør ¹	2086	29	2183	23	1949	24	2021	40
Dansk Supermarked ¹	2277	77	2621	89		24		56
Mejeriselskabet Danmark ¹	1946	114	2639	132	3528	144	4396	182
Det danske Trælastkompagni	876	32	993	44	1026	12	981	÷ 5
Århus Oliefabrik	697	11	724	9	830	12	1002	40
JAKA	463	÷ 1	478	÷ 5	549	13	696	10
Bruun & Sørensen	509	7	595	÷ 24	555	÷ 19		
JME	297	1	310	1	437	÷ 7	445	2
Jyske Bryggerier ¹	354	5	331	5	360	÷ 6	588	9
Thomas Th. Sabroe & Co.					549	÷ 7	546	18
Midtkraft	489		522		690		926	
Terma Elektronik	115	1	136	3	149	0	133	÷ 10
Dannebrog Værft	147	6	171	1	201	6	129	9
Kosan Crisplant	77	5	95	0	147	12	146	16

Oplysningerne stammer fra Green's forskellige årgange. Ved koncerner er de anførte tal for hele koncernen. Der er kun medtaget firmaer, hvor oplysningerne er nogenlunde dækkende, og som må betegnes som egentlige Århus-virksomheder. Grindstedværket er således ikke medtaget, selv om det har sit hovedkontor i Århus; den egentlige produktion ligger andetsteds. Ej heller er afdelinger fra store firmaer som Danfoss, Skandinavisk Tobakskompagni og Plumrose medtaget, idet tallene fra disse afdelinger ikke kan udskilles fra koncernernes samlede regnskaber.

1. Skævt regnskabsår

aktiviteter ophørt. Et datterselskab, som Hammerich har ejet gennem en årrække, Trolldhede Pladeindustri, har overtaget enkelte af Hammerichs produkter og funktioner. Trolldhede Pladeindustri's fabrik ligger i Trolldhede i Vestjylland, men administrationen foregår fra Århus. L. Hammerich & Co. blev startet i 1855 og var således 127 år gammelt, da det ophørte med at fungere. Købmand J. C. Seidelin

etablerede i 1855 en forretning på Fredens Torv, hvorfra han solgte såkaldte »engelske varer«, dvs. fajance, porcelæn, malervarer og soda. I 1866 købte han en større forretning, stadig på Fredens Torv. Her lå forretningen indtil 1927, da den flyttede til Grønnegade, hvorfra de fleste århusianere nok husker firmaets bygning. Navnet L. Hammerich fik virksomheden i 1883, da handelsfuldmægtig Louis Hammerich overtog

Seidelins forretning. Seidelin var ved dannelsen af Aarhus Privatbank i 1871 blevet direktør for banken, og dette arbejde tog efterhånden så meget af hans tid, at han ikke følte også at kunne overkomme forretningen.

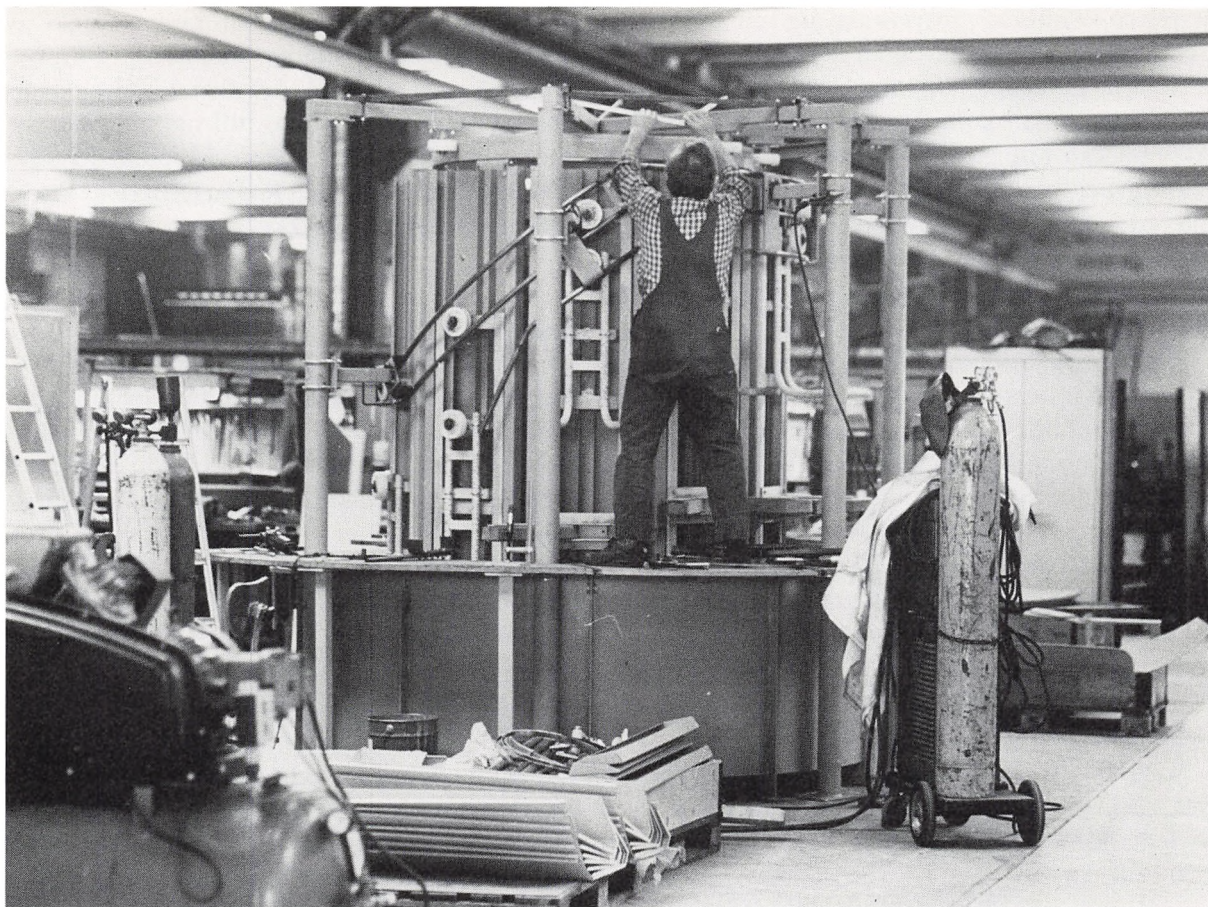
Louis Hammerich var søn af Århus byfoged og politimester af samme navn 1867-77. Han fik sin uddannelse hos Hans Broge og overtog Seidelins forretning i en alder af 24 år. Hammerich drev hurtigt virksomheden kraftigt frem og optog bl. a. flere nye artikler i varesortimentet. Han blev virkelig en af byens fremtrædende borgere. Således var han i en lang årrække medlem af bestyrelsen for Aarhus Privatbank og en periode også dens formand; han var bl. a. medlem af bestyrelserne for firmaerne Hans Schourup, Brdr. Kier, Kragelund Teglværk og Aarhus Trælasthandel (det, der senere blev til Det danske Trælastkompagni), og endelig påtog Hammerich sig en række opgaver af kulturel og velgørende art: Han var domkirkevæрге, i bestyrelserne for Aarhus Teater, Den gamle By og Den jyske Handelshøjskole m.m.

Louis Hammerich døde i 1931, men allerede i 1911 var firmaet blevet omdannet til aktieselskab med Hammerich og hans familie som aktionærer. En søn blev ved Hammerichs død chef for foretagendet og senere blev endnu en søn leder. Ved ophøret var det tredje generation, der stod i spidsen for familieforetager.

Lokalerne i Grønnegade blev allerede i 1939 for små, og firmaet blev udvidet med en lagerplads på hjørnet af Vestre Ringgade og Dambjergvej. I 1974 flyttede lager og administration

til en nybygning på P. O. Pedersens Vej i Århus Nord, mens bygningerne i Grønnegade herefter kun blev anvendt til udstilling. Begge bygningerne er nu ved afviklingen solgt, ja, den på Grønnegade tilmed også nedrevet.

For Hustømrernes Aktieselskab på Katrinebjergvej har byggekrisen betydet, at det er blevet overtaget af entreprenørfirmaet Jord & Beton. Begge firmaerne er kooperative forretninger. Hustømrernes Aktieselskab er Jyllands ældste kooperative byggevirksomhed. Den blev startet i 1919 af Hustømrernes Fagforening og dens medlemmer med en aktiekapital på 5.000 kr. Baggrunden for dannelsen var bl. a., at den ligeledes i 1919 stiftede Arbejdernes Andelsboligforening ville opføre huse og etageejendomme på Trøjborg og ved Marienlund. Ved at have sin egen virksomhed mente hustømrerne, der i høj grad var plaget af arbejdsløshed, at de kunne få andel i dette byggeri. Det fik de også. Hustømrernes selskab var i de følgende år med til at bygge en lang række af byens store og kendte beboelsesejendomme. Omsætningen var dog ikke stor; den kom i mellemkrigstiden aldrig op over en halv million om året, og ofte var den væsentlig lavere. Først i 1960'erne begyndte der rigtigt at komme gang i det, og i slutningen af 1970'erne var foretagendet oppe på en omsætning på omkring 30 mill. kr. I 1980 og 1981 faldt virksomhedens arbejde drastisk, og der oparbejdedes et betydeligt underskud. I forbindelse med Jord & Betons overtagelse er gælden blevet reduceret ved en akkord med kreditorerne, ligesom der er tilført ny kapital, således at Hustøm-

ernes Aktieselskab kan fortsætte som selvstændigt firma under Jord & Beton.

Jord & Betons udvikling er en ganske fantastisk historie. Den begynder også i en arbejdsløshedsperiode, nemlig i 1930'erne. I 1932 bestemte Jord- og Betonarbejdernes Fagforening at

Karrusel til måling af gasflaskers tæthed under bygning hos Kosan Crisplant. Virksomheden har specialiseret sig i produktion af automatiske fyldeanlæg for flydende gas og elektronisk styrede sorteringsanlæg for bl. a. fragt og pakker. Hovedparten af produktionen sælges nøglefærdig i udlandet. Virksomheden ligger i Århus Nord, hvor den i løbet af 1982 bl. a. har udvidet ved overtagelse af nabobygningen, L. Hammerich & Co.'s hidtidige ejendom.

(Foto: Dan Jakobsen)

starte en kooperativ forretning, og selv om be-
gyndelsen var beskeden, kom der dog allerede i
1930'erne god gang i foretagendet. Men det sto-
re spring fremad kom ligesom i Hustømrernes
Aktieselskab i de gode år i 1960'erne. Jord- og
Betonarbejdernes cooperative Forretning gik
allerede i 1950'erne ind i industrialiseret byggeri
med præfabrikerede betonelementer, der på
byggepladsen blev sat på plads med store kraner.
Blandt de første opgaver, forretningen udførte,
var Bildbjergparken mellem Brendstrupvej og
Paludan Müllers Vej og store boligblokke på
Langenæs. Endnu på den tid ejedes Jord og Be-
ton af omkring 100 andelshavere, som hæftede
solidarisk for foretagendet. En sådan struktur
var ikke med de stadig større opgaver tidssva-
rende, og derfor blev virksomheden i sidste halv-
del af 1960'erne ændret til et andelsselskab med
begrænset ansvar, først og fremmest ejet af en
række boligforeninger. I 1971 ændredes navnet
fra Jord og Betonarbejdernes cooperative For-
retning til Jord & Beton A.m.b.a.

Jord & Beton virker ikke kun i Århus-områ-
det, men har også lokalafdelinger på Fyn og i
Sydjylland. I 1982 passerede omsætningen de
100 mill. kr. Det nyeste, virksomheden har ka-
stet sig over, er nedlægningen af naturgashoved-
ledningen fra Jylland til Sjælland. Sammen med
et svensk og to tyske selskaber har Jord & Beton
dannet et konsortium, Scan-Pipe, der i 1982
startede på dette arbejde.

Takket være Jord & Betons fortsættelse af
Hustømrernes Aktieselskab som et selvstæn-
digt selskab forsvinder dette navn ikke. Men

andre er ikke mere. L. Hammerich & Co. er
nævnt og Frichs er heller ikke mere. Som be-
kendt blev det gamle Århus-firma under navnet
Kosan Frichs drevet som et bifirma til Kosan Cy-
lindric, men nu sluttes de to virksomheder sam-
men og det under navnet Kosan Cylindric. Frichs
navnet eksisterer altså ikke længere.

Butikker

De største ændringer er imidlertid ikke sket in-
den for engroshandelen og industrien, men in-
den for detailhandelen. Veletablerede og kendte
forretninger på Strøget har i årets løb indskræn-
ket eller lukket, og andre vil gøre det her i første
halvdel af 1983. Det drejer sig bl. a. om Sjørup
Jørgensen, der blev etableret i 1906, Krone-
Magasinet, der startede i 1899, og Hermansens
herreekvipering, der er fra 1950. Forklaringen
på, at det netop er kendte forretninger inden
for beklædningsbranchen, det er gået ud over,
skal ikke søges i et faldende forbrug af tøj m.m.
Tværtimod har der været en vis om end beskeden
fremgang i det forløbne år, en fremgang der
hænger sammen med, at reallønnen trods alt
steg i 1982. Når de nævnte forretninger har måt-
tet indskrænke eller lukke, skyldes det vel i høj
grad problemer omkring generationsskifte,
men også, at flertallet i dag ikke går efter sådan-
ne »fine«, lidt gammeldags butikker, der har
kvalitetsvarer og dermed høje priser. Priser spil-
ler i dag en afgørende rolle for forbrugerne, og
efter at de såkaldte discountbutikker også har
bredt sig til tøj- og skobranchen, mærker de al-

De saneringer, der i disse år foregår rundt omkring i byen, betyder ofte, at de såkaldte baggårdserhverv må flytte. Småvirksomheder, som sidder med en billig husleje i baggårdsbygninger, mister enten deres lejemål eller kunder, måske begge dele ved saneringerne, og det kan være vanskeligt at finde nye og bedre lokaler uden kraftige omkostningsstigninger.
(Foto: Bjarke Larsen)

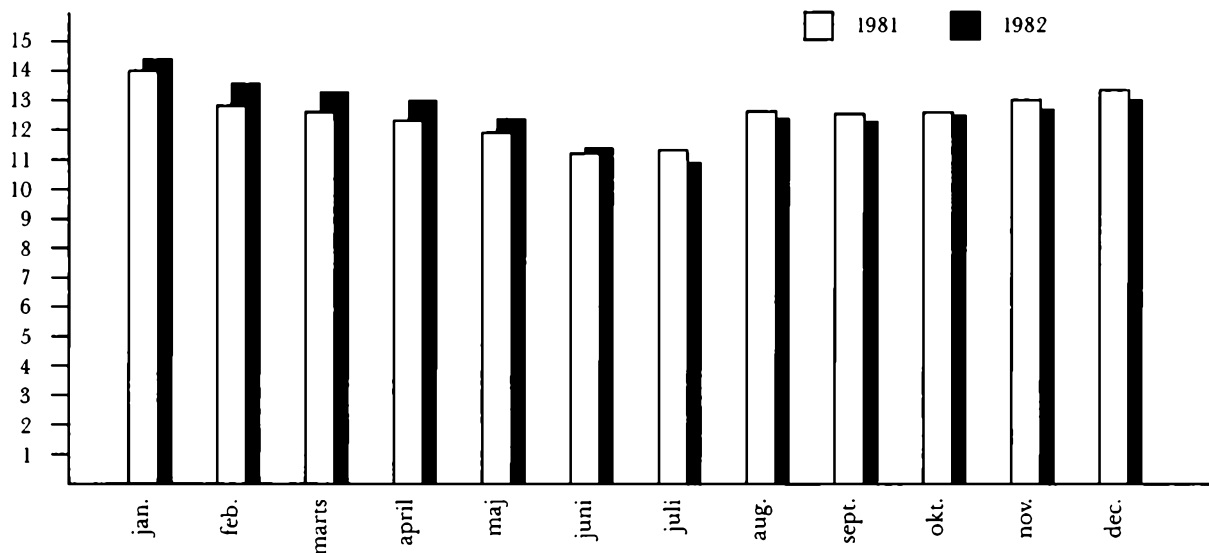
mindelige forretninger konkurrencen stærkt. At der dog stadig kan sælges tøj ses bl. a. af, at samtidig med at Sjørup indskrænker, udvider Hennes & Mauritz i Sjørups tidligere lokaler, og Tolstrups herreekviperingsforretning på Ryesgade er solgt til Kaufmann, der i forvejen har forretninger på Søndergade og Banegårdsplads. Nævnes må det også, at Boutique Patricia, der lå i Østergade, er flyttet op på Strøget i de lokaler, hvor tidligere broderiforretningen Emilie Lundholm lå. Denne forretning, der har eksisteret siden 1913, ophørte. Nye butikker er også dukket op. Kontorudstyrfirmaet Ara Stella på hjørnet af Frederiksgade og Mørks Gade er flyttet til Åbyhøj, og nu sælges der fra lokalene cowboybukser fra den sønderjyske Rodeo-fabrik, der gennem en kæde af butikker landet over leverer direkte fra fabrik til forbruger. Endelig er der i Jac. Jørgensens tidligere musikinstrumentforretning i Sct. Nicolaus Gade indrettet en herreekviperingsforretning, Sir Georg. Bag den står det store Randers-møbel-firma Hansen Møbler.

For detailhandelen som helhed må det siges, at 1982 har været bedre end 1981. Den nævnte reallønsfremgang har bidraget til, at vi har sat forbruget op, og det har en række forretninger

mærket. Men forbrugsudvidelsen har fordelt sig meget forskelligt. Størst fremgang har der været i butikker, der sælger nærings- og nydelsesmidler. Især købmænd og supermarkeder har haft fremgang, hvorimod slagterne har kunnet notere tilbagegang. Også forbruget af mere varige goder er steget. Møbel- og tæppeforretningerne har således kunnet notere et øget salg, og ikke mindst radio- og fjernsynsforretningerne har haft en god omsætningsstigning, formentlig takket være salg og udleje af videoapparater. Også automobilforhandlere har efter flere års tilbagegang i salget kunnet notere fremgang i

Arbejdsløshedsprocenten 1981 og 1982 i Århus

1982. Derimod må boghandlere konstatere, at det ikke er bøger, folk har øget deres forbrug af. En branche, der har følt sig hårdt trængt, er urmagerne. Det vældige salg af billige digitalure såvel fra varehuse og supermarkeder som ikke mindst fra postordrefirmaet Lux-Time i Egå, der nu også har fået sin egen forretning, har stillet urmagerne i en vanskelig situation.

Udsigter

Måske er det ved at gå fremad. Ser man på oversigten over arbejdsløshedsprocenterne i Århus måned for måned, er det klart, at ledigheden

gennem det sidste halve år har standset sin himmelflugt. Andre gode tegn er faldet i renterne og oliepriserne samt de nye overenskomster, der begrænser de næste to års lønstigninger. Alt i alt skulle disse forhold give forudsætninger for øgede investeringer og bedre konkurrencemuligheder i udlandet. Regeringen har travlt med, at vi skal være optimistiske, og det er da også klart, at en væsentlig forudsætning for en fremgang er, at alle tror, den kommer. Men måske bliver den kun kortvarig. De problemer, landet har, er af en sådan størrelsesorden, at det vil tage mange år at få dem løst.

C.R.J.

De fratrådte, valgte eller udnævntes

Andersen, Knud Tage.

sognepræst i Levring-Hørup, provst i Ikast Provsti.

1. september domprovst i Århus.

Asmussen, Georg.

generalmajor, chef for Vestre Landsdelskommando.

1. april generaløjtnant, chef for NATO-styrkerne i Jylland, Fyn og Slesvig-Holsten.

Astrup, Th.

direktør.

30. juni fratrådt som direktør i Danmælk A.m.b.a.

Begtrup, Birgit.

rektor.

30. september afsked fra Århus Børnehaveseminarium.

Bertelsen, Aksel B.

reservelæge.

1. september overlæge ved Psykiatrisk Hospital.

Black, Finn T.

læge ved Rigshospitalet.

1. marts overlæge ved Marselisborg Hospital.

Bollmann, Kaj.

sognepræst i Åby.

31. august afsked fra Åby Pastorat.

Bondesen, Poul.

museumsdirektør.

31. august afsked fra Naturhistorisk Museum.

Borgholm, P. R.

sygehusdirektør.

31. januar afsked fra Århus Amtssygehus.

Bruhn, Jens.

politiassessor i Århus.

31. juli fratrådt som politiassessor.

Bundgaard, Svend.

professor i matematik.

30. april afsked fra Århus Universitet.

Bøgh, Jørgen.

domprovst i Århus.

31. august fratrådt som domprovst.

Christensen, Carlo B.

direktør.

31. december afsked fra ingeniørfirmaet Wright, Thomsen & Kier.

Christensen, Kaj M.

skoleinspektør ved Anneksskolen i Viby.

1. september skoleinspektør ved Katrinebjergskolen.

Eibye, Sven.

afdelingsingeniør.

4. april formand for Århus Idrætspark.

Ejbye-Ernst, Arne.

afdelingsforstander ved Danmarks Journalisthøjskole.

1. februar direktør for Ritzaus Bureau.

Enevoldsen, Carit.

rejsesekretær i Middelfart.

1. november hjemmeværnskonsulent i Århus.

Ernst, Kurt.

lærer.

1. august skolebestyrer ved Elise Smiths Skole.

Friis, Knud.

arkitekt.

(meddelt 21. oktober:) Æresmedlem af American Institute of Architecture.

Funder, Lise.

museumsinspektør ved Ny Carlsberg Glyptotek.

1. oktober museumsdirektør ved Århus Kunstmuseum.

Gammelgaard, Søren.

professor.

31. juli afsked fra Handelshøjskolen i Århus.

Gelting, Jørgen H.

professor i nationaløkonomi.

31. december afsked fra Århus Universitet.

Grantzau, Otto Juul.

fuldmægtig.

1. oktober afdelingschef, leder af Pensionsforsikringsanstaltens Århus-afdeling.

Hallstrøm, Otto.

operachef.

1. juli generalsekretær for Århus Festuge.

Havning, H. T.

generalmajor.

1. april chef for Vestre Landsdelskommando.

Hoff, Kate.

journalist.

14. november formand for Dansk Journalistforbunds østjyske kreds.

Hoffbeck, Teddy.

lektor ved Danmarks Lærerhøjskole i Esbjerg.

1. oktober rektor ved Århus Børnehaveseminarium.

Holm-Nielsen, Poul.

professor, overkirurg.

31. august afsked fra Århus Universitet og Århus Amtssygehus.

Holm-Pedersen, Aage.

chefredaktør.

3. december ansvarshavende chefredaktør ved Aarhus Stiftstidende.

Hougaard, Bent.

forretningsfører.

31. december fratrådt som forretningsfører for Brabrand Boligforening.

Ibsen, Thorkild.

socialrådgiver.

1. januar rådmand for Magistratens 4. afdeling.

Ipland, Luise.

sognepræst.

31. oktober fratrådt som sognepræst i Hjortshøj-Egå.

Jacobsen, Bent.

professor.

1. februar prorektor ved Handelshøjskolen i Århus.

Jakobsen, Kristian.

museumsdirektør ved Århus Kunstmuseum.

1. oktober museumsdirektør ved Kunstindustrimuseet i København.

Jensen, Jesper Troels.

forretningsfører for Lejernes Landsorganisations Århusafdeling.

1. januar konsulent for LLO i Jylland og på Fyn.

Jensen, Kurt.

skibstømrer.

1. januar formand for Fabrikarbejdernes Fagforening.

Jeppesen, Aksel.

redaktør.

(meddelt 18. november:) Redaktør ved Politikens Informationstjeneste i Århus.

Jørgensen, Børge.

formand for Fabrikarbejdernes Fagforening.

1. januar formand for Arbejdernes Fællesorganisation.

Jørgensen, Børge Linaa.

direktør.

4. april fratrådt som formand for Århus Idrætspark.

Knudsen, Erik.

kontorchef.

1. februar sygehusadministrator ved Århus Amtssygehus.

Kristensen, A. V.

afdelingsingeniør.

1. januar amtsvejinspektør i Århus Amt.

Kvale, Steinar.

lektor ved Psykologisk Institut.

1. oktober professor i pædagogisk psykologi ved Århus Universitet.

Leth-Nissen, Knud.

lærer i Gundsø.

1. maj skoleinspektør ved Kolt Skole.

Lorentzen, Knud Aage.

overlæge.

30. april afsked fra Psykiatrisk Hospital.

Mabeck, Carl Erik.

dr. med.

1. oktober professor i almen medicin ved Århus Universitet.

Madsen, Børge Skovgaard.

postkontrollør i Skanderborg.

1. maj postforvalter i Århus.

Maegaard, Knud.

afdelingschef.

30. september afsked fra Pensionsforsikringsanstaltens Århusafdeling.

Maj, Svend Aage.

indlånchef, Vejle.

1. februar direktør i Sparekassen Syd-jyllands Århusafdeling.

Mark, Lars.

banechef.

13. juli fratrådt som banechef ved Århus Cyklebane.

Moos, Bent.

buffist.

17. september formand for Hotel- og Restaurationspersonalets Forbund.

Mortensen, Peder.

lektor ved Institut for Forhistorisk Arkæologi.

1. januar museumsdirektør ved Forhistorisk Museum på Moesgård.

Møller, Niels Vinther.

amtssygehusdirektør.

31. januar fratrådt som sygehusdirektør for Århus Amt.

Nielsen, Hans-Aage Koller.

cand. theol.

1. december sognepræst i Elsted-Elev.

Nielsen, N. C.

konsul, grosserer.

1. april formand for styrelsesrådet for Handelshøjskolen i Århus. – 30. november fratrådt som formand for bestyrelsen i Tivoli Friheden.

Nielsen, Niels.

professor.

31. januar fratrådt som rektor ved Handelshøjskolen i Århus.

Oram, Viggo.

overkirurg, lektor.

31. juli afsked fra Århus Kommune-hospital og Århus Universitet.

Pedersen, Erik.

skattedirektør.

7. oktober formand for Århus By-Orkester.

Pedersen, Jørgen.

lektor.

1. februar rektor ved Handelshøjskolen i Århus.

Pedersen, Niels Bang.

overlæge.

30. september fratrådt som chef for Marselisborg Hospitals arbejdsmedicinske klinik.

Petersen, Klaus.

civilingeniør.

1. februar sygehusdirektør for Århus Amt.

Poulsen, Svend.

underdirektør.

1. januar direktør i Kosan Vemas (Århus Vægtfabrik).

Rahbek, E.
bankdirektør.

31. marts fratråd som formand for styrelsesrådet for Handelshøjskolen i Århus.

Rasmussen, Leif Willer.
overlærer ved Rosenvangskolen.

1. januar skoleinspektør ved Vester-gårdskolen.

Relsted, R. V.
telefondirektør.
30. juni afsked fra Jysk Telefon A/S.

Risum, Jørgen.
ingeniør.
1. januar forstander for Århus Ma-skinmesterskole.

Schmidt, Erik.
chefredaktør.
3. december fratråd som ansvarsha-vende chefredaktør ved Aarhus Stiftstidende.

Schmidt, Kaj.
direktør for Esbjerg Kommunes For-syningstjeneste.
1. oktober havnedirektør i Århus.

Siersbæk, Karen.
sognepræst.
30. september afsked fra Elsted-Elev Pastorat.

Simonsen, Jakob.
direktør.
31. marts afsked fra BP Gas A/S, År-hus.

Simonsen, Thorhild.
rådmand.
1. januar tiltråd som borgmester i Århus. – 2. april fratråd som for-mand for Kommunernes Landsfor-ening. – 17. juni formand for Kommu-nedata.

Skansehøj, Johannes.
politiassistent.
1. september vicepolitikommissær i Århus.

Steenskov, Verner.
reservelæge.
1. februar overlæge ved Århus Amts-sygehus' røntgenafdeling.

Sørensen, Søren.
professor.
7. oktober fratråd som formand for Århus By-Orkester.

Thyssen, A. Pontoppidan.
docent.
1. januar professor i kirkehistorie ved Århus Universitet.

Toft, Bent.
overtrafikassistent, leder af DSB's Rejsebureau i Kolding.
1. november leder af DSB's Rejsebu-reau i Århus.

Wammen, Thorhild.
sognepræst.
30. november afsked fra Beder-Mal-ling Pastorat.

Vesterbak, Peter.
skoleinspektør.
31. juli afsked fra Katrinebjergskolen.

Vestergaard, Kurt.
overingeniør.
1. juli direktør for Jydsk Telefon A/S.

Vestergaard, Per.
reservelæge.
12. januar overlæge ved Psykiatrisk Hospital.

Vestergaard, Søren.
hjemmeværnskonsulent.
30. april afsked fra Hjemmeværnet.

Wilcken, Henning.
civilingeniør.
31. december udtråd af ingeniørfir-maet Wilcken & Wulff, Højbjerg.

Zahle, Vagn.
overlæge.
31. januar afsked fra Psykiatrisk Ho-spital.

Ørum, Bjarne.
lærer.
1. januar rådmand for Magistratens 1. afdeling.

Østergaard, G. Spelling.
skolebestyrer.
31. juli afsked fra Elise Smiths Skole.

Teateråret 1982

Århus Teater

»De århusianske politikere har i mange år været kendt for ikke at være bange for at åbne spendere-poseden. Ombygningen på Århus Teater har kostet 24 mill. kr., og det århusianske publikum har længe bakket deres politikere op. Og her ligger vel en del af baggrunden for hele det boom, Århus Teater har oplevet«, skrev Politiken 14. september 1982. Gad vidst, hvad »de århusianske politikere« har sagt til den med »spendere-poseden«. Den lyder lidt uansvarlig; men de kan i al fald tage det roligt i denne forbindelse: Teatret er amtets, og det er derfor først og fremmest dets pose, der har været åbnet. Også publikum er principielt hele amtets, selv om det århusianske, alene afstandene taget i betragtning, nok er det talrigste.

Den primære årsag til ombygningen var angiveligt de alt for dårlige forhold for snedkerværksted, maler-og skræddersale. Ingen af dem opfyldte moderne arbejdsmiljøkrav, og man havde længe kørt på dispensationer. Væsentlige for-

---

Et af resultaterne af den store ombygning på Århus Teater er indretningen af en hyggelig og tidssvarende kantine. Den er placeret i tagetagen til venstre, når man står med ansigtet mod indgangen fra Teatergade. – Hele komplekset er i øvrigt blevet fredet i 1982.

(Foto: Preben Hupfeld)

bedringer til ideelle tilstande har man fået på disse områder, men man har sandelig også fået mere. Ved at fjerne ca. 1.000 m² bebygget område og bygge et par tusinde på i stedet til et samlet areal af ca. 8.000 m² er den gamle bygning kommet til at rumme – foruden alt det udenoms, der også omfatter forbedrede kunstnergarderober og kantine – hele fire regulære scener. I kælderen finder man stadig Studio med ca. 110 pladser. Lige ovenover i indgangsetagen ligger det nye Stiklingen, der har fået 150 pladser og foran en ret rummelig foyer fælles med Scala med forbindelse til indgangen fra Kannikegade og billetkontoret. I foyeren kan man købe en drink, mens man venter, men også plakater, bøger og grammofonplader, der har tilknytning til forestillingerne. I sceneetagen er det Scala, der tiltrækker sig opmærksomheden. Den gamle biograf- og koncertsal er drejet 180 grader, og det er der kommet noget morsomt ud af: Store Scene og Scalascenen er kommet til at ligge ryg mod ryg, uden at de dog af den grund lydæssigt generer hinanden. Det sørger de moderne byggematerialer for samt den bagscene, de har fælles. Den sidste er lidt af et kup. Den letter via lemme i loftet transporten af dekorationerne og gør det samtidig muligt at tage dem ned i større enheder, end man har været vant til.

Ved præsentationen i slutningen af september tolkede arkitekt C. F. Møller endnu en gang sin beklagelse af det gamle Scalas »undergang«, men fandt rimelig trøst i at have været med til at formidle »Nordens bedst indrettede teater«. Helt den samme fryd var der ikke over det, da

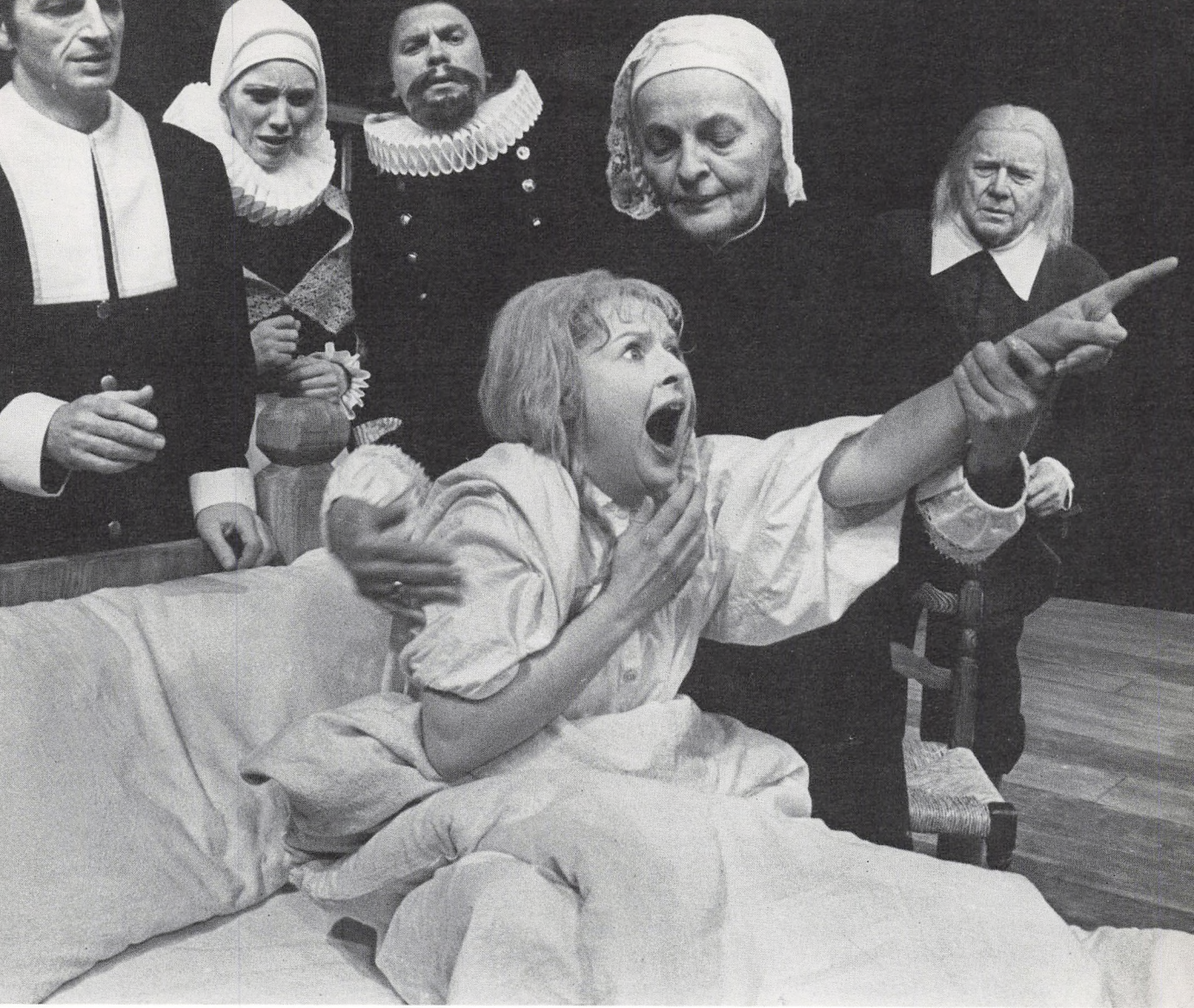
der i Folketingets finansudvalg i februar blev stillet spørgsmålstegn ved teaterchefens rejseudgifter i sæsonen 1980-81. Han havde af et samlet rejsebudget på ca. 268.000 kr. selv brugt de 147.000. Det var årets top ni – så mange chefer havde rejst – og Jacob Kielland var, forståeligt nok, pikeret over »antydningen«, så meget mere som alle regnskaber var godkendt af såvel amt som revision. Forklaringen fandt han i forholdene omkring ombygningen. Således havde teltforestillingen »Annie Get Your Gun« krævet hele to rejser til New York. Desuden var han ofte i København et par gange om ugen, dels for at følge teaterlivet, dels for at deltage i hyppige møder i Amtsrådsforeningen og faglige organisationer: »... det er i hvert fald udgifter, som mine københavnske kolleger ikke har«, sagde Kielland, og det kan næppe modsiges.

Sparekniven slap Århus Teater ikke helt for, da budgettet var til endelig behandling i amtsrådet i juni. Et lille kunstgreb sikrede dog, at der ikke blev tale om egentlige nedskæringer: en eventuel gevinst fra en billetforhøjelse skal modregnes i de offentlige tilskud i stedet for at gå til forøgede aktiviteter. Der blev 1981-82 solgt i alt 155.000 billetter til 355 opførelser med en belægningsprocent for samtlige scener

---

Hysterisk besættelse og indbildte syner, hvoraf nogle endog er direkte løgn, er baggrunden for Arthur Millers »Heksejagt«. Her udfolder sig præstedatteren Betty Parris (Susanne Oldenburg). De ængstelige tilskuere er hendes far (Svend Dam), Ann Putnam (Bente Eskesen), hendes mand Thomas Putnam (Folmer Rubæk), Rebecca Nurse (Blanche Funch) og Giles Corey (Børge Hilbert)
(Foto: Jens-Kristian Søgaard)

på ca. 85. Højst nåede »Annie Get Your Gun« med over 57.000 tilskuere. Vita Andersens »Kannibalerne« på Studio havde 99% belægning, »Hot'l Baltimore« på Stiklingen 98, altså faktisk udsolgt ved hver eneste forestilling.

I oktober præsenteredes den nye husdramatiker, Svend Åge Madsen, der glædede sig til arbejdet – også fordi det har mulighed for at hjælpe ham ud over den forfatterensomhed, der ofte tynger ham. Et teaterstykke er flere – mange – menneskers værk, og i forberedelserne inspirerer man hinanden, sliber og retter i fællesskab. Interessant i et af tiltrædelsesinterviewene var en indvending mod de moderne, forenkledede dekorationer: »Man kan i dag godt savne en vis realisme i kulisserne, men det kommer der også en reaktion på«. Måske fra Svend Åge Madsen selv?

Til begge Store Scenes forestillinger før sommerferien: Arthur Millers »Heksejagt« og Shakespeares »Når enden er god« søgte instruktørerne i forhåndsamtalen at trække linier til vore dage. For »Heksejagt«s vedkommende – skrevet i en vis forbindelse med McCarthyismen i 50'ernes USA – pegede Asger Bonfils på Moskva eller Polen. Hvis han havde været specielt historisk interesseret, kunne han også have peget på nutidens betydelige interesse for hekseprocesser. Om »Når enden er god« sagde Klaus Hoffmeyer, at Shakespeare havde været »skarpsynet nok til at foregribe den aktuelle kønsrolledebat«. Men der kunne være noget om det første, var det sidste vist noget ævl. Man kan spille Shakespeare, fordi det næsten altid er godt teater, og fordi visse stykker rummer almenmenneskelige træk,

som er værd at fastholde; men at hævde, at den gode digter kunne skue gennem århundreder, er for meget af en slags undskyldning, som egentlig ikke er nødvendig. »Heksejagt« var dyster, stærk og god i fornem ensemblekunst. Om Nina Schiøttz' dekoration skrev Erik Hvidt (Berlingske Tidende), at den var »næsten truende« og Bent Mohn (Politiken), at den var »enkel, tungt indespærrende«. Begge dele var rigtigt og vel egentlig det samme. »Når enden er god«, der ikke har været spillet i Danmark i ca. 120 år, lod Hoffmeyer – for at understrege Shakespeares ovennævnte skarpsyn – indlede og slutte med en tavs demonstration med plakater og tyggegummi. Selve historien er hentet fra Decameron, men unægtelig i denne form noget underdecameroniseret. Den er sært ufestlig, og dens lykkelige ende højst problematisk. De tomme plakater ved slutdemonstrationen var symbolske i mere end den forstand, de var tiltænkt. En fornemmelse af, at skuespillerne – i skønne renæssancekostumer – ikke havde alt for megen mod på sagen, er måske urimelig.

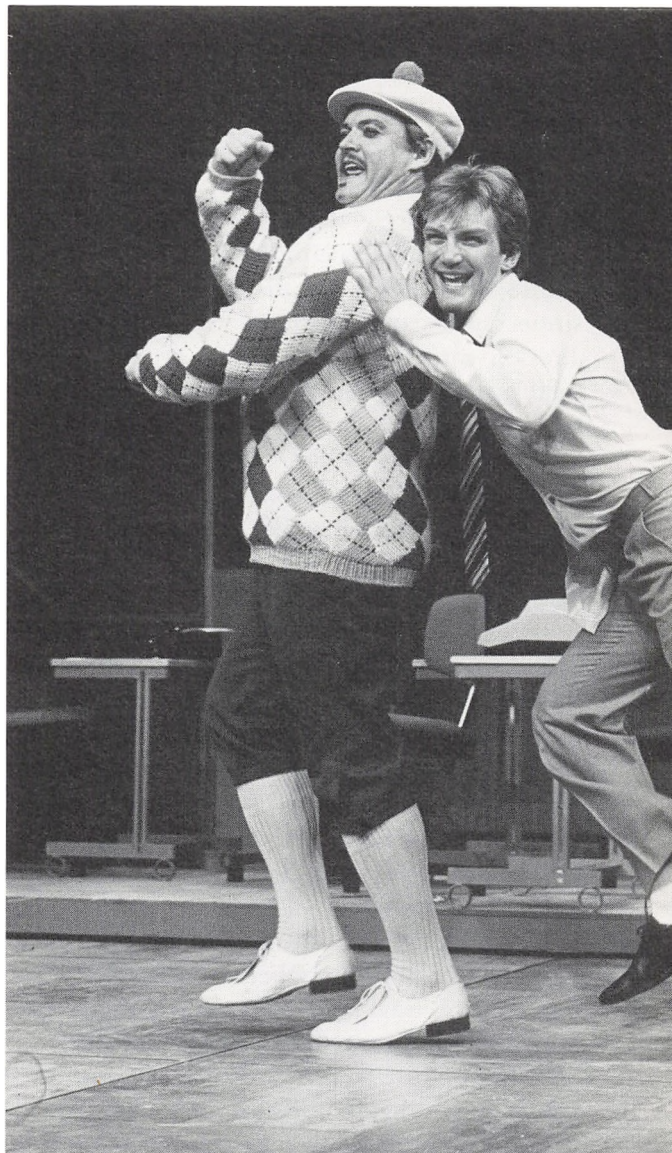
Årets traditionelle musical-»udspil« var Frank Loesser m.fl.s »Succes ... hvordan? Sådan!«, titlen en forenkling og forkortelse af romanforlæggets »Hvordan man får succes uden at røre en finger«. Som man næsten kunne vente det, pillede i al fald et par af anmelderne en smule ved teatrets successtradition på dette område. Holger Christensen kaldte i Stiftstidende spillestilen så tilpas selvironisk, at det hele blev til en munter og afslappet underholdning. Men netop det fandt Jens Kistrup (Berlingske Tidende) for-

»Succes – hvordan? Sådan!« er en afsindig historie om firmaet »Alt-i-låger-i-alle-lande«, og hvordan man når til tops der – og vel i øvrigt i erhvervslivet i det hele taget – ved kun at lade folk høre det, de gerne vil høre. Her mindes succesmanden, vinduespudser Finch (Preben Kristensen), sammen med husets chef, J. P. Biggley (Lars Lohmann), deres collegetid – dog med den væsentlige indskrænkning, som ikke opdages, at Finch aldrig har gået på noget college.

(Foto: Jens-Kristian Søgaard)

kert: Dramaet skal tages alvorligt – også i en tosset musikforestilling, ellers bliver det hele bare teknik, sang og dans uden nerve«. Det kunne der være noget om; men netop for »Succes osv.« var det lidt uretfærdigt. Det indbyder i særlig grad til at blive betragtet »udefra«, ved siden af personerne. Peder Holm Johansen havde en privat succes som komiker og fik megen »presse« på det: »Aftenens komiske højdepunkt«, »... masse af humor i både krop og spil«, »Når han dukker op på scenen, vælter huset«, »aftenens store komiske figur« – og endelig hos Kistrup: »ledeløs, supertåbelig gummielastikum-mand«. Forskellen er ikke altid helt ens.

Teatrets repertoireforpligtelse rækker vidt – helt til de gamle græske skuespildigtere, der ganske vist sjældent tages op. På Store Scene skete det dog i efteråret med Euripides, hvis to stykker »Ifigenia i Aulis« og »Ifigenia i Taurien« blev givet på én aften. Der var gjort meget for at gøre det hele vedkommende for et moderne publikum med understregning af evige og almenmenneskelige problemer; men alligevel fik nok de mest ud af det, som nåede at læse meget i programmet, før lyset gik ud. Oldgræske styk-

ker kræver megen viden om sagnhistorie og familieforhold. Der er vel ingen tvivl om, at de kan spilles i dag – et par film og fjernsynsforestillinger for nogle år siden beviser det. Her forekom de ret uvedkommende – også fordi forskellen mellem dem var for stor og derved for vanskelig at kapere. Merete Hegner var Ifigenia med et anstrøg af manér og en uheldig diktion. Kistrup kaldte Erhardtsens Agamemnon for en vægelsindet buksetrold. Det var sødt. Offerpladsen i Taurien var, hvis det er rigtigt set, en ramme med hønsetråd. Den var ikke særlig uhyggelig, og det var vel ellers meningen.

Årets sidste forestilling, der rakte ind i 1983, var R. B. Sheridans berømte »nummer« fra midten af 1770'erne »Bagtalelsens skole«. »Nummer«, fordi den kvindelige hovedrolle Lady Teazle gennem tiderne har været mange berømte skuespillerinders berømte rolle – her kreeret af Betty Glosted. De fleste anmeldere var forbeholdne: fremførelsen manglede den stil, i hvilken det var tænkt. Satirens ondskab blev til folkekomedie. Der blev også rørt ved det principielle problem, om teatret for tiden mangler skuespillere; men det var vist egentlig »stjerner«, man søgte efter. Spørgsmålet er svært at afgøre for en menig tilskuer, der egentlig befandt sig udmærket, selv om han nok kunne fornemme, at nogle ramte bedre end andre – som f. eks. Lars Ljunggreen, der endnu en gang skabte en af de uhyggelige figurer, han efterhånden er blevet specialist i. Ved et særligt arrangement havde Stiftstidende formået den engelske instruktør Kevin Robinson til at fortælle om styk-

ket og dets baggrund i både tid og teater. Det gjorde han morsomt.

Århus Teater: Scala, Studio, Stiklingen, skuespillerskolen

Den nye Scalascene blev kun brugt en enkelt gang i 1982 – til eventyr-rock-musical'en »Roserne bryder ud« med tekst af Erik Knudsen efter et tysk forlæg fra 1800-tallet og musik af Anne Linnet. Også her fandt anmelderne, at man var gået fejl af stilen, eller måske rettere ikke havde kunnet bestemme sig. Forlægget, af Georg Büchner, var et romantisk oprørsstykke, som rockmusikken i dag er eller har været et romantisk oprør. Den parallel havde man ikke fået fat i: Pudsigt var karakteristikken af Søs Egelind: »... glimrende hofskøge«, »flot hofdulle«, »dristig og kropsfager og sang sine to sange sådan ja, ja«, »Danmarks svar på Suzy Quatro«, »lige så erotisk som en dukke, der kan lukke øjnene«.

I maj præsenterede Studio resultatet af Vita Andersens virksomhed som husdramatiker, »Kannibalerne«, om den kærlighed, der kun stiller krav til andre uden at kunne give noget selv, om en kvindes og hendes omgivers selvdestruktion, gensidige opæden af tanker og følelser, fordi hun er vokset op med det og har talent for det. Lidt fortænkt måske og for indforstået uden egentlig virkelighed. Men typerne eksisterer, selv om det nok er de færreste, der kender dem eller fornemmer dem i deres omgivelser.

Studios stykke efter sommerferien var Jess Ørnsbos »Fælden«, der af forfatteren blev be-

For »Hot'l Baltimore« modtog Lanford Wilson efter urpremierens i New York både Pulitzer- og Off-Broadway-priserne. Det var forfatterens første skuespil efter en serie enaktere, der, som dette, var skrevet til gruppen Circle Repertory Company. Her ses Susanne Oldenburg og Søs Egelind som et par af hotellets damer af det lettere kavalleri.
(Foto: Jørn Timm)

---

tegnet som en »rædselsfuld komedie« og handlede om velfærdet, der blev væk, og menneskenes manglende evne til at håndtere det 60'erliv, de selv havde skabt, her »personificeret« i statussymbolparcelhuset, når bøtten vender. Kistrup kaldte det »en satirisk groteske om en tosset tids tragedie« – han er god til at finde på den slags korte karakteristikker. Opførelsen var forsynet med et lille teknisk raffinement: den begyndte i foyeren med husets bygning og gik så videre i kælderen med alt det grumme.

Den gamle Stiklingen lukkede i maj til fordel for ny publikumsfoyer og billetsalg. Det skete med »Hot'l Baltimore« af Lanford Wilson – om et hotel, der også skal lukke, bortsaneres. Dets tilstand viser apostroffen: facadeskiltet har tabt e't. Stykket havde ikke nogen egentlig handling, menskildrede nogle skæbner uden udgang, men ikke uden håb. Persontyperne var med visse broderinger lånt fra andre amerikanske forfattere, og de seks af dem fik liv af skuespillerskolens 3. års elever. Det var gennemgående gode liv i kendte former. Opsætningen var en slags totalteater med mange forløb mange steder på samme tid.

Den nye Stiklingens festugetilbud var Willy Russells »Rita«, en slags omvendt Pygmalionhistorie, hvor ægget lærer hønen. Ole Wegener spillede professor, en af de underfundige typer, han kender så godt. Susanne Oldenburg var hans elev, og hun blev vurderet fra ros, over betinget ros til katastrofal dårlig. Hvordan pokker gør man nu det, for ingen af anmelderne kan vist beskyldes for ikke at have forstået et ord af det hele.

Med et mellemspil af engelske Deirdre Dee om musicalstjernen Marie Lloyds liv og karriere kom sidst Ulla Ryums »En kærlighedshistorie«, et forkrampet og trist psykologisk spil om kærlighed, om dem, der svigtede, og dem, der ofrede sig. Skuespillerne sled bravt uden at tage helt fejl; men når forestillingen var *seværdig*, hævdede en anmelder, skyldtes det først og fremmest Mats Perssons fikse scenografi. Det var alle i grunden enige om, selv om de ikke skrev det så direkte.

Det sædvanlige »opsøgende« stykke til 25 plejehjem var i 1982 »Fortryl mig nu« af Christian Kronman, en bagatel om cirkusprinsessen Thyra og tryllekunstneren Fridolin, der får hinden til sidst. Lidt for meget bagatel, mente Holger Christensen, men så har de ældre da kunnet glæde sig over Kai Normann Andersens melodier. Skuespillerskolen præsenterede til det – også sædvanlige – »marked« i København Roger Vitrac's »Victor – eller når børnene ta'r magten«, der i 1974 blev spillet på Store Scene som maskekomedie, Steen Springborgs debut.

Svalegangen

»Blot til lyst« skal der have stået som motto for Marinius Olsens »Kasino«-varieté, da han åbnede den i december 1900. Ved Svalegangens åbning i februar udtalte rådmænd Olaf P. Christensen den formodning, at Byens Teater nok ville sætte et »Ej« foran, og det er der vel næppe nogen tvivl om. Teaterrådets formand, landsretssagfører Arthur Ilfeldt slog fast, at Svalegangen havde været landets første egnsteater. Det havde, længe før det begreb blev kendt i lov-mæssig forstand, fået gennemført en støtteordning med tilskud halvt fra staten og halvt fra kommunen: »Det skete, da ensemblet flyttede fra Vestergade til Rosensgade 1963, og allerede dengang opfyldte det definitionen for at være et egnsteater: et teater, der i særlig grad har opbakning i befolkningen«. Det har Svalegangen haft, og det vil den nok blive ved med at have: »Holdningen til det, vi beskæftiger os med, er ikke forandret, fordi vi har skiftet adresse«, sagde lederen Palle Jul Jørgensen i en præsentationsartikel før åbningsdagen.

Første forestilling i Kasino var for en gangs skyld ikke ny dansk dramatik, men Gustav Wieds uspillelige læsedrama »Dansemus«, der kun tidligere har været opført – bearbejdet og beskåret og med fiasko – på Folketeatret i 1914. Det var også beskåret her; men til gengæld var det ikke uspilleligt. Måske var Wieds vilde fortvivlelse blevet væk til fordel for samfundssatirisk farce. »En hyggelig forestilling«, skrev en anmelder, men tilføjede rigtignok: »måske netop for hyg-

gelig«. Skuespillerne havde travlt: 7 om 42 roller, og de fik alle ros, megen ros. »Danse-mus« blev efterfulgt af Tage Skou-Hansens »Neden-om og hjem«, som »Nedtælling« i 1978 skrevet til Svalegangen. Stykket, der ikke blev entydigt

Fra Wiedes »Danse-mus« : herre og dame, hvoraf herren også er en dame, eller Elsebeth Stentoft som autografsamleren Hegge og Anne-Vibeke Mogensen som maneatende fru Adelheid. Hos Holger Christensen blev scenen til »næsten chaplinsk humor ... i Gøg-og-Gokke-sammenstilling«, hos Jens Kistrup til »Strindberg for begyndere eller Skipper Skræk for børn?«
(Foto: Jørn Timm)

velmodtaget, handlede om en reklamefamilie, hvis overhoved var død, og dens splittelse mellem dem, der går for at søge en ny identitet, og dem, der bliver på de eksisterende betingelser. Der var klassiske træk i sujettet, som harmonerede godt med hele det lidt tunge og dystre forløb. Men Skou-Hansen var som altid en enormt spændende samtidsdigter.

Henning Mortensens »Loppemarked«, der kom op i september, var også et bestillingsarbejde. Emnet skulle være Frederiksbjerg og dets forandring via unge tilflyttere fra arbejdsmiljø til et kvarter med en slags malerisk velstand. Den idé var tilsyneladende opgivet for en slags halvkriminalistisk familiefortælling om en bankbrog, hvis penge var forsvundet. I modsætning til, hvad der var tilfældet hos Skou-Hansen, vil de her væk alle sammen – undtagen den gamle far med pengene. Han kan ikke, for han er stum, lammet af en hjerneblødning; men han kan endnu tyrannisere med sine krykker. Det hele var kævl og strid og brøl i hele ensembles sædvanlige samfundsengagement. Men det havde ikke rigtig noget at have det i, og så bliver det ens, alt for let genkendeligt, som det går, når de samme kunstnere for længe spiller det samme. »Loppemarked« skulle have været op til festugen, men måtte udsættes. Det blev erstattet af Odense Teaters opfattelse af Per-Olov Engquists »Fra regnormenes liv«. Det var ingen snydt med.

I november tog Det lille teater på skoleturné med »En besættelse«, Ålborgenseren Niels Peter Juel Larsens skuespil om faren, en kendt

modstandsmands skæbne under besættelsen. I collageform søger forfatteren alle vide vegne – endog hos gestapobøddlen – efter farens identitet. Var det livet værd, det han gjorde – faren blev henrettet i Ryvangen – svigtede han i virkeligheden ved ikke i tide at modtage tilbudet om at tage til Sverige? Det er en historisk undersøgelse, men det er også en søns forsøg på at finde sig selv og sin baggrund. Larsen er radiomand og har tidligere lavet en bevægende og meget omtalt montage om emnet.

Alt det andet

»Tilvæksten i det århusianske teaterliv er enorm. Nye teatergrupper skyder frem som paddehatte, og det medfører uundgåeligt pladsproblemer«, skrev Stiftstidende 1. april i en kort omtale af et »visions-katalog«, som hele 23 grupper havde sendt til kulturrådmanden. Kataloget er tænkt som inspirationskilde grupperne imellem, og det »rummer såvel seriøse som flyvske forslag«. Det konstateres, at der mangler daglige arbejdspladser, en egnet scene til forestillinger, værksteds- og magasinplads og en udlånscentral for teknisk udstyr og kostumer. Scenen kan i al fald nogen få i Svalegangens gamle tilholdssted i Rosensgade, der er blevet i Byens åbne scene; men den forslår naturligvis ikke noget til så mange. Men ellers er det Århus Teater Akademi i Elvirasmindekomplekset, der fører sig stærkt frem, på tre år udviklet til en enestående institution for kursusvirksomhed, eksperimenter, udenlandske gæstespil, udstillinger – og

kroppens tilbagevenden som en del af det teatraliske udtryk, vel med linier til andre kulturers klassiske teater og europæisk middelalder. Akademiet står endnu uden for teaterlovgivningen, men håber naturligvis efter at have vist sin eksistensberettigelse at kunne nå frem til fornuftige ordninger med de bevillende myndigheder. Også Rosenteatret er ved at få en slags ansigt – end-

Århus Teater Akademi deltog i 1982 i landskampagnen Kultur for Fred. I marts blev de gamle Elvirasmindebygninger i Klosterport erklæret for atomvåbenfri zone, og senere var der en særlig fredssweekend. I juni drog et fugleoptog – en af deltagerne ses her med både mund og næb – fra Domkirken til Rådhuspladsen, hvor man sluttede med et spil.
(Foto: Peter Laursen)

nu hovedsagelig med revyens leende masker; men andet dukker da op ind imellem. Til sommeren 1983 har man planer om at genoplive friluftsspillene i Dyrehaven med – ja tænk: »Der var engang«. Man har inviteret samtlige amtets amatørteatre til at deltage.

En optælling i Stiftstidende året igennem giver til resultat, at der er spillet teater eller en slags teater – med forbehold for det, der er overset – i al fald 19 andre steder end dem, der her er behandlet. Hertil skal lægges yderligere et antal, fordi nogle har turneret lokalt inden for kommunens grænser. »Enormt« er altså ikke overdrevet, og man må fortsat, som det er gjort flere gange tidligere, undre sig over, at der er publikum og økonomi til det. Der er i al fald ingen træthed at spore – heller ikke hos Simon Rosenbaum, der var i Friheden for niende og måske sidste gang, lidt morsommere end i 1981. Men det var også Per Højholts skyld – og Birgit Conradis. Hun gav hans monolog »Tåregas«, så ikke et øje var tørt.

F.H.L.

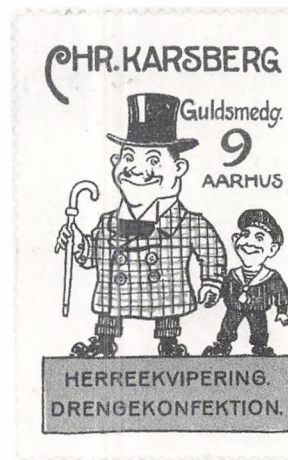
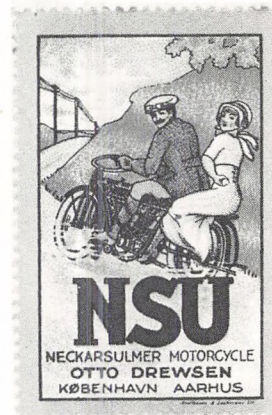
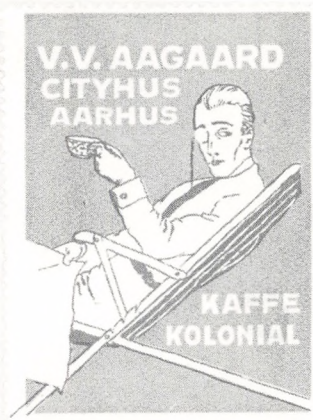
Samlemærker

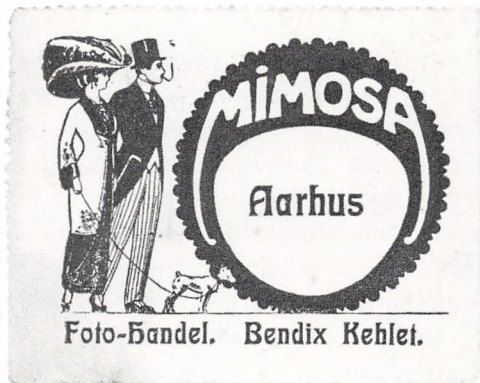
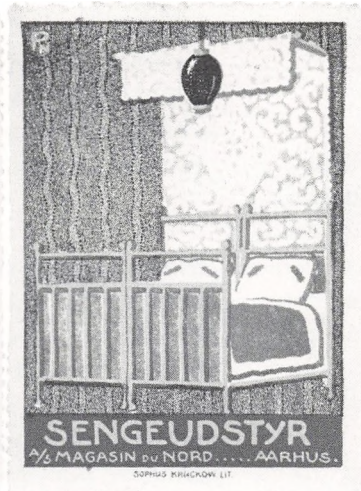
Helt tilbage til omkring århundredskiftet er der blevet samlet på »samlemærker«, perforerede i ark som frimærker; de har været udført mere eller mindre kunstnerisk og har for det meste haft reklamemotiver fra forskellige virksomheder og forretninger. Modstående ses nogle gamle »samlemærker« fra Århus, stammende fra tiden før første verdenskrig og formentlig de første mellemkrigsår.

Af kunstnerisk høj kvalitet var f. eks. Magasin du Nord's mærker, udført til en serie fra Sophus Kruckows trykkerier; de her afbildede er begge tegnet af Primus-Nielsen. Den elegante herre, der reklamerer for købmand Aagaards forretning, røber ikke sin oprindelse i nogen henseende; mærket er formentlig blevet fremstillet direkte på Aagaards foranledning. Kendte kunstnere har arbejdet på dette område. Til Andreasen & Lachmanns lovbeskyttede serie samlemærker tegnede Thor Bøgelund-Jensen for Tryk forsikring, ligesom Poul Jørgensen i samme serie tegnede en Sfinx for Steensens Vegetaria margarine.

De to sidste billeder på modstående side er medtaget som eksempler på samlemærker uden egentlig kommercielt budskab. Det ene er en mærkat fra Landsudstillingen 1909, det andet et mindemærke for Peter Sabroe. *I.G.*

Fra gæstgivergård til hoteller

Gennem den sidste snes år er hotelbilledet i Århus ændret væsentligt. Mens man omkring 1960 – som 30 år tidligere – ville tælle Royal, Regina og Skandinavien blandt byens mest fremtrædende hoteller, er disse på de førende pladser nu afløst af Marselis, Atlantic og Ansgar, og er selv enten helt forsvundet eller har skiftet karakter, og samme skæbne er overgået flere af de andre, mindre hoteller.

Årsagerne til de mange gamle hotellers forsvinden i denne periode har været forskellige. Men nogle træk går dog igen. Med den stigende velstand stiller hotelgæsterne større krav til komforten på hotelværelserne, og på nogle af de ældre hoteller har det simpelthen været for dyrt at modernisere for at få installeret f. eks. toilet og bad på værelserne. I det sidste tiår har myndighederne efter et par større hotelbrande i København fået gennemført skærpede krav om brandsikring. Nogle hotelejere har ikke kunnet opfylde dem uden større ombygningsarbejder, og de har derfor i stedet valgt at lukke. Andre har ikke kunnet klare sig over for de nye, mere rationelt indrettede hoteller, der kunne nøjes med et mindre personale. Derudover spiller det også en væsentlig rolle, at velstanden med biler, fjernsyn, sommerhuse, udenlandsrejser har bidraget til, at tidligere tiders »hotelliv« er blevet

udkonkurreret.

De mange hotellukninger har ikke betydet, at der er blevet færre hotelpladser i byen, idet de nye store hotelbyggerier har mere end opvejet disse. Men de markerer et skel, der kan give anledning til at kaste blikket bagud på hotelbranchen og dens vilkår i byen i tidligere tid.

Herberg og gæstgivergård

Helt frem til omkring 1800 var Århus som landets øvrige provinsbyer ganske lille. Folketallet kunne svinge lidt op og ned som følge af sygdomsepidemier, krige eller uvækstår, men lå fra middelalderens slutning ved år 1500 og i de følgende tre hundrede år ret konstant på 3-4.000 indbyggere.

Med tidens besværlige rejseliv in mente kan det ikke undre, at der ikke var basis for en mere omfattende »hotelvirksomhed« i den lille by. Datidens veje var elendige. Folk der ikke havde eget køretøj – og det var de fleste – kunne blive transporteret fra by til by med købstædernes vognmænd, men ellers måtte man færdes til fods eller hest. Mellem Århus og Kalundborg var der en ofte ustabil færgeforbindelse, men antallet af passagerer var ikke stort. En enkelt bevaret opgørelse fra 1698 viser, at den samlede personbefordring for hele dette år ikke var på mere end 225 personer. De få rejsende var helt til slutningen af det 17. århundrede oftest henvist til at få »natteherberg« hos private borgere, der havde påtaget sig at stille kammer og seng til rådighed.

I løbet af 1600-årene var der imidlertid bl. a. oprettet et postvæsen, der efterhånden kørte ad regelmæssige ruter mellem hovedbyerne og også begyndte at medtage passagerer på postvognene. Det gjorde det lettere at komme rundt i landet. Den større post- og rejsetrafik var baggrund for, at der 1695 kom nye bestemmelser om krovæsenet. De fastlagde bl. a., at byernes magistrater skulle sørge for, at der i hver by blev indrettet en gæstgivergård. I modsat fald skulle magistratsmedlemmerne selv påtage sig at huse rejsende. Gæstgivergårdene skulle have en vis standard. De skulle være på mindst 4 værelser eller kamre med gode, rene senge, ildsteder og tætte vinduer og døre, og desuden skulle der være gårdsrum og stalde til mindst seks par heste med tilhørende vogne. Dag og nat skulle gæstgiveren være parat til at modtage og beværte rejsende. Priserne for natteleje, måltider, foder m.v. blev fastsat af bystyret, der også flere gange om året skulle inspicere gårdene. Til gengæld fik disse herberger eneret til mod betaling at logere fremmede rejsende, de blev såkaldt privilegerede gæstgivergårde.

Allerede samme år, som forordningen kom, tog Michel Mogensen fra Fløjstrup borgerskab som gæstgiver i Århus, men hverken ham eller de følgende gæstgivere, af hvilke flere kom fra Tyskland, har man dog noget nærmere kendskab til. En gæstgivergård lå i hvert fald fra 1730'erne i Frederiksgade (»på Brobjerg«) og dertil kom, at byens 4 vinhandlere i en årrække også fik tilladelse til at huse fremmede rejsende. Af de gæstgivergårde, der fandtes i 1700-tallets Århus, til-

»Royal« omkring århundredskiftet. Bortset fra »borgmurs«-udsmykningen var hotellets ydre stort set uforandret, siden 3. etage var blevet påsat omkring 1850. Få år senere, i 1902-03, blev hotellet gennemgribende ombygget og fik sit nuværende udseende. En 4. etage kom til samt et højt mansardtag med smukke trekantede og halvcirkelformede kviste. Mod Store Torv blev facaden endvidere udsmykket med de pilastre, balkoner og relieffer, der er med til at give bygningen det fornemme og statelige præg.
(Foto i Erhvervsarkivet)

hørte dog uden tvivl den største og mest betydelige Niels Lauridsen Rømmer. I 1751 fik han et kongeligt privilegium på at drive gæstgiveri i sin nyindkøbte gård på Lille Torv mellem Vester-gade og Tangen – altså hvor nu Handelsbankens bygning ligger. Året efter ombyggede han gården, der blev en to-etages ejendom af en anse-

lig størrelse på ikke mindre end 44 fag. Den rummede i alt 29 gæstekamre med 35 komplette senge foruden værtens daglige værelser, billardstue og skænkestue. De billigste af kamrene var udstyret med alkovesenge, mens der i de finere var himmelsenge, malerier på væggene, forgyldte spejle og egetræschatoller. De fornemste gæster blev anvist plads på værelse nr. 9, hvor de kunne overnatte i »en rød stolpeseng med forgyldt himmel og grønt vatteret taftes gehæng.«

I den lille by var der ikke mange offentlige fornøjelser eller selskabeligheder, og gæstgivergården på Lille Torv blev også et yndet mødested for byens bedre borgerskab og – ikke at forglemme – garnisonens officerer. I den ganske rummelige skænkestue med borde, bænke og højryggede lænestole »kunne mange gæster finde plads for at diskutere, fortælle nyheder og sladder, og ryge kridtpiber, mens de nød stedets øl eller vin, eller de kunne forlyste sig med de fremlagte brædtspil, terninger – eller violiner«. I billardværelset holdt byens spidser i »Det patriotiske Selskab« selskabelige sammenkomster, indtil de i 1790'erne – under navnet »Kronprinsens klub« – erhvervede sig egne selskabslokaler i Kannekegade. (Om dette selskab, se Århus-Årbog 1976 s. 78-84).

Ved adskillige lejligheder klagede Niels Lauridsen Rømmer til magistraten over, at andre ikke respekterede hans eneret til at holde gæstgiveri. Både han og – efter hans død i 1769 – enken fortsatte dog åbenbart med held hotelvirksomheden, men den næste ejer, prokurator Melchior Frederik Leschly, der udvidede etablis-

sementet til 50 sengepladser, gik fallit og blev tvunget til at sælge gæstgivergården ved auktion i 1779. Andre, mindre gæstgiverier og logihuse fik derved forøget tilgang af rejsende, og nye blev i begyndelsen af 1800-årene indrettet bl. a. i Mindeport og Vestergade.

De »moderne« hoteller dukker op

En mere omfattende hotelvirksomhed i Århus blev der først basis for omkring 150 år siden. En række nedgangs- og kriseår var fulgt i kølvandet på Napoleonskrigen og statsbankerotten i 1813, men fra slutningen af 1820'erne gik det igen fremad, og den moderne industrielle udvikling begyndte så småt at sætte præg på Danmark. Folketallet voksede, og tilflytningen til byerne steg. Mellem folketællingerne i 1801 og 1840 blev Århus' indbyggertal næsten fordoblet fra 4.000 til 7.000, og stigningen fortsatte med endnu stærkere fart i resten af århundredet. Et led i moderniseringen var en udbygning af veje, færgetrafik og – lidt senere – jernbaner, og det gav et øget rejseliv.

For byens gæstgivergårde, af hvilke der i hvert fald i begyndelsen af 1830'erne var hele fem, måtte tilgangen af rejsende give bedre indtjeningsmuligheder. Ikke desto mindre var flere af dem i årene omkring 1830 tilsyneladende mere optaget af at bekriige hinanden. Mellem gæstgiver J. E. Rohde i Mejlgade og Carl Fr. Schlawitz på hjørnet af Store Torv førtes en formelig avispolemik med gensidige beskyldninger og eksempler på, hvor afvisende de var over for til-

Handelsrejsende og firmarepræsentanter har gennem årene udgjort en stor del af byens hotelgæster. Især før bilernes tid var hotellet handelsagenterne faste udgangspunkt, når de med tog eller færgе var ankommet med deres til tider omfattende vareudvalg. Agenten her, der kom fra København, fra Ferdinand Lucas' galanteri- og isenkramfirmaer (N. Hansen & Co. og Lucas & Schaltz) blev fotograferet 1891 i hotel Skandinaviens gård sammen med hele sin kollektion og den medhjælpende hotelkarl. Under besøgene hos byens isenkræmmere blev kun en mindre del af vareprøverne taget med.

(Foto i Lokalthistorisk Samling)

rejsende og andre gæster. Ikke mindre stridbar var gæstgiver og konditor K. N. Knudsen, der siden 1826 ejede den nævnte gæstgivergård på hjørnet af Store Torv og Sct. Clemens Torv. En tid forpagtede han den ud, bl. a. i 1831 til Carl Fr. Schlawitz, der nyindrettede den under navnet »Stad Kjøbenhavn« – hurtigt fortrysket til »Stadt Copenhagen«, men senere drev han den selv, til han i 1837 gik fallit.

De henved 30 værelser, som forsvandt ved »Stadt Copenhagens« ophør kunne ikke umiddelbart erstattes i de eksisterende mindre gæstgiverier, af hvilke kun Fullings i Frederiksgade var af antagelig størrelse. I Århus Stiftstidende gengives i denne periode adskillige klager over de manglende overnatningsmuligheder, der undertiden tvang de rejsende til at søge logi hos private.

Savnet blev afhjulpnet af gæstgiver Niels Larsen fra Odense, der i en annonce i Stiftstidende den 23. maj 1838 bekendtgjorde, at han dagen efter åbnede sin nye gæstgivergård »Hotel Royal«, der var indrettet i ejendommen, kaldet »Kongens gård«, på hjørnet af Store Torv og

Bispegyde. Det var et stort etablissement, bestående af »34 gibsede værelser med kakkellovne, foruden køkkenet, vaskehus, spisekammer samt fornødent lokale til domestiquer, kælder ... staldrum til 40 heste ... foruden vognremiser«, og stedet fik hurtigt et godt ry som et velindrettet smukt møbleret overnatningssted for det bedre publikum. Allerede 1850 døde Niels Larsen, men hotellet forblev i en lang årrække i familiens eje, og under sønnerne Frederik (1850-

73) og Carl Larsen (1873-95) blev det et af landets mest velrenommerede hoteller.

Det fik dog hurtigt følgeskab af andre. Allerede i 1830'erne havde den fra Italien indvandrede galanterihandler og »kukkenbager«, Antonio St. Pietro, søgt om bevilling til at indrette gæstgivergård i sin gård på hjørnet af Svinetorv (Sct. Clemens Torv) og Barbergdyden (Sct. Clemens Stræde). Ved denne lejlighed blev ansøgningen afslået – ikke mindst på foranledning af den førnævnte gæstgiver Knudsen –, men efter Knudsens fallit 1837 købte St. Pietro dennes gård, der stødte op til hans egen, og han kunne 1842 i en fornyet ansøgning understrege, at der i hans »gårde nr. 928 og 930, der begge er sammenbyggede i hinanden, kan indrettes bekvem lejlighed til at logere og beværte fremmede«. Denne gang gik ansøgningen igennem, og St. Pietro åbnede i 1845 sin nye gæstgivergård, som han med sikker sans for tidens politiske strømninger gav navnet »Skandinavien«. Han fik dog ikke megen glæde af sit nye hotel. Allerede året efter døde han, hvorefter enken solgte gården til Jacob Christensen Fastrup, der i løbet af nogle år fik skabt et godt kundegrundlag og ved sin død 1856 kunne overlade svigersønnen Niels Jensen en blomstrende forretning.

At der var rejsende nok til de to hoteller ved Store Torv, fremgår af, at de begge i løbet af 1850'erne blev væsentligt ombygget og udvidet. Royal fik påbygget en tredje etage, og Niels Jensen nedrev de gamle gårde langs Sct. Clemens Torv og opførte 1859-60 en helt ny 3-etages hotelbygning. Selv om Skandinavien i første

række satsede på et jævner publikum end Royal, var der dog en betydelig konkurrence mellem de to hoteller. Da hotel Royal efter åbningen af jernbanen 1862 anskaffede en hesteomnibus, der for en pris af 16 skilling befordrede de togrejsende mellem banegården og Store Torv, svarede Niels Jensen igen med at indsatte et tilsvarende køretøj, der bragte gæster til Skandinavien – gratis.

Ved siden af Royal og Skandinavien kom efterhånden en hel del andre, mere beskedne hoteller til. Nord i byen indrettede brændevinsbrænder Jens Bendstrup i 1838 sin gård, Studsgade 64, til gæstgiveri og hotel med navnet »Jylland«. Under svigersønnen, guldsmed og senere proprietær, Niels Erichsen, der ejede den 1842-57, og de mange senere skiftende indehavere blev den et meget besøgt sted for torvebønder og landmænd, men også mange rejsende nordfra tog ind her, når de kom med dagvognen fra Randers eller – efter 1877 – Ryomgård-Grenå banen. En kort periode i 1880'erne skiftede hotellet navn til »Etablissement National« og blev i nogle år et udpræget forlystelsessted med musik, varieté- og artistoptræden. Inden længe blev gæstgiveriet dog igen hovedsagen, men siden da var hotel Jylland gennem årtier et meget benyttet hjem for artister og skuespillere, som i kortere eller længere tid opholdt sig i Århus.

Til de lidt mere anseelige hoteller i 1800-årenes sidste halvdel hørte endvidere »Cimbria« på hjørnet af Bispegyde og Rosensgade. Det var startet i 1858 af Jørgen Jensen og søgtes for-

Hotel „Nøjsomhed“,

Vestergade 53,

anbefales Publikum med et større Antal møblerede Værelser,
ligesom der i Gaarden findes Staldrum til 60 Heste.

Telefon 98.

J. L. Ulkjær.

Telefon 98.

---

trinsvis af landmænd og tilrejsende håndværkere. Tillige var det i 1860'erne og 1870'erne et af de jævnere forlystelsessteder i byen. I slutningen af århundredet gik det dog stærkt tilbage for Cimbria, der skiftede ejere og forpagtere med stadig kortere mellemrum. Som følge af den centrale beliggenhed fremlagde flere konsortier efter århundredskiftet planer om opførelse af først badeanstalt, senere koncerthus og forlystelsesetablisement på stedet. Ingen af projekterne blev dog realiseret, og den efterhånden helt faldefærdige bygning blev 1912 opkøbt af kommunen og nedrevet.

Cimbrias tilbagegang og ophør havde dog uden tvivl sammenhæng med, at der i det i

Hotellernes navne er et kapitel for sig. Nogle har markeret fornemhed som »Royal«, »Regina«, »Kronprinsen« og »Prinsen«, andre har med navnet søgt at tiltrække gæster fra bestemte landsdele (»Sønderjylland«, »Vestjylland«, »Provinshotellet«), erhverv (Landmandshotellet og Hotel Gammelgård i Vestergade, »Gammel Avlsgård« i Rosengade) eller trosretninger (Missions- og afholdshotellerne). Hvad gæstgiver J. L. Ulkjær lagde vægt på at fortælle gennem hotellets navn, behøver vist ikke nærmere forklaring.

(Annonce i Århus Vejviser 1898)

1870'erne nyanlagte kvarter mellem Sønder Allé og Banegården blev opført flere hoteller, der fik en meget fordelagtig beliggenhed for de togrejsende. Centralhotellet på hjørnet af Ryesgade lige over for Banegården blev med 40 værelser taget i brug i 1876, og især Ryesgade blev i årenes løb hjemsted for mange mindre, billige hoteller.

På billedet her fra 1906 ses hotel Skandinaviens hovedbygning med de karakteristiske firkantede tårnkviste. Foran hovedindgangen i porten holder på Sct. Clemens Torv hotellets lukkede to-spændervogn, der bragte gæsterne til og fra banegården.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

Hotelliv og nye tider

Betjeningen af de tilrejsende med logi og forplejning var naturligvis en vigtig side af hotellerne virke, men absolut ikke den eneste, og ikke altid den dominerende. Især i de hundrede år mellem 1850 og 2. verdenskrig blev mange af hotellerne ramme om den offentlige, kulturelle og selskabelige livsudfoldelse i byen. Deres restauranter, møde- og selskabslokaler blev samlingssteder for de mange nye foreninger, der så da

gens lys i sidste halvdel af forrige århundrede. Her kunne man få et pust fra verden udenfor gennem optræden af omrejsende kunstnergrupper, og mange oplysende foredrag fandt sted på byens hoteller.

De fleste af disse »udenoms«aktiviteter er nu forlængst ophørt. Mange foreninger fik efterhånden egne lokaler, der er oprettet selvstændige kulturelle institutioner, hvor teater, musikliv og kunstneroptræden foregår, og ikke mindst radioens og fjernsynets fremtrængen har medvirket til at begrænse denne del af livet på de århusianske hoteller.

Især på Royal var disse aktiviteter afgørende for hotellets stærke placering i byens og det bedre borgerskabs liv. Her samledes man i 1840'erne og 1850'erne for at høre foredrag om de nationale forhold i Slesvig-Holsten, for at vedtage adresse til kongen for afskaffelsen af enevælden i 1848, og samme år dannedes her den første politiske forening i byen. Senere blev det til festlige årsmøder og andre sammenkomster i byens førende foreninger og til politiske møder i 1870'erne og 1880'erne for og imod Estrup. Hotellets køkken havde et usædvanligt godt ry, der stærkt medvirkede til, at mange, også »offentlige« arrangementer blev afholdt på Royal. Byens spidser fejrede kongens fødselsdag og samledes til valgfester, jubilæer, indvielsesmiddage og »æresmiddage«. Efter en større ombygning kort efter århundredskiftet blev restauranten i hotellets Marmorsal simpelt hen *stedet*. Her kom borgerne efter premierer på teatret, her spistes julefrokost og mortensand,

her sad i uendelige år den samme hyggepianist, der kendte sine pappenheimere så godt, at han slog over i enhver nyankommens ynglingsmelodi.

Mod denne overdådighed var det svært for de andre hoteller af hamle op. Skandinavien forsøgte sig i en periode, men fik fra 1875 en stærk konkurrent i Den folkelige Forsamlingsbygning i Østergade, der under forfatningskampen var blevet opført af omegnens venstreboender. Østergades Hotel, som forsamlingsbygningen senere blev kaldt, havde kun et forholdsvis ringe antal hotelværelser, men som møde- og spisested fik det mellem århundredskiftet og 2. verdenskrig under værterne Chr. Jørgensen og Søren Randa stor søgning ikke blot fra landmændenes organisationer, men også i høj grad fra Århus by. Spisninger, baller og teaterforestillinger vekslede med lysbilledforedrag, filmforevisninger og – ikke at forglemme – jule- og nytårsfester.

På de mindre hoteller dominerede den folkelige musikalske underholdning, komikerne og fremmedartede og eksotiske kunstner- og artistunderholdninger. Cimbria eksellerede i 1870'erne med tryllekunstnere, seværdigheder

som »damen uden underkrop« eller »Det overalt i udlandet bekendte vidunder *Det talende hoved*, der, præsenteret på en tallerken, taler 20 forskellige sprog.« Det sidste blev kort efter afløst af et andet *vidunder*, idet der annonceredes et *telefonforedrag*. En særlig karakter fik en tid underholdningen på Grand Hotel på hjørnet af Ryesgade/Rosenkranzgade, der i den første snes år af dette århundrede havde en meget velanskrevet restaurant samt et fornemt udstyret koncertlokale. Den første var mødested for byens journalister og det intellektuelle borgerskab, og i café- og koncertlokalerne på første sal muntrede man sig om aftenen med kendte orke-

---

Restauranten i Missionshotellet Norden var bevidst indrettet for at give indtryk af hjemlig hygge for de mange handelsrejsende. Det blev åbnet i »Ansgar«s gamle bygninger i Ryesgade 29 af Oscar Larsen (t.v.), der i nogle år havde drevet spiserestauranten Manzana. Billedet er fra indvielsen i maj 1937 – derfor de mange blomsterkurve.

(Foto i Lokalhistorisk Samling)

stre og solistunderholdning – og digteraftener. Festligt var det her, men dog knap så løssluppet som nogle år senere i Parkhotellet i Ryesgade 27, hvor Parkhotellets indehaver James Thomson, »negeren« fik store bøder for »nattesæde«. Blandt de prominente borgere, der deltog i disse »sygekassefester« med »engledans« (herren påklædt, damen ikke) var også byens politimester. Han tog kort efter sin afsked.

For hotelbranchen i Århus var den første snes år af århundredet rig på omvæltninger. Både Royal og Skandinavien blev ombygget og moderniseret (centralvarme, elektrisk lys, vand- og toiletsystem), og med såvel disse som mange af de mindre var der en livlig handlen, til dels mellem rene pengespekulanter, og hotelforpagtere skiftede med korte mellemrum. Først med Hans Boisens overtagelse af Skandinavien i 1919, og konsul F. L. Viltofts køb af Royal i 1926 kom de to storhoteller igen ind i mere stabile forhold.

I mellemtiden var der kommet flere nye hoteller til. Blandt disse var det største det nye hotel Regina, centralt placeret i A/S Fotoramas store kompleks, der 1920 blev opført på hjørnet af Søndergade og Sønder Allé. Som et hotel anlagt i fornem stil blev det en direkte konkurrent

---

Der blev – som det ses – ikke sparet på selvrosen, når de førende hoteller kappedes om at få besøg af byens prominente borgere til de daglige frokostborde eller søndagsmenuerne. Traditionen blandt byens bedre borgerskab for at spise på hotel var vidt udbredt indtil 2. verdenskrig, men forsvandt efterhånden som biler og velfærd begyndte at vinde frem efter de første efterkrigsår. (Annonce i Aarhus Stiftstidende jan. 1940)

HOTEL REGINA'S RESTAURANT

Århus - Indgang Sønder-Allé

Søndagsmiddag á Kr. 5,50

den 21. Januar 1940 fra Kl. 18.

1.

Vi kildrer Appetitten med en Skive ristet Franskrød, smurt med Sardelsmør, dækket med smørristet Tartar og et letpocheret Æg, overhældt med en pikant Sœ. bearnaise.

2.

En herlig piskeflødelieret Champignonsuppe følger. Den serveres i Kop, tilsmagt med Rhinskvin og Sherry.

3.

Fisken er en raffineret Komposition — en stor Skive urtekogt, kold Vardelaks i Mayonnaise, dækket med friske Tomatskiver, røget Vardelaks og ægte Beluga-Molosol-Kaviar.

4.

Som Steg har vi en delikat, lyserød Bederyg med smaa, morsomme Garniturer, sprøde Straakartofler, smørrystede Æggeblommer og Trøffelsauce.

5.

Varme Osteboller med Camembert Crème og sprød Bladselleri.

6.

Og som Dessert en charmerende, forfriskende Punch-Vanilleis i Champagneglas, overhældt med Cognac og Moselvin, drysset med fintskaaren Ananas og pyntet med letpisket Fløde og kandiserede Violon.

Bordbestilling

Telefon 6300

til Royal, ikke mindst da det i restaurant og selskabslokaler havde madkunst, musik og underholdning af meget høj karat. Gennem 1920'erne og 1930'erne og senere i de første efterkrigsår blev henholdsvis kapelmester Harald Andersen, Regina-cafeen og natrestauranten Cosy Corner hotellets store trækplastre.

I 1920'erne blev der bygget ny hovedbanegård i Århus, hvilket medførte store nedrivninger omkring Banegårdspladsen. Det gik bl. a. ud over Centralhotellet samt Hotel Kronprinsen, der var opført 1899, men først og fremmest fungerede som forlystelsesetablissement. I forbindelse med omlægningen blev Park Allé anlagt, og i denne gade opførtes flere hoteller, der især i efterkrigsårene har udviklet sig til at være blandt byens fremmeste. Hotel Ritz er det ældste, åbnet af hotelejer Aage Stig Nielsen i 1932 og drevet af ham som familiehotel indtil 1963. Få år senere blev det overtaget af C. O. Søgård, der tidligere havde drevet Skandinavien og derefter også gennem nogle år Østergades Hotel. Ved udbygning og modernisering har hotellet i dag en kapacitet på omkring 100 senge, men når dog langt fra på højde med genboen, Missionshotellet Ansgar.

Ansgar lå oprindeligt fra 1909 til 1921 i Banegårdsgade, men blev som de ovenfor nævnte nedbrudt ved banegårdsbyggeriet. Det genåbnede 1930 i et nybyggeri på hjørnet af Ryesgade og den nye Sct. Knuds Gade. I løbet af få år blev stedet dog for lille og hotelejer C. Juhl Sørensen købte 1936 den velbeliggende grund ved den nye Park Allé og rykkede året efter ind i det nye ho-

telkompleks. Som et pænt hotel i et rimeligt prisniveau har det i efterkrigsårene vundet et særdeles godt ry, og dette har været baggrunden for omfattende udvidelser i 1956 og 1968, der gjorde det til byens største hotel med henved 300 senge.

Hotellukninger og nybyggeri

For andre af byens ældre hoteller gik det som tidligere nævnt mindre godt, og til dem, der bukkede under i disse år, hørte flere af de største. Hotel Skandinavien på St. Clemens Torv havde egentlig helt fra 1943 været dømt til nedrivning, idet Magasin på dette tidspunkt opkøbte det med henblik på opførelse af et stort varehus på stedet. Da disse planer måtte skrinlægges i begyndelsen af 1950'erne, blev hotellet videresolgt til Andelsbanken, der nedrev det mere end hundrede år gamle hotel i 1962-63 og i stedet byggede sit nye hovedsæde på dets plads. I 1938 blev Jylland opkøbt af kommunen med henblik på nedrivning i forbindelse med Frederiksgadeprojektet, men da dette blev stillet i bero i 1940'erne, bortforpagtede kommunen hotellet, og hoteldriften her fortsatte indtil 1960. Reginas placering i centrum af byens voksende – og larmende – biltrafik blev i 1960'erne en hemsko for hotellet og en medvirkende årsag til, at det måtte lukke i 1967. Både for Regina og Royal, der siden 1948 begge ejedes af A/S Fotorama, spillede det dog også ind, at selskabet efter afsked med den fremragende hotelfagmand Otto Bækkelund i 1950 lod hotellerne køre videre på tid-

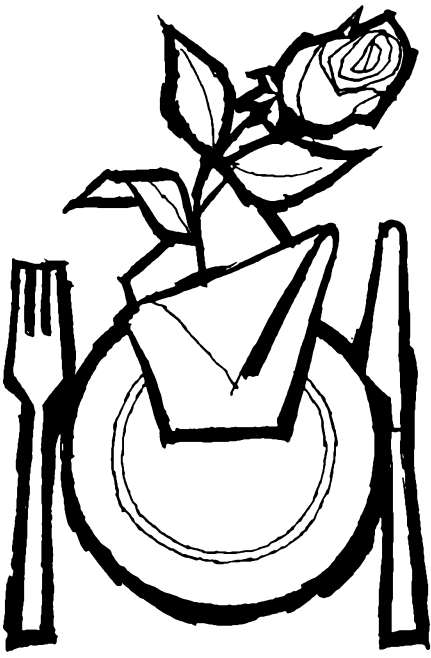
Ved en udvidelse af hotellet i 1912-13 opførtes Royals kuppelsal, udstyret med et fornemt glaskuppelloft og marmorbeklædte vægge. I den første snes år var den »møbleret« som palmehave, men senere blev indretningen flere gange ændret. At der ikke blev sparet på materialer og inventar til »Marmorsalen«, ses tydeligt på billedet her fra maj 1972, hvor udover marmorvæggene især terrazzomosaikgulvet, smedejernsrækværket og lysekronerne på spejlvæggene falder i øjnene.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

ligere tiders renommé uden de nødvendige fornyelser. I 1970 solgtes Royal til et københavnsk aktieselskab, ejet af fætrene Herluf og Erling Cohn, og deres stærke rationaliseringer, gennemført af ikke-hotelkyndige, medvirkede til, at stamgæsterne efterhånden svigtede, så hotellet i 1971-72 måtte dreje nøglen om. Restaurant og selskabslokaler blev udlejet til andre formål, mens værelsesudlejningen blev fortsat på hotel garni-basis.

Fra slutningen af 1950'erne begyndte rejse- og turistlivet igen at vokse. Nye rejseformer kom til, der gik uden om hotellerne til campingpladser og sommerhusområder, og oprettelsen af faste ruteflyforbindelser mellem Tirstrup og København betød også, at mange forretningsfolk, der kom til byen, kunne undgå overnatning. Ikke desto mindre steg antallet af hotelovernatninger i Århus og nåede godt 250.000 ved indgangen til 1970'erne. Dette har givet et godt grundlag for at starte nye hoteller i byen.

Med opførelsen af de tre store hoteller, Atlantic (1966), Marselis (1967), Mercur (1968), og de noget mindre, Motel la Tour på Randersvej (1957), Tre Ege i Brabrand (1963) og Gellerup Hotel (1974) blev antallet af hotelsenge i Århus udvidet stærkt på få år. Måske er det gået for stærkt – som det blev nævnt ved indvielsen af Hotel Mercur. Lukningen af Gellerup i 1978 og Tre Ege i 1981 samt Mercurs vanskeligheder før »sammenlægningen« med Atlantic 1981 kunne

HOTELLER I ÅRHUS OG OMEGN

	Antal værelser		Priser	
	enk.	dobb.	enk.	dobb.
Hotel Royal, Store Torv 4	70	56	15,00-35,00	35,00-70,00
Hotel Regina, Sdr. Allé 9	62	22	16,00-32,00	32,00-55,00
Hotel Ritz, Banegårdsplads 12	39	22	15,00-25,00	30,00-50,00
Missionshotellet Ansgar, Banegårdsplads 14 ..	90	30	11,00-20,00	25,00-45,00
Missionshotellet Merci, Ryesgade 31	27	11	10,50-13,00	20,00-27,00
Hotel Norden, Ryesgade 29	25	21	8,50-18,00	20,00-36,00
Motel »la Tour«, Randersvej		21	18,00	36,00
Aarhus Ny Missionshotel, Frederiksgade 79 ..	25	24	11,00-16,00	23,00-35,00
Krags Hotel, Parkallé 1	9	9	9,00-14,00	18,00-32,00
Hotel Prinsen, Ryesgade 3	21	7	10,50-16,00	25,00-30,00
Østergades Hotel, Østergade 12	11	15	11,00-14,00	23,00-26,00
Rute-Hotellet, Fredensgade 40	13	6	10,00-12,00	18,00-25,00
Hotel Sct. Jørgen, Frederiksgade 86	8	5	12,00	24,00
Park-Hotel, Sdr. Allé 3	8	5	10,00-13,00	22,00-28,00
Hotel Regitze, Heibergsgade 2	3	15	8,50-15,00	12,50-30,00
Hotel Sct. Oluf, Skolebakken 17	14	14	12,00-18,00	24,00-36,00
Eriksens Hotel, Banegårdsgade 6-8	10	8	10,00-16,00	16,00-26,00
Afholdshotellet, Nørre Allé 30	12	6	12,00	24,00
Sømandshjemmet, Havnegade 20	6	5	10,00	20,00
Risskov Badehotel, Lindevangsvej 3	3	6	11,00	22,00
Hotel Viby, Kongevej, Viby	2	6	12,00	24,00
Hotel Kragelund, Højbjerg	8	10	16,00	30,00
Hotel »Tre Ege«, Brabrand		32	25,00	45,00

Århus Turistforenings oversigt over byens hoteller fra 1963 giver et godt indtryk af de enkelte hotellers størrelse og prisniveau. Mange udover de i teksten nævnte er senere nedlagt. Det gælder bl. a. Merci, Norden og Hotel Prinsen i Ryesgade, Århus ny Missionshotel i Frederiksgade, der 1970 blev indrettet til administrationskontor for Skolevæsenet, og Rutehotellet i Fredensgade. Østergades Hotel omdannedes efter nogle vanskelige år i slutningen af 1970'erne til Århus Banko Center, og også hoteldriften på Sct. Jørgen er ophørt efter indretningen til »Kellers Gård«.

måske tyde på det. Men nedlæggelser kan også have andre årsager, og trods de seneste års kriser har byens hoteller haft flere gæster end nogensinde før.

E.K.J.

Sporten 1982

Stævnekalender

3. januar

Ved nytårsturneringen i Østberlin sikrer Skovbakkens håndboldherrer sig andenpladsen ved i finalen at tabe til SC Dynamo, som holdet spillede uafgjort mod i den indledende runde.

9. januar

For første gang i 10 år har Århus Motor Klub ikke noget speedway-hold i 1. division. Manglende lokale træningsmuligheder og deraf følgende kører-afvandring er den direkte årsag til, at klubben – Danmarks ældste – nøjes med at køre i 2. division i den nationale holdturnering i 1982.

17. januar

Forsigtighed i det afgørende friløb koster Hanne Gamborg, Århus Skøjte Klub, det danske mesterskab ved week-endens konkurrence i kunstskøjteløb i Hørsholm Skøjtehal. Hanne Gamborg vinder afdelingen med de obligatoriske figurer og det korte program, men bliver i friløbet besejret af Anette Nygaard, der vinder mesterskabet efter bedre placingsplacering.

6. februar

EGÅ Sejlklub arrangerer som den første herhjemme teorikursus i windsur-

ing og markerer dermed, at man tager den nye sportsgren alvorligt. For øvrigt er windsurfing fra 1984 en olympisk disciplin.

9. februar

Under afviklingen af 6. omgang i Dansk Skytte Unions 1. divisionskydning i Næstved sætter holdet fra DSB/ASF, Århus, en dansk rekord på 15 m riffel med 1473 points, en forbedring af deres gamle rekord med 9 points.

20. februar

Morten Brandtoft, VIK, vinder det

1977 blev moto-cross banen i Vester Eng lukket, og siden har Aarhus Motor Klub manglet en bane til cross. 10. april kunne man opleve den tredje selvtaget på et år i Århus, da cross-kørerne igen tog Vester Eng-banen i brug. Men modsat Høegh Guldbergs Gade og Silkeborgvej kom det ikke til sammenstød med kommune og ordensmagt.

(Foto: Jørgen Weinreich)

---

jyske mesterskab i redskabsgymnastik for juniorer. På trods af et kiks i ben-sving bliver han mester med 48,95 points.

28. februar

Med en sejr på 8-5 over Hvidovre i badminton sikrer Højbjerg badmintonklub sig for første gang det danske mesterskab.

5. marts

»Årets sejlsportsmand 1982«, Viggo Jacobsen, Århus, modtager på Jydsk Boat Show i Fredericia skipperpokalen. Det er en påskønnelse for hans store arbejde på optimistjolleområdet og internationale indsats for sejlsporten.

7. marts

Claus Pedersen, IHF, bliver for 8. år i træk dansk mester i bordtennis. Efter fem hårde sæt i finalen mod Johnny Hansen, sikrer Claus Pedersen sig sit 13. mesterskab i single.

13.-14. marts

Nordre Skakklub, Århus, genvinder det danske holdmesterskab i skak. Holdet er ubesejret i 2½ år og har vundet mesterskabet siden 1978.

Ved VM i kunstskejteløb bliver Hanne Sine Gamborg nr. 27 af 31 deltagere.

28. marts

Det traditionsrige Risskovløb, der afvikles for 68. gang, vindes af Ole Hansen, Århus 1900, i tiden 9,33,6 minutter.

4. april

AGF'eren John Skovbjerg besætter andenpladsen ved et internationalt marathnløb i Stockport i det nordvestlige England. Han gennemfører i tiden 2.19,59 timer, 2,28 minutter efter vinderen.

10. april

Marianne Hald, AGF, vinder sammen med Karin Ptaszek, Ålborg, mesterskabet i damedouble ved de danske ungdomsmesterskaber i tennis.

10.-11. april

Ved de nordiske judo-mesterskaber på Island vinder Rune Johansen, Århus, guld i letweltervægt.

18. april

Erling Sjørup, ABC Århus, vinder for tredje gang det danske mesterskab i keglebillard. Han var også mester i 1979 og 1980.

2. maj

Marianne Mortensen fra billardklubben ABC Århus, genvinder det danske mesterskab for piger.

Jesper Tørring, Skovbakken, kan stadig selv om det er otte år siden, han blev europamester i højdespring. Han vinder med et spring på 2,06 m konkurrencen i højdespring ved de århusianske atletikklubbers ABC-stævne.

22. maj

Dennis Nybroe Sørensen, 13-årig udspringer fra AGF, viser atter sin internationale klasse, da han ved et internationalt stævne i Aachen besætter andenpladsen på 3-meter-vippen og tredjepladsen på 1-meter-vippen.

23. maj

Mogens Nielsen og Mogens Pedersen fra Aarhus Yachtklub erobrer femtepladsen ved distriktsmesterskabet i

Glücksburg, og kvalificerer sig dermed til VM-deltagelse for Star-både.

23. maj

Aarhus Golf Club gør sig fornemt gældende ved de jyske mesterskaber for hold. Både i damernes A-række og herrernes B-række vinder klubben mesterskabet.

28.-29. maj

I løbet af 24 timer svømmer den 22-årige AGF'er Jon Hestoy 89,172 km, og forbedrer dermed den eksisterende verdensrekord med 1002 m.

6. juni

Ved et åbent stævne i Skive sætter Claus Jørn Christensen, DSB Århus, dansk rekord i riffelskydning, 60 skud liggende, med 599 point af 600 mulige.

12. juni

Højbjerg Tennisklub fylder i dag 35 år.

Håndboldlandsholdets tidligere målmand Ole Nørskov, AGF, får ingen glæde af at DIF's amatør- og ordensudvalg giver ham medhold i, at han ikke kan tvinges til at optræde i beklædning fra et bestemt firma. Dansk Håndbold Forbund gør det på sit repræsentantskabsmøde klart, at han kun kan komme tilbage på landsholdet, hvis han vil spille i DHF's sponsors udstyr.

19. juni

Ved et atletikstævne i Vejle forbedrer Peder Dalby, AGF, sin egen danske rekord i tre-spring med 16 cm til 15,92 m.

20. juni

Ved VM i fodbold i Spanien er Århus repræsenteret ved fodbolddommer Henning Lund-Sørensen, der dømmer kampen mellem Spanien og Jugoslavien. Hans indsats vil nok mest blive husket for et tvivlsomt straffespark, som han tilkender Spanien.

9.-10. juli

På Århus 1900's tennisanlæg kvalificerer det danske herrelandshold sig til zonefinalen i Davis Cup ved at besejre det ægyptiske landshold.

20. juli

På grund af stor tilgang af spillere til ungdomsholdene i Skovbakkens ishockey-afdeling har klubbens divisionsspillere fået så få træningstimer på isen, at man beslutter at sige nej til at spille i 2. division.

24. juli

Ved de danske mesterskaber i svømning i Greve Svømmehal får Søren Østerberg, AGF, en fin start, da han i sit indledende heat sætter dansk rekord i 100 m butterfly.

31. juli

Spanierne Antonio Gorostegui og Jose Luis Doreste vinder europaa-

---

Ved europamesterskaberne for starbåde på Århus Bugten 26.-31. juli er Danmark bl. a. repræsenteret af de to århusianere Peter Brøgger og Per Baagøe. De to, der her ses under en træningssejls, tillægger ikke hjemmefordelen nogen større betydning, da farvandet er regulært uden specielle strømforhold.

(Foto: Jens-Kristian Søgaard)

mesterskabet for starbåde, der afvikles på Århusbugten i dagene 26.-31. juli.

5. august

Peter Dalby, AGF, bliver den første dansker, der kommer over 16 m i trespring. Ved Copenhagen Games sætter han rekord med 16,18 m.

13. august

Ballonkipper Hans Larsen, Århus, forsøger, uden held, at sætte verdensrekord i distanceflyvning over vand i en varmluftsballon. Turen skulle gå fra Århus til Sverige, men ender p.g.a. vindforholdene på en mark ved Kalø.

Indtil sidste spring i konkurrencen om det nordiske mesterskab for juniorer i udspring fra tårn fører Dennis Nybro Sørensen, AGF, men et mislykket sidste spring bevirker, at han må nøjes med sølvmedalje.

22. august

Ved danmarksmesterskaberne i riffel-skydning i Vingsted sikrer de århusianske skytter sig 7 mesterskaber, 3 individuelle og 4 holdmesterskaber.

29. august

Ved de danske holdmesterskaber i golf kvalificerer Aarhus Golf Club sig til næste års 1. division for kvinder ved at besætte femtepladsen.

5. september

I årets Marselisløb, der er det 11. i rækken, starter 11.000 deltagere. For femte gang vinder hos kvinderne Lone Dybdal, Århus 1900, og hos mændene Kurt Straten, Skive.

12. september

Henrik Kruse, Brabrand, vinder verdensmesterskabet i racerbådsløb i Frankrig. Mesterskabet hjemføres med en første og to andenpladser i de fire heats.

19. september

Fra næste sæson er Århus repræsenteret i atletikkens 1. division med tre hold. De to nye hold, der rykker op til Skovbakken, er, AGF og Århus 1900.

25. september

Else-Marie Olsen, Århus, vinder europamesterskabet i teak-won-do i klassen over 67 kg for dameseniører.

10. oktober

737 løbere stiller op til start i Århus Marathon 1982, men »kun« 683 gennemfører det krævende løb. Vinderen bliver Arne Mogensfeldt, Svendborg.

Dorte Hansen, Pan i Århus, genvinder det danske mesterskab i orienteringsløb på den lange distance.

23. oktober

Den fem år gamle fodboldklub FC Anatolsk, Brabrand, er efter en sæson i serie 6 rykket op i serie 5. Klubben blev stiftet af en gruppe tyrkere i Danmark.

24. oktober

Ved de nordiske mesterskaber i karate, der afvikles i Helsingfors, sikrer Torben Vandrup, Århus, sig titlen i mændenes klasse over 80 kg.

31. oktober

Før sidste spille-runde og med en sejr

14. november spiller AGF uafgjort 2-2 mod B. 93 og må derfor nøjes med sølv i fodboldens 1. division. Som det ses, er skuffelsen stor blandt spillerne, her personificeret ved Lars Lundkvist.
(Foto: Dan Jacobsen)

på 5-0 over »Femina« vinder Hjorts-høj-Egå 1. division i fodbold for kvinder og dermed det danske mesterskab.

14. november

Poul Jørgen Jensen, århusiansk FIFA-dommer, slutter sin karriere som dommer på topplan, da han runder 50 år. Som international dommer har han været med i 40 kampe, og nationalt har han dømt i 140 divisionskampe.

Det glipper for AGF's fodboldhold at sikre sig det danske mesterskab, men en meget fornem andenplads og bevidstheden om, at man har givet turneringen en række særdeles seværdige kampe, er spillernes eneste trøst.

21. november

Det århusianske dansepar Colin James-Lene Mikkelsen vinder det danske mesterskab i latin-amerikanske danse.

27. november

I Århus Stadionhal vinder det danske kvindelandshold i volleyball over Norge. Kampen er holdets næstsidste inden efteråret 1984. I protest mod nedlæggelsen af landsholdet bærer spillerne følgende slogan på trøjerne: »Ja til damevolley«.

28. november

Erling Sjørup, ABC, vinder det norske mesterskab i carambole-keglebillard.

5. december

Rane Johansen og Rune Johansen, begge fra Århus Judo Klub, vinder det danske mesterskab i judo i henholdsvis 78 kg klassen og 65 kg klassen.

11. december

Ved en festlighed i Århus Skøjtehal markerer Århus Skøjte Klub 10-årsdagen for klubbens stiftelse.

13. december

Efter tre måneders succesrig turné gennem 39 af USAs stater er AGFs dygtige springgymnaster atter hjemme.

Turneringsresultater

Atletik

1. division herrer
(9 hold)
Skovbakken nr. 6
2. division herrer
(9 hold)
AGF nr. 1
Århus 1900 nr. 2
2. division damer
(9 hold)
Skovbakken nr. 1
Viby nr. 2

Badminton

1. division (8 hold)
Højbjerg nr. 1
2. division (10 hold)
Århus nr. 6
3. division pulje 1
(10 hold)
Brabrand nr. 3
3. division pulje 2
(10 hold)
Højbjerg nr. 2
Viby nr. 3

Basketball

1. division herrer
(10 hold)
Skovbakken nr. 5
Viby nr. 6
1. division damer
(10 hold)
Åbyhøj nr. 8
Skovbakken nr. 9
2. division herrer
(10 hold)
AUS nr. 4

Bordtennis

1. division herrer
(8 hold)
VRI nr. 8

Bowling

1. division herrer
(8 hold)
Exodus nr. 4
1. division damer
(8 hold)
Puds nr. 6

Cricket

1. division (8 hold)
Århus nr. 6

Fodbold

1. division herrer
(16 hold)
AGF nr. 2
1. division damer
(12 hold)
HEI nr. 1
2. division herrer
(16 hold)
Skovbakken nr. 10

Håndbold

1. division herrer
(10 hold)
Skovbakken nr. 1
Århus KFUM nr. 4
1. division damer
(10 hold)
AIA nr. 1
2. division vest herrer
(10 hold)
AGF nr. 1
VRI nr. 10

2. division vest damer
(10 hold)
Viby IF nr. 4

Tennis

1. division (6 hold)
Århus 1900 nr. 6

Volleyball

1. division herrer
(10 hold)
Skødstrup nr. 2
(grundspil)
Skødstrup nr. 4
(slutspil)
1. division damer
(10 hold)
ASV nr. 2 (grundspil)
ASV nr. 2 (slutspil)
Skødstrup nr. 3
(grundspil)
Skødstrup nr. 3
(slutspil)
2. division herrer
(10 hold)
ASV nr. 1
IHF nr. 4

Aviser der døde

Den 7. april 1982 ophørte den nye Demokraten med at udkomme. Dermed var der sat et endeligt punktum for et stykke dansk pressehistorie, idet dialogen mellem dagblade af forskellig politisk observans var ophørt i Århus. Udviklingen var dermed forløbet som i det øvrige land.

I sit værk om den danske dagspresse skrev Svend Thorsen, protokolsekretær i folketinget, at danskerne udviklede sig til at blive et af de mest avislæsende folk i verden. Det er en kendsgerning, at efter pressefrihedens indførelse i 1849-forfatningen kom der en gylden tid for dagspressen. Op mod første verdenskrig var situationen ovenikøbet ændret fra »hver by sin avis« til »hvert parti sin avis i hver by«. Med hvert parti skal i denne forbindelse forstås de fire gamle partier, der bar den politiske udvikling op til anden verdenskrig: de konservative, venstre, det radikale venstre og socialdemokratiet. I 1850 udkom der 8 dagblade i Danmark, i 1901 var tallet 206, og i 1925 273, hvoraf 162 var hovedblade. Dette tal var meget højt, hvis man sammenligner med andre lande. I England var der ved midten af 1920'erne 131 dagblade, i Frankrig 141. Og strukturen der og i andre lande var noget anderledes end det danske firebladssystem: som regel var der tale om en udbredt hovedstadspresse, nogle enkelte store provins-

blade og endelig upolitiske bogtrykkeraviser af ringe betydning.

Udviklingen i de seneste 30 år har fuldstændig ændret forholdene i Danmark; bladdøden har hærget og udryddet firebladssystemet. Opinionsaviser er i stort tal afgået ved døden, dels på grund af boulevardpressens fremtrængen på landsplan, dels på grund af de elektroniske mediers fremmarch – og af andre grunde. Resultatet er en dagbladsstruktur, der er karakteriseret ved – hvad den seriøse presse angår – et par store hovedstadsblade med landsdækning, nogle mere specielle hovedstadsorganer for et mere begrænset publikum samt nogle provinsblade af vekslende størrelse, hvoraf det største er landsdækkende. Sideløbende med bladdøden er der sket en vis afpolitisering af dagbladene. Den store Tidende er stadig konservativ, men det kan ikke mere siges om alle Stiftstidenderne; venstrepressen eksisterer stadigvæk, men har mistet nogle flagskibe; der er stadig radikale aviser, men ikke så mange, og i afvigte år mistede den socialdemokratiske presse for anden og antagelig sidste gang »Demokraten«, partiets næstmest betydningsfulde avis.

Dermed forsvandt byens sidste politisk klart definerede dagblad, og det firebladssystem, som også Århus kendte, er afviklet. Demokraten gik heden på samme måde som venstrebladet Århus Amtstidende gjorde det endeligt i 1965, og som det radikale Jysk Morgenblad gjorde det allerede i 1914. Konservatismens talerør Aarhus Stiftstidende eksisterer stadig, men har brudt forbindelsen til partipolitik. Det kan vel stadig

betragtes som et borgerligt organ, omend noget mindre principfast end det ligeledes uafhængige Morgenavisen Jyllands-Posten, der som bekendt også udkommer i Århus. Hvad der lever, det lever heldigvis, og her skal ikke skrives om

Dette for fotografen Åge Fredslund Andersen så karakteristiske hverdagsbillede skulle angiveligt være beregnet til en annonce. Det er fra den 1. december 1935, da man i Amtstidende – som i andre blade – skildrede situationen omkring den italiensk-abessinske krise. Af lokalt nyt på forsiden var der dækningen af et trafikuheld på hjørnet af Park Allé og Banegårdsplads: en tømrermester fra Odder påkørte med sit automobil en sporvogn på linie 2.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

det robuste foretagende på Ravnsbjerg bakke eller om det lidt mere skrøbelige i Kannikegade; kun om dem, der døde.

Venstrepresen

Århus Amtstidende udkom første gang den 1. oktober 1866. Stifterne var købmand i Boulstrup, J. C. N. Wistoft, der var den egentlige initiativtager samt Lars Bjørnbak, lærer i Viby, der snart blev eneredaktør og -udgiver. I løbet af de følgende 12 år til sin død vandt Lars Bjørnbak total overmagt blandt bønderne omkring byen, der nu begyndte at holde avis, og han drev oplaget op på størrelse med Stiftstidendes, hvilket den gang ville sige ca. 3.000. Lars Bjørnbak var en betydningsfuld skikkelse i dansk offentligt liv; i 1857 havde han åbnet Viby højere landboskole, der havde den målsætning at være direkte oplysende og opdragende. Med sine skolesynspunkter kom han naturligvis i hårene på grundtvigianerne med deres friskoler og folkelige vækkelse. Han ville en regulær eksamensskole; men også på andre områder gik han mod grundtvigianerne. F. eks. kaldte han deres forsvar for skandinavismen for landsskadeligt sværmeri. Med disse tanker prægede Bjørnbak Amtstidende, men han havde også andre ideer, som han førte frem. Han var således krigsmodstander og antimilitarist, og derigennem var han en forløber for de antimilitaristiske strømninger, der senere blev repræsenteret af Viggo Hørup. Da arbejderbevægelsen dukkede op, indmeldte Lars Bjørnbak sig i den lokale afdeling af Internationale, men

udtrådte dog efter urolighederne på Fælleden i København 1872. I øvrigt var Lars Bjørnbak meget stridbar: i 1872, noterede Jyllands-Posten, havde han 22 processer kørende.

Da den fransk-tyske krig brød ud 1870 vendte han sig bestemt mod at gå ind på fransk side for at vinde det tabte fra 1864 igen. Sammen med sin medarbejder på avisen, cand. theol. Sofus v. Haven, udformede han en særlig fredspolitik med krav om indskrænkning af militærvæsenet til en lille lejet hær. Selv om det aldrig lykkedes for Lars Bjørnbak at komme i folketinget, så bidrog han dog ved sin agitation i Amtstidende til at få valgt nogle ligesindede. I øvrigt var han jævnligt kritisk over for venstres politik på rigsdagen, men da den første provisoriske finanslov blev gennemført, reagerede han så kraftigt ved en grundlovstale i Odder 1877, at justitsministeriet indledte en undersøgelse af hans udtalelser. Bjørnbak døde imidlertid inden undersøgelsens afslutning. Lokalt havde Lars Bjørnbak stor betydning. I 1862 var han med til at oprette Landbosparekassen, og i 1875 medstifter af Den folkelige forsamlingsbygning i Østergade, hvor »bjørnbakkerne« kunne holde møde. Om forsamlingsbygningen er der skrevet i Århus-Årbog 1976.

Efter Lars Bjørnbaks død tog sønnerne Alfred og Viggo over. De havde ikke faderens format, men i hvert fald Alfred hans stridbarhed, og Amtstidende kom til at føre et hårdt sprog mod embedsmandsvælde, militærvæsen og den grundtvigske åndsdyrkelse. Fra 1884 var Viggo Bjørnbak eneredaktør, men da han desuden le-

dede faderens højskole i Viby og fra 1884-92 var folketingsmand for Odder-kredsen, blev Vilhelm Lassen, ung cand. jur. lige fra eksamensbordet, daglig leder af bladet i 1884. Amtstidende var stadig landboernes blad; i selve byen havde den vel kun dækning blandt 2-4% af husstandene. Vilhelm Lassen var sjællandsk bondesøn, der under studietiden var blevet stærkt påvirket af Viggo Hørup, hvem det da også var, der havde anbefalet ham til redaktørposten på Amtstidende. Vilhelm Lassen var en lille mand med store ører og stor mund – et af boulevardbladene skrev en gang dagen før hans fødselsdag: I morgen fylder Danmarks grimme folketingsmand år – men han var ilter og fik injuri-processerne til at blomstre igen som i Lars Bjørnbaks dage. 1889 tog Vilhelm Lassen springet til redaktørposten for det nystartede Ålborg Amtstidende, og han blev afløst på Amtstidende af ingen ringere end den senere konsejlspræsident C. Th. Zahle. Også han kom lige fra eksamensbordet, og også han var anvist af Viggo Hørup, udgået som han var af de samme universitetskredse omkring Studentersamfundet som Vilhelm Lassen. Zahle kom til i begyndelsen af 1890 lige til en valgkamp, så han måtte drage fra møde til møde. Problemet var imidlertid, at bjørnbakkerne under Viggo Bjørnbaks ledelse var ved at forlade radikalismen på denne tid og var blevet moderate og forligstilhængere i forfatningskampen. Zahle kom derfor kun til at virke et år ved Amtstidende, idet han blev indkaldt som soldat i 1891; da han var færdig med soldatertjenesten, var forholdet

mellem hørupperne og bjørnbakkere stærkt kølnet, og han gik til Politiken.

Som erstatning hentede Viggo Bjørnbak på Politiken K. Hansen til redaktørposten som ansvarshavende. Viggo Bjørnbak døde året efter, og politisk redaktør efter ham blev også denne gang en senere statsminister, nemlig Niels Neergård. Neergård var først og fremmest parlamentariker og havde i disse år travlt med at smede på 1894-forliget, som afsluttede forfatningskampen; men meget talende for bjørnbakernes mere moderate holdning blev han altså også redaktør på Amtstidende. K. Hansen beholdt dog stillingen som ansvarshavende. Han interesserede sig mere for kultur end for politik, men var tilhænger af forhandlingspolitikken, selv om han ikke personligt bifaldt 1894-forliget. Neergård var våbendrager for venstrepolitikeren Frede Bojsen, til hvem Viggo Bjørnbak havde sluttet sig. Da Neergård fratrådte 1897, blev K. Hansen hovedredaktør. Der stod stor respekt omkring ham, og han var blandt de bedste i provinspressen. Han var gift med forfatteren Valborg Dahl, der skrev adskillige ungpigeromaner, og hans omfattende litterære viden og kulturelle indsigt gav Amtstidende en langt mere fremtrædende position, end dens politiske tilhængere i Århus overhovedet betingede. Han var demokrat og knyttet til bondestanden; personligt var han elskværdig og fik mange venner, hvilket hjalp ham i hans bestræbelser på at forlige bjørnbakker og grundtvigianere på Århus-egnen. Som medredaktør fik han Bertel Jensen, en fynsk gårdmandssøn, der kom fra Ålborg

Stiftstidende. Hvis K. Hansen var en stilfærdig herre, der helst sad i baggrunden og »smilte spodsk«, så var Bertel Jensen hans modsætning, udadvendt, stadig på farten her og der. Hvis nogle af de mere engagerede ville have at vide, om Bertel Jensen var bjørnbakker eller grundtvigianer, sagde han, at han var grundtvigiansk bjørnbakker eller bjørnbaksk grundtvigianer! Bertel Jensen tog sig i øvrigt af den landbrugsfaglige reportage.

Det blev gode år for Amtstidende, der før første verdenskrig nåede et oplag på næsten 8.000, hvoraf 10% blev solgt i selve byen. Dets læsere var landboere, den konservative middelstand og nogle socialdemokratiske arbejdere. I opland og småbyer var dækningen op mod halvdelen af husstandene. Udviklingen fortsatte til omkring 1920, så var avislæsningen på landet nået op på byniveau, og da landbefolkningen gik tilbage fra denne tid, var det skriften på væggen. Samtidig med denne udvikling blev K. Hansen og Bertel Jensen i årene lige efter verdenskrigen afløst af Franz Gierlev-Jensen, hidtidig redaktionssekretær og besvogret med Viggo Bjørnbak. Politisk set var bladet efterhånden svinget over til at være hårdt liberalistisk, lokalstoffet tog ganske overhånd, og landbrugsstoffet blev så dominerende, at bladet mistede byholdere. Avisen var stadig en rimelig forretning, men overskuddet blev brugt til aktionærudbytte i stedet for til investering. Hertil kom, at det blev en munter tid på redaktionen. Efter lukketid på den sidste beværtning kunne man altid få en øl på Amtstidende, skriver Larsen-Ledet. »Bare man åbne-

de en dør, væltede der 12 ølflasker ud«. Dette leben belyses også af andre end afholdsprofeten Larsen-Ledet. At chefredaktøren selv deltog i det muntre natteliv i Århus, bringer Larsen-Ledet i øvrigt eksempler på. Under disse forhold gik Amtstidende i stå og sov tornerosesøvn. Det blev galt, da verdenskrisen kom, og landbrugets indtjening svigtede; da forsvandt overskuddet. I 1928 var imidlertid Jakob Martin trådt til som redaktør, en post han skulle komme til at bestride i 30 år til 1958. Han kom fra Morsø Folkeblad, men forbindelsen tilbage til Amtstidendes traditioner kan sagtens knyttes, idet han var søn af redaktør Frederik Martin i Sorø, i hvis hus den tidligere redaktør K. Hansen var blevet optaget efter konfirmationen, og hvor denne havde fået sin første journalistiske uddannelse. Man kan således sige, at Viggo Bjørnbaks forbindelser i det sjællandske venstre stadig leverede redaktører til Amtstidende. Jakob Martin fik genskabt den økonomiske balance, så der blev udbytte igen fra 1934, ligesom han fik oplaget stabiliseret ved at ekspandere i yderdistrikterne; især stod bladet stærkt i det sydlige Djursland. Fra 1939 til 1948 øgedes oplaget, men derefter gik det dårligere, og fra midten af 1950'erne var der underskud. Jakob Martin sad i folketinget for venstre 1950-60; i en fireårsperiode før dette sad han i byrådet, og han var æresmedlem af Århus venstreforening. Han blev afløst af Rolf Haugstrup, der forbedrede økonomien noget på annoncesiden og kunne notere en lille oplagsgevinst i Århus by. Bladet tyngedes imidlertid fortsat af lokalstof fra landkommunerne, og det

blev efterhånden presset hårdt af Stiftstidende. Fra 1960 var det klart, hvor det bar hen: Stigende omkostninger måtte modsvares af besparelser, der gik ud over konkurrenceevnen. Oplaget faldt til 9.000; trykkeriet blev solgt, man fik trykt hos Stiftstidende, men intet hjalp. 1965 blev bladet aflægges af Grenå Folketidende og mistede vel de sidste trofaste læsere.

Amtstidende var ikke det eneste venstreblad i Århus. 1882 blev Århus Folkeblad oprettet som en modvægt mod den bjørnbakske Amtstidende, altså et grundtvigsk foretagende, som kom under redaktion af den nybagte cand. theol. N. Joh. Laursen. Han oplevede at få en dom for injurier mod Estrup, inden bladet gik ind 1895. Det blev straks afløst af Århus Amts Folkeblad, for hvilken N. Joh. Laursen blev medredaktør og medudgiver af. Folkebladet støttede nu venstreforpartiet, der var modstander af 1894-forliget, mens Amtstidende som omtalt var for samme forlig. Under K. Hansens ledelse af Amtstidende blev modsætningerne imidlertid mildnet, og i 1903 gik Folkebladet ind, da dets midler og eksistensberettigelse var faldet bort. N. Joh. Laursen blev derefter residerende kapellan ved Domkirken, ligesom han investerede megen tid og mange kræfter på sin hustrus privatskole (fru Laursens skole).

Demokraten

Omtrent samtidig med Folkebladets opståen fik den socialdemokratiske arbejderbevægelse sit

første organ i Århus, da to typografer på Amtstidende, Harald Jensen og Emil Marott startede »Socialdemokratisk Ugeblad«. Året efter blev det aktieselskab med eget trykkeri, og fra 1. oktober 1884 udkom det som dagblad efter at være blevet finansieret ved et rentefrit lån fra Social-Demokraten i København; et lån som bandt avisen til redaktionelt at fastholde den ånd, den var stiftet i. Ugebladet var blevet trykt på Amtstidende, og med succesen er der vel ikke noget at sige til, at de to ophavsmænd blev fyret af Alfred Bjørnbak. Samtidig med kapital og trykkeri fik de i øvrigt som redaktionel medarbejder ingen ringere end den senere redaktør af Ekstrabladet, bror til Henrik Cavling, Frejlif Olsen, som den gang ganske vist kun var 16 år – og i øvrigt kun var der i kort tid. Da ugebladet blev dagblad, fik det navneforandring til Demokraten; det skulle blive byens største blad og ophav til den socialdemokratiske presse i Jylland. Marotts karriere i Århus blev ret kort, idet han i 1888 rejste til Horsens og fik startet et dagblad der. I midten af 1890'erne fortsatte han sin virksomhed i Odense. Harald Jensen derimod var redaktør for Demokraten til 1918. Fra omkring midten af 1890'erne kom avisens oplagsmæssige gennembrud, og i 1897 havde den erobret pladsen som byens største avis. Mellem 1895 og 1901, mens partiet erobrede flertal i bykredsene, var bladet et betydningsfuldt agitationsmiddel, der dominerede avislæsning og avertering blandt byarbejderne. I 1901 var avisen oppe på en dækning på godt 45% af byens husstande mod Stiftstidendes ca. 35%. Samtidig var

avisen gældfri. Demokratens opgave var at vække arbejderne klassebevidsthed, agitere for organisationen og afsløre overgreb på arbejderklassen. Harald Jensen var en sober journalist, der ikke yndede det alt for dramatiske i modsætning til nogle af medarbejderne. I hans redaktørtid blev bladet trykt med gotiske bogstaver i et stort og noget uhåndterligt format. Denne »lagenavis« ville Harald Jensen dog bevare, idet han sagde: »Tag ikke dugen af den fattige mands bord«. Som medredaktør i tiden 1895 til 1908 fik

1892 flyttede Demokraten fra Sønder Allé til Østergade 46, hvor senere sygekassen opførte sin store betonbygning. På dette postkort fra 1908 ses trykkeriet
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

Harald Jensen den legendarisk berømte Peter Sabroe. Det daglige arbejde ved skrivebordet var ikke Peter Sabroe sag. Han var stadig i marken for at opspore en affære, påtale den og bagefter stille den op i en flammende artikel i Demokraten. Han ville med Aakjærs ord være den fattiges værner og den riges ris, og det blev han i fuldt

mål. Han hjalp forkuede herregårdskarle, mishandlede plejebørn, misrøgtede syge og gamle. Sabroe var mildest talt ikke socialistisk teoretiker, men lidenskabelig humanist, også så lidenskabelig, at han i flere tilfælde gik over stregen og bragte uskyldige i ulykke. Han fik masser af bøder for injurier og fornærmelser og sagde med stolthed, ifølge Larsen-Ledet, at han var den eneste rigsdagsmand, der betalte sine diæter tilbage! Fra samme kilde lyder det, at Sabroe, der var fanatisk modstander af prygl, gik rundt i byen og lovede øretæver ud, så såre han traf en person med en eller anden forbindelse til en af hans »affærer«. Da Sabroe blev valgt til folketinget 1901, blev Marius Simonsen udnævnt til medredaktør af bladet. Han var begyndt som typograf, men var senere blevet journalist – fra 1894. »Røde Mads«, som han blev kaldt, var ikke nogen overvældende populær person i partiet. Han fremtrådte til tider noget tvær og uvenlig, men som modvægt til den iltre Sabroe passede han nok Harald Jensen helt godt. 1917 fik Simonsen en fængselsdom på 3 måneder for at have fornærmet en herredsfoged, og dermed delte han skæbne med alle de andre Demokraten-redaktører, der blev dømt. Marott prøvede mange gange at sidde, og Harald Jensen og Sabroe blev dømt adskillige gange. (I 1880'erne prøvede man med en stråmand i redaktørstolen, nemlig murer A. P. Jensen, der fik to måneders fængsel ud af denne uriaspost). Da Simonsen blev løsladt i 1917, blev der en demonstration ud af det, idet partifæller hentede ham i arresthuset og bragte ham i triumf til bladhuset i

Østergade, hvor den stod på vin og kransekage. Det havde ellers været et forholdsvis hyggeligt arrestophold for Simonsen med potteplanter, bøger og aviser samt besøg, men Simonsen følte det alligevel personligt ydmygende; den martyrglorie han fik ved lejligheden, kom imidlertid til at hjælpe på hans popularitet.

Efter første verdenskrig blev Demokratens overskud mindre end før krigen, fordi omkostningerne steg. Marius Simonsen blev 1918 indvalgt i folketinget, hvor han sad til 1931, og det løsnede hans forhold til Demokraten noget. I tiden 1918 til 1934 var N. Ejbye-Ernst i redaktørstolen. Bladet var efterhånden noget bundet af sin funktion som kommunalt og landspolitisk talerør for det herskende parti og fik dermed en lidt anden karakter end tidligere. Efter 1929 var tiden af gode grunde ikke mere til hårde angreb på de politiske magthavere. Allerede tidligt, måske før første verdenskrig, løsnedes forholdet mellem hvilket parti og hvilken avis, man valgte, og det kom til at gå ud over Demokraten. 1925 blev den passeret af Stiftstidende i selve byen, og fra 1928 var Stiftstidende i det hele størst. Fra 1934 redigerede Frede Højmark – i begyndelsen sammen med Marius Simonsen i en femårsperiode, fra 1939 sammen med Holger Eriksen. Avisen fik det nye flotte bladhus 1936 på Banegårdspladsen og søndagstillæg – nemlig Social-Demokratens; men Stiftstidende fik også søndagstillæg fra 1937 og vandt stadig terræn. 1948 var den placeret i 74% af husstandene mod Demokratens 26%. Holger Eriksen var noget mindre valen i sine skrivelser, end det var almindeligt

Disse Århus-knægte var bladbude for Demokraten. De er fotograferet i juni 1933, tre år før bladet flyttede til det nybyggede domicil på Banegårdsplads.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

under krigen; det var over grænsen til det frygtløse, hvad man sagtens kan konstatere, når man læser det i dag, og Demokraten blev da også sprængt i luften i 1944. I de første efterkrigsår gik bladet lidt frem, men i 1950'erne gik det nærmest galt, og Stiftstidende kunne efterhånden notere sig at være fire gange så stor som arbej-

derbladet. Fra 1958 trådte Hans Rishøj ind sammen med Holger Eriksen, og bladet fremtrådte bestandig som et markant talerør for socialdemokratiets venstrefløj. I 1960'erne var der pla-

Lars Larsen-Ledet (1881-1958) var redaktionssekretær ved Jysk Morgenblad 1905-06, hvad han fortæller yderst levende om i sine erindringer. Da Afholdsdagbladet Reform blev oprettet 1906, blev han dets redaktør. På eget initiativ fortsatte han udgivelsen af det 1933-40, hvorefter han 1940-47 udgav Afholdsbladet. Her er han indsat i en fotomontage, der tillige viser ejendommen Rosensgade 24, hvor avisen havde lokaler.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

ner fremme om at gøre Demokraten uafhængig af A-pressen, der imidlertid ikke slap sit jerngreb. Først så sent som 1972 blev avisen et selvstændigt aktieselskab. Den fik en ansigtsløftning til »frokostformat« og var klar til at gå over til fotosats, men for sent. En afmatning i 1974 på abonnenter og annoncer slog avisen ihjel. I årene efter var der flere overvejelser for at rejse bladet igen, bl. a. blandt tidligere medarbejdere. Men de, der talte højest, gjorde mindst, og man skulle helt frem til efteråret 1981, før Demokraten genopstod i et LO-regie, som næsten helt igennem blev en katastrofe, indtil det stoppede den 7. april 1982.

Den radikale presse

Det fjerde partiblade i Århus, de radikales avis Jysk Morgenblad, blev oprettet 1905 som en jysk pendant til Politiken, intet mindre, et morgenblad, der skulle give de radikale lige så stor prestige, som de havde i København. Der blev investeret ret mange penge i foretagendet og hyret gode kræfter. Den legendariske Larsen-Ledet var redaktionssekretær i begyndelsen, og vil man have et indblik i forholdene på Morgen-

bladets redaktion, kan man læse hans erindringer. Det er ikke kedeligt. (Larsen-Ledets: Mit livs karrusel, bind IV: Fast i Århus). Ingen kan være i tvivl om, at der er løgn iblandt. Men det må siges, at den, der slår op i Jysk Morgenblad, får nogle af de fantastiske historier bekræftet. Efter hård magtkamp, inden bladet overhovedet kom ud, blev Helge Hostrup chefredaktør.

Han var såmænd svigersøn til Frede Bojsen for nu at holde traditionen til det østdanske. I øvrigt var han højskolemand fra Ry højskole, som han havde grundlagt 1892. Han skrev gode ledere, men fandt sig næppe særlig godt tilpas i bladverdenen og vendte tilbage til højskolen 1911. Avisen var god, men havde alt for få annoncer til at kunne leve. Radikalismen var tilmed ret svag i Århus, og bladet gik ind 1914.

Andre aviser

Ud over de politiske aviser har byen haft flere dagblade af upolitisk observans, heriblandt nogle skidtsprøjter, som det ikke er værd at nævne i denne sammenhæng. Den mest betydningsfulde var helt sikkert Århus-Posten, der kom i årene 1902-37. Det var et borgerligt blad uden klart tilhørsforhold, selv om der har kunnet spores sympati for både radikalisme, venstreholdning og konservatisme under forløbet. Under redaktøren C. Arnfast Nielsen var det i begyndelsen et noget pågående blad efter kø-

Redaktøren for Jysk Morgenblad 1905-11 var Helge Hostrup (1862-1949). Bortset fra redaktørtiden var han højskolemand det meste af sit liv. Efter at være afgået fra Morgenbladet blev han forstander på Vejlbys højskole; her blev han interviewet til publikationen »Mit hjem« 1911, hvor han skulle fortælle om sit barndomshjem. På billedet, der var placeret over artiklen, ses han anbragt i en tegnet ramme i tidens stil.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

benhavnske forbilleder. Under Thorvald Petersens redaktion fra 1910 til 1921 var det traditionelt-respektabelt. Th. Petersen var protegeret af Harald Jensen på Demokraten, der havde skaffet ham posten som pressesekretær ved Landsudstillingen 1909 – og skaffet ham et ridderkors. At Thorvald Petersen gjorde Harald Jensen gentjenester vil fremgå af bogen »Parti og by – Socialdemokratiet i Århus 1883-1983«, udkommet i april 1983. Avisen blev atter noget boulevardpræget efter Thorvald Petersen, i 1920'erne var den konservativ, loyal mod partiet og med front mod den yderliggående Bent Holstein; i sine sidste år under forfatteren Anders Olsen var den mere ubestemmelig.

I.G.

Ændringer i bybilledet

Grenåvejs regulering og udbygning

I det seneste årti har trafikanterne på Grenåvej på strækningen mellem Århus og Skødstrup næsten konstant været generet af vejarbejder, der har betydet forsinkelse af trafikken som følge af omlægninger af vognbaner og nedsat hastighed. Vejarbejdet har imidlertid været nødvendigt for at gennemføre den regulering og udbygning af den pågældende vejstrækning, som Vejdirektoratet har planlagt og nu næsten gennemført i samarbejde med Århus Amts Vejevæsen. Når det er de nævnte institutioner og ikke Århus Kommune, der har forestået arbejdet, skyldes det, at Grenåvej er en statsvej, og at det derfor påhviler staten at dække udgifterne ved vejreguleringen. Århus Kommune har dog haft planerne for vejudvidelsen og den trafikale forbedring forelagt, og byrådet har godkendt dem i foråret 1972.

Grenåvejs trafikale betydning

Baggrunden for vejudbygningen har været den stærkt forøgede trafik på Grenåvej i det sidste halve århundrede. Alene i perioden fra 1939 til 1969 er antallet af personbiler i døgnet næsten 15-doblet. Den stærke stigning i trafikmængden skyldes, at vejstrækningen, som er en del af ho-

Grenåvej ved Egåbro, februar 1931. Billedet giver et godt indtryk af datidens smalle, to-sporede landeveje, der var tilstrækkelige til at afvikle tidens trafik på tilfredsstillende måde.

---

vedvej A 15, der løber mellem Grenå og Ringkøbing, har flere trafikale funktioner. For det første er vejen led i en fjernforbindelse såvel til udlandet som til indlandet, d.v.s. til andre landsdele. Vejen fører således trafik til Grenå, hvorfra der er færgeforbindelse dels til Sverige (til Varberg og til Helsingborg), dels til Sjælland (til Hundested). Vejen fører også trafik til Ebeltoft, der har færgeforbindelse til Sjællands Odde. For det andet knytter vejen hele Djursland til regionscentret Århus. Og for det tredje bærer vejen en meget stor del af lokaltrafikken mellem

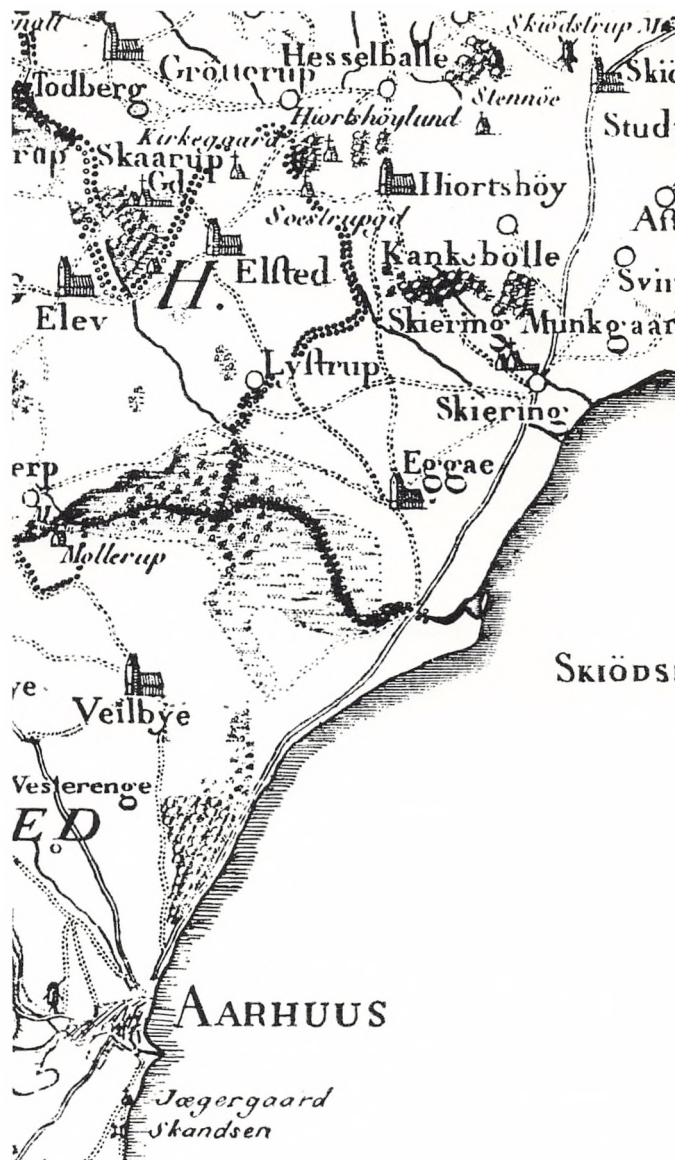
Århus og de nordøstlige distrikter i kommunen.

Som det kan forventes, er trafiktætheden størst nærmest Århus, medens den aftager med afstanden fra byen. Således regner amtsvejvæsenet med, at der mellem Risskov og Lystrupvej passerer ca. 30.000 biler pr. døgn, mellem Lystrupvej og Brovej ca. 20.000 biler pr. døgn, mellem Brovej og Skæring ca. 12-16.000 biler pr. døgn og på motorvejen øst om Skødstrup og Løgten ca. 9.000 biler i døgn.

Grenåvejs gamle forløb

Medens færdselsåren mod Djursland fra den gamle, nordlige bygrænse er middelalderlig, så er selve vejstrækningens forløb i terrænet fra bygrænsen til Egåbro af ret ung alder – knap 200 år gammel.

Af Videnskabernes Selskabs kort over Århus-egnen fra slutningen af 1780'erne fremgår det, at den landevej, der gik mod nord, mod Djursland fra Mejlgedes Port, som lå i nærheden af det nuværende bygningskompleks Mejlborg, allerede syd for Risskov delte sig i to. Den egentlige vej, der på det nævnte kort er markeret som

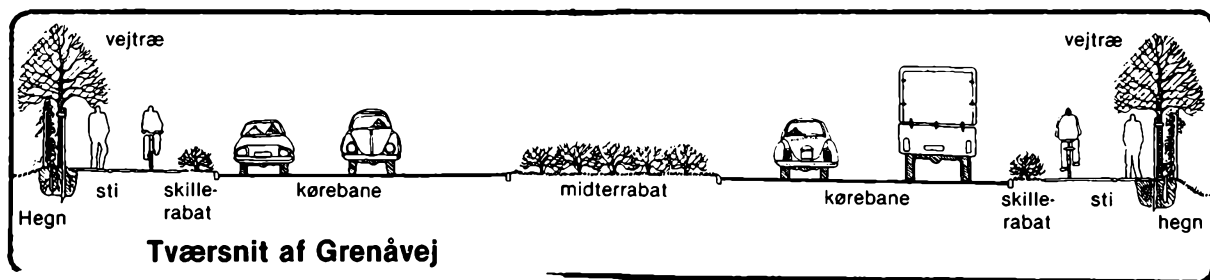
Kort over Århus og omegn sammensat af Videnskabernes Selskabs »Kort over Dronningborg og Kalø amter ect.« (1789) og »Kort over Havreballegårds amt ect.« (1787). Kortet viser det gamle forløb af landevejen fra Århus mod Djursland. Fra byens nordgrænse følger vejen kysten og løber øst om Risskov ved foden af skrænterne og videre ud over Vejlby Fed til Egåbro, hvorfra vejen følger det nuværende forløb over Skæring og Skødstrup. Det fremgår også af kortet, at der ikke er nogen direkte vej fra Vejlby over Egåbro til Skæring.

Grenåvej set mod nord fra krydset ved Vejlbj Ringvej – Vestre Strandallé, september 1960. Til venstre ses Veriparkens boligblokke.

»landevej«, fulgte kysten og gik således øst om Risskov neden for skrænterne ved skoven og videre ud over Vejlbj Fed og frem til Egåbro. Herfra fulgte vejen den nuværende linieføring frem til Skæring og Skødstrup, hvorfra en vej gik videre til Djursland og dermed til Ebeltoft og Grenå.

Fra vejgaflen syd for Risskov førte derimod kun en »mindre vej« vest om Risskov frem til Vejlbj, hvorfra der ikke var direkte forbindelse til Skæring.

Tværsnit af den regulerede og udbyggede Grenåvej.

Som følge af sin beliggenhed langs kysten var vejen til Djursland ikke ufarlig, thi under pålandsvind og højvande blev vejen ofte overskyllet og skrænterne undermineret, så dele heraf styrtede ned. I 1804 bekendtgjorde byfogden i Århus da også, at den gamle, farlige vej langs havets bred var nedlagt og en ny anlagt om ad Risskov og Vejlbj. Men endnu matrikelkortet over Vejlbj bys jorder fra 1816 angiver, at landevejen til Ebeltoft gik over Vejlbj Fed. Først på kortet over Århus købstads jorder i første udgave af Traps Danmark fra 1859 findes kun indtegnet vejen langs Risskøvs vestkant med angivelse af, at den fører til Ebeltoft og Grenå.

Grenåvejs nuværende udformning

Den nu næsten afsluttede regulering og udbygning af Grenåvej mellem Vejlbj Ringvej ved Veri-Centret og Egå Havvej har haft til formål at skabe bedre og sikre forhold for alle arter af trafikanter. Dette er opnået ved at give vejen en sådan bredde, at det har været muligt dels at an-

lægge en midterrabat, hvorved de to færdselsretninger har kunnet adskilles, dels at anlægge såvel cykelstier som gangstier ved siden af vognbanerne, således at de enkelte typer af trafikanter har kunnet holdes adskilt.

Grenåvej er udvidet til i alt ca. 31 m. Heraf beslaglægger midterrabatten ca. 6 m. På hver side af midterrabatten ligger to vognbaner på tilsammen ca. 8 m, derpå følger ud mod vejkannten en skillerabat på ca. 1 m, en cykelsti på ca. 2 m, en gangsti på ca. 1 m og endelig en yderrabat på ca. ½ m. Ved vejkrydsene er bredden forøget til ca. 40 m af hensyn til placeringen af ekstra vognbaner til den højresvingende trafik. Vognbanerne til den venstresvingende trafik er placeret i midterrabatten. Vejens bredde er også udvidet ved busholdepladserne, hvor der er anlagt »lommer« til busserne.

Trafiksikkerheden er endvidere forbedret ved, at vejen er blevet facadeløs, idet udkørslerne fra grundene langs Grenåvej er sløjfet. I stedet er

færdselen fra grundene orienteret mod bagved liggende boligveje. Sikkerheden er også øget ved anlæg af gangtunneler under vejen. Sådanne undergange findes ved Veri-Centret, ved Vejlbysvej for såvel gående som cyklende, ved Sveavej (ikke fuldført), ved Strandskolen i nærheden af Lystrupvej og ved Egå Havvej, sidstnævnte er kun 2½ m bred.

Den stedfundne regulering og udbygning af Grenåvej er imidlertid ikke kun gennemført af hensyn til den gennemgående fjerntrafik, men også for at gøre vejen tiltrækkende for færdselen fra de på begge sider af vejen liggende boligkvarterer, således at trafikken mellem disse områder og Århus naturligt vil foregå via Grenåvej. For at opnå dette er der foretaget sådanne trafikreguleringer i boligområderne, at færdselen mod Århus tvinges ud på Grenåvej ad gode tilkørselsveje. Desuden er krydsene på Grenåvej lysregulerede, så trafikken kan komme ind på og ud fra hovedvejen på betryggende måde.

Grenåvejens regulering og udbygning og den deraf følgende forøgede trafikmængde og -hastighed er ikke uden gener for beboerne. Fjernelsen af de gamle hække og eventuelt af en del af forhaverne ved ekspropriering gør trafikken mere nærværende og støjende. For at mindske støjgenerne har Vejdirektoratet udarbejdet planer for og anbefalet opsætning af en tæt »standardskærm« på 1,8 m i højden. Det er ikke en egentlig støjskærm, men har dog en vis støjdæmpende virkning. Denne virkning vil kunne øges, hvis skærmen suppleres med beplantning enten på den ene side eller på begge sider. For også at gøre

Grenåvej ved krydset Tranekærvej, marts 1983. På begge sider af vejen ses de såkaldte standardskærme, der har en vis støjdæmpende virkning, under rejsning. De lodretstående stolper er placeret, men træbeklædningen og den eventuelle beplantning mangler.

vejen mere tiltalende, er det planen at plante vejtræer, småbladet lind, midt mellem lysmasterne og i samme afstand fra kørebanen som disse. Med tiden vil træerne sløre indtrykket af lysmasterne, uden at det vil gå ud over vejlbelysningen. Efter planen er det også meningen at tilplante såvel midterrabatten som siderabatterne med forskellige typer roser.

Reguleringen af det 5-6 km lange stykke af Grenåvej fra Vejlbysvej ved Veri-Centret til Egå Havvej er udført i fire etaper. I januar 1975 påbegyndtes arbejdet i krydset ved Egå

Havvej, derpå reguleredes strækningen herfra til Brovej. Så fulgte krydset ved Hedevej i 1977-78, strækningen fra Hedevej til Brovej i 1979-80, strækningen fra Vejlbj Ringvej til Vejlbj Centervej i 1981-82 og endelig strækningen på Vejlbj Bakke fra Vejlbj Centervej til Hedevej, der forventes afsluttet i efteråret 1983. På den sidstnævnte strækning er udvidelsen af vejen sket mod syd, hvad der har betydet nedrivning af 11 parcelhuse ved vejens sydside, medens nordsiden er forblevet nogenlunde urørt. Udgifterne til hele udbygningen vil beløbe sig til næsten 110 mill. kr.

Reguleringen af Grenåvej er ikke ført ind til Ringgaden ved Marienlund, men standser som nævnt ved Vejlbj Ringvej. Denne vej er nemlig anlagt som den nordlige del af den endnu ikke fuldførte ringvejsstrækning, der fra Vibj Torv via Vibj Ringvej, Åbj Ringvej, Hasle Ringvej og Vejlbj Ringvej forbinder Skanderborgvej med Grenåvej, idet den tangerer motorvejen mod syd og krydser Silkeborgvej, Viborgvej og Randersvej. Ved således at forbinde alle de store ind- og udfaldsveje til Århus vil ringvejsystemet kunne føre hele fjerntrafikken til og fra Djursland uden om Århus' centrale bydele.

Med den stedfundne regulering af Grenåvej fra Vejlbj Ringvej til Skæring og videre til motorvejen ved Løgten forventes trafikproblemerne på denne del af hovedvejen foreløbigt at være løst. I denne forbindelse må det dog påpeges, at man helt har set bort fra det store problem, som jernbaneoverskæringen ved foden af Vejlbj Bakke i nærheden af Lystrupvej-Hørgårdsvej udgør.

Sidste etape af Grenåvejs udvidelse omfatter Vejlbj Bakke fra Vejlbj Centervej til Hedevej og forventes afsluttet i efteråret 1983. Her er Vejlbj Bakke fotograferet i marts 1983. Til venstre ses den nogenlunde urørte nordside af vejen og til højre den nyetablerede sydside, der er skabt ved nedrivning af 11 parcelhuse. Arealet mellem vognbanerne skal udlægges som midterrabat. Ved vejkrumningen ved bakkens fod midt i billedet passerer jernbanelinien tværs over Grenåvej uden niveau-forskydning. Bygningen af en viadukt ville have været en stor gevinst for afviklingen af trafikken, men fordyret vejreguleringen stærkt.

Her kunne der med fordel være etableret en niveauforskydning mellem bane og vej, navnlig på baggrund af den i 1979 oprettede nærbane, der har betydet en væsentlig forøgelse af banetrafikken. Men bygningen af en viadukt ville have fordyret projektet betydeligt.

Den endelige løsning af forholdene for trafikken mod Djursland vil opnås ved anlæggelsen af den del af Rønde-motorvejen, der vil komme til at forbinde den østjyske motorvej med motorvejen ved Løgten, der selv er en del af Rønde-motorvejen.

G.R.

Luftfoto fra 1982 af den nye Grenåvej fra krydset ved Vejlby Ringvej - Vestre Strandallé til krydset ved Vejlby Centervej i baggrunden af billedet. Til venstre ses Veriparkens boligblokke og øst herfor Tjelevej, der løber parallelt med Grenåvej.

Glimt af byens kaserneliv

Høegh Guldbergs Gades kasernes endeligt

9. februar 1982 kl. 16.10 blev der sat et effektivt punktum for den gamle kaserne i Høegh Guldbergs Gade. Da blev 35 kg sprængstof bragt til eksplosion, og få sekunder efter var kasernebygningen lagt i ruiner. Eksplosionen skete ikke ved et uheld; men efter en nøje plan havde et hold sprængningseksperter – som overhovedet intet havde med militæret at gøre – boret en række huller og fyldt dem med sprængstof. Denne meget utraditionelle form for nedrivning skyldtes frygt for, at boligaktivister skulle besætte bygningen, sådan som det var sket et par måneder tidligere med en anden af kasernes bygninger. Entreprenørfirmaet Kingo Karlsen A/S, Silkeborg, havde lært af de erfaringer, man gjorde dengang, og da de sidste soldater om morgenen den 9. februar rykkede ud, rykkede sprængstofeksperterne ind.

Høegh Guldbergs Gades kasernes historie går tilbage til årene 1875-79, hvor kasernekomplekset blev opført, men baggrunden for bygningen af kasernen går længere tilbage.

Soldater og den ældre indkvartering

Byen har i mere end 400 år været hjemsted for militære styrker. De første mindre styrker, man

har kendskab til, er 50 knægte, som havde tilholdssted i Århus i 1559. Få år senere, 1568, fik byen tildelt 25 bøsseskytter – dvs. artillerister – mod at man sørgede for deres underhold og indkvartering, og det var netop indkvarteringen, der skulle komme til at volde problemer. Det var byens borgere, der skulle skaffe husly, da der endnu ikke fandtes kaserner. Efterhånden blev det skik og brug, at de mere velhavende borgere befriede sig for indkvarteringen ved slet og ret at betale sig fra den. Dermed blev denne byrde væltet over på byens mindre velstillede borgere. Som følge heraf fandt indkvarteringen ofte sted under særdeles dårlige forhold, og det skabte utilfredshed hos såvel soldater som befolkning. Blandt de mange indsigelser, man havde imod indkvarteringen i byen, var for megen drukken-skab og små-forbrydelser.

Det blev flere gange forsøgt at råde bod på kritikken, og efter 1683 skulle der i forbindelse med indkvartering tages hensyn til formue og boligsituation. Det kneb dog med at få bestemmelserne efterlevet, og forordningen måtte indskærpes flere gange.

Indkvarteringsforholdene blev efterhånden forbedret, da der rundt om i byens gårde blev bygget rytterbaracker, en slags forløbere for kaserner. En egentlig kaserneordning blev gennemført i 1823, da der i Mindegade 10-12 blev indrettet en kaserne i købmandsfirmaet Meulengrachts & Søns gård. Den første kontrakt lød på 10 år, men kasernen eksisterede faktisk helt frem til indvielsen af Vester Allés kaserne i 1879. Et andet sted, hvor der var indrettet kaserner,

var i Mejlgade 55 i tobaksfabrikant Anders Grarups pakhus. Lokaliteterne, der blev benævnt Grarups kaserne, var dog ikke til alles tilfredshed, og i 1881 blev aftalen om indkvartering opsagt. Der blev klaget over utøj, og hvilke plager soldaterne måtte lide i dette kvarter, fremgår af et lille vers, som en soldat skrev på væggen:

I Grarups hus
er rotter og mus
er lopper og lus
mod fnat må soldaterne kæmpe.

I 1857 blev Bauditz kaserne i Søndergade taget i brug. Den gav underhold for en officer, en gift og fire ugifte underofficerer og 33 underkorporaler og menige. Der var her så gode kvarterforhold, at der var en seng til hver mand. Ydermere var der indlagt vand i bygningen, og så var der gaslys.

Efter krigen i 1864 fandt der en betydelig udvidelse af garnisonen sted. Da byen ikke ejede kaserne til den forøgede indkvartering, lejede man klædefabrikken »Ny Bruunshåbs« bygninger, der i 1857 var blevet omdannet til sukkerraffinaderi, og derfor gik under navnet »Sukkerhuset«. Bygningerne blev indrettet til kaserne for fodfolket og gav kvarter for 70 mand. I 1879 rømmede fodfolket »Sukkerhuset« for at flytte til den nyopførte kaserne i Høegh Guldbergs Gade. Hermed var bygningens rolle som kaserne dog ikke udspillet, for i perioden 1881-89 havde artilleriet til huse her, indtil det flyttede til den nye Langelandsgades kaserne.

Foruden de her nævnte gamle kaserne var der tre mindre kaserne i byen. Nistedes kaserne i den gamle toldbod, hvor der kun var plads til 15-20 soldater, og kollektør Hansens kaserne i Vesterport 6-8. Desuden var der Mallings kaserne, der i 1873 var så befængt med utøj, at mandskabet måtte rømme kvarteret, mens det blev desinficeret. Det lå på hjørnet af Dynkarken og Toldbodgade.

Foruden kaserne eller rettere kvartererne satte garnisonen præg på byen med ridehuse, der ikke kun tjente militære formål, men også som kontaktsted eller bindeled mellem militæret og borgerne. Valgmøder og rigsdagsvalg fandt således sted her.

Kasernebyggeri

De nævnte kaserne kunne dog ikke huse alle byens soldater, så den private indkvartering fortsatte, men stigende utilfredshed førte dog til, at der i 1873 blev optaget forhandlinger mellem byen og indenrigsministeriet. Forhandlingerne mandede ud i en overenskomst den 23. september 1873, hvorefter der skulle bygges to store kaserne samt vagtbygning, hospital m.m. Det mest påfaldende ved aftalen var vel nok, at det var byen, der skulle betale hele byggeriet, skaffe byggegrunde og meget mere og siden også have ansvar for vedligeholdelsen. Militæret skulle til gengæld leje sig ind, og lejen var en vis andel af anlægsudgifterne. Forklaringen på byens store imødekommenhed var naturligvis frygt for, at soldaterne skulle forlade byen og en

betydelig omsætning dermed skulle gå fra de handlende.

I årene fra 1875-79 blev de nye kaserne opført, men da var der også kommet artilleri til byen, og følgelig blev der opført endnu en kaserne til dem ved Langelandsgade.

Høegh Guldbergs Gade kaserne blev opført i flere tempi. Depotbygningen, bøsse-magerbygningen og et vognskur opførtes 1875-76, og mandskabsbygningen i 1878 efter arkitekt og tømrermester Carl Langes tegninger. Entre-

Høegh Guldbergs Gades kaserne, der blev opført 1875-79, blev anlagt på bar mark ved Galgebakken. Mandskabsbygningen, som her ses o. 1876, stod i det ydre uændret til den blev revet ned i 1981. Indvendigt blev der foretaget visse ændringer, bl. a. 1932-33, da der i en del af bygningen blev indrettet infirmeri for hele garnisonen.
(Foto i Lokalhistorisk Samling)

prenører for byggeriet var muremester S. P. Rasmussen.

I 1982 fandt der en ombygning og udvidelse af kaseren sted, da det var nødvendigt med yderligere bygninger. Således opførtes en administrationsbygning, staldbygning, fælleshusholdningsbygning, marketenderbygning, musik-

stue og et tøjtørringsskur. Efter denne udvidelse fik Århus byråd 22. april 1897 forelagt en »Opgørelse og beregning over den ved opførelsen af Fodfolkskaserneetablisementet i Århus foranledigede udgift«, og det fremgik, at byggeriet i alt beløb sig til 496.829,61 kr.

Med hærloven i 1909 skulle fodfolksgarnisonen flytte, og der blev indrettet underofficerskole på kasernen. I årene 1922-26 erstattedes denne uddannelse af fodfolkets sergentskole. En ny hærlov i 1920 gav kasernen nyt liv, idet 7. artilleri afdeling rykkede ind på Høegh Guldbergs Gades kaserne. I mellemtiden, 1913, havde kommunen afhændet kasernen til staten for 300.000 kr., og var hermed sluppet ud af de forpligtelser, som overenskomsten i 1873 havde pålagt den.

I tiden op til første verdenskrig rummede kasernen 800 mand. Senere da der blev indrettet infirmeri og stadig flere kontorer i hovedbygningen, faldt tallet af soldater til 300 for i midten af 1950'erne at være nede på under 100. Med de forskellige rokeringer af militærstyrkerne opstod der ledig bygningskapacitet, og Statens avissamling, der var oprettet ved lov af 17. maj 1916, fik til huse i den tidligere depotbygning samt bøsseamagerværkstedet. 1963 blev samlingen overført til det nybyggede Statsbibliotek.

Engelske U-bådsfolk

Under Første Verdenskrig blev kasernen måske særlig bekendt, fordi der blev indrettet et inter-

nat her for engelske u-båds marinesoldater. Baggrunden var den, at en engelsk u-båd blev sat på grund ved Kastrup syd for København, og da landet jo var neutralt, blev soldaterne taget i forvaring, og efter at have været indkvarteret flere steder, endte englænderne i 1916 i Århus, hvor de forblev til december 1918.

I kasernens messebygning blev der indrettet kvarter for de internerede. Udenom et ret stort terræn omkring messebygningen, var der rejst et tre meter højt gitter med jernpigge. Hver nat var der tændt en række buelamper, der belyste internatet, og fem soldater gik konstant vagt omkring hegnet.

Regningen for de engelske soldaters ufrivillige ophold blev betalt af den engelske regering, der havde meddelt, at soldaterne intet måtte mangle. Til betjening af fangerne havde man en dygtig kok fra marinen, en kogejomfru og en række oppassere. Efterhånden som englændernes uniformer blev slidt op, blev de forsynet med ny beklædning fra danske depoter.

Mod at afgive æresord på ikke at ville flygte, kunne englænderne få lov til at forlade internatet. Proceduren for aflæggelsen af løftet foregik på den måde, at når en fange ønskede at forlade kasernen, skrev han sit navn i en særlig bog, som blev opbevaret af vagtkommandøren. En del af underofficererne fik arbejde i byen, nogle som elektrikere på Frichs, og der var derfor en livlig trafik ud og ind gennem vagten.

Selv om fangerne levede en behagelig og fredelig tilværelse i Århus, blev der alligevel foretaget flugtforsøg. Det første faldt ikke så heldigt ud.

En aften sad en gruppe lænet op af hegnet, da lyset pludselig gik ud. Englænderne fór op og løb over mod pladsens modsatte side og begyndte at klatre op af hegnet. Vagterne fik tvunget fangerne ned, og da man fik tændt lyset igen, mødte der soldaterne et morsomt syn. Hvor gruppen havde siddet, var der gravet et stort hul i den vold, hegnet stod på, men det var ikke stort nok, for nede i hullet kunne man skimte bagdelen af en engelsk officer, der hverken kunne komme frem eller tilbage.

Engelske officerers flugt fra Århus

I 1917 lykkedes den første flugt. De menige engelske soldater havde ikke en uddannelse, der kunne give dem arbejde i Århus. For alligevel at have noget at foretage sig, fremstillede de tællelys. Råvaren til dette fik de i en tønde fra slagtermester Ovesen. Da en sådan tømt tønde skulle udskiftes, krøb premierløjtnant Eddies ned i den. Da den menige, der skulle aflevere den »tomme« tønde, passerede vagtkommandøren, bankede denne på tøndens, der gav en lyd, som om den alligevel ikke var tom. »Nu skyder jeg igennem den«, sagde vagtkommandøren. »Værsgod«, svarede den menige uforstyrret, og kørte videre med trækvognen med tøndens, og vagtkommandøren undlod at skyde! Tilpas langt fra kasernen blev Eddies lukket ud af tøndens, og blev, formentlig ved nogle danske venners mellemkomst, sejlet i en lystbåd fra Århus havn til Sverige. Da han ankom hertil i civil, kunne han uhindret rejse videre til England.

1916-18 var der på Høegh Guldbergs Gades kaserne indrettet internat for engelske soldater. Som det ses, blev fangerne holdt inde af et højt gitter og bevæbnede vagter, men alligevel lykkedes det nogle at flygte.

(Foto i Lokalhistorisk Samling)

I 1918 måtte to engelske flyvere, løjtnanterne Williams og Simpson, nødlande med deres flyvemaskine ved Esbjerg, da de efter at have bombarderet luftskibshallen i Tønder, løb tør for benzin. Internatets chef, kaptajn J. Th. Færch, fik travlt med at gøre et kvarter i stand til sine nye »gæster«. Til deres værelser blev der købt møblement, bl. a. fik de hver deres eget toiletmøbel. Det kostede mange penge, og den engelske regering fik ikke megen fornøjelse af det, da

begge ved deres ankomst meddelte, at de ved først givne lejlighed ville flygte. Hvilket lykkedes for dem.

Simpson var den første, der fik held med sig. En dag han ville i byen, var vagtkommandøren så letsindig at sende sin ordonnans ind til ham med »bogen«. Simpson lod som om han skrev sit navn – hvilket ordonnansen ikke kontrollerede – og kunne derefter forlade kasernen, uden at vende tilbage, da han ikke havde forpligtet sig ved sit æresord. De øvrige internerede var informerede om flugten, og de følgende 24 timer var der ingen, der bad om at komme ud. Derfor opdagedes flugten først af runden kl. 24 om natten. For denne tjenesteforsømmelse idømtes den daværende vagtkommandant 2 måneders frihedsberøvelse. Da Simpson var kommet til England, sendte han internatet et postkort, hvorpå der stod: »Jeg er kommet ud på ærlig vis«.

Kort efter fandt den sidste flugt sted. Det var løjtnant Williams, der i et brev til en århusiansk veninde afslørede, hvordan han slap ud. En nat, hvor vagterne ikke havde været tilstrækkeligt opmærksomme, smed fire af de engelske matroser den spinkle løjtnant over hegnet. Efter at have vandret til fods ned gennem Jylland kom han via Fyn og Sjælland til Sverige og derefter til England.

Bevisligt flygtede der kun tre fra internatet på Høegh Guldbergs Gades kaserne, men der verserer endnu en historie om en flugt, der resulterede i samme straf, som blev vagtkommandøren til del. Den går ud på, at ordonnansen, en dag han skulle åbne for syv mand, glemte at tælle

efter på underskrifterne, hvorfor otte fik fripas og én kunne flygte.

Flugtberetningerne for de tre, der vitterligt flygtede, har uden tvivl ikke mistet ved at blive genfortalt, men kernen i dem er sand nok, og omstændighederne omkring dem er med til at sætte kolorit på en periode i kasernens historie.

Universitetet som kaserneer

Under besættelsen blev Høegh Guldbergs Gades kaserne rømmet for danske soldater. Disse blev enten flyttet til andre byer, eller fik mindre kvarterer rundt om i byen. Det var kun regimentsstaben, der fik lov til at blive tilbage på kasernen indtil 1942, da også denne blev forlagt. Efter krigen vendte soldaterne tilbage til kasernen, men dens rolle var nu ved at være udspillet. Det var kun mindre styrker, der fik kvarter på kasernen. I 1978, 1. august, forlod de sidste menige soldater byen for at flytte til Tønder. Kasernen ved Vester Allé var nemlig allerede blevet rømmet i 1969. Hermed var Århus' rolle som garnisonsby udspillet, og tilbage er kun Vestre Landsdelskommando, som har til huse på Langelandsgades kaserne.

Efterhånden som Århus Universitets behov for flere undervisningslokaler voksede, blev Høegh Guldbergs Gades kaserne mere og mere trængt af universitetet. På et tidspunkt var man nået til det punkt, at yderligere udvidelser i Universitetsparken ikke længere var mulig, hvis parkpræget skulle bibeholdes, og den eneste mulighed, der var tilbage, var en overtagelse af

militærets område. 28. oktober 1981 godkendte folketingets finansudvalg, at forsvarsministeriet solgte Høegh Guldbergs Gades kaserne til undervisningsministeriet for ca. 4,3 mill. kr. Universitetet havde ingen interesse i de gamle kasernebygninger, og ønskede at få dem revet ned hurtigst muligt.

Finansudvalgets godkendelse af kasernehandelen indeholdt også en bevilling på 9,6 mill. kr. til nedrivning af de gamle bygninger og anlægelse af en midlertidig universitetspark.

14. november 1981 blev kasernen besat af unge boligaktivister, der ønskede bygningerne indrettet til beboelse. Ved en politiaktion 16. december blev bygningen ryddet for besættelse og nedrivningen påbegyndt.

(Foto: Max Laursen)

En del unge i byen fandt dog, at det var helt urimelig at nedrive bygningen i en tid med mangel på ungdomsboliger. Undersøgelser viste imidlertid, at bygningen var totalt nedslidt, og at det ville være for kostbart at nyindrette den gamle bygning.

Kasernen besat

Den 14. november 1981 blev kasernen besat af en gruppe unge. I første omgang forholdt universitetet, der nu ejede bygningerne, sig afventende og ønskede ikke politiets indblanding. 24. november begyndte entreprenørfirmaet Kingo Karlsen nedrivningen af hovedbygningen, men de unge besættere fik dog overtalt arbejderne til at starte et andet sted på kasernearealet. Den »skade«, der var forvoldt på bygningen, blev for søgt udbedret af besættterne, samtidig havde man løst problemet med manglende strøm, idet man havde opstillet en generator. Vand, som også var afbrudt, blev hentet i store plasticdunke på universitetet, der også måtte lægge toiletter til.

Besættelsen tegnede efterhånden til at blive en kostbar affære for universitetet, og den 1. december krævede rektor Carl F. Wandel, at boligaktivisterne uopholdeligt skulle forlade kaserne hovedbygning. Dette skete ikke, og universitetet sendte derfor 10. december en skrivelse til politiet, hvori man anmodede det om ikke blot at rydde bygningen, men også at rejse tale mod aktivisterne.

Onsdag 16. december kl. 7.00 havde 80 betjente omringet den besatte bygning og ved hjælp af en traktor blev den barrikaderede dør til kasernebygningen slået ind. I løbet af få minutter var betjentene trængt ind i bygningen, og havde anholdt 17 mere eller mindre sovende besættere, et antal, der var langt mindre end forventet. Men den kraftige kulde, ned til 16 graders frost om natten, havde sikkert været medvirkende til, at

antallet ikke var større.

Efter en grundig gennemgang af bygningen, gik arbejderne i gang kl. 9.30 med at rive bygningen ned, og ved fyraftenstid var der ikke længere nogen hovedbygning på Høegh Guldbergs Gades kaserne. 9. februar 1982 kl. 16.10 sattes, som tidligere nævnt, det foreløbige punktum i kasernehistorie, og nu er der kun nogle få mindre bygninger tilbage.

Oversigt over styrker, der har været garnisoneret på Høegh Guldbergs Gades kaserne.

1880-1913 20' bataljon

1880-1913 14' bataljon

1880-1913 28' bataljon

1909-21 Fodfolkets underofficersskole, 6.-10. regiment

1922-26 Fodfolkets sergeantskole

1923-42, 1952-69 3' feltartilleriregiment

1932-40, 1945-51 7. artilleriafdeling

1945-69 3. artilleriafdeling

1951-69 8. artilleriafdeling

1951-60 Jyske Træneregiment

1952-60 3. Trænafdeling

1954-60 5. Trænafdeling

1969-78 Jyske Telegrafregiment

H. V.-S.

---

9. februar 1982 gjorde 35 kg sprængstof det af med en del af Høegh Guldbergs Gades kaserne. Den følgende billedserie viser eksplosionens forløb. Først mindre støvskyer, en revne i gavlen og hældende skorstene; dernæst et »bølgende« hus med faldende skorstene. Alt er nu skjult af en stor støvsky, der efter den har lagt sig afslører de sørgelige rester, kun en gavl står endnu tilbage.

(Foto: Hans Otto)

Døde i 1982

Andersen, Ingemann Kvist

(29. juni 1908-5. april 1982).

Lærer i Egå, førstelærer i Trige, overlærer ved Bakkegårdskolen, formand for AAGs håndboldafdeling, sognebibliotekar i Trige.

Andersen, I. C.

(13. sep. 1894-15. aug. 1982).

Købmand i Frederiksgade 1919-33, kolonialgrosserer i Fredensgade 1933-53, i Gyldenløvesgade 1953-80, formand for Kolonialgrossistforeningen KOSA.

Andersen, Marinus

(9. maj 1897-26. maj 1982).

Redaktør af Jydsk Landbrug; ansat ved Foreningen af Jydske Landboforeninger 1919-69.

Andersen, Niels

(5. marts 1909-7. feb. 1982).

Automobilhandler i Århus 1946-82, direktør for Automobilhuset A/S, formand for Dansk Automobilhandlerforenings Århusafdeling.

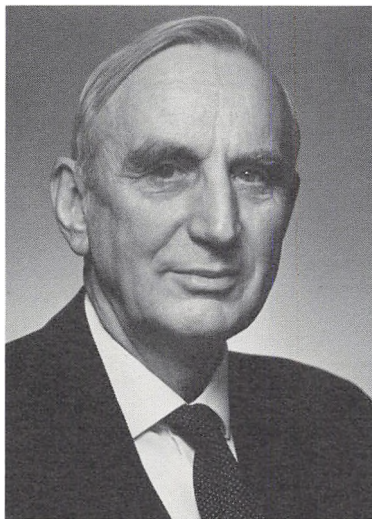
Andersen, Poul

(30. juli 1914-1. aug. 1982).

Malermester i Århus 1948-82, medindehaver af firmaet Sjøreen & Co.

Poul Barnow

Andreas Blinkenberg

Barnow, Poul

(28. dec. 1907-6. april 1982).

Tømmerhandler, medindehaver af Århus Tømmerhandel, Niels Barnow & Co. 1939-54, direktør 1954-74, svensk vicekonsul 1949-64, konsul 1964-74, formand for Operaklubben af 1952.

Blinkenberg, Andreas

(13. feb. 1893-22. feb. 1982).

Docent i fransk ved Århus Universitet 1928-34, professor i Romansk filologi 1934-63, rektor 1937-40.

Boye, Ernst

(7. sep. 1926-12. sep. 1982).

Overlæge ved Århus Kommunehospitals cardiologiske afdeling 1967-82.

Brahe, Christian

(13. sep. 1907-6. okt. 1982).

Kirkebetjent ved Skt. Markus Kirke 1935-76.

Brandt, H. H.

(27. aug. 1900-4. aug. 1982).

Købmand i Studsgade (Bækkelund) 1931-67.

Buch, Chr. Emil

(22. april 1895-3. feb. 1982).

Toldinspektør i Århus 1937-65.

Buchtrup, Søren

(2. maj 1906-10. april 1982).

Vognmand i Åbyhøj, indehaver af Buchtrups Budcentral og Udlejningsforretning.

Christiansen, Carl P.

(17. sep. 1891-3. juni 1982).

Ostehandler i Grønnegade 1922-68.

Cortsen, Hilmer

(4. aug. 1914-12. nov. 1982).

Mekanikermester og automobilhandler i Hasle 1947-82.

Damkjær, Andreas

(21. marts 1915-30. jan. 1982).

Ingeniør ved Stadsingeniørens kontor 1945-48, ved Århus Havn 1948-55, afdelingsingeniør 1955-69, havnedirektør 1969-81, formand for Århus Amts Gymnastikforening.

Eriksen, Aage

(26. aug. 1904-25. dec. 1982).

Murermester, entreprenør, leder af firmaet Aage Eriksen A/S 1969-79, medlem af Viby Sogneråd 1954-62.

Frolund, Thomas

(10. okt. 1908-26. sep. 1982).

Herreekviperingshandler i Immervad.

Galster, Elisabeth Charlotte

(20. aug. 1897-27. dec. 1982).

Apoteker, indehaver af Marselisborg Apotek 1957-67.

Gravers, Arne

(25. dec. 1918-17. maj 1982).

Arkitekt i Århus 1945-82, medindehaver af arkitektfirmaet Gravers & Richter 1953-73.

Hansen, Arthur E.

(21. feb. 1913-19. aug. 1982).

Murermester i Århus og Højbjerg 1936-82.

Andreas Damkjær

Jens Hansen

Aage Eriksen

Hansen, C. O. Lund

(6. maj 1904-19. feb. 1982).

Ekspeditionssekretær, ansat ved Social- og Sundhedsforvaltningen 1933-74, formand for Århus Lejerforening.

Hansen, Henrik

(11. juni 1914-14. feb. 1982).

Bogbindermester i Århus 1945-80, indehaver af Århus Bogforygderi 1950-80.

Hansen, Jens

(18. april 1913-24. dec. 1982).

Typograf, rådhusbetjent, formand for Socialdemokratisk Forening i nordre kreds 1949-63, medlem af Folketinget 1953-57, formand for Ligningskommissionen, amtsskatterådsformand 1967-82.

Harris, John

(11. juli 1908-5. okt. 1982).

Direktør for A/S Expanko 1957-73, for firmaet John Harris A/S 1973-76, præsident for Århus Rotary Club.

Heesche, Valdemar

(11. nov. 1913-21. aug. 1982).

Ekspeditionssekretær, ansat ved Århus Belysningsvæsen 1938-50, ved I/S Midtkraft 1950-82, formand for Jydsk Amatør Bokse-Union.

Henriksen, Knud Erik

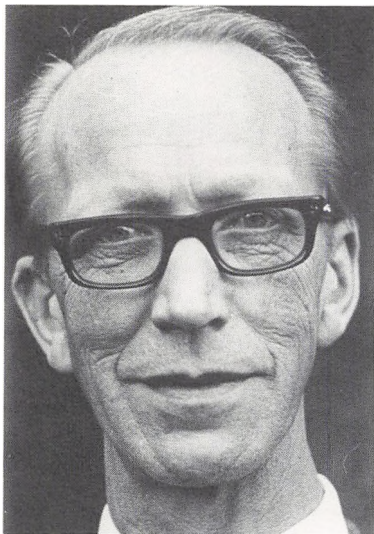
(19. maj 1929-16. juli 1982).

Overtrafikkontrollør, leder af DSBs Rejsebureau i Århus 1974-82.

Holst, Rudolf

(30. juli 1911-24. nov. 1982)

Købmand i Vestergade 1933-79.

Valdemar Heesche

Høyer, O. G.

(12. juli 1907-22. juni 1982).

Civilingeniør, indehaver af O. G. Høyers Maskinfabrik 1948-69, leder af firmaet Technohoy.

Jacobsen, Mathilde

(24. feb. 1890-11. nov. 1982).

Medforstander for Christian IXs Børnehjem 1917-43, forstander 1943-60.

Jakobsen, Thorolf

(13. nov. 1909-24. sep. 1982).

Dyrlæge ved Levnedsmiddelkontrollen i Århus 1938-46, 1949-62, afdelingsdyrlæge 1962-82.

Jensen, Anton Abildgaard

(24. juli 1894-17. okt. 1982).

Graver ved Brabrand Kirke 1935-64, medlem af Brabrand-Årslev Sogneråd 1937-43.

Jensen, Ernst

(4. aug. 1920-25. sep. 1982).

Apoteker, indehaver af Trøjborg Apotek 1967-82.

Jensen, Hørup

(7. aug. 1904-16. dec. 1982).

Direktør, ansat i Århus Papirforretning A/S 1920-82.

Jensen, Laurits

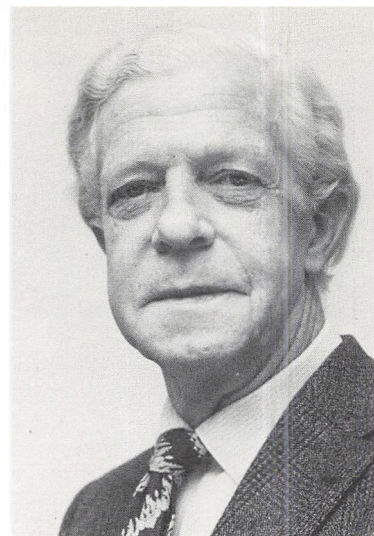
(22. feb. 1904-10. maj 1982).

Skindgrosserer i Århus 1932-82.

Jørgensen, Oluf Løvschall

(4. juli 1902-12. jan. 1982).

Ejer af Åstrupgård, medlem af Skødstrup Sogneråd 1962-70, sognerådsformand 1966-70.

Poul Kierkegaard

Kall, Chr. Richard

(2. marts 1897-14. okt. 1982).

Sagfører i Århus 1926-29, landsretssagfører 1929-67.

Kierkegaard, Poul

(26. okt. 1906-29. april 1982).

Bogholder ved Mejerikontoret 1934-46, hovedbogholder 1946-55, regnskabschef 1955-75.

Kierkegaard, Edvin

(31. marts 1914-14. feb. 1982).

Hestehandler i Århus og Holme.

Kloster, Hagbart

(10. okt. 1902-3. jan. 1982).

Manufakturhandler i Århus, indehaver af firmaet Wilhelm Kloster 1946-67.

Konradsen, V. V.

(18. april 1907-17. maj 1982).

Restauratør, indehaver af Restaurant Strandborg ved Slagtehuset 1950-78, af Cyklebanens Restaurant 1963-72.

Kroon, Franz

(3. sep. 1940-23. juni 1982)

Motorforhandler i Nørrebrogade 1966-82, motorcykelrytter.

Larsen, Arent

(18. okt. 1921-27. maj 1982).

Købmand ved Viby Torv, rutebilejer, medindehaver af I/S Gaarsdals Turistbusser 1965-82.

Larsen, Harry Hartmann

(20. juni 1910-19. nov. 1982).

Lærer ved Læssøesgades Skole og Skt. Annagades Skole 1934-53, overlærer 1953-73, hørepædagog.

Lassen, Ove

(29. okt. 1910-31. marts 1982).

Fabrikant af artikler for køleanlæg, leder af Ove Lassen Trading ApS, Nordlandsvej.

Lopdrup, Jens

(13. april 1900-27. dec. 1982).

Våbenhandler i Århus, indehaver af sportsforretningen Aquila 1928-68.

Madsen, Aksel

(16. april 1924-15. juli 1982).

Førstelærer i Ajstrup 1950-82, kirkesanger i Malling.

Madsen, Chr. Emil

(14. maj 1892-2. marts 1982).

Maskiningeniør, ansat ved Otto Mønsted A/S og Århus Oliefabrik 1930-61, lærer ved Århus Tekniske Skole.

Mathiesen, K. V. Vendelboe

(12. dec. 1893-31. april 1982).

Baneingeniør i Århus 1925-48, sektionsingeniør 1948-51, oversignalingeniør 1951-63.

Muchitsch, Asger

(31. maj 1907-11. aug. 1982).

Tegner, ansat ved Jyllands-Posten 1931-44, ved Aarhus Stiftstidende 1944-82.

Møller, J. P.

(29. marts 1911-30. aug. 1982).

Boghandler i Århus, indehaver af Kr. F. Møllers Boghandel på Store Torv 1942-82.

Møller, Jens Holger

(22. juli 1894-9. juli 1982).

Landsretssagfører i Århus 1922-73.

Møller, N. O.

(30. jan. 1920-14. feb. 1982).

Snedkermester i Århus 1944-52, i Højbjerg 1952-82, indehaver af J. L. Møllers Møbelfabrik, oldermænd i Århus Snedkerlaug, formand for Dansk Møbelkontrol.

Nielsen, H. O.

(4. nov. 1908-16. maj 1982).

Kontorpakmester, ansat ved Århus Postkontor 1938-78, formand for Provinspostbudeforeningens 3. kreds 1957-68.

Nielsen, J. Flemming

(14. feb. 1911-2. aug. 1982).

Overlærer, ansat ved Forældreskolen 1939-76.

Nielsen, Knud Fr.

(12. feb. 1916-9. okt. 1982).

Landsretssagfører i Brabrand 1949-82, medlem af Brabrand Menighedsråd.

Nissen, J. C.

(8. aug. 1892-18. nov. 1982).

Trafikinspektør, ansat ved DSB, Århus, 1938-62.

Ogstrup, N. P.

(10. april 1908-18. maj 1982).

Proprietær, ejer af Ogstrupgård, medlem af Todbjerg-Mejlby Sogneråd 1946-54, af Randers Amtsråd 1958-66, formand for tilsynsrådet for Todbjerg-Mejlby Sparekasse.

Olesen, Johannes

(13. marts 1917-3. maj 1982).

Konsulent i planteavl for Foreningen af Jyske Landboforeninger 1947-71, chefkonsulent i planteavl for De Samvirkende Danske Landboforeninger 1971-82.

Olsen, Poul E.

(16. juni 1917-5. juni 1982).

Overvagtimester, ansat ved Århus Arrest 1942-82.

Otto, Alfred

(10. marts 1903-26. maj 1982).

Præst ved Romersk-Katolsk Kirke 1966-82.

Overgaard, Svend C.

(20. juli 1900-4. nov. 1982).

Direktør for Aarslev Sav- og Ham-
merværk 1931-66, for Sv. C. Over-
gaard A/S 1966-70, jurisdiktionsfor-
mand for FDM.

Ovesen, Gunnar

(8. feb. 1896-28. okt. 1982).

Ejer af Elevgård, sognefoged, formand
for Lisbjerg Mejeri.

Padbjerg, K. L.

(30. sep. 1908-9. juli 1982).

Major, assurandør i Århus 1943-73,
formand for Århus Forsikringsfor-
ening, for Hjemmeværnet i Århus, for
Våbenbrødreforeningen for Århus og
Omegn og for Reserveofficersforenin-
gen i Århus.

Pedersen, Magnus

(24. sep. 1906-24. sep. 1982).

Kriminalassistent, ansat i Århus Poli-
ti 1932-73, medlem af Århus Byråd
1954-58, formand for AIA.

Petersen, Jacob Mangor

(26. dec. 1913-30. marts 1982).

Muremester i Skæring, medlem af
Hjortshøj-Egå Sogneråd 1958-62.

Petersen, Paul

(31. dec. 1904-21. feb. 1982).

Øre-, næse- og halslæge i Århus
1939-78.

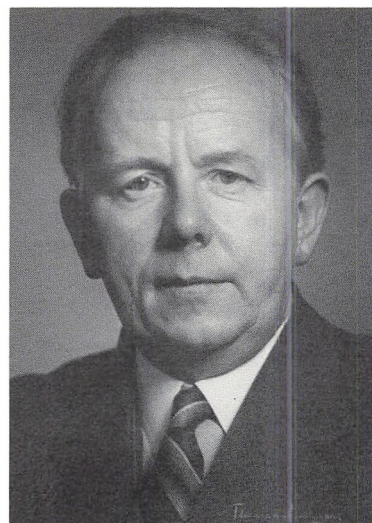
Ramsbøl, Preben

(21. dec. 1916-4. aug. 1982).

Forretningsfører for Sygekassen År-
hus 1962-72, formand for Huslejenæv-
net i Århus søndre kreds.

Preben Ramsbøl

Peter Skautrup

Rasmussen, Henry

(11. sep. 1910-10. aug. 1982).

Fuldmægtig i Århus Folkeregister
1944-58, ekspeditionssekretær i Århus
Skattevæsen 1958-61, kontorchef
1961-72, afdelingschef 1972-76, admi-
nistrationschef for Århus Cyklebane.

Rasmussen, J. E. Løvschall

(1. dec. 1894-9. juli 1982).

Dyrslæge i Hjortshøj 1929-56.

Schlamowitz, S. D.

(15. marts 1906-4. jan. 1982).

Afdelingsforstander, ansat ved Århus
Teknikum 1938-76, medlem af Århus
Byråd 1950-54.

Schwartzbach, Jørgen

(13. jan. 1932-11. aug. 1982).

Jetpilot, kantineleder ved SAS, direk-
tør for Tivoli Friheden 1965-80.

Siersted, Hans Chr.

(15. feb. 1883-22. okt. 1982).

Sognepræst i Trige-Ølsted 1921-58.

Skautrup, Peter

(21. jan. 1896-5. aug. 1982).

Docent i dansk ved Århus Universitet
1928-34, professor i nordisk sprog
1934-66, rektor 1953-55, leder af In-
stitut for Jysk Sprog- og Kulturforsk-
ning 1931-66.

G. Valentin-Hjorth

Skaaning, Valdemar

(7. sep. 1892-19. juli 1982).

Redaktør, ansat ved Jyllands-Posten 1924-77, forretningsfører for Århus Journalistforening og for Århus Rundskue.

Stentoft, N. C.

(26. maj 1918-8. dec. 1982).

Vognmand i Århus 1946-81, formand for Århus Vognmandsforening og for Centralforeningen af Jyske Vognmandsforeninger.

Søby, Henry

(20. okt. 1907-16. aug. 1982).

Køletekniker, leder af A/S Henry Søby Køleteknik 1956-82.

Tågholt, Knud

(11. jan. 1918-22. sep. 1982).

Forlagsboghandler, leder af Forlaget Aros 1943-82.

Valentin-Hjorth, G.

(15. dec. 1916-19. nov. 1982).

Direktør for A/S Viby Tømmerhandel 1945-82, formand for Århus Handelsstandsforenings legatudvalg, for Aarhus Kjøbmænds Hjelpekasse, for Provinshandelskammerets Understøttelsesforening, for Jydsk Telefons repræsentantskab og for Otto Mønstedts Kollegium.

Westergaard, Christian

(9. jan. 1902-8. maj 1982).

Bagermester i Århus, indehaver af Park Alleens Bageri 1932-82.

Westphal, Otto

(20. maj 1908-27. april 1982).

Postmester i Århus 1964-76, formand for Århus Blindeforening.

Winge, Torben

(9. nov. 1895-4. nov. 1982).

Fysiurg, læge i Århus 1924-75.

Aarkrog, Svend

(19. sep. 1906-18. april 1982).

Statsautoriseret revisor i Århus 1936-73.

Aastrup, Thøger

(7. dec. 1907-30. april 1982).

Lektor, ansat ved Århus Katedralskole 1932-77, formand for Naturhistorisk Museum 1958-63.

Navneregister

ved Preben Rasmussen

- AAC, idrætsforening, 140
ABC, billardklub, 109, 112
Absalonsen, Mogens, direktør, 70
Achen, Eggert, arkitekt, 62
Advokatfirmaet Storm Mortensen, 71
Afholdsbladet, 122
Afholdsdagbladet, 122
AGF, idrætsforening, 20, 39, 43, 44, 109-112
AIA/Tranbjerg, idrætsforening, 112, 144
Aldersvej, 32
Alliance Francaise, 19
Almenyttig Saneringselskab, 46
American Institute of Architecture, 80
Amnesty International, 47
Amtsrådsforeningen, 84
Andelsbanken, 57, 58, 105
Andelssmør, A.m.b.A., 73
Andersen, Anders, politiker, 25
Andersen, Bent Rold, socialminister, 27
Andersen, Harald, kapelmester, 105
Andersen, I. C., købmand, organisationsformand, 140
Andersen, Ingemann Kvist, overlærer, 140
Andersen, Kai Normann, komponist, 90
Andersen, Knud Tage, domprovst, 79
Andersen, Marinus, redaktør, 140
Andersen, Mogens, maler, 36
Andersen, Niels, automobilforhandler, 140
Andersen, Poul, malermester, 140
Andersen, Thorkild Bjerglund, direktør, 70
Andersen, Vita, forfatter, 86, 88
Andersen, Åge Fredslund, fotograf, 114
Andreasen & Lachmann, litografer, 94
Andreasen, Dagmar, forfatter, 18
Annekskolen, 79
Ansgar, missionshotel, 96, 103, 105
Aquila, sportsforretning, 143
Ara-Stella Kontorinventar A/S, 77
Arbejdernes Andelsboligforening, 74
Arbejdernes Fællesorganisation, 12, 41, 42, 80
Arbejdernes Samaritter Forbund, 15
Arbejdsretten, 13
Arkitektskolen, 33
Aros, forlag, 145
Arp, Jean, billedhugger, 34, 36
Asmussen, Georg, generaløjtnant, 79
Astrup, Th., direktør, 79
ASV, volleyballklub, 112
Atlantic, hotel, 21, 27, 96, 106, 107
AUS, idrætsforening, 112
Automobilhuset A/S, 140

B 93, forbodklub, 44, 111
Bad Manners, rockgruppe, 35
Badstuegade, 36, 38
Bakkegårdsskolen, 140
Baltica-Skandinavia, forsikringsaktieselskab, 71
Banegårdsgade, 105
Banegårdspladsen, 28, 67, 68, 77, 105, 114, 120, 121
Banken for Vejen og Omegn A/S, 67
Barbergdyden, 100
Barfoed, Birgit, sognepræst, 44
Barnow, Poul, tømmerhandler, konsul, 140
Bauditz kaserne, 132
Beder, 24, 27, 82
Begtrup, Birgit, rektor, 79
Bendstrup, Jens, brændevinsbrænder, gæstgiver, 100
Berg, Rasmus, forfatter, historiker, 65
Berlingske Tidende, 86
Bernhardt Jensens Stræde, 36
Bertelsen, Aksel B., overlæge, 79
Bikuben, sparekasse, 12, 14
Bildbjergparken, 76

Bilka, lavprisvarehus, 71
Bindesbøll, Thorvald, arkitekt, 60
Bing & Grøndahl's Porcellænsfabrik A/S, 64
Bispegyde, 99, 100
Bispegården, Stautrup, 38
Bispehavevej, 19, 30
Bispetofte, 62
Bispetorvet, 11, 29, 37
Bjørklund, Poul, maler, 10
Bjørnbak, Alfred, redaktør, 115, 118
Bjørnbak, Lars, lærer, redaktør, 115, 116
Bjørnbak, Viggo, redaktør, folketingsmedlem, 115-117
Black, Finn T., overlæge, 79
Blinkenberg, Andreas, professor, 140
Bogensholm-Lejren, 40
Boisen, Hans, hotelejer, 104
Bojsen, Frede, politiker, 116, 123
Boligministeriet, 15, 23
Bollmann, Kaj, sognepræst, 79
Bondesen, Poul, museumsdirektør, 79
Bonfils, Asger, instruktør, 86
Borge, Victor, entertainer, 47
Borgens Forlag, 25
Borges, Harald, direktør, tegner, 19
Borgholm, P. R., sygehusdirektør, 79
Borgporten, 52, 55, 59
Boutique Patricia, 77
Boye, Ernst, overlæge, 140
BP Gas A/S, 82
Brabrand, 18, 19, 28, 38, 40, 44, 49, 67, 106, 111, 143
Brabrand Badmintonklub, 112
Brabrand Boligforening, 23, 80
Brabrand Kirke, 142
Brabrand Menighedsråd, 143
Brabrandstien, 42
Brabrand-Årslev Sogneråd, 142
Brahe, Christian, kirkebetjent, 140
Brandt, H. H., købmand, 140
Brandtoft, Morten, gymnast, 108
Bredahl, Hans, chefredaktør, 14
Brendstrupvej, 19, 76
Broge, Hans, købmand, 74
Brovej, 125, 129
Bruhn, Jens, politiassessor, 79
Bruun & Sørensen A/S, ingeniørfirma, 21, 39, 69-71, 73
Brogger, Peter, sejlsportsudøver, 110
Brøndby boldklub, 20

- Buch, Chr. Emil, toldinspektør, 140
 Buchtrups Budcentral og Udlejningsforretning, 140
 Buchtrup, Søren, vognmand, 140
 Buehøjgård, 21
 Bundgaard, Svend, professor, 79
 Byggefagenes Samvirke, 41
 Byleddet, børneinstitution, 38
 Bækkelund, Otto, hoteldirektør, 105
 Bærentsen, Chr., direktør, 34
 Bøgelund-Jensen, Thor, tegner, 94
 Bøgh, Jørgen, domprovst, 79
 Børneavisen, 49
 Børnenes Jul, julehæfte, 65
 Børup, Morten, skoleleder, 30
 Baagøe, Per, sejlsporsudøver, 110
- Cannes-festivalen, 14, 25
 Caribiske Hav, 68
 Carlsberg Bryggerierne, 60, 63
 Cavling, Henrik, redaktør, 118
 Center Øst, butikcenter, 42
 Center Øst Brugsforening, 19
 Centralforeningen af jyske Vognmandsforeninger, 145
 Centralhotellet, 101, 105
 Centralorganisation II, 40
 Ceres, bryggeri, 10, 24, 25, 28, 32
 Charlottenborg, 65
 Christensen, Carlo B., direktør, 79
 Christensen, Claus Jørn, riffelskytte, 109
 Christensen, Chr., miljøminister, 42
 Christensen, Erik, politimester, 37
 Christensen, Holger, teateranmelder, 86, 90, 91
 Christensen, Kaj M., skoleinspektør, 79
 Christensen, Olaf P., rådmand, 11, 13, 19, 28, 38, 46, 90
 Christensen, Ole Edslev, købmand, 13
 Christian IX's Børnehjem, 142
 Christiania, fristad, 9
 Christiansbjerg, 12
 Christiansbjerg Boldklub, 34
 Christiansbjerg-Hallen, 34
 Christiansen, Carl P., ostehandler, 140
 Christiansgade Skole, 63
 Cimbria, hotel, 100, 101, 103
 City-Vest, butikcenter, 42
 Clausholm, 40
 Clemens Bøger, 67
- Cohen, Erling, hotelejer, 105
 Cohen, Herluf, hotelejer, 105
 Conradi, Birgit, skuespiller, 93
 Cortsen, Hilmer, automobilforhandler, 141
 Cosy Corner, natrestaurant, 105
- Dahl, Valborg, forfatter, 116
 Dalby, Peter, atletikudøver, 109, 111
 Dalgas Avenue, 11
 Dam, Svend, skuespiller, 84
 Damkjær, Andreas, havnedirektør, 141
 Danfoss A/S, 41, 73
 Danmark, Kreditforeningen, 35
 Danmark, kunstforlag, 65
 Danmark, mejeriselkskab, 73
 Danmarks Journalisthøjskole, 79
 Danmarks Kommunistiske Ungdom, 28
 Danmarks Lærerhøjskole, 80
 Danmarks Sociale Højskole, 11
 Danmælk, A.m.b.A., 79
 Dannebrog Værft A/S, 29, 34, 47, 49, 73
 Dansk Automobilforhandler Forening, 140
 Dansk Bodybuilding Forbund, 41
 Dansk Gymnastik-Forbund, 11
 Dansk Håndbold-Forbund, 10, 109
 Dansk Idræts-Forbund, 10, 109
 Dansk Journalistforbund, 80
 Dansk Møbelkontrol, 143
 Dansk Shell A/S, 28
 Dansk Skytte Union, 108
 Dansk Supermarked A/S, 71, 73
 Danske Bank, Den, 42, 50
 Danske Mejeriers Fællesorganisation, De, 27
 danske Provsbank A/S, Den, 12, 66-71
 danske Spejderkorps, Det, 36, 38
 danske Trælastkompagni A/S, Det, 73, 74
 Daugbjergvej, 74
 Dee, Deirdre, forfatter, 90
 Demokraten, 7, 12-15, 18, 113, 118-123
 Døllerupvej, 11
 Doreste, Jose Luis, sejlsporsudøver, 110
 Dragoi, Stana, ambassadør, 28
 Dronning Margrethes Vej, 44
 DSB, 8, 23, 142, 143
 DSB - ASF, skytteklub, 108, 109
 DUI, 38
 Dybdal, Lone, løber, 111
 Dynkarken, 63, 132
- Dyrehaven, 93
- Ebbesen, Niels, herremand, 64, 65
 Ebeltoft, 124, 126, 127
 Eddies, premierløjtnant, 135
 Edslev, 10
 Edwin Rahrs Vej, 26, 34, 67
 Egelind, Søs, skuespiller, 88, 89
 Egå, 12, 78, 80, 140
 Egåbro, 124-126
 Egå Brugsforening, 19
 Egå Havvej, 42, 127, 128
 Egå Sejlklub, 108
 Eibye, Sven, idrætsparkens formand, 79
 Ejby-Ernst, Arne, direktør, 79
 Ejby-Ernst, N., redaktør, 120
 Elanka, krisecenter, 40, 46
 Elev, 81, 82
 Elevgård, 144
 Ellemann-Jensen, Uffe, politiker, 25
 Elsam, 28
 Elsted, 34, 81, 82
 Emmasvej, 19
 Enevoldsen, Carit, hjemmeverns-konsulent, 80
 Engelsk Institut, 10, 23
 Engquist, Per-Olov, forfatter, 92
 Enigheden, mejeri, 32
 Erhardtsen, Aksel, skuespiller, 88
 Erhvervsarkivet, 62
 Erichsens Forlag, Chr., 65
 Erichsen, Niels, guldsmed, proprietær, gæstgiver, 100
 Eriksen, Herluf, biskop, 35
 Eriksen, Holger, redaktør, politiker, 120, 121
 Eriksen A/S, Aage, entreprenørfirma, 141
 Eriksen, Aage, murermester, entreprenør, 141
 Ernst, Kurt, skolebestyrer, 80
 Esbjerg Kommunes Forsyningstjeneste, 82
 Eskesen, Bente, skuespiller, 84
 Esmann, Viggo, overlæge, 36
 Espenhøjvej, 42
 Estrup, J. B. S., konseilspræsident, 102, 118
 Europa, restaurant, 63
 Europaoplads, 19, 26
 Europæiske Investeringsbank, Den, 34
 Exner, Inger, arkitekt, 34
 Exner, Johannes, arkitekt, 34

Exodus, bowlingklub, 112
Expanko A/S, 142

Fabriksarbejdernes Fagforening, 80
Faglig Ungdom, 30
Falcks Redningskorps, 14, 20, 50
Falstersgade, 29
Fanger, S. Å., direktør, politiker, 69
Fast, Uffe, røgdykker, 28
Fastrup, Jacob Christensen, gæstgiver, 100
FC Antolsk, fodboldklub, 111
FDB, 19
FDF/FDP, 40
FDM, 143
Femina, fodboldklub, 111
Ferdinandpladsen, 18, 27
Filuren, teatergruppe, 15
Finsensgades Skole, 22
Fiskerihavnen, 33, 40
Flindt, galleri, 38
Flummer, Kai, maler, 10
Fløjstrup, 97
Fogedretten, 11, 36
Fogsgaard, Knud, direktør, 17
Folkebanken for Als og Sundeved A/S, 69
Folkebevægelsen mod EF, 26, 44
folkelige Forsamlingsbygning, Den, 103, 115
Folketeatret, København, 90
Folkets Almanak, 65
Forhistorisk Museum, 23, 31, 32, 81
Forældreskolen, 143
Fotorama A/S, 104, 105
Fredensgade, 107, 140
Fredens Torv, 73
Frederik, prins, 50
Frederiks Allé, 16, 19, 30
Frederiksbjerg, 9, 92
Frederiksbjerg Beboerhus, 19
Frederiksen, Ib, amtsborgmester, 12, 25, 34
Frederiksgade, 28, 77, 97, 107, 140
Fredningsstyrelsen, 59
Frelsens Hær, 30, 42, 49
Fremskridtspartiet, 8
Frichs A/S, 76, 134
Friis, Knud, arkitekt, 80
Frimurerlogen, 60, 62
Fritids- og Kulturforvaltningen, 27
Fronthuset, 17

Frydenlundskolen, 63
Frølich, Lorenz, kunstmaler, tegner, grafiker, 61
Frølund, Thomas, herreekviperingshandler, 141
Fuglebakkemarkedet, 8
Fullings gæstgiveri, 99
Funch, Blanche, skuespiller, 84
Funder, Lise, museumsdirektør, 80
Færch, J. Th., kaptajn, 135
Fyens Disconto Kasse A/S, 66
Fællesbanken for Danmarks Sparekasser, 46
Føtex, supermarked, 17

Galgebakken, 133
Galster, Elisabeth Charlotte, apoteker, 141
Gamborg, Hanne, skøjteløber, 108, 109
gamle By, Den, 10, 37, 45, 74
Gammel Avlsgård, hotel, 101
Gammel Egå Brugsforening, 19
Gammalgård, hotel, 101
Gammelgaard, Soren, professor, 80
Gammel Kirkevej, 34
Gammel Åbyhøj, restaurant, 44
GASA, 10, 24, 40
Gasolin, musikgruppe, 48
Gellerup Hotel, 106, 107
Gellerup Kirke, 11
Gellerupparken, 35
Gelting, Jørgen H., professor, 80
Georg Stage, skoleskib, 32
Gert, greve, 64, 65
Gierlev-Jensen, Franz, redaktør, 116
Gjandrup, Lene, kunstakademielever, 14
Glob, P. V., fhv. rigsantikvar, 10
Glosted, Betty, skuespiller, 88
Gorostegui, Antonio, sejlsportsudøver, 110
Graham Bells Vej, 32
Grand Hotel, 103
Grantzau, Otto Juul, afdelingschef, 80
Grarup, Anders, tobaksfabrikant, 132
Grathmer, Ingahild, alias dronning Margrethe, 10
Graven, 55
Gravers & Richter, arkitektfirma, 141
Gravers, Arne, arkitekt, 141
Greenpeace, miljøorganisation, 33
Gregers, Erling, billedhugger, 10

Grenå Folketidende, 118
Grenåvej, 24, 27, 124, 126-130
Greve Svømmehal, 110
Grimstad, Birgitte, visesanger, 12
Grindstedværket, 73
Groth, Leif, stiftamtmand, 28
Gruppe 38, teatergruppe, 15
Grøfthøjparken, 39, 50
Grønnegade, 73, 74, 140
Guldsmedgade, 21, 36, 41
Gundsø, 81
Gyldenløvesgade, 140
Göteborg Allé, 28
Gaardsdals Turistbusser I/S, 143

Hafnia-Haand i Haand, forsikrings-selskab, 31
Hak, entreprenørfirma, 39
Hald, Marianne, tennisspiller, 109
Hallstrøm, Otto, generalsekretær, 37, 80
Hammerich & Co. A/S, L., bygningsmaterialefirma, 70, 72, 73, 75, 76
Hammerich, Louis, købmand, 73, 74
Hammerich, Louis, byfoged, 74
Hammerich, Poul, forfatter, 27
Hammershøi, Svend, kunstmaler, keramik, 64
Hammer-Sørensen, E., direktør, 71
Handelsbanken, 19, 21, 41, 81, 82, 97
Håndevitt-Haar, Axel, rådmænd, 34
Hannevik, Anna, kommandør, 42
Hans Broges Gade, 12
Hans Hartvig Seedorffs Stræde, 17
Hansen Møbler, 77
Hansen, Arthur E., murermester, 141
Hansen, C. O. Lund, ekspeditionssekretær, 141
Hansen, Dorte, orienteringsløber, 111
Hansen, Henrik, bogbindermester, 141
Hansen, Jens, rådhusbetjent, 141
Hansen, Johnny, bordtennisspiller, 109
Hansen, K., redaktør, 116-118
Hansen & Co. og Lucas & Schaltz, N., 99
Hansen & Son A/S, Marius, 70
Hansen, Ole, løber, 109
Hansen-Reistrup, Karl, kunstmaler, billedhugger, keramik, 60-65
Harris, John, direktør, 142
Harris A/S, John, 142
Hasle, 30, 141

- Hasle Ringvej, 129
 Hasselager, 19
 Haugstrup, Rolf, redaktør, direktør, 117
 von Haven, Sofus, cand. theol., redaktør, 115
 Havning, H. T., generalmajor, 80
 Havreballegård, 125
 Hedeby, 58
 Hedevej, 129
 Heesche, Valdemar, ekspeditionssekretær, 142
 Hegner, Merete, skuespiller, 88
 HEI, idrætsforening, 112
 Helgesvej, 40
 Hempel-Jørgensen, R., turistchef, 20
 Hennes & Mauritz, beklædningsmagasin, 77
 Henrik Herts Vej, 25
 Henriksen, Knud Erik, overtrafik-kontrollør, 142
 Hermansens Herreekvipering, 40, 76
 Hertig, Henrik, rektor, 65
 Hestoy, Jon, svømmer, 109
 Hilbert, Børge, skuespiller, 84
 Hindø, Lone, byrådsmedlem, 27, 41, 42
 Hjerteforeningens Motionsklub, 11
 Hjortshøj, 34, 80, 144
 Hjortshøj-Egå fodboldklub, 111
 Hjortshøj-Egå Sogneråd, 144
 HK, 41
 Hoff, Kate, journalist, 80
 Hoffbeck, Teddy, rektor, 80
 Hoffmeyer, Klaus, instruktør, 86
 Holberg, Britta Shall, indenrigsminister, 40
 Holme, 142
 Holme Kirke, 46
 Holm-Nielsen, Povl, professor, 80
 Holm-Pedersen, Aage, chefredaktør, 80
 Holmstrupevej, 36
 Holst, Rudolf, købmand, 142
 Holstein, Bent, greve, politiker, 123
 Honnørkajen, 32, 33
 Hostrup, Helge, chefredaktør, 122, 123
 Hotel- og Restaurationspersonalets Forbund, 81
 Hou, 8
 Hougaard, Bent, forretningsfører, 80
 Hougaard, Poul Erik, fagforeningsformand, 41
 Hovedbiblioteket, 33, 39, 40
 Hovesen, Ejnar, overlæge, 16
 Hummel, sportsudstyrfirma, 10
 Huset, 8, 15, 34
 Husets Musikteater, 13
 Huslejenævnet, 144
 Hustømernes Aktieselskab, 74, 76
 Hustømernes Fagforening, 74
 Hvidovre badmintonklub, 109
 Hvidovre Hospital, 32
 Hvidt, Erik, teateranmelder, 86
 Hygiejnisk Afdeling, 46
 Hygiejnisk Institut, 9
 Hyllested, Orla, fhv. borgmester, 32
 Høegh Guldbergs Gades kaserne, 9, 10, 24, 108, 131-138
 Højbjerg, 28, 28, 82, 141, 143
 Højbjerg badmintonklub, 109, 112
 Højbjerg Maskinfabrik A/S, 71
 Højbjerg Tennisklub, 109
 Højholt, Per, forfatter, 18, 93
 Højmark, Frede, redaktør, 120
 Højvangskolen, 12
 Hørgårdsvej, 129
 Hørsholm Skøjtehal, 108
 Hørup, Viggo, redaktør, folketingsmedlem, 115, 116
 Høyer, O. G., civilingeniør, 142
 Ibsen, Thorkild, rådmand, 7, 10-12, 28, 34, 35, 40-42, 80
 IHF, idrætsforening, 109, 112
 Ilfeldt, Arthur, landsretssagfører, teaterrådsformand, 90
 Illum, stormagasinet, 25
 Immervad, 10, 141
 Ingerslevs Boulevard, 43, 44
 Institut for Forhistorisk Arkæologi, 81
 Institut for jysk sprog- og kulturforskning, 144
 Inuk, Lotte, forfatter, 25
 Ionesco, Eugene, dramatiker, 19
 Ipland, Luise, sognepræst, 80
 Iversen, Chr. Feld, idrætsudøver, 45
 Jacobsen, Bent, professor, prorektor, 80
 Jacobsen, Mathilde, forstander, 142
 Jacobsen, Viggo, sejlsportsudøver, 109
 JAKA, A.m.b.A., konserverfabrik, 40, 73
 Jakobsen, Kristian, museumsdirektør, 80
 Jakobsen, Thorolf, afdelingsdyrlæge, 142
 James, Colin, sportsdanser, 112
 Jehovas Vidner, 30
 Jensen, Anton Abildgaard, graver, 142
 Jensen, A. P., murer, redaktør, 120
 Jensen, Bernhard, borgmester, 41
 Jensen, Bertel, redaktør, 116, 117
 Jensen, Ernst, apoteker, 142
 Jensen, Hans Jørgen, cellist, professor, 9
 Jensen, Harald, redaktør, byråds-, folketings- og landstingsmedlem, 118-120, 123
 Jensen, Helene, frelsersoldat, 49
 Jensen, Holger, boligmonteringsfirma, 36, 41
 Jensen, Hørup, direktør, 142
 Jensen, Jesper, Troels, konsulent, LLO, 80
 Jensen, Jørgen, gastgiver, 100
 Jensen, Kurt, fagforeningsformand, 80
 Jensen, Laurits, grosserer, 142
 Jensen, Niels, gastgiver, 100
 Jensen, Poul J., direktør, 71
 Jensen, Poul Jørgen, fodbolddommer, 111
 Jensen, Thomas, dirigent, 16
 Jensen, Tom Møller, fagforeningsformand, 41
 Jeppesen, Aksel, redaktør, 7, 80
 Jernbaneapoteket, 32
 JME, entreprenørfirma, 13, 73
 Joakim, prins, 50
 Johansen, Peder Holm, skuespiller, 87
 Johansen, Rane, judomester, 112
 Johansen, Rune, judomester, 109, 112
 Jomsborg, restaurant, 63
 Jorck og Hustrus Fond, R. W., 47
 Jord og Beton A.m.b.A., 74-76
 Jord- og Betonarbejdernes Cooperative Forretning, 76
 Jord- og Betonarbejdernes Fagforening, 75
 Jørn, Asger, maler, 39
 Journalistkollegiet, 10
 Juridisk Studenterklub, 11
 Jyden, rammefabrik, 16
 Jydsk Amatør Bokse-Union, 142
 Jydsk Landbrug, fagblad, 140
 Jydsk Racekatte-Klub (Jyrak), 19
 Jydsk Teknologisk Institut, 22, 47
 Jydsk Telefon A/S, 42, 82, 145
 Jydsk Væddeløbsbane, 29
 Jydsk Landboforeninger, Foreningen af, 140
 Jydske Musikkonservatorium, Det, 16
 Jylland, hotel og gastgiveri, 100, 105

- Jyllands-Posten, 12, 42, 114, 115, 143, 144
 Jysk Medicinhistorisk Museum, 16
 Jysk Morgenblad, 113, 122, 123
 Jyske Bryggerier A/S, 49, 73
 Jyske Handelshøjskole, Den, 47, 74, 80, 81
 Jægergårdsgade, 40
 Jørgensen, Anker, politiker, 14, 36
 Jørgensen, Børge, fagforeningsformand, 12, 41, 80
 Jørgensen, Børge Linaa, direktør, 81
 Jørgensen, Chr., hotelvært, 103
 Jørgensen, Jac., musikhandel, 77
 Jørgensen, Oluf Løvschall, godsejer, 142
 Jørgensen, Palle Jul, lektor, teaterleder, 90
 Jørgensen, Poul, tegner, 94
 Jørgensen, Thomas, gårdejer, 27
- Kall, Chr. Richardt, landsretssagfører, 142
 Kampmann, Hack, arkitekt, 60-62
 Kannikegade, 55, 62, 63, 66, 67, 84, 98, 99, 115
 Karlsen A/S, Kingo, entreprenørfirma, 131, 138
 Kasino, 90
 Kastrup, 134
 Katrinebjerg-Centret, 12
 Katrinebjergskolen, 79, 82
 Katrinebjerg Ungdomshjem, 12
 Katrinebjergvej, 12, 74
 Kaufmann, Axel, herreekviperingshandler, 77
 Kellers Gård, restaurant, 107
 Kemisk Institut, 46, 48
 KFUM-spejdere, 15
 Kielland, Jacob, teaterchef, 84
 Kier og Sørensen, sagførerfirma, 70
 Kier A/S, Brdr., 70, 71, 74
 Kier, Chr., overretssagfører, byrådsmedlem, 70
 Kierkegaard, Poul, regnskabschef, 142
 Kirkegaard, Edvin, hestehandler, 142
 Kirstinesminde, CF-gård, 27
 Kirstinesminde Flyveplads, 33
 Kissmeyer-Nielsen, Flemming, professor, 27
 Kistrup, Jens, teateranmelder, 86, 88, 89, 91
 Kjeldsen, Niels, dragon, 64
 Kjør & Richter, arkitektfirma, 22
 Kleinsorgs Forlag, Max, 65
- Kloster, Hagbart, manufakturhandler, 142
 Kloster, Wilhelm, manufakturhandel, 142
 Klostergade, 42
 Klosterport, 93
 Klosterortet, 11
 Klüver, Jens, orkesterleder, 45
 Knudriggade, 19
 Knudsen, Erik, forfatter, 88
 Knudsen, Erik, sygehusadministrator, 81
 Knudsen, K. N., gæstgiver, konditor, 99, 100
 Kollegiekontoret, 30
 Koloristerne, kunstnersammenslutning, 20
 Kolt Skole, 81
 Kommunale Tjenestemænds Udvalg, 40
 Kommunedata, 19, 82
 Kommunernes Landsforening, 82
 Kommunistiske Studenter, 28
 kongelige danske Videnskabernes Selskab, Det, 125
 Kongelige Grønlandske Handel, Den, 41
 Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab, Det, 64
 Kongelige Porcelainsfabrik A/S, Den, 60
 Kongens gård (Hotel Royal), 99
 Konradsen, V. V., restauratør, 142
 Konservativ Ungdom, 14
 Korn- og Foderstofkompagniet A/S, 46, 70, 73
 KOSA, kolonialgrossistforening, 140
 Kosan Crisplant A/S, 73, 75
 Kosan Cylindric A/S, 47, 76
 Kosan-Frichs A/S, 25, 41, 47, 76
 Kosan Vemas A/S (Århus Vægtfabrik), 81
 Kragelund, hotel, 33
 Kragelund Teglværk, 74
 Kriegersvej, 28
 Kringlen, bagerforretning, 41
 Kristensen, A. V., amtsvejinspektør, 81
 Kristensen, Erik Graff, gartneriejer, 11
 Kristensen, Preben, skuespiller, 87
 Kristelig Fagforening, 12
 Krogh, Inge, folketingsmedlem, 10
 Krone-Magasinet, 76
 Kronman, Christian, forfatter, 90
 Kronprinsen, hotel, 100, 105
 Kronprinsens Klub, 98
 Kroon, Franz, motorforhandler, 143
 Kruckow, Sophus, bogtrykkeri, 94
 Kruse, Henrik, sejlsportsudøver, 111
- Kræn Bysteds Band, 32
 Krøll, Knud, arkitekt, 46
 Kunstakademiet, 60
 Kunstindustrimuseet, 80
 Kunstneres Påskeudstilling, 18
 Kvale, Steinar, professor, 81
 Kvindeligt Arbejderforbund, 41
 Kystparkvej, 50
 Kähler, Hermann A., keramikker, 60, 61, 64
 Købmands- og Haandværkerbanken A/S, 68
 Kaarsberg, Hans, læge, 65
- Labyrinth, kunstnergruppe, 18
 Landbosparekassen i Århus A/S, 115
 Landmandshotellet, 101
 Landsforeningen for Sukkersyge, 8
 Landsudstillingen 1909, 94, 123
 Lange, Carl, arkitekt, tømrermester, 133
 Langelandsgades Kaserne, 132, 133, 136
 Langenæs, 21, 76
 Larsen, Arent, købmand, rutebilejer, 143
 Larsen, Carl, gæstgiver, 100
 Larsen, Frederik, gæstgiver, 99
 Larsen, Hans, ballonskipper, 33, 111
 Larsen, Harry Hartmann, overlærer, 143
 Larsen, Niels, gæstgiver, 99
 Larsen, Niels Peter Juel, forfatter, 92
 Larsen, Oscar, hotelvært, 103
 Larsen, Vagn Juhl, biolog, 46
 Larsen-Ledet, Lars, redaktør, afholdingsagitor, 117, 120, 122
 Lassen, Ove, fabrikant, 143
 Lassen Trading ApS, Ove, 143
 Lassen, Vilhelm, cand. jur., redaktør, 116
 Laursens Realskole, 118
 Laursen, N. Joh., cand. theol., redaktør, 118
 Laustsen, Dorte, byrådsmedlem, 27, 34
 Lejernes Landsorganisation, 80
 Lenger, Jørgen, byrådsmedlem, 32, 34, 39, 46
 Leschly, Melchior Frederik, prokurator, gæstgiver, 98
 Leth-Nielsen, Knud, skoleinspektør, 81
 Levnedsmiddelkontrollen, 142
 Lillelund, Inger, amtsrådsmedlem, 18
 Lille Torv, 41, 50, 53, 67, 97, 98
 Linde, Erik, byrådsmedlem, 39
 Lindø-Værftet, 49

- Linie 3, entertainergruppe, 47
 Linnet, Anne, musiker, komponist, 32, 88
 Lisbjerg, 12, 13, 16, 42
 Lisbjerg Mejeri, 144
 Ljunggreen, Lars, skuespiller, 88
 LO, landsorganisation, 7, 15
 Loesser, Frank, komponist, tekstforfatter, 86
 Lohmann, Lars, skuespiller, 87
 Lollandsgade, 40
 Lopdrup, Jens, våbenhandler, 143
 Lorentzen, Knud Aage, overlæge, 81
 Lucas, Ferdinand, isenkræmmer og galanterihandler, 99
 Lundholm, Emilie, broderihandler, 77
 Lundkvist, Lars, fodboldspiller, 111
 Lund-Sørensen, Henning, fodbolddommer, 110
 Lux-Time, postordrefirma, 78
 Lübich, Karen Marie, pensionist, 29
 Lyseng Svømmestadion, 43
 Lystrup, 32, 33, 35, 48
 Lystrup Centervej, 18
 Lystrup Fjernvarme, 12
 Lystrup Idrætsforening, 34
 Lystrupvej, 125, 128, 129
 Læssøesgades Skole, 143
 Løber, Georg, højesteretssagfører, 70
 Løgten, 28, 125, 129
- Mabeck, Carl Erik, professor, 81
 Madsen, Aksel, førstelærer, kirkesanger, 143
 Madsen, Børge Skovgaard, postforvalter, 81
 Madsen, Chr. Emil, maskiningeniør, 143
 Madsen, Svend Åge, forfatter, 86
 Maegaard, Knud, afdelingschef, 81
 Magasin du Nord, 20-22, 25, 37, 94, 105
 Maj, Svend Aage, direktør, 81
 Malling, 21, 82, 143
 Mallings Kaserne, 132
 Malmros, Nils, filminstruktør, 14, 25
 Manzana, spiserrestaurant, 103
 Margrethe, dronning, 10, 32, 50
 Marienlund, 74, 129
 Mark, Ivan, socialoverlæge, 45
 Mark, Lars, banechef, 81
 Marott, Emil, redaktør, folketingsmedlem, 118, 120
- Marselis, hotel, 96, 106
 Marselisborg Apotek, 141
 Marselisborghallen, 16, 19, 22, 38
 Marselisborg Hospital, 46, 79, 81
 Marselisborg Slot, 18, 28, 62
 Marselisborg Slotspark, 15
 Marselis Boulevard, 11, 27, 47
 Marstrandsgade, 13
 Martin, Frederik, redaktør, 117
 Martin, Jakob, redaktør, byrådsmedlem, 117
 Mathiesen, K. V. Vendelboe, oversignalingeniør, 143
 Mc Donald, burgerkoncern, 40
 Mejerikontoret, 27, 142
 Mejlborg, ejendomskompleks, 125
 Mejlgade, 12, 17, 98, 132
 Mejlgedes Port, 125
 Mellerup, S. Chr., direktør, 71
 Merci, hotel, 107
 Mercur, hotel, 14, 27, 106, 107
 Mersing, Jette, konsulent, 28
 Meulengracht & Søn, købmandsfirma, 131
 Midtbank A/S, 67
 Midtkraft I/S, 73, 142
 Mikkelsen, Lene, sportsdanser, 112
 Miller, Arthur, forfatter, 84, 86
 Mindegade, 11, 63, 131
 Mindeparken, 18
 Mindeport, 98
 Moesgård, 11, 19, 23, 24, 53, 59, 81
 Moesgård Strand, 25-27, 31, 32
 Mogensen, Anne-Vibeke, skuespiller, 91
 Mogensen, Michel, gæstgiver, 97
 Mogensfeldt, Arne, maratonløber, 111
 Mohn, Bent, teateranmelder, 86
 Mols-Ekspressen, 24
 Montmartre, 60
 Moos, Bent, forbundsformand, buffist, 81
 Morsø Folkeblad, 117
 Mortensen, Henning, forfatter, 92
 Mortensen, Marianne, billardspiller, 109
 Mortensen, Peder, museumsdirektør, 81
 Mortensen, Richard, maler, 34, 36
 Motel la Tour, 106
 Motelkoret, kammerkor, 30
 Muchitsch, Asger, tegner, 143
 Munro, Alice, forfatter, 10
 Musikhuset Århus, 16, 19, 29, 31, 34-36, 39, 42, 43, 47
 Musikhusparken, 35
- Muskelsvindfonden, 32, 45
 Mølleparken, 9, 33, 39,
 Møller og Grønborg, arkitektfirma, 9
 Møller, A. P., rederi, 71
 Møller, C. F., arkitekt, 28, 84
 Møller, Grethe Fenger, arbejdsminister, 50
 Møller, Jens Holger, landsretssagfører, 143
 Møller, J. L., møbelfabrik, 143
 Møller, J. P., boghandler, 143
 Møller, Niels Vinther, amtssygehusedirektør, 81
 Møller, N. O., snedkermester, 143
 Møller, Thorkel, arkitekt, 62
 Møller, Viggo Sten, arkitekt, 65
 Møllestien, plejecenter, 27
 Møllevangsskolen, 24, 31
 Mønsted, Otto A/S, margarinefabrik, 15, 70, 143
 Mønstedts Kollegium, Otto, 145
 Mønsterbageriet, 22
 Mørks Gade, 77
 Mårslet, 33, 46
- Nagy, Jajos, ambassadør, 15
 National, forlystelsesetablissement, 100
 Nationalhistoriske Museum, Det, 64
 Nationalmuseet, 59
 NATO, 79
 Naturhistorisk Museum, 79, 145
 Neergård, Niels, statsminister, 116
 New York, 68, 84
 Nibe og Oplands Bank A/S, 67
 Nielsen, Aage Stig, hotelejer, 105
 Nielsen, C. Arnfast, redaktør, 123
 Nielsen, Gerhard, provinsradiochef, 26
 Nielsen, Hans Aage Koller, sognepræst, 81
 Nielsen, Helge, fhv. boligminister, 46
 Nielsen, H. O., kontorpakmester, 143
 Nielsen, J. Flemming, overlærer, 143
 Nielsen, Jørgen, Ingeniør, 33
 Nielsen, Knud Fr., landsretssagfører, 143
 Nielsen, Mogens, sejlsportsudøver, 109
 Nielsen, N. C., konsul, grosserer, 81
 Nielsen, Niels, professor, 81
 Nielsen, Thomas, fhv. Lo-formand, 18
 Nikolaj Kirke, København, 22
 Nissen, J. C., trafikinspektør, 143
 Norden, missionshotel, 103, 107
 Nordisk Journalistkursus, 10
 Nordlandsvej, 143

- Nordre Ringgade, 34, 129
 Nordre Skakklub, 109
 Nordre Strandvej, 27
 Nordslevigske Folkebank A/S, Den, 69
 Ny Banegårdsgade, 29
 Ny Bruunshåb, klædefabrik, sen.
   sukkerraffinaderi, 132
 Ny Carlsberg Glyptoteket, 62, 80
 Nygaard, Anette, skøjteløber, 108
 Nylands Verksted, 49
 Næstved Boldklub, 39
 Nørre Allé, 44, 48
 Nørrebrogade, 16, 34, 143
 Nørreport, 33
 Nørskov, Ole, håndboldspiller, 10, 109
 Oddervej, 13
 Odense Teater, 92
 Ogstrupgård, 143
 Old Boys, idrætsforening, 45
 Oldenburg, Susanne, skuespiller, 84, 89, 90
 Olesen, Johannes, 143
 Olsen, Anders, redaktør, 123
 Olsen, Else-Marie, idrætsudøver, 111
 Olsen, Frejlif, redaktør, 118
 Olsen, Marinus, teaterdirektør, 90
 Olsen, Olaf, rigsantikvar, 10
 Olsen, Poul E., overvagtimester, 143
 Operaklubben af 1952, 140
 Oram, Viggo, overkirurg, lektor, 81
 Otto, Alfred, præst, 143
 Overgaard, Svend C., direktør, 143
 Overgaard A/S, Sv. C., 143
 Ovesen, Gunnar, gårdejer, 144
- Pedersen, Mogens, sejlsportsudøver, 109
 Pedersen, Niels Bang, overlæge, 81
 Peitersen, Ove, murer, 41
 Pensionsforsikringsanstalten, 80, 81
 Permanente Badeanstalt, Den, 24, 31
 Persson, Mats, scenograf, 90
 Peter Faber, kabelskib, 34
 Petersen, Jacob Mangor, murermester, 144
 Petersen, Klaus, amtsygehusedirektør,
   25, 81
 Petersen, Lis, byrådsmedlem, 34
 Petersen, Metha, forbundsformand, 41
 Petersen, Poul, speciallæge, 144
 Petersen, Robert Storm, tegner, 44
 Petersen, Thorvald, redaktør, 123
 Philipsen, Theodor, kunstmaler, 60
 Pietro, Antonio, St., gæstgiveri, 100
 Plumrose A/S, 41, 73
 Politiken, 80, 82, 86, 116, 122
 P. O. Pedersens Vej, 74
 Porse, Poul, fhv. politiassistent, 17
 Postens Marchforening, 46
 Postgirokontoret, 21
 Post- og Telegrafvæsenet, 34
 Poulsen, Svend, direktør, 81
 Primus-Nielsen, tegner, 94
 Prinsen, hotel, 101, 107
 Printz, Louis, professor, 47
 Provinssbanken International S. A., 68
 Provinshandelskammerets
   Understøttelses forening, 145
 Provinshotellet, 101
 Provinspostbudeforeningen, 143
 Psykiatrisk Hospital, 79, 81, 82
 Psykologisk Institut, 81
 Ptazek, Karin, tennisspiller, 109
 Puds, bowlingklub, 112
- Radiorådet, 26
 Rahbek, E., bankdirektør, 82
 Ramsbøl, Preben, forretningsfører, 144
 Randa, Søren, hotelvært, 103
 Randers, 23, 77, 100
 Randers Amtsråd, 143
 Randersvej, 11, 32, 129
 Rasmussen, Aksel, byrådsmedlem, 40
 Rasmussen, Henry, administrationschef,
   144
 Rasmussen, J. E. Løvschall, dyrlæge, 144
 Rasmussen, Leif Willer, skoleinspektør, 82
- Rasmussen, S. P., murermester,
   entreprenør, 133
 Rasmussen, Thorvald, snedkeremester,
   arkæolog, 52-54
 Regina, hotel, 96, 101, 104, 105
 Regina-cafeen, 105
 Regina-komplekset, 16, 31
 Relsted, R. V., telefonidirektør, 82
 Repa Returpapir, 42
 Reserveofficersforeningen i Århus, 144
 Reske-Nielsen, Erik, rektor, 10
 Richter, Johan, arkitekt, 34
 Ridehuser, 18, 32, 37, 47
 Riget, Karl Aage, billedhugger, 11
 Rigshospitalet, 79
 Ring, L. A., kunstmaler, 60
 Ringgadebroen, 19
 Rio Bravo, restauration, 19
 Rishøj, Hans, redaktør, 121
 Risskov, 24, 27, 36, 125-127
 Ristrup gods, 25
 Risum, Jørgen, forstander 82
 Ritz, hotel, 105
 Ritzau Bureau, 79
 Robinson, Kevin, instruktør, 88
 Rodeo, kædebutik, 77
 Rohde, J. E., gæstgiver, 98
 Romansk Institut, 19
 Romersk-katolske Kirke, Den, 143
 Rosenkrantzgade, 103
 Rosensgade, 32, 46, 58, 66, 90, 92, 100,
   101, 122
 Rosenvang, plejehjem, 29
 Rosenvangskolen, 82
 Roskilde Amtsråd, 28
 Royal, hotel, 29, 43, 62, 96, 97, 99-102,
   104-106
 Rozsa, Pal, kemiingeniør, komponist, 29
 Rubæk, Folmer, skuespiller, 84
 Rudolf Steiner-Skolen, 18
 Rundhøj-Hallen, 46
 Rüssel, Willy, forfatter, 90
 Rutehotellet, 107
 Ryesgade, 46, 67, 77, 101, 103-105, 107
 Ry Højskole, 123
 Ryum, Ulla, forfatter, 90
 Ryomgård-Grenå banen, 100
 Ryvangen, 92
 Ræbeølvej, 42
 Rømer, Martin, lærer, 40, 46
 Rømmer, Niels Lauritsen, gæstgiver, 97, 98

- Rådet for større Færdselssikkerhed, 22
 Rådhushallen, 23, 27, 28, 41
 Rådhuspladsen, 18, 28, 40-42, 45, 47, 93
- Sabroe, Peter, redaktør, byråds- og folketingsmedlem, 94, 119, 120
 Sabroe & Co. A/S, Thomas Ths., 70, 71, 73
 Saga, rockgruppe, 13
 Saks Film, 27
 Salling, stormagasin, 21, 25, 37, 70, 71
 Salling, Ferdinand, købmand, 71
 Salling, Hermann, direktør, 71
 Sankt Annagades Skole, 143
 Sankt Clemens Bro, 29, 30, 42
 Sankt Clemens Gymnasium, 10
 Sankt Clemens Stræde, 55, 100
 Sankt Clemens Torv, 57, 58, 67, 99, 100, 102, 105
 Sankt Josephs Hospital, 19
 Sankt Jørgen, hotel, 107
 Sankt Knuds Gade, 105
 Sankt Markus Kirke, 140
 Sankt Nicolaus Gade, 77
 Sankt Olufs Gade, 47
 Sankt Pauls Kirkeplads, 35
 SAS, luftfartsselskab, 144
 Scala, biografteater, 84, 88
 Scandinavian Furnishing Corporation, møbelfirma, 15
 Scan-Pipe, entreprenørfirma, 76
 SC Dynamo, idrætsforening, 108
 Schiøtz, Nina, teaterdekoratør, 86
 Schlamowitz, S. D., afdelingsforstander, 144
 Schlawitz, Carl Fr., gæstgiver, 98, 99
 Schlüter, Poul, 14, 26
 Schmidt, Erik, chefredaktør, 82
 Schmidt, Helle Kaas, jurist, 44
 Schmidt, Hugo, landsretssagfører, 71
 Schmidt, Kaj, havnedirektør, 82
 Schmidt, Ole, dirigent, 14, 31
 Schourup, Hans, en gros-handelsfirma, 74
 Schwartz, Malene, skuespiller, 27
 Schwartzbach, Jørgen, direktør, 144
 SDS, sparekasse, 12, 31
 Seedorff, Hans Hartvig, digter, 33
 Seidelin, J. C., købmand, bankdirektør, byrådsmedlem, 73, 74
 Seidelin, Ingeborg, kunstmaler, 60
 Sèvres, porcelænsfabrik, 60
- Sheridan, R. B., forfatter, 88
 Shu-Bi-Dua, musikgruppe, 21
 Siersbæk, Karen, sognepræst, 82
 Siersted, Hans Chr., sognepræst, 144
 Silistria, tidl. traktørsted, 33
 Silkeborgvej, 8, 12, 15, 25, 108, 129
 Simonsen, Jakob, direktør, 82
 Simonsen, Marius, redaktør, byrådsmedlem, sen. folketingsmedlem, 120
 Simonsen, Thorkild, borgmester, 7, 19, 27, 34, 40, 41, 50, 82
 Simpson, flyverløjtnant, 135, 136
 Sir Georg, herremodeforretning, 77
 Six Winds, jazz-rock-gruppe, 8
 Sjøreen & Co., malerfirma, 140
 Sjørup, Erling, billardspiller, 109, 112
 Sjørup Jørgensen A/S, modehandel, 76, 77
 Skalk, tidsskrift, 10
 Skanderborg Bank A/S, 67
 Skanderborgvej, 129
 Skandinavien, hotel, 96, 99, 100, 102-105
 Skandinavisk Tobakskompagni A/S, 73
 Skansehøj, Johannes, vicepolitikommisær, 82
 Skansen, hotel, 64
 Skansepalæ, boligkarré, 64
 Skautrup, Peter, professor, 144
 Skejby, 64
 Skejby Sygehus, 25, 28, 32, 33, 37
 Skejbyvej, 18, 47
 Skifteretten, 47
 Skive Discontobank A/S, 67
 Skjoldhøjvej, 36
 Skolegade, 36
 Skolevej, 39
 Skou, Ellen Margrethe, amtsrådsmedlem, 18
 Skou-Hansen, Tage, forfatter, 91, 92
 Skovbakken, idrætsforening, 108-112
 Skovbjerg, John, marathonløber, 109
 Skovgaard, Joakim, kunstmaler, 60
 Skovgaard, Niels, kunstmaler, 60
 Skovvangskolen, 46
 Skovvejen, 16, 40
 Skæring, 125, 126, 129, 144
 Skødstrup, 124-126
 Skødstrup Idrætsforening, 112
 Skødstrup Sogneråd, 142
 Skåde, 13
 Skåde Bakker, 33
 Skaaning, Valdemar, redaktør, 144
- Slægtshistorisk Forening, 17
 Smiths Skole, Elise, 80, 82
 Social-Demokraten, dagblad, 118
 Socialdemokratiet, 25
 Socialdemokratisk Ugeblad, 118
 Sociale Højskole, Den, 11
 Social Medicinsk Klinik, 45
 Social- og Sundhedsforvaltningen, 9, 18, 42, 141
 Solgården, boligforening, 25
 Sommer, Jørgen, overlæge, 36
 Sostrup Gods A/S, 69
 Soulages, Pierre, maler, 34
 Springborg, Steen, skuespiller, 90
 Stad Kjøbenhavn, gæstgivergård, 99
 Stadsarkitekten, 9
 Stadsingeniøren, 141
 Stadt Copenhagen, gæstgiveri, 99
 Stage, Mads, tegner, 45
 Stakladen, 10, 35, 37, 40, 44
 Statens Skibstilsyn, 34, 37
 Statistisk Kontor, 31
 Statsbiblioteket, 62, 134
 Stautrup, 12, 38
 Steensens margarinefabrik, 94
 Steenskov, Verner, overlæge, 82
 Stentoft, Elsebeth, skuespiller, 91
 Stentoft, N. C., vognmand, 145
 Stiklingen, 84, 86, 88-90
 Store Torv, 19, 23, 29, 50-53, 55, 57-59, 66-68, 97-100, 143
 Strandborg, restaurant, 143
 Strandskolen, 128
 Strandvejen, 18
 Strange, Ebba, folketingsmedlem, 10
 Straten, Kurt, løber, 111
 Strunge, Hans, forbundsformand, 40
 Strøget, 30
 Stråhatten, restaurant, 28
 Studentersamfundet, 116
 Studio, 84, 86, 88
 Studsgade, 100, 140
 Studstrup-Skejby-Linien, 39
 Studstrupværket, 39, 47
 Svallegangen, teatergruppe, 15, 90-92
 Sveavej, 128
 Sveigaard, Jens, bokser, 14
 Svendborg, 111
 Svend Tveskæg, jazzhus, 45
 Swensen, Joseph, violinist, 22
 Svinetorvet, 100

- Svømmestadion, 43
 Sydbank, A/S, 69
 Syddjylland, sparekasse, 67, 81
 Sælvig, 8
 Søby, Henry, køletekniker, 145
 Søby Køleteknik, A/S, 145
 Søgård, C. O., hotelejer, 105
 Sømændenes Forbund, 48
 Sønder Allé, 19, 101, 104, 119
 Søndergade, 40, 67, 68, 77, 104, 132
 Sønderjylland, hotel, 101
 Søndervangsskolen, 21
 Sørensen, Bent, billedhugger, 11
 Sørensen, C. Juhl, hotelejer, 105
 Sørensen, Dennis Nybro, udspringer, 109, 111
 Sørensen, Frits Grundahl, byrådsmedlem, 34
 Sørensen, Niels Schwartz, overlæge, 8
 Sørensen, Søren, professor, 82
- Tansen, 97
 Tangkrogen, 25
 Teatergade, 83
 Technohoy, ingeniørfirma, 142
 Teknisk Landsforbund, 40
 Telefontorvet, 14, 26, 42
 Terma Elektronik A/S, 48, 73
 Thirslund, Jens, keramik, 64
 Thompson, James, hotelvært, 104
 Thorsen, G.A.L., fabrikant, 35, 47
 Thorsen, Svend, protokolsekretær, 113
 Thors Mølle, traktørsted, 27
 Thorups Vinkælder, 10
 Thorvaldsensgade, 34
 Thyssen, A. Pontoppidan, professor, 82
 Tilst, 39
 Tilsynsrådet for Århus Amt, 42
 Tirstrup, 106
 Tivoli Friheden, 10, 20, 21, 23, 30, 32, 45, 81, 144
 Tjeleparken, 126, 130
 Tjelevej, 130
 Tjenestemændenes Fællesudvalg, 40
 Todbjerg-Mejlby Sogneråd, 143
 Todbjerg-Mejlby Sparekasse, 143
 Toft, Bent, overtrafikassistent, 82
 Toftegårdscenret, 23
 Toldbodgade, 132
 Tolstrups herreekiparing, 77
- Tordenskjoldsgade, 35
 Tousgården, 34
 Tre Ege, hotel, 106, 107
 Trige, 140, 144
 Troldhede, 73
 Troldhede Pladeindustri A/S, 73
 Tryg, forsikringsselskab, 94
 True, 21
 Trøjborg, 74
 Trøjborg Apotek, 142
 Trøjborg Renseværk, 47
 Tørring, Jesper, atletikudøver, 109
 Tågholt, Knud, forlagsboghandler, 145
- Ulkjær, J. L., gæstgiver, 101
 Undervisningsministeriet, 9, 15
 Ungbo, boligforening, 35
 Unge Hjems Højskole, 32
 Universitetsparken, 136
- Vagnsen, Peder, biskop, 56, 59
 Valentin-Hjorth, G., direktør, 145
 Wammen, Thorkild, sognepræst, 82
 Wandel, Carl, F., rektor, 10, 138
 Wandrup, Torben, karateudøver, 111
 Wegener, Ole, skuespiller, 90
 Vejlbj, 18, 125-127
 Vejlbj Bakke, 129
 Vejlbj Brugsforening, 27
 Vejlbj Centervej, 24, 128-130
 Vejlbj Fed, 125-127
 Vejlbj Højskole, 123
 Vejlbyparken, 34
 Vejlbj Ringvej, 127, 129, 130
 Vejlbj-Risskov-Hallen, 10, 13, 15, 21, 28, 32, 36, 40, 48, 49
 Vejlbjvej, 128
 Vennelyst, 64
 Veri-Centret, butikscenret, 50, 127, 128
 Vester Allé, 15, 34
 Vester Allés Kaserne, 38, 131, 136
 Vesterbak, Peter, skoleinspektør, 82
 Vesterbro Beboerforening, 24
 Vesterbrogade, 34
 Vestereng, 19, 108
 Vestergade, 27, 34, 90, 97, 98, 101, 142
 Vestergaard, Christian, bagermester, 145
 Vestergaard, Kjeld, kioskejer, 40
 Vestergaard, Kurt, direktør, 82
- Vestergaard, Per, overlæge, 82
 Vestergaard, Søren, hjemmevernkonulent, 82
 Vestergårdsskolen, 22, 82
 Vesterport, 132
 Vestervang, 14
 Westh, Bjørn, landbrugsminister, 27
 Vestjylland, hotel, 101
 Westphal, Otto, postmester, 145
 Vestre Landsdelskommando, 79, 80, 136
 Vestre Landsret, 12, 16, 38
 Vestre Ringgade, 12, 14, 74
 Vestre Strandallé, 126, 130
 Viborgvej, 40, 129
 Viby, 17, 22, 79, 115, 116
 Viby Badmintonklub, 112
 Viby højere Landboskole, 115
 Viby Idrætsforening, 112
 Viby Ringvej, 129
 Viby sogneråd, 141
 Viby Torv, 129, 143
 Viby Tømmerhandel A/S, 145
 Wied, Gustav, forfatter, 90, 91
 VIK, idrætsforening, 108
 Wileken & Wolff, ingeniørfirma, 82
 Wilken, Henning, civilingeniør, 82
 Vilhelmsborg, 26, 33
 Wilhelmsen A/S, Kay, entreprenør- og byggeselskab, 66
 Villadsen, Orla, overingeniør, 46
 Williams, flyverløjtnant, 135, 136
 Wilson, Lanford, forfatter, 89
 Viltøft, F. L., konsul, hotelejer, 104
 Winge, Torben, læge, 145
 Winsted, 111
 Wistøft, J. C. N., købmand, bladudgiver, 115
 Vitrac, Roger, forfatter, 90
 Volden, 32, 46, 55
 Vorbasse, 64
 Vorregårds Allé, 48
 Vorrevangen, 35
 Vorrevangens Boldklub, 34
 Vorrevangsskolen, 40
 VRI, idrætsforening, 112
 Wright, Thomsen & Kier, ingeniørfirma, 79
 Våbenbrødreforeningen for Århus og Omegn, 144
 Vårkjærvej, 42
 Vårkjærparken, 12, 20

Youth for Christ, organisation, 19
Yrsavej, 7

Zahle, C. Th., konsejlpræsident, 116
Zahle, Vagn, overlæge, 82
Zangenberg, Jan, teaterleder, 39

Økonomisk Institut, 39
Ølsgaard, Elias, billedhugger, 61
Ølsted, 144
Ørnsboe, Jess, forfatter, 88
Ørum, Bjarne, rådmand, 7, 8, 11, 18, 19, 22,
27, 34, 82
Østbanegården, 40-42
Østerberg, Søren, svømmer, 110
Østergade, 40, 77, 103, 115, 119, 120
Østergades Hotel, 103, 105, 107
Østergaard, G. Spelling, skolebestyrer, 82
Østergaard Biler, 19
Østjyds Ørredssammenslutning, 23

Åbrinkvej, 28
Åby, 79
Åbyhøj, 7, 12, 16, 37, 43, 77, 140
Åbyhøj Amatør Teater, 36, 44
Åbyhøj Postkontor, 21
Åby Ringvej, 129
Aagaard, Knud, købmand, 94
Aagaard, Per, provst, 28
Aakjær, Jeppe, forfatter, 119
Åkrogen, 34
Ålborg, 21, 67, 109, 116
Ålborg Amtstidende, 116
Aalborg Discontobank A/S, 67
Ålborg Museum, 64
Ålborg Portland Cement Fabrik A/S, 28
Ålborg Stiftstidende, 117
Århus, sygekassen, 144
Århus Akademi, 31
Århus Amts Folkeblad, 118
Århus Amts Gymnastikforening, 141
Århus Amtskommune, 18, 32
Århus Amtsråd, 28, 32, 48
Århus Amtssygehuse, 8, 21, 41, 79-82
Århus Amtstidende, 113-118
Århus Amts Vejvæsen, 124
Århus Arrest, 143
Århus Badmintonklub, 112

Århus Bank A/S, 68-70
Århus Banko Center, 107
Århus Belysningsvæsen, 142
Århus Blindeforening, 145
Århus Bogforylderi, 141
Århus Borgerlige Skydeselskab, 27
Århus Brandvæsen, 12
Århus By- og Herredsret, 9-13, 17, 21, 28,
32, 46, 48, 49
Aarhus By-Ørkester, 14, 19, 22, 30, 31, 42,
81, 82
Århus byråd, 10, 11, 15, 16, 19, 22, 27, 33,
34, 38, 40, 42, 45, 47, 134, 144
Århus Børnehaveseminarium, 79, 80
Århus City Konto A.m.b.A., 21
Århus Containerservice A/S, 22
Århus Cyklebane, 81, 142, 144
Århus Discontobank A/S, 12, 68
Århus Domkirke, 9, 14, 19, 23, 27, 52, 54, 56,
59, 93, 118
Århus Emballagefabrik A/S, 69
Århus Festuge, 36-38, 80
Århus Folkeblad, 118
Århus Folkeregister, 19, 144
Århus Forsikringsforening, 144
Aarhus Golf Club, 109, 111
Århus Handelstandsforening, 145
Århus Havn, 7, 11, 21, 28, 34, 37, 46, 47, 141
Århus hjælper Polen, hjælpeorganisation,
7, 8
Århus Hovedbanegård, 8, 101
Århus Idrætspark, 79, 81
Århus Jazzselskab, 45
Århus Journalistforening, 144
Århus Judo Klub, 112
Århus Katedralskole, 7, 57, 58, 145
Århus KFUM, idrætsforening, 112
Aarhus Kjøbmænds Hjelpekasse, 145
Århus kommunale Værker, 12, 37
Århus Kommunehospital, 16, 25, 31, 50,
81, 140
Århus kommunes biblioteker, 9, 28
Århus kommunes tekniske forvaltning, 53
Århus Kongreshus, 12, 25, 40
Århus Kreditbank A/S, 68
Århus Kulterminal I/S, 28
Århus Kunstakademi, 14
Århus Kunstbygning, 10, 18, 20, 29
Århus Kunstforening af 1847, 29
Århus Kunstmuseum, 10, 22, 36, 44, 61,
64, 80

Århus Købmandsforening af 1887, 13
Århus Lejerforening, 141
Århus Lærerforening, 40, 46
Århus Lærningehjem, 12
Århus Maskinmesterskole, 82
Århus Motor-Klub, 19, 108
Århus Musiklærerforening, 15
Århus 1900, idrætsforening, 110-112
Århus ny Missionshotel, 107
Århus offentlige Slagtehus, 143
Århus Oliefabrik A/S, 9, 41, 63, 70, 71,
73, 143
Århus Omegn, byggeselskab, 39
Århus Papirforretning A/S, 142
Århus Politi, 144
Århus Politigård, 13, 16
Århus-Posten, 123
Århus Postkontor, 143
Aarhus Privatbank A/S, 66, 68, 70, 74
Århus Renholdningsselskab, 12, 17, 43
Århus Rotary Club, 142
Århus Rundskue, 144
Århus Rutebilstation, 41, 46
Århus Rådhus, 7, 10, 15, 19, 27, 28, 41, 43
Århus Savværk A/S, 70
Århus Skattevæsen, 13, 19, 43, 144
Århus Skolevæsen, 107
Århus Skøjtehal, 34, 112
Århus Skøjte Klub, 108, 112
Århus Snedkerlaug, 143
Århus Sporveje, 9, 17, 23, 30, 32, 38, 43
Århus Stadion, 20, 30, 32, 45
Århus Stadionhal, 11, 19, 41, 112
Aarhus Stiftstidende, 15, 35, 36, 80, 82,
93, 99, 113, 115, 118, 120, 121, 143
Århus Teater, 10, 19, 65, 74, 83, 84
Århus Teaterakademi, 8, 92, 93
Århus Teknikum, 144
Århus Tekniske Skole, 11, 15, 34, 143
Århus Toldkammer, 8, 22
Aarhus Trælasthanndel A/S, 74
Århus Turistforening, 28, 107
Århus Tømmerhandel, Niels Barnow & Co.
A/S, 70, 140
Århus-Ungdommens Fællesråd, 13
Århus Unge Tonekunstnere, 16
Århus Universitet, 9-11, 19, 23, 29, 32, 35,
44, 46, 79-82, 136, 137, 140, 144
Århus-Weekend, distriktsblad, 13
Århus Venstreforening, 117
Århus Vognmandsforening, 145

Århus Vægtfabrik, 81
Århus Yachtclub, 109
Århus Y's Mens Club Nordstjernen, 45
Århus Å, 34
Årkrog, Jens, forfatter, 7
Aarkrog, Svend, statsaut. revisor, 145
Aarslev Sav- og Hammerværk, 143
Aastrup, Thøger, lektor, 145
Åstrupgård, 142

Publikationer udgivet af Århus byhistoriske Udvalg

BARN I ÅRHUS

Redigeret af Åge Bredsted,
Vagn Dybdahl og Emanuel Sejr.
1986. 139 sider. Udsolgt.

BARN I ÅRHUS

Anden samling.
Redigeret af Åge Bredsted,
Vagn Dybdahl og Emanuel Sejr.
1957. 183 sider. Udsolgt.

ÅRHUSPROMENADE 1909-1959

Redigeret af Vagn Dybdahl og
Finn H. Lauridsen.
1958. 244 sider. Udsolgt.

Rasmus Nielsen:

ÅRHUS I FYRRERNE

Ny udgave med oplysende noter af
Emanuel Sejr.
1959. 164 sider. Udsolgt.

Emanuel Sejr:

GAMLE ÅRHUSGADER

1960. 154 sider. Udsolgt.

Helge Søgård:

DET ÆLDSTE ÅRHUS

1961. 114 sider. 26 plancher.
Udsolgt.

Emanuel Sejr:

GAMLE ÅRHUSGADER

Anden samling.
1961. 160 sider. Udsolgt.

FREMMEDE SER PÅ ÅRHUS

Redigeret af Finn H. Lauridsen.
1962. 247 sider. Udsolgt.

ERHVERV I ÅRHUS

Ved Poul Enemark.
1963. 80 sider. Kr. 12,20.

Bernhardt Jensen:

FRA DET GLADE ÅRHUS

De gamle varieteer og
morskabsteatre.
1963. 252 sider. Udsolgt.

Anna Thestrup:

ELIGEREDE BORGERE

I ÅRHUS 1940-1837
1964. 136 sider og 2 udfoldstavler.
Kr. 19,50.

UNG I ÅRHUS

Redigeret af Vagn Dybdahl.
1965. 298 sider. Udsolgt.

UNG I ÅRHUS

Ny samling.
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1965. 224 sider. Kr. 39,05.

Bernhardt Jensen:

SOM ÅRHUS MOREDE SIG

Folkelige forlystelser fra 1860'erne
til 2. verdenskrig.
1966. 248 sider. Udsolgt.

Peder Hansen Resen:

ATLAS DANICUS, ÅRHUS STIFT

Tekst og oversættelse ved
Helge Søgård.
1967. 160 sider, 27 planchesider.
Kr. 39,05.

Ib Gejl:

UNDER VÆRGERÅDET

Forsømte og »forbryderske« børn
i Århus 1905-15.
1967. 121 sider. Kr. 24,40.

Emanuel Sejr:

ÅRHUS-MOSAIK

Personer og begivenheder
i den lille by.
1967. 281 sider. Kr. 41,50.

Erik Christiansen:

GENNEM ÅRHUS I TRÆSKO

Billedredaktion og oplysende noter
ved Peder Jensen.
1967. 109 sider.
Indbundet: udsolgt.
Hæftet: kr. 15,85.

Vagn Dybdahl:

DET LOKALHISTORISKE

ARBEJDE I BYERNE

Erfaringer fra Århus byhistoriske
Udvalgs virksomhed.
1968. 24 sider. Udsolgt.

Victor Jensen:
KLUNKETID OG KRIGSÅR
Århus omkring år 1900 og under
besættelsen 1940-45.
1968. 308 sider. Udsolgt.

BORGERE I BYENS RÅD
Medlemmer i Århus bys borger-
repræsentation og byråd 1838-1968.
redigeret af Ole Degn og
Vagn Dybdahl.
1969. XXIV + 268 sider. Kr. 43,90.

ULYKKE. NØD OG BRØDE
Begivenheder i Århus.
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1969. 72 sider. Kr. 17,10.

Bernhardt Jensen:
DA ÅRHUS VAR HOLLYWOOD
Et kapitel af stumfilmens historie.
1969. 160 sider. Udsolgt.

DA DET VAR NYT I ÅRHUS
Ved Ole Degn.
1970. 208 sider. Udsolgt.

ÅRHUS DENGANG OG NU
1971. 144 sider. Udsolgt.

ÅRHUS-ÅRBOG 1972
156 sider. Kr. 36,60.

MANGE KOMMER TIL ÅRHUS
1972. 154 sider. Kr. 48,80.

Vagn Dybdahl:
SOCIALHISTORIE
I KØBSTEDERNE
1972. 20 sider. Udsolgt.

RASMUS PEDERSEN
THESTRUPS STAMBOG
Ved Helge Søgaard.
1972. 100 sider. Kr. 36,60.

ÅRHUS DENGANG OG NU
Anden Samling.
1972. 138 sider. Udsolgt.

ÅRHUS-ÅRBOG 1973
156 sider. Udsolgt.

S. Hjorth Eriksen:
SÅDAN VAR ÅRHUS
Lette vidnesbyrd om Århus
i 1920'erne og 1930'erne.
1973. 184 sider. Kr. 58,55.

ÅRHUS-ÅRBOG 1974
161 sider. Udsolgt.

Bernhardt Jensen og
Peder Jensen:
MARSELISBORG-SKOVENE
Historie og begivenheder gennem
århundreder.
1974. 208 sider. Udsolgt.

Emanuel Sejr:
ÅRHUS PROFILER
Skikke, personer og begivenheder
i den svundne by.
1974. 216 sider. Kr. 70,75.

ÅRHUS-ÅRBOG 1975
178 sider. Kr. 58,50; indb. 67,90.

Bernhardt Jensen:
LIVET I ÅRHUS
I GAMLE VISER
Digt og kendsgerninger om store
og små begivenheder.
1975. 160 sider. Kr. 91,50.

ÅRHUS-ÅRBOG 1976
178 sider. Uindb. kr. 58,55.

TRAFIK I ÅRHUS –
FØR OG NU
Redigeret af Vagn Dybdahl og
Finn H. Lauridsen.
1976. 165 sider. Kr. 83,75.

ÅRHUS-ÅRBOG 1977
178 sider. Kr. 58,55; indb. 67,90.

BIBLIOTEKS- OG KULTURLIV
I ÅRHUS
ERINDRINGER AF
EMANUEL SEJR
1977. 312 sider. Udsolgt.

HUS OG HJEM
I ÅRHUS
Redigeret af Vagn Dybdahl.
1977. 220 sider. Kr. 85,40.

ÅRHUS-ÅRBOG 1978
183 sider. Kr. 61,00; indb. 70,15.

SKOLER OG SKOLEGANG
I ÅRHUS 1930-1970
Redigeret af Ib Gejl.
1978. 350 sider. Kr. 104,55.

Johan Albrecht With:
AAHUS-TIDS-FORDRIV
Ved Kjeld Elkjær.
1978. 40 sider. Kr. 15,50.

ÅRHUS-ÅRBOG 1979
192 sider. Kr. 67,15 , indb. 75,25.

BERNHARDT JENSEN
BERETTER OM ÅRHUS
Redigeret af Annegrete Dybdahl.
1979. 192 sider. Kr. 104,75.

ÅRHUS-ÅRBOG 1980
184 sider; indb. kr. 86,75.

Hans Rishøj:
ÅRHUS I KRISSETIDER
1980. 200 sider. Kr. 106,50.

ÅRHUS-ÅRBOG 1981
191 sider. 80,95; indb. 89,00.

BUTIK I ÅRHUS
Redigeret af Chr. R. Jansen
1981. 277 sider. Kr. 110,50.

ÅRHUS-ÅRBOG 1982
184 sider. Udsolgt.

Georg Andrézen:
MIN ÅRHUS-KAVALKADE
1982. 152 sider. Kr. 115,90.

ÅRHUS-ÅRBOG 1983
158 sider. Kr. 114,00.